

605

11

БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

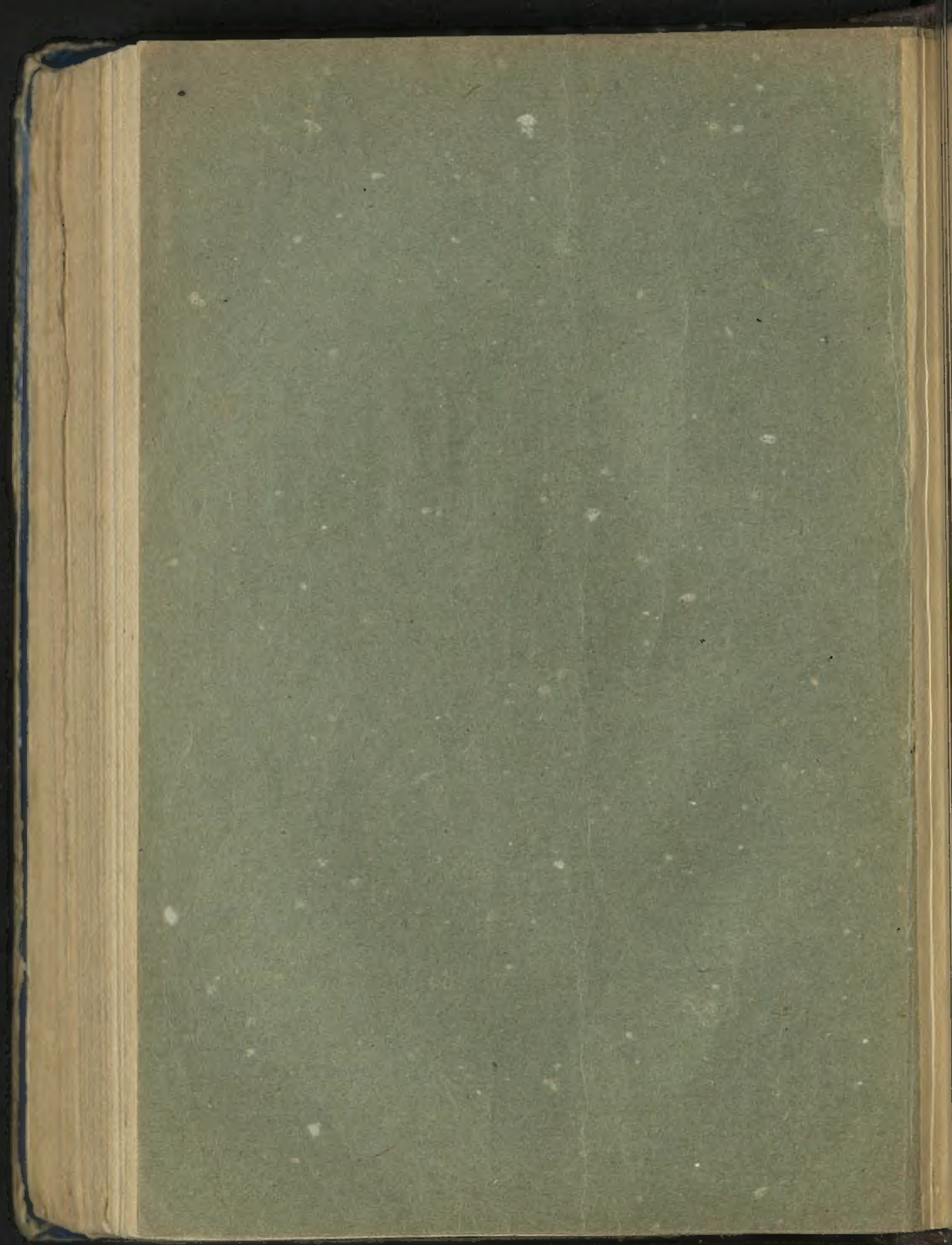
МЕНСК
1931

У НУМАРЫ: І. В. Сталін. — Аб некаторых пы-
таннях гісторыі бальшавізму. Перадавая. —
XIV год Кастрычніка. К. Гей. — Да 10гаў ліста-
падаўскага пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б. Ша-
рангоніч. — Організацыйна-гаспадарчыя замана-
вальныя колгасаў — цэнтральная задача. Я. Эй-
дэльман. — За бальшавіцкіх прааядзеньне пе-
рарываў партыянаў. Югаў. — Партыя і па-
радаўна-Кастрычніцкая рэвалюцыя на Бе-
ларусі. Р. Выдра. — За партыйнае змаганьне
з імпэрыялізмам. Рыўлін, Потаў. — Пра два па-
мысловыя і адзін блытаны артыкул. Лісты
у рэдакцыю.

БІБЛІОГРАФІЯ. І. Верба. Аб адной нацыянал-
апортуністычнай спробе.

Матэрыялы і дакумэнты. Аб органи-
зацыйна-гаспадарчым умяшчэньні колгасаў.
Аб разьвіцьці сацыялістычнай жыўлагадоўлі
у БССР. Аб ходзе загатоўкі. Аб рабоце МББ.
Землянскі чыгуначны і воднага транспарту і ра-
зьяны дзяржаўны ЦК Усеіўскага. Аб спэ-
цыяльна-перавібарчай камітэі партыі.

605

Пролетары ўсіх краін, злучайцеся!

БАЛЬШАВІК БЕЛАРУСІ

ЧАСОПІС ПОЛІТЫКІ І ПРАКТЫКІ
ПАРТЫЙНАЙ ПРАЦЫ
ОРГАН ЦК КП(б)Б

№ 11

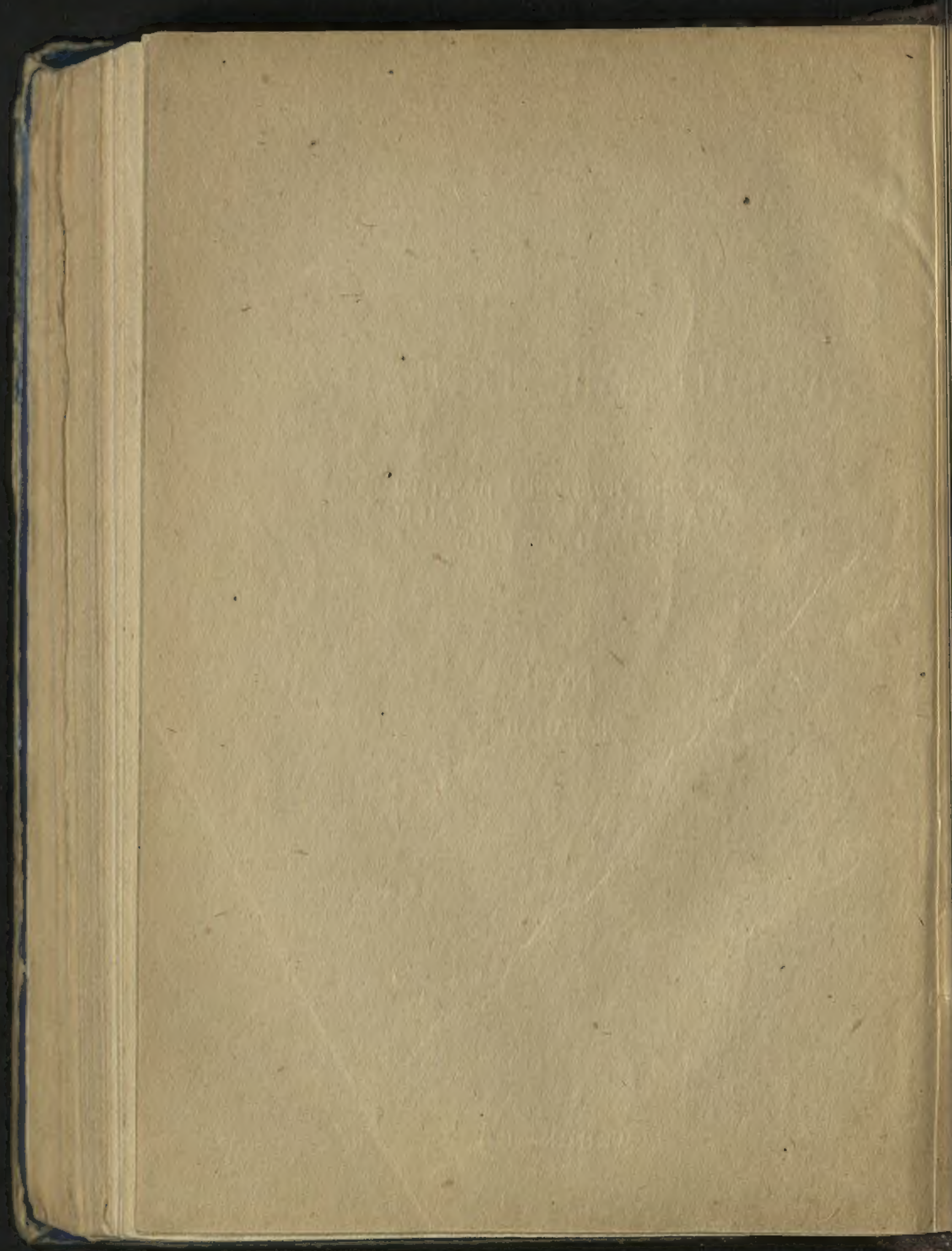
ЛІСТАПАД

МЕНСК — 1931

9589

І. В. Сталін

Аб некаторых пытаннях гісторыі большавізму

Пісьмо ў рэдакцыю журналу „Пролетарская Рэволюция“.

ПАВАЖАНЫЯ ТАВАРЫШЫ!

Рашуча пратэстую супроць зьмяшчэння ў журнале „Пролетарская Рэволюция“ (№ 6, 1930 г.) антыпартыйнага і паўтрацкісцкага артыкулу Слуцкага „Большевики о Германской Социал-демократии в период ее предвоенного кризиса“, як артыкулу дыскусійнага.

Слуцкі сьцьвярджае, што Ленін (большавікі) недаацэньваў небясьпекі *цэнтрызму* ў Германскай і наогул перадаваеннай соцыял-дэмократыі, гэта значыць недаацэньваў небясьпекі прыкрытага опартунізму, небясьпекі прымірэнцтва з опартунізмам. Іначай гаворачы, паводле Слуцкага выходзіць, што Ленін (большавікі) ня веў непрымірымага змаганьня з опартунізмам, бо недаацэнка *цэнтрызму* ёсьць па сутнасьці справы адмова ад разгорнутага змаганьня з опартунізмам. Выходзіць, такім чынам, што Ленін у пэрыод перад вайной ня быў яшчэ сапраўдным большавіком, што толькі ў пэрыод імперыялістычнай вайны, або нават на зыходзе гэтай вайны, Ленін стаў сапраўдным большавіком. Так апавядае ў сваім артыкуле Слуцкі. А вы замест таго, каб заклеймаць гэтага новаўленнага „гісторыка“, як паклёпніка і фальсыфікатара, увязваецца з ім у дыскусію, даеце яму трыбуну. Не магу не пратэставаць супроць зьмяшчэння ў вашым журнале артыкулу Слуцкага, як артыкулу дыскусійнага, бо нельга абарачаць у прадмет дыскусіі пытаньне аб *большавізьме* Леніна, пытаньне аб тым, *веў* Ленін прыныповае непрымірымае змаганьне з *цэнтрызмам*, як пэўным відам опартунізму, ці *ня веў яго, быў* Ленін сапраўдным большавіком ці *ня быў* такім.

У сваёй заяве „Ад рэдакцыі“, прысланай у ЦК 20-га кастрычніка, вы прызнаеце, што рэдакцыя дапусьціла памылку, зьмясьціўшы артыкул Слуцкага ў якасьці дыскусійнага артыкулу. Гэта, вядома, добра, ня гледзячы на тое, што заява рэдакцыі зьяўляецца з вялікім спазьненьнем. Але вы дапускаеце ў сваёй заяве новую памылку, дэкляруючы, што „рэдакцыя лічыць політычна надзвычай актуальным і неабходным далейшую распрацоўку на старонках „Пролетарской Рэволюции“ ўсяго круга проблем, звязаных з узаемаадносінамі большавікоў з даўленым II Інтэрнацыяналам“. Гэта значыць, што вы маеце намер зноў уцягнуць людзей у дыскусію па пытаньнях, якія зьяўляюцца аксіёмамі большавізму. Гэта значыць, што пытаньне аб *большавізьме* Леніна вы зноў думаеце абярнуць з аксіомы ў праблему, падлягаючую „далейшай распрацоўцы“. Чаму, на якой падставе? Усім вядома, што

ленінізм нарадзіўся, вырас і ўмацаваўся ў бязьлітасным змаганні з опартунізмам усіх масьцей, у тым ліку з цэнтрызмам на Захадзе (Кауцкі), з цэнтрызмам у нас (Троцкі і інш). Гэтага ня могуць адмаўляць нават простыя ворагі більшавізму. Гэта аксіома. А вы цягнеце нас назад, прабуючы абярнуць аксіому ў праблему, падлягаючую „да-лейшай распрацоўцы“. Чаму? На якой падставе? Можа быць з прычыны незнаёмства з гісторыяй більшавізму? Можа быць дзеля гнілага лібэралізму, каб Слуцкія і іншыя вучні Троцкага не маглі сказаць, што ім заціскаюць рот? Даволі дзіўны лібэралізм, які праводзіцца за кошт кроўных Інтэрэсаў більшавізму...

Што ўласна лічыць рэданцыя дастойным дыскусійнага разгляду ў артыкуле Слуцкага?

1) Слуцкі сьцьвярджае, што Ленін (більшавікі) ня веў лінію на разрыў, на раскол з опартуністамі Германскай соцыял-дэмакратыі, з опартуністамі II Інтэрнацыяналу даваеннага пэрыоду. Вы хочаце дыскусаваць супроць гэтага трацкісцкага тэзісу Слуцкага. Але што тут дыскусійнага? Хіба ня ясна, што Слуцкі проста ўзводзіць паклёп на Леніна, на більшавікоў? Паклёп трэба заклеіваць, а не абірачаць у прадмет дыскусіі.

Усякі більшавік ведае, калі ён сапраўды більшавік, што Ленін яшчэ задоўга да вайны, прыкладна з 1903-1904 гг., калі аформілася ў Расіі група більшавікоў і калі ўпяршыню далі аб сабе знаць левыя ў Германскай соцыял-дэмакратыі, — веў лінію на разрыў, на раскол з опартуністамі і ў нас, у Расійскай соцыял-дэмакратычнай партыі, і там, у II Інтэрнацыянале, у часнасьці ў Германскай соцыял-дэмакратыі. Кожны більшавік ведае, што іменна таму більшавікі ўжо тады (1903—1905) заслужылі сабе ў радок опартуністаў II Інтэрнацыяналу пачэсную славу „раскольнікаў“ і „дэзарганізатараў“. Але што мог зрабіць Ленін, што маглі зрабіць більшавікі, калі левыя с.-д. у II Інтэрнацыянале і, перш за ўсё, у Германскай соцыял-дэмакратыі прадстаўлялі слабую і кволую групу, арганізацыйна неаформленую, ідэолёгічна не падкаваную, групу, якая баіцца нават выгаварыць слова „разрыў“, „раскол“? Нельга-ж патрабаваць, каб Ленін, каб більшавікі ўстроілі з Расіі за левых раскол у Заходніх партыях. Я ўжо не кажу аб тым, што арганізацыйная і ідэолёгічная слабасьць была характэрнай рысай левых с.-д. ня толькі ў пэрыод даваенны. Яна, гэта адмоўная рыса, як вядома, захавалася за левымі і ў пэрыод пасля вайны. Усім вядома ацэнка германскіх левых с.-д. у вядомым артыкуле Леніна „Аб брошурцы Юніуса“¹⁾, пісанай у кастрычніку 1916 году, гэта значыць больш як праз два гады пасля пачатку вайны, дзе Ленін, крытыкуючы цэлы рад сур'ёзнейшых політычных памылак левых с.-д. у Германіі, гаворыць аб „слабасьці ўсіх нямецкіх левых, аблытаных з усіх бакоў агіднай сеткай кауцкіянскай ліцамернасьці, пэданцтва, „друзалюбнасьці“ да опартуністаў, дзе ён гаворыць аб тым, што „Юніус ня вызваліўся зусім ад „асяродзьдзя“ нямецкіх, нават левых соцыял-дэмакратаў, якія баяцца расколу, баяцца дагаварваць да канца рэволюцыйныя лезунгі“.

З усіх групавак II Інтэрнацыяналу рускія більшавікі былі тады ядынай групоўкай, здольнай па свайму арганізацыйнаму вопыту і ідэолёгічнай падкаванасьці прадпрыняць што-небудзь сур'ёзнае ў сэнсе простага разрыву, расколу са сваімі опартуністамі ў сваёй расійска соцыял-дэмакратыі. Вось калі-б Слуцкія папрабавалі нават

¹⁾ Юніус — Роза Люксембург, лідэр левых с.-д. у Германскай соцыял-дэмакратыі.

не даказаць, а проста прадпалажыць, што Ленін і рускія бальшавікі ня выкарысталі ўсёй сваёй магутнасці для таго, каб арганізаваць раскол з опартуністамі (Пляханаў, Мартаў, Дан) і выгнаць цэнтрыстаў (Троцкі і іншыя староньнікі жнівеньскага блёку), дык тады можна было-б спрачацца аб бальшавізьме Леніна, аб бальшавізьме бальшавікоў. Але ў тым-жа і справа, што Слуцкія ня сьмеюць нават заікнуцца на карысьць такога дзікага прадпалажэньня. Ня сьмеюць, бо ведаюць, што ўсім вядомыя факты рашучай політыкі разрыву з опартуністамі ўсіх масьцей, праводзіўшайся рускімі бальшавікамі (1904—1912 гг.), з усёй сілы крычаць супроць такога прадпалажэньня. Ня сьмеюць, бо ведаюць, што на другі-ж дзень будуць яны прыгважджоны да ганебнага слупа.

Але вось пытаньне: ці маглі рускія бальшавікі ажыццёвіць раскол са сваімі опартуністамі і цэнтрыстамі-прымірэнцамі задоўга да імперыялісцкай вайны (1904—1912 гг.), не вядучы разам з тым лінію на разрыў, лінію на раскол з опартуністамі і цэнтрыстамі II Інтэрнацыяналу? Хто можа сумнявацца ў тым, што рускія бальшавікі лічылі сваю політыку ў адносінах опартуністаў і цэнтрыстаў узорам політыкі для левых на Захадзе? Хто можа сумнявацца ў тым, што рускія бальшавікі ўсякімі спосабамі штурхалі левых с.-д. на Захадзе, у часнасьці, левых у Германскай соцыял-дэмакратыі на разрыў, на раскол са сваімі опартуністамі і цэнтрыстамі? Ня віна Леніна і рускіх бальшавікоў, калі левыя с.-д. на Захадзе аказаліся недасьпеўшымі к таму, каб ісьці па сьлядох рускіх бальшавікоў.

2) Слуцкі папракае Леніна і бальшавікоў, што яны не падтрымлівалі левых у Германскай с.-д. рашуча і беспаваротна, што яны падтрымлівалі іх толькі з сур'ёзнымі агаворкамі, што фракцыйныя меркаваньні перашкаджалі ім падтрымліваць левых да канца. Вы хочаце дыскусаваць супроць гэтага шарлятанцкага і наскрозь фальшывага папроку. Але-ж што тут уласна дыскусійнага? Хіба ня ясна, што Слуцкі тут манэўруе і стараецца прыкрыць фальшывым папрокам супроць Леніна і бальшавікоў сапраўдныя прарэкі ў пазыцыі левых у Германіі? Хіба ня ясна, што бальшавікі не маглі падтрымліваць левых у Германіі, амаль увесь час хістаўшыся паміж бальшавізмам і меншавізмам, *бяз сур'ёзных агавораў, блз сур'ёзнай крытыкі іх памылкаў, няздраджваючы* рабочай клясе і яе рэволюцыі? Машэньніцкія манэўры трэба заклеіваць, а не абарачаць у прадмет дыскусіі.

Так, бальшавікі падтрымлівалі левых с.-д. у Германіі толькі з пэўнымі сур'ёзнымі агаворкамі, крытыкуючы іх паўменшавіцкія памылкі. Але за гэта трэба іх вітаць, а не папракаць.

Ёсьць людзі, якія сумняваюцца ў гэтым?

Зьвернемся да найбольш вядомых фактаў з гісторыі.

а) У 1903 годзе выявіліся сур'ёзныя разгалосьці паміж бальшавікамі і меншавікамі ў Расіі па пытаньні аб членстве ў партыі. Сваёй формулёўкай аб членстве ў партыі бальшавікі хацелі стварыць арганізацыйную вузду супроць наплыву непролетарскіх элемэнтаў у партыі. Небясьпека такога наплыву была тады больш, чым рэальна, з прычыны буржуазна-дэмакратычнага характару рускай рэволюцыі. Рускія меншавікі адстойвалі процілежную пазыцыю, адчыняючую шырока дзьверы партыі непролетарскім элемэнтам. З прычыны важнасьці пытаньняў рускай рэволюцыі для сусьветнага рэволюцыйнага руху, заходня-эўрапейскія соцыял-дэмакраты рашылі ўмяшацца ў справу. Умяшаліся і левыя с.-д. у Германіі, Парвус і Роза Люксембург, тагочасныя лідэры левых. І што-ж? Абудва яны выказаліся супроць бальшавікоў. Пры

гэтым было кінута абвінавачаньне па адрасу бальшавікоў у ультра-цэнтралізьме і блянкісцкіх тэндэнцыях. Потым гэтыя пошлыя і мяшчанскія эпітэты былі надхоплены меншавікамі і разьнесены па ўсяму сьвету.

б) У 1905 годзе разгарнуліся разгалосьці паміж бальшавікамі і меншавікамі ў Расіі аб характары рускай рэволюцыі. Бальшавікі адстойвалі ідэю саюзу рабочай клясы з сялянствам пры гегемоніі пролетарыяту. Бальшавікі сьцьвярджалі, што справу трэба весьці да рэволюцыйна-дэмакратычнай дыктатуры пролетарыяту і сялянства з тым, каб ад рэволюцыі буржуазна-дэмакратычнай перайсьці зараз-жа да рэволюцыі соцыялістычнай пры забясьпечаньні падтрыманьня з боку вясковай беднаты. Меншавікі ў Расіі адкідалі ідэю гегемоніі пролетарыяту ў буржуазна-дэмакратычнай рэволюцыі, замест політыкі саюзу рабочай клясы з сялянствам яны палічылі лепшай політыку пагадненьня з лібэральнай буржуазіяй, а рэволюцыйна-дэмакратычную дыктатуру пролетарыяту і сялянства аб'явілі рэакцыйнай блянкісцкай схэмай, супярэчнай разьвіцьцю буржуазнай рэволюцыі. Як аднесьліся да гэтых спрэчак левыя ў Германскай соцыял-дэмакратыі, Парвус і Роза Люксембург? Яны выдумалі утопічную і паўменшавіцкую схэму пэрманэнтнай рэволюцыі (вырадкавы вобраз Марксавай схэмы рэволюцыі), пранікнутую наскрозь меншавіцкім адмаўленьнем політыкі саюзу рабочай клясы і сялянства, і проціпаставілі яе бальшавіцкай схэме рэволюцыйна-дэмакратычнай дыктатуры пролетарыяту і сялянства. У далейшым гэта паўменшавіцкая схэма пэрманэнтнай рэволюцыі была падхоплена Троцкім (часткова—Мартавым) і зроблена прыладай змаганьня супроць ленынізму.

в) У пэрыод перад вайной у партыі II Інтэрнацыяналу выступіла на сцэну, як адно з актуальнейшых пытаньняў, пытаньне нацыянальна-колёніяльнае, пытаньне аб прыгнечаных нацыях і колёніях, пытаньне аб вызваленьні прыгнечаных нацый і колёній, пытаньне аб шляхох змаганьня з Імпэрыялізмам, пытаньне аб шляхох зьвяржэньня імпэрыялізму. У інтарэсах разгортваньня пролетарскай рэволюцыі і акружэньня імпэрыялізму бальшавікі запрапанавалі політыку падтрыманьня вызваленчага руху прыгнечаных нацый і колёній на базе самавызначэньня нацый і разьвілі схэму адзінага фронту паміж пролетарскай рэволюцыяй перадавых краёў і рэволюцыйна-вызваленчым рухам народаў колёній і прыгнечаных краёў. Опартуністы ўсіх краёў, соцыял-шовіністы і соцыял-імпэрыялісты ўсіх краёў зараз-жа паўсталі ў сувязі з гэтым супроць бальшавікоў. Бальшавікоў цікавалі, як шалёных сабак. Якую позыцыю занялі тады левыя с.-д. на Захадзе? Яны разьвілі паўменшавіцкую тэорыю імпэрыялізму, адкінулі прынцып самавызначэньня нацый у яго марксыцкім разуменьні (аж да аддзяленьня і ўтварэньня самастойных дзяржаў), адвялі тэзіс аб сур'ёзным рэволюцыйным значэньні вызваленчага руху колёній і прыгнечаных краёў, адвялі тэзіс аб магчымасьці адзінага фронту паміж пролетарскай рэволюцыяй і нацыянальна-вызваленчым рухам і проціпаставілі ўсю гэту паўменшавіцкую кашу, якая зьяўляецца суцэльнай недаацэнкай нацыянальна-колёніяльнага пытаньня,—марксыцкай схэме бальшавікоў. Вядома, што гэту паўменшавіцкую кашу падхапіў потым Троцкі і выкарыстаў яе, як прыладу змаганьня супроць ленынізму.

Такавы ўсім вядомыя памылкі левых с.-д. у Германіі.

Я ўжо не кажу аб іншых памылках германскіх левых, раскрытых у адпаведных артыкулах Леніна.

Не кажу таксама пра памылкі, дапушчаныя імі пры ацэнцы політыкі бальшавікоў у пэрыод Кастрычніцкага перавароту.

Пра што гавораць гэтыя памылкі германскіх левых, узятых з гісторыі даваеннага пэрыоду, як не пра тое, што левыя с.-д., ня гледзячы на сваю лаявизну, ня вызваліліся яшчэ ад меншавіцкага багажу?

Вядома, у левых у Германіі былі ня толькі сур'ёзныя памылкі. Яны маюць за сабой таксама вялікія сур'ёзныя рэвалюцыйныя справы. Я маю на ўвазе цэлы рад іх заслуг і рэвалюцыйных выступленняў па пытаннях унутранай політыкі і, у часнасьці, выбарчага змаганьня, па пытаннях парлямэнцкага і па-запарлямэнцкага змаганьня, аб агульнай забастоўцы, аб вайне, аб рэвалюцыі 1905 г. у Расіі і г. д. Іменна таму і лічыліся з імі бальшавікі, як з левымі, і падтрымлівалі іх, штурхалі іх наперад. Але гэта не зьніштажае і ня можа зьнішчыць таго факту, што левыя с.-д. у Германіі разам з тым мелі за сабой цэлы рад сур'ёзнейшых політычных і тэарэтычных памылак, што яны ня вызваліліся яшчэ ад меншавіцкага грузу і з прычыны гэтага для іх патрэбна была сур'ёзнейшая крытыка з боку бальшавікоў.

Судзіце цяпер самі, ці маглі Ленін і бальшавікі падтрымліваць левых с.-д. на Захадзе *бяз сур'ёзных асаворакаў, бяз сур'ёзнай крытыкі* іх памылак, ня здраджваючы інтарэсам рабочай клясы, ня здраджваючы інтарэсам рэвалюцыі, ня здраджваючы камунізму?

Ці ня ясна, што Слуцкі, напранаючы Леніна і бальшавікоў у тым, з поваду чаго ён павінен быў-бы іх вітаць, калі-б ён быў бальшавіком,—выкрывае сябе да канца, як паўменшавіка, як замаскаванага трацкіста?

Слуцкі робіць прадпалажэньне, што Ленін і бальшавікі ў сваёй ацэнцы левых на Захадзе выходзілі з сваіх фракцыйных меркаваньняў, што значыцца, рускія бальшавікі прыносілі ў афяру інтарэсам сваёй фракцыі вялікую справу міжнароднай рэвалюцыі. Бадай ці трэба даказваць, што ня можа быць нічога больш пошлага і агіднага за такое прадпалажэньне. Ня можа быць нічога больш пошлага, бо нават адчайныя пашлякі з меншавікоў пачынаюць разумець, што руская рэвалюцыя ня ёсьць прыватная справа рускіх, што яна, наадварот, зьяўляецца справай рабочай клясы ўсяго сьвету, справай сусьветнай пролетарскай рэвалюцыі. Ня можа быць нічога больш агіднага, бо нават профэсіянальныя паклёпнікі з II Інтэрнацыяналу пачынаюць разумець, што пасьлядоўны і да канца рэвалюцыйны інтэрнацыяналізм бальшавікоў зьяўляецца ўзорам пролетарскага інтэрнацыяналізму для рабочых усіх краёў.

Так, рускія бальшавікі высувалі на першы плян карэнныя пытаньні рускай рэвалюцыі, накштальныя пытаньняў аб партыі, аб адносінах марксыстаў да буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі, аб саюзе рабочай клясы і сялянства, аб гегемоніі пролетарыяту, аб парлямэнцкім і па-запарлямэнцкім змаганьні, аб агульнай забастоўцы, аб перарастаньні буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў соцыялістычную, аб дыктатуры пролетарыяту, аб імперыялізьме, аб самавызначэньні нацый, аб вызваленчым руху прыгнечаных нацый і колёній, аб політыцы падтрыманьня гэтага руху і да т. п. Яны высувалі гэтыя пытаньні, як спробны камень, на якім яны правяралі рэвалюцыйную вытрыманасьць левых с.-д. на Захадзе. Ці мелі яны на гэта права? Так, мелі. Ня толькі мелі, але павінны былі паступаць такім спосабам. Яны павінны былі паступаць такім спосабам, бо ўсе гэтыя пытаньні былі разам з тым карэннымі пытаньнямі сусьветнай рэвалюцыі, задачам

якой падпарадкавалі большавікі свою політыку, свою тактыку. Яны павінны былі паступаць такім спосабам, бо толькі на такіх пытаннях можна было правяраць па-сапраўднаму рэволюцыйнасць тых ці іншых групавак II Інтэрнацыяналу. Паўстае пытанне, у чым жа тут „фракцыйнасць“ рускіх большавікоў і прычым тут „фракцыйныя“ меркаванні?

Ленін яшчэ ў 1902 годзе пісаў у сваёй брошурцы „Што рабіць?“, што „Гісторыя паставіла перад намі бліжэйшую задачу, якая зьяўляецца найбольш рэволюцыйнай з усіх бліжэйшых задач пролетарыату, якога-б там ні было краю“, што „ажыццяўленне гэтай задачы, зруйнаванне самай магутнай апоры ня толькі эўрапейскай, але таксама і азіяцкай рэакцыі зрабіла-б рускі пролетарыат авангардам міжнароднага рэволюцыйнага пролетарыату“. З часу выхаду ў свет брашурцы „Што рабіць?“ прайшло 30 гадоў. Ніхто ня сьмее адмаўляць, што падзеі за гэты пэрыод дасканала пацвердзілі словы Леніна. Але ці не вынікае з гэтага, што руская рэволюцыя была (і застаецца) вузлавым пунктам сусветнай рэволюцыі, што карэнныя пытанні рускай рэволюцыі зьяўляліся разам з тым (і зьяўляюцца цяпер) карэннымі пытаннямі сусветнай рэволюцыі?

Ці ня ясна, што толькі на такіх карэнных пытаннях можна было правярыць па-сапраўднаму рэволюцыйных левых с.-д. на Захадзе?

Ці ня ясна, што людзі, разглядаючыя гэтыя пытанні, як пытанні „фракцыйныя“, — выкрываюць сябе да канца, як пашлякоў перараджэнцаў?

3) Слуцкі сьцьцярджае, што ня знойдзена яшчэ выстарчальнай колькасці офіцыйных документаў, якія сьведчаць аб рашучым і непрымירים змаганні Леніна (большавікоў) супроць цэнтрызму. Гэтым бюрократычным тэзісам опэруе ён, як пераканальным аргументам на карысць таго палажэння, што Ленін (большавікі), значыцца, недаацэньваў небяспекі цэнтрызму ў II Інтэрнацыянале. Вы бярэцеся дыскусаваць супроць гэтай бязглуздыцы, супроць гэтага жульніцкага кручкатворства. Але што тут уласна дыскусійнага? Хіба ня ясна і так, што гутаркамі аб документах Слуцкі стараецца прыкрыць убоства і фальш сваёй так званай устаноўкі?

Слуцкі лічыць існуючыя партыйныя докумэнты невыстарчальнымі. Чаму, на якой падставе? Хіба ўсім вядомых документаў па лініі II Інтэрнацыяналу, таксама як і па лініі ўнутрыпартыйнага змагання ў расійскай соцыял-дэмакратыі невыстарчальна для таго, каб з усёй яснасцю дэманстраваць рэволюцыйную непрымיריםкасць Леніна і большавікоў у іх змаганні супроць опартуністаў і цэнтрыстаў? Ці знаёмы наогул Слуцкі з гэтымі документамі? Якія яму патрэбны яшчэ докумэнты?

Дапусьцім, што апрача ўжо вядомых документаў будзе знойдзена куча другіх документаў у відзе, скажам, рэзолюцый большавікоў, лішні раз трактуючых аб неабходнасці знішчэння цэнтрызму. Ці значыць гэта, што наяўнасці толькі папярковых документаў даволі для таго, каб дэманстраваць сапраўдную рэволюцыйнасць і сапраўдную непрымיריםкасць большавікоў у адносінах да цэнтрызму? Хто-ж, апрача безнадзейных бюрократаў, можа пакладацца на адны толькі папярковыя докумэнты? Хто-ж, апрача архіўных крыс, не разумее, што партыі і лідэраў трэба правяраць па іх *справах*, перш за ўсё, а ня толькі па іх дэкларацыях? Гісторыя ведае ня мала соцыялістаў, якія з гатоўнасцю падпісвалі любыя рэволюцыйныя рэзолюцыі, каб адпісацца ад назольных крытыкаў. Але гэта яшчэ ня значыць, што яны *праводзілі ў жыццё* гэтыя рэзолюцыі. Гісторыя ведае, далей, ня мала соцыялістаў, якія з пенай ля роту патрабавалі ад рабочых партый

іншых краёў самых якія толькі ёсць рэволюцыйных дзействаў. Але гэта яшчэ ня значыць, што яны *не пісавалі ў сваёй уласнай партыі*, або ў сваім уласным краі перад *сваімі* опартуністамі, перад *сваёй* буржуазіяй. Ці не таму вучыў нас Ленін правяраць рэволюцыйныя партыі, плыні, лідэраў не па іх дэкларацыях і рэзолюцыях, а па іх *справах*.

Ці ня ясна, што, калі Слуцкі сапраўды хацеў праверыць непрымымасць Леніна і бальшавікоў у іх адносінах да цэнтрызму, ён павінен быў зрабіць *асновай* свайго артыкулу не паасобныя докумэнты і два-тры асабістых пісьма, а праверку бальшавікоў па іх *справах*, па іх *гісторыі*, па іх *дзеіньнях*? Хіба ў нас, у Расійскай соцыял-дэмакратыі, ня было опартуністаў, цэнтрыстаў? Хіба бальшавікі не вялі рашучае непрымымае змаганьне з усімі гэтымі плынямі? Хіба гэтыя плыні ня былі зьвязаны і ідэйна і арганізацыйна з опартуністамі і цэнтрыстамі на Захадзе? Хіба бальшавікі не разграмілі опартуністаў і цэнтрыстаў, так як не граміла іхні адна левая група ў сьвеце? Як можна гаварыць пасля ўсяго гэтага, што Ленін і бальшавікі, недаацэньвалі небясьпекі цэнтрызму? Чаму Слуцкі гробліва аднесься да гэтых фактаў, маючых рашучае значэньне для характарыстыкі бальшавікоў? Чаму ён ня выкарыстаў найбольш надзейны мэтад праверкі Леніна і бальшавікоў па іх *справах*, па іх *дзеіньнях*? Чаму ен аддаў перавагу менш надзейнаму мэтаду кампаньня ў выпадкова падабраных паперах?

Таму што ўжываньне больш надзейнага мэтаду праверкі бальшавікоў па іх *справах* адразу перавярнула-б дагары дном усю ўстаноўку Слуцкага.

Таму што праверка бальшавікоў па іх *справах* паказала-б, што бальшавікі зьяўляюцца *ядынай* у сьвеце рэволюцыйнай арганізацыяй, якая разграміла да канца опартуністаў і цэнтрыстаў і выгнала іх вон з партыі.

Таму што зьвярненьне да сапраўдных спраў і сапраўднай гісторыі бальшавікоў паказала-б, што настаўнікі Слуцкага — трацкісты — былі *галоўнай і асноўнай* групай, насаджаўшай ў Расіі цэнтрызм і стварыўшай для гэтага спэцыяльную арганізацыю, як асяродак цэнтрызму, у выглядзе жнівёнскага блёку.

Таму што праверка бальшавікоў па іх *справах* канчаткова выкрыла-б Слуцкага, як фальсыфікатара гісторыі нашай партыі, прабуючага прыкрыць цэнтрызм трацкізму даваеннага пэрыяду паклепніцкімі абвінавачаньнямі Леніна і бальшавікоў у недаацэнцы небясьпекі цэнтрызму.

Вось як стаіць справа, таварышы рэдактары, са Слуцкім і яго артыкулам.

Вы бачыце, што рэдакцыя зрабіла памылку, дапусьціўшы дыскусію з фальсыфікатарам гісторыі нашай партыі.

Што магло штурхнуць рэдакцыю на гэты няправільны шлях? Я думаю, што на гэты шлях штурхнуў яе гнілы лібэралізм, які мае дзнер сярод адной часьці бальшавікоў некаторае папярэньне. Некаторыя бальшавікі думаюць, што трацкізм ёсць фракцыя камунізму, якая, праўда, памыляецца, робіць ня мала глупстваў, часамі нават антысавецкая, але ўсе-ж фракцыя камунізму. Адгэтуль некаторы лібэралізм у адносінах трацкістаў і трацкісцка-мысьлячых людзей. Бадай ці трэба даказваць, што такі погляд на трацкізм зьяўляецца глыбока памылковым і шкодным. У сапраўднасьці-ж трацкізм даўно ўжо перастаў быць фракцыяй камунізму. У сапраўднасьці трацкізм ёсць перадавы атрад контррэволюцыйнай буржуазіі, якая вядзе змаганьне

супроць комунізму, супроць савецкай улады, супроць будаўніцтва соцыялізму ў СССР.

Хто даў контррэвалюцыйнай буржуазіі духоўную зброю супроць бальшавізму ў відзе тэз.су аб немагчымасьці пабудовы соцыялізму ў нашым краі, у відзе тэз.су аб нямінучасьці перараджэньня бальшавікоў і да т. п.? Гэту зброю даў ёй трацкізм. Нельга лічыць выпадковасьцю той факт, што ўсе антысавецкія групоўкі СССР у сваіх спрабах абгрунтаваць няўнікнёнасьць змаганьня з савецкай уладай, спасаліся на вядомы тэзіс трацкізму аб немагчымасьці пабудовы соцыялізму ў нашым краі, аб няўнікнёнасьці перараджэньня савецкай улады, аб імавернасьці звароту да капіталізму.

Хто даў контррэвалюцыйнай буржуазіі ў СССР тактычную зброю ў відзе спроб адкрытых выступленьняў супроць савецкай улады? Гэту зброю далі ёй трацкісты, прабаваўшыя ўстроіць антысавецкія дэманстрацыі ў Маскве і Ленінградзе 7-га лістапада 1927 году. Гэта факт, што антысавецкія выступленьні трацкістаў паднялі дух у буржуазіі і разьвязалі шкодніцкую работу буржуазных спэцыялістаў.

Хто даў контррэвалюцыйнай буржуазіі арганізацыйную зброю ў відзе спроб устройства падпольных антысавецкіх арганізацый? Гэту зброю далі ёй трацкісты, арганізаваўшыя сваю ўласную антыбальшавіцкую нелегальную групу. Гэта факт, што падпольная антысавецкая работа трацкістаў палегчыла арганізацыйнае аформленьне антысавецкіх групавак у СССР.

Трацкізм ёсьць перадавы атрад контррэвалюцыйнай буржуазіі.

Вось чаму лібэралізм у адносінах трацкізму, хоць-бы і разьбіта, а і замаскаванага, ёсьць галавацятства, якое мяжуе з праступленьнем, здрадай рабочай клясе.

Вось чаму спробы некаторых „літаратараў“ і „гісторыкаў“ працягнуць контрабандай у нашу літаратуру замаскаваны трацкісцкі хлам павінны сустрэць з боку бальшавікоў рашучы адпор.

Вось чаму нельга дапускаць літаратурную дыскусію з трацкісцкімі контрабандыстамі.

Мне здаецца, што „гісторыкі“ і „літаратары“ з разраду трацкісцкіх контрабандыстаў стараюцца праводзіць сваю контрабандную работу пакуль што па дзвюх лініях.

Па-першае, яны стараюцца даказаць, што Ленін у пэрыод перад вайной недаацэньваў небясьпекі цэнгрызму, пры гэтым пакідаецца неспрактыкаванаму чытачу дагадвацца, што Ленін, стала быць, ня быў яшчэ тады сапраўдным рэвалюцыянэрам, што ён стаў такім толькі пасля вайны, пасля таго, як „пераўзброіўся“ пры дапамозе Троцкага. Тыповым прадстаўніком такога роду контрабандыстаў можна лічыць Слуцкага. Мы бачылі вышэй, што Слуцкі і кампанія ня варты таго, каб доўга вазіцца з імі.

Па-другое, яны стараюцца даказаць, што Ленін не разумеў неабходнасьці перарастаньня буржуазна-дэмакратычнай рэвалюцыі ў рэвалюцыю соцыялістычную, пры гэтым пакідаецца неспрактыкаванаму чытачу дагадвацца, што Ленін, значыцца, ня быў яшчэ тады сапраўдным бальшавіком, што ён зразумеў неабходнасьць такога перарастаньня толькі пасля вайны, пасля таго, як ён „пераўзброіўся“ пры дапамозе Троцкага. Тыповым прадстаўніком такога роду контрабандыстаў можна лічыць Валасевіча, аўтара „Курса історыі ВКП(б)“. Праўда, Ленін яшчэ ў 1905 годзе пісаў, што „ад рэвалюцыі дэмакратычнай мы зараз-жа пачнем пераходзіць і якраз у меру нашай сілы, сілы сьвядомага і арганізаванага пролетарыяту, пачнем пераходзіць

да соцыялістычнай рэвалюцыі", што *"мы стаім за бесперапынную рэвалюцыю"*, што *"мы ня спынімся на паўдарозе"*. Праўда, фактаў і документаў аналёгічнага парадку можна было-б знайсці ў творах Леніна безліч. Але якое дзела Валасевічам да фактаў з жыцця і дзейнасці Леніна? Валасевічы пішуць для таго, каб, падфарбаваўшыся пад бальшавіцкі колер, працягнуць сваю антыленінскую контр-банду, узвесьці паклёп на бальшавікоў і сфальсыфікаваць гісторыю бальшавіцкай партыі.

Вы бачыце, што Валасевічы варты Слуцкіх.

Такавы *"шляхі і ростані"* трацкісцкіх контрабандыстаў.

Самі разумеюць, што ня справа рэдакцыі палягчаць контрабандысцкую дзейнасць падобных *"гісторыкаў"* і даваць ім дэскусійную трыбуну.

Задача рэдакцыі заключаецца, па-мойму, у тым, каб падняць пытанні гісторыі бальшавізму на належную вышыню, паставіць справу вывучэння гісторыі нашай партыі на навуковыя, бальшавіцкія рэйкі і завастрыць увагу супроць трацкісцкіх і ўсякіх іншых фальсыфікатараў гісторыі нашай партыі, сыстэматычна зрываючы з іх маскі.

Гэта тым больш неабходна, што нават некаторыя нашы гісторыкі,—я кажу аб гісторыках без кавычак, *аб бальшавіцкіх гісторыках* нашай партыі,—не свабодны ад памылак, льючых ваду на млын Слуцкіх і Валасевічаў. Выключэннем не з'яўляецца тут, на жаль, і тав. Яраслаўскі, кніжкі якога па гісторыі УсеКП(б), не гледзячы на іх дадатныя бакі, маюць рад памылак прынцыповага і гістарычнага характару.

З ком. прывітаннем

І. СТАЛІН.

XIV год Кастрычніка

I

Чатырнаццаць год таму назад, перад самым Кастрычнікаўскім паўстаннем, адзін з лідэраў дробна-буржуазнай контррэвалюцыі, Гоц, казаў, што ён гатоў упасці ў ногі большавіком, калі-б яны толькі сур'ёзна узялі ўладу. „Становішча катастрофічнае — казаў ён — няма хлеба, няма апалу, няма металю, сшыняецца вайсковая прамысловасць, няма сілы працягваць вайну і няма магчымасці заключыць мір. Толькі напружанасць сіл усіх клас грамады, толькі „нацыянальны“ ўрад можа спасці краіну. Большавікі сваёй тактыкай толькі провокуюць масы, штурхаюць іх на шлях анархіі“. Большавікі ўзялі ўладу, не паслухаўшы запужванняў ворага і трусьлівых угавораў унутры сваіх радыёў. Гоцы ня падалі ў ногі рабочай класе, а неадкладна арганізавалі паўстанне юнкероў унутры пролетарскага Піцэру і паход на яго казакаў звонку. З таго часу не адзін раз класавы вораг звонку, трусы і здраднікі знутры прарочылі пагібель савецкае ўлады, пагібель сацыялістычнай рэвалюцыі. У першыя дні пасля Кастрычніка большавіцкай уладзе адмервалі ўсяго 2-3 тыдні — саветы павінны былі рухнуць пад ударамі Керанскага з-за няўмення справіцца з голадам, з анархіяй, пролетарская дыктатура павінна была за тым загінуць праз 2-3 м-цы пад ударамі імперыялістычнай інтэрвэнцыі, яна, нарэшце, павінна была на чарзе гінуць ад голаду, эканомічнага хаосу, ад НЭП'у, ад опозыцыі, ад пяцігодкі, ад політыкі суцэльнай колектывізацыі і г. д. і г. д.

Савецкі-ж Саюз ня толькі не загінуў, ён ня толькі разграміў унутраную буржуазную памешчыцкую контррэвалюцыю і белагвардзейскія арміі, якія прышлі ім на дапамогу, ня толькі зацвердзіў уладу рабочае класы на адной шостаі частцы зямной кулі, ня толькі дабіўся адбудовы разбуранай імперыялістычнай, грамадзянскай вайсковай народнай гаспадаркі, але, пад кіраўніцтвам выпрабаванай у вялізарнейшых класавых бойках партыі, перайшоў у разгорнуты па ўсяму фронту сацыялістычны наступ.

Ломячы адчайнае супраціўленне варожых клас, растоптваючы агентуру класавага ворага ўнутры партыі, сакрушаючы контррэвалюцыйны трацкізм і правых ухлістаў, якія цягнулі на шлях рэстаўрацыі капіталізму, партыя, якая кіравалася Ленінскім ЦК на чале з г. Сталіным, дабілася гіганцкіх поспехаў, увяла краіну ў перыяд сацыялізму, у паласу нябачанага яшчэ росквіту сацыялістычнай сістэмы.

Савецкі Саюз яшчэ толькі ў самым пачатку гэтай паласы. Але дасягненні пролетарыату СССР маюць ужо сусветна-гістарычнае

значэнне для класавай барацьбы рабочых усяго сьвету. Вялізарнейшая ў гісторыі чалавецтва практыка работы ў барацьбе пролетараў СССР зьявілася лепшым абвяржэньнем усіх і усялякіх тэорый — буржуазных, соцыял-фашысцкіх, трацкісцкіх — аб немагчымасьці соцыялістычнага будаўніцтва, аб нямінучасці перараджэньня.

Соцыялістычны ўздым Савецкага Саюзу мае вялізарнае значэнне для лёсу сусьветнай рэвалюцыі. Перамога соцыялізму ў адной краіне была для большавікоў заўсёды толькі зьявом у барацьбе за сусьветную рэвалюцыю. „Рэвалюцыя краіны, якая перамагла, павінна разліцца сябе не як самадаўлеючую велічыню, а як „подспорье“, як сродак для паскарэньня перамогі пролетарыяту ва ўсіх краінах... самае разьвіццё сусьветнай рэвалюцыі; самы процэс аднаўленьня ад імпэрыялізму раду новых краін будзе адбывацца тым хутчэй і асновацельней, чым асновацельней будзе ўзмацняцца соцыялізм у першай пераможай краіне“ (Сталін). Вось чаму пасьпехі і дасягненьні соцыялізму ў Савецкім Саюзе аказваюць і будуць аказваць, чым чалей тым больш — большы ўплыў на тэмпы і маршрут пролетарскай барацьбы за ўладу ва ўсім сьвеце. Але гэтыя пасьпехі і дасягненьні тым больш вялікія, што яны адбываюцца на фоне вялізарнейшага ў гісторыі капіталістычнага эканамічнага крызісу.

Два гады бушуе прамысловы і аграрны крызіс ва ўсім сьвеце, выключаючы толькі савецкія землі. За два гады вытворчасць чыгуны ў Германіі, Злучаных Штатах, Англіі скарацілася амаль на палову. Спажываньне чыгуны па асобах з 1927 г. да 1930 г. скарацілася ў Германіі з 275,6 кг да 166,4 кг, у Англіі з 337,5 кг да 252,6, у Злучаных Штатах з 442,1 да 377,2 кг. Ва ўсіх гэтых краінах спажываньне па асобах жалеза ніжэй як у 1913 г., складаючы ў Германіі ўсяго 1/3 даваеннага спажываньня. Па вылічэньні нямецкага кон'юнктурага інстытуту індэкс прамысловай прадукцыі Злучаных Штатаў 1931 г. складаў менш 3/4 прадукцыі сярэдняй месячнай прадукцыі 1928 г., і на 1/2 менш чым у 3-м квартале 1929 г. У Германіі прамысловая прадукцыя ў жніўні 1931 г. была на 1/3 менш чым у 1928 г. Зараз нямецкі гаспадарчы друк прызнае, што Германія адкінута прыблізна да ўзроўню 1900 г.

З 395 домен у Англіі працуюць толькі 76, у Злучаных Штатах з 316 толькі 91, нават ва Францыі, якая толькі апошнія месяцы сур'ёзна ўцягваецца ў вір крызісу, з 143 домен ужо 31 не працуе. Сельска-гаспадарчае машынабудаўніцтва ўпала ў Амэрыцы на 1/4 ўзроўню 1929 г. а ў Германіі да 1/4 1913 г. Аб'ём сусьветнага гандлю за 1-е 1931 г. скараціўся ў параўнаньні з першай чвэрткай 1930 г. на 30 проц. Вытворчы апарат капіталізму скарыстоўваецца, у лепшым выпадку, на палову. Супярэчнасьці паміж тэхнічнымі магчымасьцямі капіталістычных вытворчых сіл і сапраўдным функцыянаваньнем вырасьлі да нябывалых памераў. Беспрацоўе дасягае вялізарных, нябачаных яшчэ дагэтуль памераў. 40 мільёнаў беспрацоўных ва ўсім сьвеце, з іх палова гэтага ліку падае на 3 вядучыя капіталістычныя краіны — Злучаныя Штаты, Германію і Англію. Францыя, якая пазьней другіх уступіла на нахіленую дарогу крызісу, хутка, аднак, крочыць па ёй — лік беспрацоўных перавышае там мільён. Вытворчасць жалеза і сталі ў першым паўгодзьдзі 1931 г. параўнаўча з першым паўгодзьдзем 1930 г. скарацілася да 20 проц.

У Польшчы гэтулькі-ж беспрацоўных колькі ва Францыі — 1.100.000. і калі-б не савецкія заказы, зьвязаныя з правядзеньнем пляну вялікіх

работ, лік гэты значна павялічыўся-б. Толькі за першыя 7 месяцаў 1931 г. закрыта 553 прамысловых і гандлевых прадпрыемстваў.

Вялізарненны аграрны крызіс няшчадна душыць і топча мільёны дробных і сярэдніх сялянскіх гаспадарак. Цэны на сельска-гаспадарчыя продукты і колёніяльную сыравіну ўпалі ў многа раз больш чым на прамысловыя тавары. Пшаніца ў Злучаных Штатах расцэньваецца зараз ніжэй адной трэці таго, што каштавала пяць год таму назад, у Індыі-ж пшаніца за гэты час упала да $\frac{1}{4}$. Бавоўна каштуе ў тры разы менш таго, што раней каштавала. У такой-жа прапорцыі ўпалі цэны і на другія продукты.

Капіталізм знаходзіць выхад з крызісу толькі ў разбурэнні уласных вытворчых сіл. Капіталізм ужо даўно выканаў сваю гістарычную задачу — развіццця вытворчых сіл. Далейшае іх развіццё, больш таго, іх нормальнае функцыянаванне несумяшчальна з існуючым капіталізмам.

Капіталізм напускае скарпіены голаду на рабочых, зводзіць жыццёвы ўзровень пролетарскіх мас да ўзроўню колёніяльных нявольнікаў, прыводзіць да жабрацтва мільёны сялян у Польшчы, у Венгрыі, на Балканах. Беспрацоўе ў буйнейшых краінах з цыклічнай даўно ўжо ператварылася ў структурную. Асноўная вытворчая сіла чалавечай грамады — сам чалавек — усё больш разбураецца капіталістычным крызісам. У Злучаных Штатах за апошнія 6 год зарплата ўпала на 40 проц. Толькі за апошнія 8 м-цаў 1931 г. заработная плата упала на $\frac{1}{4}$ у Злучаных Штатах, Англіі, Германіі, на $\frac{1}{3}$ у Італіі. За апошнія два гады ў Германіі пролетарыяты страцілі на зніжэнні зарплат да 14 мільярдаў марак. Знішчэнне сацыяльнага страхавання, знішчэнне дапамогі па беспрацоўі, скарачэнне заробтнай платы ніжэй практычнага мінімуму — вось праграма капіталістычнага выхаду з крызісу.

У Кітаі, Індокітаі, Індыі галадаюць 10 мільёнаў людзей. Сотні мільёнаў колёніяльных нявольнікаў, вясковай беднаты, беспрацоўных маюць хлеба ў колькасці ледзь дастатковай, каб не памерці, вельмі недастатковым, каб жыць, а ў Злучаных Штатах, Канадзе, Аўстраліі капіталістычныя правадыры прапануюць фэрмерам знішчаць ураджай, спальваць яго ў якасці апалу, выкідаць у мора. Мільёны людзей на краю галоднай смерці, ім-жа няма куды збыць вялізарныя запасы харчовых продуктаў. Мільёны людзей без работы, стаяць мёртвымі без руху вялізарныя заводы і фабрыкі. Мёртвыя машыны, мёртвая сыравіна, апал, руда і кінутыя на ўміранне мільёны рабочых — такі сёнешні дзень капіталізму.

А над заўтрашнім днём капіталізму навісаюць найбольш цёмныя і змрочныя перспектывы. Стыхія крызісу ўжо сакрушыла рад буйнейшых капіталістычных концэрнаў і пад яе ўдарамі гнуцца вялізарнейшыя аб'яднанні імперыялізму. Дзесяткі концэрнаў, трэстаў і банкаў сусветнага значэння, дзесяткі, сотні, тысячы больш дробных прадпрыемстваў і банкаў разбураны ўсёзнішчаючым крызісам. Кожны дзень тэлеграф прыносіць паведамленне аб крахах усе новых і новых капіталістычных аб'яднанняў. Услед за падзеннем ангельскага фунта і вымушанага адказу ад залатога парытэту здрыгаецца і долар. Крызіс грашовай сістэмы, крызіс капіталістычнага крэдыту, бюджэты дэфіцыт — амал ва ўсіх капіталістычных краінах, частковае дэградаванае банкруцтва ў радзе краін, далейшае абвастрэнне прамысловага, аграрнага, фінансаванага крызісу — такія вынікі і перспектывы капіталістычнага сьвету да XIV Кастрычніка.

Да XIV гадавіны Кастрычніка, пад уплывам усё больш абвастра-ючага крызісу капіталістычнага сьвету і растучых посьпехаў Савецкага Саюзу, мы наглядаем сур'ёзныя зрухі ў рэволюцыйнай барацьбе мас супроць прыгнятальніцкай дыктатуры фінансаванага капіталу. Эканомічны крызіс абумоўлівае і больш хуткі тэмп нарастаньня элемэнтаў рэволюцыйнага крызісу, эканомічны крызіс перарастае ў крызіс усяго політычнага жыцця капіталістычнага сьвету. Але нарастаньні элемэнтаў рэволюцыйнага крызісу — гэта не процэс, які адбываецца аўтаматычна ўслед і роўналежна эканомічнаму крызісу. Рост эканомічнага крызісу зусім не забяспечвае мэханічнага росту камунізму ў капіталістычных краінах. У залежнасьці ад сілы, уменьня, правільнасьці лініі камуністычных партый, у залежнасьці ад уменьня разьбіць унутраную зьвязанасьць шырокіх рабочых мас, у залежнасьці ад іх уменьня разьбіць соцыял-дэмократыю, як масавую організацыю, заваяваць масы соцыял-дэмократычных рабочых, заваяваць беспартыйныя рабочыя організацыі, устанавіць пад сваім кіраўніцтвам адзінства рабочае клясы, організаваць адпор і перайсьці ў контр-наступ на чале мільённых мас, у залежнасьці ад актыўнасьці, смеласьці, энэргіі брацкіх камуністычных партый, нарастаньне прадпасылак рэволюцыйнага крызісу — можа прывесць да непасрэднай рэволюцыйнай сытуацыі. Заваяваньне большасьці рабочае клясы, саюз з вясковай бедпатою, організацыя адпору на чале працоўных мас гораду і вёскі капіталістычнай політыцы і фашысцкаму тэрору — такія задачы камуністычнай партыі, якія выростаюць з усіх абставін да XIV гадавіны.

На колёніяльным Усходзе, раней усяго ў Кітаі і Індыі, рэволюцыйны рух зрабіў за апошнія гады гіганцкі скачок у сваім разьвіцьці. Савецкая рэволюцыя ў Кітаі змагла заваяваць сябе тэрыторыю, дзяржаўна організавацца, пераможна адбіць 3 генэральскія паходы — і зараз — зьяўляецца адзіным цэнтрам нацыянальнага, політычнага і соцыяльнага вызваленьня кітайскага народу. У Індыі рост стачачнага руху, які часта пераходзіць ва ўзброенную сутычку, сур'ёзнейшыя сялянскія рухі, паўстаньні, якія падаўляюцца і непаруўна ўспыхваюць, паслужылі лепшай глебай для стварэньня камуністычнай партыі і хуткага росту яе ўплыву ў масах.

У гэтых абставінах, ва ўмовах самага вострага крызісу капіталістычнай гаспадаркі, якога ня ведае гісторыя, ва ўмовах растучага супрацьўленьня рабочых мас, ва ўмовах, калі політычна прачынаюцца сялянскія масы, калі аграрны крызіс зьнішчае іх соцыяльны кансэрватызм і расхіствае тым самым адзін з мацнейшых устояў буржуазнага сьвету, ва ўмовах непаруўнага вялізарнага ўздыму соцыялістычнае гаспадаркі Савецкага Саюзу — імперыялізм лёгка можа папрабаваць пачаць новы тур імперыялістычных войнаў. На Далёкім Усходзе вайна, якая ўжо фактычна пачалася акупацыяй японскімі войскамі Маньчжуріі, можа прывесць да ўзрыву ва ўсім імперыялістычным сьвеце. Перамога кансэрватараў у Англіі, шлях да якой быў пратаптань ўсёй буржуазнай політыкай лебгорысцкай партыі, робіць яшчэ больш мажливай як пэрспэктыву войнаў між імперыялістычнымі краінамі за перадазел сьвету, пераразьмеркаваньне тэрыторый, вытокаў сыравіны, рынкаў, тавару і капіталу, так і ў першую чаргу пэрспэктыву вайны ўсіх імперыялістычных краін супроць Савецкага Саюзу, за ліквідацыю ўлады пролетарыяту, зьнішчэньне соцыялізму, за перарварэньне адной шостаў часткі зямной кулі, што занята Саветамі, у колёніі фінансаванага капіталу.

Перад працоўнымі Савецкага Саюзу ў гэтых абставінах стаць сур'ёзнейшая задача працягвання, як і раней, сапраўднай політыкі міру, вядучы барацьбу з усімі спробамі ўцягнуць у сетку імперыялістычнай провокацыі Савецкай Рэспублікі, у той-жа час зорка наглятаць за тым, што робіцца за межамі СССР і ўсяляк узмацняць абароназдольнасць сваёй краіны.

II

Да XIV гадавіны Кастрычніка працоўныя Савецкага Саюзу могуць падвесці папярэднія вынікі трэцяга рашаючага году пяцігодкі і разам з тым устанавіць перспектыву выканання ўсяго пляну вялікіх работ. Сама думка аб пяцігодцы была спаткана ва ўсім буржуазным капіталістычным свеце, як якісьці грэзафарс. Саветам падракалі, што будзе добра, калі яны гэтую праграму выканаюць у 50 год, а ня ў 5 год. Гэта вялікая праграма прынята партыяй пад непасрэдным кіраўніцтвам свайго правадыра Сталіна, у барацьбе з усіма родам спробамі, сапраўды, ня будзе выканана ў 5 год, а ў 4, у пачатку гэтага гадавіна ў 3 і ў 2½ гады. Посьпехі яе правядзення, творчы энтузіязм шырокіх рабочых мас, вялізарнае развіццё ўдзяліцтва і соцэ-арніцтва хутка высунулі праграму выканання пяцігодкі ў 4 гады. Няперайшні год — год асабліва важны — гэта год, калі павінна скончыцца пабудова фундаменту сацыялістычнае эканомікі, пускаяюцца найбуйнейшыя гіганты сацыялістычнай прамысловасці, калі дасягнуць абсалютная перавага сацыялістычных элементаў у сельскай гаспадарцы, калі на Далёкім Усходзе, дзе раней жалезная пята расійскага царства таяла дзесяткі народаў, павінны былі запаліцца першыя домны новай буйнейшай вугальна-металевай базы Савецкага Саюзу. Пад кіраўніцтвам партыі Савецкі Саюз паспешна выконвае вялізарныя і цяжэйшыя задачы, якія перад ім стаялі. З адсталасці аграрнай краіны СССР у асноўным ператварыўся ў індустрыяльна-аграрную краіну.

Дзесяткі, сотні прадпрыемстваў падымаюцца на пустырох, тысячы прадпрыемстваў рэканструююцца і нашыраюцца. Там, дзе былі багны і балоты, непраходныя лясы і глухія сьцежкі, створаны новыя гарады, якія налічваюць іншы раз дзесяткі, сотні тысяч жыхароў — Магнітагорск, Кузнецк, Бярэзінкі, Кічкас, Бобрыкі.

Асвойваюцца і ўводзяцца ў эксплуатацыю новыя, раней ніколі невядомыя багацейшыя вытокі апалу, сыраніны, металю. У вялізарнай ступені павялічваецца прадукцыя асноўных галін прамысловасці. СССР ужо вышаў на другое месца ў свеце па вытворчасці нафты, вытворчасці трактараў і сгаспадарчых машын, СССР выходзіць на першае месца ў свеце. Па вугалю і металю СССР вышаў на 4-е месца. Перадом у Донецкім вугальным басэйне, уведзены ў строй дзесяткаў новых шахт, пуск сусветных гігантаў Магнітагорскага і Кузнецкага заводаў хутка ставіць Савецкі Саюз уперадзе самых індустрыяльных краін свету. Новыя вытворчасці, аб якіх ня марыла царская Расія, атрымліваюць вялізарнае развіццё. У 1931 г. савецкія заводы выпусцілі на 800 мільёнаў рубл. сотні новых машын, якія раней ніколі не вырабляліся ў нас. Пяцігодкі на трактарабудаўніцтве, сг машынабудаўніцтве, агульнаму машынабудаўніцтве, па электратэхнічнай прамысловасці і па нафтавай ужо перавыкананы. У асноўным выкананы плян Гоэрло — ужо к канцу 1931 г. магутнасць электрастанцый перавысіць 4 мільёны кілёват — у чатыры разы больш да-

раёнаў Расіі. Зьнішчана яшчэ ў 1930 г. беспрацоўе, значна вырасла заробная плата, прычым, калі фонд індывідуальнай зарплаты з 1927-28 г. на 1931 г. вырас амаль у 2-е, дык фонд абагуленай зарплаты вырас за гэты час амаль у 3 разы. На жыльлёвае будаўніцтва замест 80 мільёнаў рубл. у 1925 г. затрачваецца ў гэтым годзе ў 6 з паловай разы больш — 1.156 мільёнаў руб.

Адбыліся рашаючыя, карэнныя змены ўсяго характару саўдэкавай вёскі.

У бязьлітасным класавым змаганьні, перамагаючы супраўіленьне кулацтва, СССР дабіўся вялікіх посьпехаў у галіне сельскай гаспадаркі. Краіна дробнай распыленай гаспадаркі з нікчэмным ужываньнем машын, нікчэмнай тэхнічнай базай, з вельмі нізкім культурным, матэрыяльным узроўнем жыцця вялізарнай большасьці сялян ужо абярнулася ў краіну самага буйнога земляробства ў сьвеце, дзе нябачныя яшчэ ў гісторыі сацыялістычныя формы буйной сельскай гаспадаркі адчыняюць неабсяжныя перспэктывы ў справе мэханізацыі і трактарызацыі вёскі, вялізарнага павышэньня ўраджаю ўсіх сельска-гаспадарчых культур, вялізарнага пад'ёму жывёлагадоўлі.

15 мільёнаў бядняка-серадніцкіх гаспадарак — 60 проц. усіх гаспадарак СССР — уванілі ў колгасы. 1.400 машына-трактарных станцый аказваюць рашаючую дапамогу сацыялістычнай перабудове сельскай гаспадаркі і звыш 200 трактараў выкідаюць кожны дзень на полі Саўецкага Саюзу трактарныя гіганты (Сталінградскі, Пуцілаўскі, Харкаўскі).

Адны саўгасы, якія засеялі вясной 1928 г. 0,8 мільёнаў га, ужо ў 1931 г. засеялі 12,5 мільёнаў га.

У асноўных збожжавых і сыравінных раёнах выканана дырэктыва партыі аб суцэльнай калектывізацыі і на гэтай базе завяршаецца ліквідацыя кулацтва, рэшткі якога, аднак, яшчэ энэргічна супраціўляюцца, спрабуюць разлажыць колгасы знутры, іграючы на спажывецкіх растроях адсталай часткі колгаснікаў, высоўваючы лёзунгі аб выкананьні абавязкаў перад рабочай дзяржавай у апошняю чаргу.

Яшчэ ў 1926 г. на палёх СССР знаходзілася менш 20 тысяч маленькіх імпартных „Фордзонаў“. Зараз на палёх СССР працуе каля 150 тысяч трактараў. З 6.000 комбайнаў — звыш 1,4 з іх саўецкай вытворчасці. За чатыры апошнія гады з 1927 г. на 1931 г. пасеўная плошча СССР павялічылася на 23 млн. га, гэта сьць у паўтара разоў больш, чым за 10 перадваенных год у парэкай Расіі ў такім жа памере, як у Злучаных Штатах за 25 год з 1900 на 1925 г. Прычым за апошнія чатыры гады ў Злучаных Штатах плошча пасеву ня толькі не павялічылася, але скарацілася на 2,4 млн га і плошчы павялічэньне і пасеўнай плошчы — 18 млн га — падзе на апошнія два гады — гады ўмцаванага разьвіцця саўгасаў і колгасаў. У асноўным вырашана праблема пераважнай гаспадаркі і сыравінных культур. Плошча пад саўгасамі параўнаньні з даваенымі памерамі нагрома. пасевы ільну павялічыліся ў 2 з паловай разы, цукровых буракоў — у 2 разы, сонечніку ў 3 разы.

Беларусь да Кастрычнікавай рэвалюцыі была адной з найбольшіх прамысловых адсталых краін з пераважнай большасьцю дробных, распыленых, рамесніцка-саматужных прадпрыемстваў, з вялізарнымі мелкага фондам ва ўладаньні земляробства, з жабрацкай асноўнай часткай сялянства, з аграрнай перахвасцальскаю ў вёсцы, з чартой саўдэкавай асямкі, з ніцымальнай, політычна бяспраўнай асноўнай часткай у дзяржаве.

Кастрычнікавая рэволюцыя ўжо першымі сваімі дэкрэтамі, якія ліквідавалі ўсе прыгонныя нормы, аддала ў карыстаньне беларускага сялянства амаль усе землі сельска-гаспадарчага значэньня, якія знаходзіліся раней у памешчыкаў, павялічыўшы тым самым амаль на $\frac{1}{2}$ сялянскае зямлякарыстаньне, зьнішчыла ўнешнюю запазычанасьць, склала з сялянскіх мас цяжар іпотэчных даугоў; Кастрычнікавая рэволюцыя абвясціла яшчэ другога лістапада 1917 г. роўнапраўе і суверэнітэтытэ ўсіх народаў ранейшай царскай імперыі, іх права на нацыянальнае самавызначэньне аж да адлучэньня, іх права на самастойнае дзяржаўнае будаўніцтва і існаваньне.

Адстаяўшы ўладу пролетарыят, адбіўшы ўсе атакі капіталістычнай інтэрвэнцыі цесны саюз пролетараў і ўсіх працоўных СССР сумеў ператварыць права кожнай нацыі на самавызначэньне ў гістарычную рэальнасьць, і з "турмы народаў", якой зьяўлялася рагэйшая царская Расія, змог стварыць братэрскі Саюз Савецкіх Соцыялістычных Рэспублік.

У радзе гэтых рэспублік ранейшая колёніяльная Беларусь, самае імя якой выкрэсьлівалася царамі і замянялася назвай "Северо-Западный Край", пры братэрскай дапамозе другіх савецкіх рэспублік, пад кіраўніцтвам КП(б)Б—аднаго з атрадаў адзінай УсеКП(б)—хутка ліквідуе стадыю сталецьцяў колёніяльнага прыгнёту, гаспадарча і культурна даганяючы больш перадавыя савецкія раёны.

У гэтых адносінах БССР разам з усім Саюзам мае рад вялізарных дасягненьняў, хутка разьвівае ўласную індустрыю, падводзіць пад яе новую высокую тэхнічную базу. Здабыча электраэнэргіі, якая складала ў 1914 г. 12 млн. кілеват-гадзін, цяпер складае 80 млн. кілеват-гадзін. Увесь асноўны капітал рэспубліканскай прамысловасьці з кастрычніка 1906 г. складаў усяго 30 млн. рубл. К кастрычніку 1928 г.—ўжо каля 70 млн., к кастрычніку 1930 г.—звыш 140 млн. рубл. Валавая прадукцыя рэспубліканскай прамысловасьці 1926-27 гг. складала ўсяго каля 130 млн. рубл., 1929-30 гг.—395 млн. рубл. У 1931 г. разьмер валавой прадукцыі павялічваецца яшчэ больш значна. Па мэталі-апрацоўчай прамысловасьці ВСНГБ прадукцыя за 9 м-цаў 1931 г. складае 28,6 млн. рубл. тады, як за ўвесь гэты пэрыяд 1930 г. яна складала 20,9 млн. рубл. За 9 м-цаў 1931 г. прадукцыя па с/г машынабудаўніцтве на прадпрыемствах ВСНГБ роўна ў два разы вышэй, чым прадукцыя за 9 м-цаў 1930 г. (8,4 млн. рубл. і 4,2 млн. рубл.).

Лік фабрычна-завадзкіх рабочых да вайны па цяперашняй тэрыторыі БССР складаў усяго 20 тысяч рабочых, к 1-му кастрычніка 1925 г. іх налічвалася 21,5 тысячы, цяпер толькі рабочых пэўнай прамысловасьці налічваецца каля 70 тысяч, а разам з будаўнікамі і чыгуначнымі рабочымі каля 150 тысяч. Замест дробна-рамесніцкіх, паўсаматужных прадпрыемстваў вырасьлі новыя буйныя тэхнічна ўзброеныя прадпрыемствы. Створана савецкай уладай мэталі-апрацоўчая, хэмічная, тарфяная прамысловасьць. Да вайны па ўсёй тэрыторыі Беларусі, уключаючы сюды больш у свой час прамыслова разьвітыя Гордзенскую і Віленскую губ., было 12 прадпрыемстваў з лікам рабочых звыш 500. З 1 студзеня 1928 г. такіх прадпрыемстваў толькі ў межах БССР налічвалася 10, а з 1 студзеня 1930 г. ужо 29 (з іх 10 з лікам рабочых звыш 1.000).

У той час, як па той бок мяжы, у Заходняй Беларусі, дзе пад ярмом польскага імпэрыялізму задыхаюцца яшчэ сотні тысяч працоўных Селарусаў, гаспадаюць апошнія дымавы, якія яшчэ дымацца, сьнягаюцца апошнія яшчэ працуючыя прадпрыемствы, Савецкая Беларусь пры дапамозе працоўных мас усяго Савецкага Саюзу расьце яшчэ

больш хуткімі тэмпамі, чым РСФСР. Сярэдні працэнт прыросту рэспубліканскай прамысловасці за 1930 г. склаў у Беларусі 67,5 проц. пры агульна-саюзным росце 32,1 проц. За пяцігодку асноўныя фонды прамысловасці на Беларусі павялічыліся на 442 проц., тады як на СССР уцэлым яны ўзрастаюць на 239 проц., на Закаўкаскім ССР на 32 проц., на УССР—на 308 проц. У гэтым факце лепш за ўсё відна, уся сутнасць політыкі партыі ў адносінах да раней прыгнечаных нацыянальнасцяў.

Прамысловасць усё больш становіцца вядучай галіной усёй народнай гаспадаркі Беларусі і ў 1931 г. упершыню ў гісторыі Беларусі перавышала па сваёй валавой прадукцыі, прадукцыі гаспадаркі. Яшчэ ў 1926-27 гг. з агульнай сумы валавой прадукцыі прамысловасці (уключаючы дробную прамысловасць) і сельскай гаспадаркі (уключаючы раслінаводства) у 890 млн. рубл. доля прамысловай прадукцыі была менш $\frac{1}{4}$ (24,4 проц.). У 1931 г. з агульнай прадукцыі народнай гаспадаркі, якая намечана ў 1.700 млн. рубл. ужо 53,2 проц. прыпадае на долю прамысловай прадукцыі.

У галіне сельскай гаспадаркі Беларусі адбыліся такія-ж буйнейшыя змены. Год таму назад толькі 12 проц. гаспадарак (16 проц. пасеўнай плошчы), знаходзілася ў колгасах, цяпер палова ўсіх бядняцка-серадняцкіх гаспадарак аб'яднана ў колгасах.

Плошча саўгасаў БССР год таму назад складала 379 тысяч га, цяпер пасеўная плошча дасягнула 610 тысяч га.

Трактарны парк, які налічваў да 1 студзеня 1930 г. 200 трактараў, цяпер дасягнуў да 1710 трактараў; замест 6 машына-трактарных станцый у 1930 г., цяпер ёсць 33 такіх станцыі.

З тыпова спажывецкай краіны Беларусь ператвараецца ў спецыялізаваную буйную гаспадарку, у краіну развітай сацыялістычнай жылёлагадоўлі і тэхнічных культур.

Агульная пасеўная плошча ў 3,389 тысяч га ў 1930 г. павялічылася на 17 проц.—да 3,974 тысяч га. Пасеўная плошча ільну і канопель, якая складала ў мінулым годзе каля 150 тысяч га, у гэтым годзе дасягнула да 280 тысяч га. Для апрацоўкі ільну на тэрыторыі БССР будуюцца ў гэтым годзе 47 новых ільнозаводаў.

У 1923 г. збожжавыя культуры складалі 82,7 проц. пасеўнай плошчы, у 1931 г. яны складаюць 58,2 проц., культура бульбы павялічылася з 11,4 проц. да 16,4 проц., ільну і канопель з 3,1 проц. да 7,1 проц., а плошча пасеўных траў і іншых культур з 2,8 проц. павялічылася ў 1931 г. да 18,3 проц.

З краіны з выключным панаваннем зернавой гаспадаркі—яскравага прызнаку адсталасці ўсёй структуры сельскай гаспадаркі—БССР ператвараецца ў рэспубліку з высокім развіццём інтэнсіўных тэхнічных культур. З краіны, дзе панавала трохполье, а на значнай частцы тэрыторыі (Палесся) і двухполье—БССР ператвараецца ў краіну з высокім машынаснабжэннем, у краіну механізаванай сельскай гаспадаркі. З краіны, дзе да вайны намічалася скарачэнне жылёлагадоўлі і дзе звыш пятай часткі гаспадарак ня мелі коняў, БССР ператвараецца ў краіну хутка растуць жылёлагадоўных фэрм—толькі за апошні год колькасць сьвінаводчаскіх фэрм павялічылася амаль у тры разы, колькасць сьвінаматок павялічылася з 24 тысяч да 73 тысяч, арганізавана звыш тысячы малочна-таварных фэрм з статкам дойных кароў у 75 тысяч.

Гэтыя поспехі маглі быць развіты толькі на аснове політыкі партыі, толькі пры ўмове няшчаднай барацьбы з кулацтвам і яго

агентурай унутры партыі. Дастаткова сказаць, што 12 частка колгасаў у той ці іншай форме меа напады з боку кулацкіх пластоў.

ВССР, які і ўвесь Савецкі Саюз, мае вялізарныя дасягненні: ва ўсіх другіх галінах гаспадарчага будаўніцтва пабудаваны новыя дарогі, развіта шасэйная будаўніцтва. Сур'ёзныя дасягненні маем і у галіне сацыялістычнай рэарганізацыі комунальнай гаспадаркі, жыллёвага будаўніцтва, у галіне развіцця савецкага гандлю, з задавальненнем матэрыяльна-бытавых патрэб рабочае класы.

Гэтыя вялізарныя поспехі, дасягнутыя савецкімі рэспублікамі, якія кіруюцца адзінай цэнтралізаванай камуністычнай партыяй, павінны з'явіцца базай для вырашэння яшчэ больш вялізарных задач, якія перад намі вырысоўваюцца, асновай для разгортвання сапраўды бальшавіцкіх тэмпаў развіцця індустрыі і сацыялістычнай рэканструкцыі сельскай гаспадаркі, для ліквідацыі ў максімальна хуткі тэрмін усіх непаладак, адставанняў.

Паспяховае выкананне стаячых перад савецкай краінай задач магчыма зараз толькі на аснове праграмы, якая сфармулявана ў 6-ці умовах т. Сталіна, на аснове арганізацыі плянавага прытоку рабочай сілы з колгасаў у вытворчасць, хуткага паляпшэння матэрыяльна-бытавых умоў жыцця рабочых, звышчынне ўраўнілаўкі ў аплане працы і ліквідацыі абязьлічкі ў арганізацыі працы, на падставе скарыстоўвання усіх прытокаў наакуплення, арганізацыі правільнага гаспадарчага разліку, ствараючы ўласную вытворча-тэхнічную інтэлігенцыю і умела скарыстоўваючы паварот да савецкай улады левыя часткі старой інтэлігенцыі.

Нягледзячы на барацьбу з кулацкім уплывам у колгасах, з яго тактыкай распадання колгасаў знутры шляхам раздубавання дробна-уласніцкіх і спажывецкіх настроў, праводзячы сыстэматычнае сацыялістычнае выхаванне ўсёй масы колгаснага сялянства, паставіўшы перад усім колгасным рухам у якасці галоўнейшай задачы арганізацыйна-гаспадарчае ўзмацненне колгаснай сыстэмы, поспехі якой лепш за ўсё азбяспечаць далейшыя тэмпы калектывізацыі, вядучы рашучую барацьбу з права-апартаўніцкім самацесам і адмаўленнем, ігнораваннем арганізацыйна-і кіруючых ролі пролетарыяту ў адносінах да колгаснага сялянства, так і з леваапартуністычнаю пагодою за адзінай калектывізацыю, якая не гаварыць аб цэнтральную на даным этапе задачу арганізацыйна-гаспадарчага ўладнальнага моманту партыя прыводзіць ВССР да XV гадына Кастрычніка да новых вялізарных поспехў у галіне сельскай гаспадаркі, як і ў галіне прамысловасці.

Да 14-й гадыны Кастрычніка, падводзячы ітогі найвялікшым дасягненням гаспадарчага будаўніцтва, трэба памятаць словы тав. Леніна, сказаныя яшчэ 10 год назад: „Цяпер галоўнае сваё ўздзейнічанне да міжнародную рэвалюцыю мы робім сваёй гаспадарчай палітыкай. Усе на Савецкую Расійскую рэспубліку глядзяць, усе працуюць ва ўсіх краях свету, без выключэння і бяз ўсякага праўдзівання... Па гэтую арэну змаганне перанесена ў сусветным маштабе. Вырасла гэту задачу і тады мы выйграем у міжнародным маштабе, напэўна і канчаткова. Таму пытанні гаспадарчага будаўніцтва набываць для нас значэнне зусім выключнае“.

Высьмейваючы „марксызм“ дробна-буржуазнага кангрэволюцыянера М. Суханава, Ленін пытаў: „Чаму нам нельга пачаць спачатку з заваявання рэвалюцыйным шляхам прадпасылак для гэтага вызначанага ўзроўню (скульптуры—М. Ю.), а потым ужо на падставе

рабоча-сялянскай улады і савецкага ўраду рушыцца даганяць другія народы". „Чаму мы не маглі спачатку стварыць такіх прадпасылкі цывілізацыйнасці ў сябе, як выгнаньне памешчыкаў і выгнаньне расійскіх капіталістаў, а потым ужо начаць рух да соцыялізму". Гэтае палажэньне Леніна дробна-буржуазныя кнжыкі і фармісэі ад марксызму сустрэлі як чуць не перакручанае ўверх нагамі ўсё вучэньне марксызму. Практыка вялікай рэволюцыі зьявілася лепшым доказам тэарэтычных палажэньняў Леніна. Побач з завяршэньнем пабудовы фундаманту соцыялістычнай эканомікі, СССР з вялізарнымі тэмпамі праводзіць культурную рэволюцыю. Яшчэ ў пачатку 1923 г. Ленін падкрэсьліваў, што „прогрэс наш параўнаўча з царскімі часамі аказаўся вельмі паступовым", што нам наперадзе вельмі шмат работы, „каб на глебе нашых пролетарскіх заваёў дасягнуць сапраўды колькі-небудзь культурнага узроўню". Гэтыя заўвагі Леніна адносіліся прыблізна да таго-ж пэрыоду, калі ён лічыў намінальнае 20 млн. залатых рублёў для патрэб цяжкой індустрыі вельмі сур'ёзным посьпехам. Менш 9-ці год прайшло з таго часу, але за гэты пэрыод Ленінская партыя змагла прывесці савецкія рэспублікі да такога гаспадарчага ўзроўню, аб якім наўрад ці сур'ёзна маглі марыць ня толькі нашы ворагі, але і нашы прыхільнікі.

Каля $\frac{1}{3}$ насельніцтва Савецкага Саюзу—46 млн. чалавек—навучаюцца ў тых ці іншых навучальных установах. Лік вучняў у вышэйшых навучальных установах у 3 з паловай разы перавышае даваенную лічбу і ў тры разы вышэй чым зараз у Германіі. Звыш паловы з гэтага ліку (51,4 проц.) рабочыя, тады калі ў Германіі толькі 1 проц. вучняў ВНУ выходзіць з рабочае клясы.

У Беларусі, адной з найбольш цёмных вобласцей старой часткі Расіі, дзе адмоўлялася самае існаваньне самастойнай беларускай мовы, дзе карыстаньне ёю дапускалася толькі ў якасьці „наречия" „горора простолюдных", дзе амаль не існавала літаратуры, мастацтва, тэатру на нацыянальнай мове, дзе няшчадна падаўлялася ўсе правы культурнага жыцця нацыянальных меншасьцяў, у краіне, дзе кожнае дзіця прыгнёт прыдушай усе правы духоўнага жыцьця—у гэтай краіне асабліва яскравы посьпехі культурнай рэволюцыі і асабліва паказальны ўсе дасягненьні, звязаныя з росквітам культуры нацыянальнай па форме і соцыялістычнай па зьместу.

Найлепшым наказам культурнага ўздыму ранейшай царскай ко-
ні, а зараз вольнай савецкай краіны зьяўляецца, бязумоўна, раней усяго рост пісьменнасці насельніцтва. Калі да рэволюцыі процант пісьменных у Беларусі быў значна ніжэй, чым у сярэднім па Расіі, дык зараз у Беларусі сярэдні процант пісьменных падняўся да вялізарнай лічбы (87 проц.) і звыш чым сярэдні процант пісьменных па ўсяму Савецкаму Саюзу. Яшчэ ў 1920 і процант няпісьменных скла-
даў 68,5 проц., у наступным навучальным годзе рэальна ставіцца
задача ліквідацыі няпісьменнасці ўсяго дарослага насельніцтва, БССР
першая у Саюзе ўвяла ўсегульняе абавязковае навучаньне і дабілася
таго, што ў наступным навучальным годзе да 95 проц. дзяцей ад
8 да 11 год ахоплена школамі

Вышэйшая школа, якой да рэволюцыі наогул не існавала ў ме-
жах Беларусі, атрымала вялізарнае разьвіцьцё. 26 ВНУ з 10 тысячамі
студэнтаў, 25 рабочых факультэтаў з 25 з паловай тысячамі рабфа-
каўцаў—такія лічбы разьвіцьця вышэйшай школы.

Культурнае жыцьцё нацыянальных меншасьцяў, таксама як і на-
цыянальная культура беларуская, паднялася, параўнаўча з дарэволю-

цыйнымі часамі, на недасягаемую вышыню. Яўрэйская, польская, расійская мовы побач з асноўнай дзяржаўнай мовай беларускай зьяўляюцца дзяржаўнымі мовамі. Колькасьць школ на роднай мове для розных нацыянальных груп насельніцтва непарыўна расьце.

Літаратура, мастацтва, тэатр, друк, кіно, кніжная прадукцыя атрымалі вялізарнае разьвіцьцё. Пераведзены на мову большасьці насельніцтва і адміністрацыйны апарат. Савецкі, гаспадарчы, профэсійны апараты, дзякуючы політыцы партыі, у значнай меры беларусізаваны і карэнізаваны. Дзяржаўны апарат, абслугоўваючы нацыянальныя меншасьці, пераведзены на родныя мовы.

Гэтыя вялізарныя дасягненьні нацыянальна-культурнага і савецкага будзьніцтва зьяўляюцца вынікам упартай барацьбы мільёнаў мас працоўных за правядзеньне генэральнай лініі партыі, вынікам вялізарнага ўздыму творчай актыўнасьці і рэволюцыйнага энтузізму рабочае клясы і асягоўных мас сялянства. Гэтыя дасягненьні былі магчымыя толькі пры ўмове доўмага разгрому буржуазна-памешчыцкіх ідэолёгіяў, разгрому дробна-буржуазных контррэволюцыйных ідэолёгіяў, толькі ў няшчаднай барацьбе з вялікадзяржаўным шовінізмам, з контррэволюцыйным беларускім нацыянал-дэмакратызмам і другімі мясцовымі шовінізмамі.

Толькі рашуча адстойваючы чыстату ленінскай ідэолёгіі, вядучы барацьбу з малейшымі спробамі працягваць—проста і контрабандна—машынам—контррэволюцыйную троцкісцкую і правую ідэолёгію, партыя можа ўзброць мільёны, якія вядуць барацьбу, непераможнай зброй ленінізму.

Партыя кіравала змаганьнем рабочых мас усіх народаў Савецкага Саюзу ў змаганьні з царызмам. Наша партыя стварыла ў найцяжэйшых умовах нелегальнага змаганьня вопытныя, дысцыплінаваныя і рэволюцыйныя кадры.

У 1917 годзе, апіраючыся на баявы рух рабочых ва ўсіх мясцох, на сялянства, на нацыянальна-вызваленчыя рухі падняволеных расійскім царызмам і фінансавым капіталам народаў, партыя прарвала фронт сусьветнага імпэрыялізму і прывяла пролетарыят да Кастрычніцкіх перамог. Настаўнік партыі—яе правадыр і арганізатар Ленін, чьё імя нароўні з імем Маркса заўсёды будзе служыць шляхаводнай зоркай пролетарам усяго сьвету—непасрэдна кіраваў кастрычніцкім паўстаньнем.

Пад кіраўніцтвам Леніна і потым лепшага яго вучня Сталіна партыя спрамлялася з усімі ворагамі пролетарскай дыктатуры, адбылі ўсе атакі, разьбіта трацкістаў, правых і права-“лявацкі” блёк, замацавалася панаваньне рабочай клясы на адной шостай частцы зямнай кулі, цалкам праводзіць пяцігадовы плян вялікіх работ.

КП(б)Б зьяўляецца часткай гэтай партыі, адным з яе атрадаў. Вядучы сваю лінію ад першых більшаўіцкіх арганізацый, ад Пале-скага і Паўночна-Заходняга камітэтаў—пераіменаваныя ў сьнежні 1918 г. у КП(б)Б—яна прарабіла на сваім участку той-жа вялізарны шлях—ад невялікіх папольных гурткоў да кіраўніцтва масавымі арганізацыямі, ад зьвяржэньня самадзяржаўя да зьвяржэньня капіталу, ад стачак і барыкад да вялікай соцыялістычнай будоўлі.

Гэты атрад бесьперапынна напэўняецца ўдарнікамі, батракамі, лепшымі прадстаўнікамі колгаснікаў—першага ліпеня 1927 г. ён склаўся з 25,8 тысяч членаў, 1-га ліпеня 1931 г.—з 51,9 тыс. членаў.

Колькасьць комсамольцаў на Беларусі павялічылася з 1/I-1927 г. на 1/VII-1931 г. у два разы (з 63 тыс. да 120 тысяч).

На трэць партыйная арганізацыя складаецца з кандыдатаў, з ліку членаў партыі трэць належыць да яе самых маладых пластоў. Яны ня маюць самі таго вялізарнага вопыту ў змаганні з класавым ворагам, у змаганні з опартунізмам унутры партыі, які накоплены ўсёй партыяй. Вось чаму адной з галоўнейшых праблем унутрыпартыйнага жыцця становіцца пытанне аб максімальным абхвале марксыска-ленінскім выхаваннем партыйнай арганізацыі. Але і яе старыя кадры ня маюць права стаяць на месцы. Вучоба партыйнага актыву, тэарэтычнае абгульванне волю партыі таксама становяцца адной з асноўных задач.

Разгортваючы выхаванне і вучобу ў партыйнай арганізацыі, разьвіваючы самакрытыку, рэгулюючы соцыяльны склад арганізацыі, цягваючы тысячы лепшых, найбольш адданных справе соцыялізму перадавікоў рабочага класа і колгаснага сялянства, уладаючы ўсё больш тэхнікай, кіруючыся выпрабаванай і правільнай генэральнай лініяй, партыйная арганізацыя Беларусі пад кіраўніцтвам ЦК КП(б)Б і ЦК УсеКП(б) павядзе працоўныя масы Беларусі да яшчэ большых перамог.

* * *

Культурна-гаспадарчае будаўніцтва ў савецкім краі адбываецца на фоне культурнага і эканамічнага загігнвання ў краінах капіталізму. У нас адбываецца ўсё большае збліжэнне — гаспадарчае і культурнае паміж горадамі і вёскамі, у ворагаў — усе большы разрыў. У нас рост плянаваўшчых напавядаў гаспадаркі, у ворагаў — рост анархіі. У нас вялізарны пад'ём вытворчых сіл, у ворагаў — шчыльнае задушэнне гэтых сіл. У нас масы працуюць вялізарную волю да будаўніцтва новага жыцця, у краях капіталізму — факты масавага самазабойства працоўных, якія ня бачаць ніякага прасвету ў жыцці. У нас масы вядуць упартае змаганне за аўладанне тэхнікай, у ворагаў пануе ідэалогія тэхнічнага рэгрэсу; у нас вялізарнае імкненне да ведаў, у ворагаў — зварот да веры, містыцызму; у нас ліквідуецца разрыў паміж разумовай і фізічнай працай, паміж практыкай і тэорыяй, у ворагаў тэорыя бяскрыўна апалядніць практыку, практыка супярэчыць усім тэорыям.

„Але лепшым спосабам адсвяткаваць гадавіну вялікай рэвалюцыі, — указаў Ленін, — гэта сконцэнтраваць увагу на нявырашаных задачах яе“.

Пра нашых нязмерных культурных, політычных, арганізацыйных гаспадарчых перамогах мы вельмі моцна адсталі тэхнічна, мы адсталі і перадавых крыні на 50-100 год, але мы ня можам вырашыць нашых задач, ня можам выканаць плянаў вялікіх работ, ня можам пабудаваць соцыялізму, не аўладаўшы тэхнікай, „тэхніка ў перыод раённа-структурнага вырашае ўсё“ (Сталін).

Гэта задача аўладаць перадавой тэхнікай, прабегчы за 10 год адлегласць, якая аддзяляе нас ад перадавых капіталістычных краёў, астаўлена дзяржаў перад партыяй, рабочай класай, перад народамі ўсяго Саюза Саюза. Калі мы гэтых задач ня выканаем, нас самыя. Але няма такіх крэпасцей, якіх бальшавікі не маглі б узяць. Мы вырашылі рад цяжкіх задач. Мы скінулі капіталізм. Мы ўзялі ўладу. Мы пабудавалі буйнейшую соцыялістычную індустрыю. Мы звярнулі сярэднюю на шлях соцыялізму. Сэмае важнае з пункту гле-

джавня будаўніцтва мы ўжо зрабілі. Нам засталася ня многае: вывучыць тэхніку, аўладаць навукай. Калі мы зробім гэта, у нас пойдунь такіх тэмпы, аб якіх цяпер мы ня можам і марыць. І мы гэта зробім, калі захочам гэтага па-сапраўднаму" (Сталін).

Выкананьне гістарычных задач, што скаяць перад партыяй, маючыма голькі пры умове далейшай бязьлітаснай барацьбы на двох фронтах—супроць правага і „левага“ опартунізму і прымірэнства да іх, барацьбы за генэральную лінію партыі.

К. Гей

Да ітогаў лістападаўскага пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б

Лістападаўскі пленум ЦК і ЦКК КП(б)Б, даўшы дырэктыўныя ўказанні па пытаннях транспарту, жылатадоўлі, правядзення нарыхтовак і арганізацыйна-гаспадарчага ўмацавання колгасаў, выходзіў з ранейшай устаноўкі партыі аб барацьбе на два фронты: супроць правага опартунізму, як галоўнай небяспекі на даным этапе супроць „левых“ загібаў і прымірэнства да усіх відаў опартунізму. Партыя адзначыць, што опартуністы розных масьцей, прыстасоўваючыся да сучасных умоў, як правіла, не адважваюцца зараз выступаць з простаай адкрытай атакай на генэральную лінію партыі. Яны дзейнічаюць, калі можна так сказаць, ціхаю самай Праваопартуністычнай справы, лева-опартуністычныя загібы часта робяцца і ажыццяўляюцца пад прыкрыццём слоўнага прызнання правільнасці генэральнай лініі партыі. У сувязі з гэтым набывае асаблівае значэнне зусім сваячасова выстаўленае ў апошнім артыкуле тав. Сталіна (ліст у рэдакцыю часопісу „Пролетарская рэволюцыя“) падзеянне аб тым, што ад партыі патрабуецца зараз яшчэ большая чоткасць і яшчэ большая непрымымасць пры частануцы асноўных пытанняў барацьбы з генэральную лінію партыі. Недапусьціма лібэральна-дабротлівае ставленне да розных опартуністычных тэорый, недапусьціма і ідэалістскае, опартуністычнае замазванне і замазванне політычнай сувязі пытаньняў там, дзе гугарка ідзе аб ажыццяўленьні дырэктыў партыі.

Побач з новай тактыкай опартуністаў назіраюцца і некаторыя новыя формы праяўлення опартунізму. Правы адкрыты опартунізм на-ранейшаму выяўляецца ў стаўцы на кулацкія элемэнты, у супрацьдзейнічэнні політыцы калектывізацыі і ліквідацыі кулацтва як класы, у прымірэнцкіх адносінах да кулака і г. д. Побач з гэтым правы опартунізм у яго апошніх праўленьнях выражаецца ў адмаўленьні на-яўнасці элемэнтаў класавай барацьбы ў колгасах (а імя опартуні-сцкім ідэалізмам колгасаў), у нежаданьні змагацца з кулацкім і кулацкімі тэндэнцыямі ў колгасах, з хаваньнем хлеба, у нязменьні-м нежаданьні змагацца з буржуазным уплывам на асобныя зьвязьні-цы, у абомліваў сядзеў і дырэктарскага апарату наогул. Тое, што зрабіў Атамозіч у Цукрагрэсьце, зьяўляецца яркай ілюстрацыяй новых форм праяўленьня правага опартунізму на сучасным этапе.

У некалькі новых формах выступае і „левы“ опартунізм. Побач з тыпічнымі формамі „левых“ загібаў—антысерадняцкімі перагібамі,—праяўленьне „левага“ опартунізму выражаецца ў ігнораваньні органи-

зачына-гаспадарчага умацавання колгасаў, у пагон за дутымі пярэвымі процантамі ў калектывізацыі, у падмене масавай працы сярод колгаснікаў і аднаасобнікаў голым адмістраваннем, у адмістраванні гаспразьліку, у абароне дробна-буржуазнай ураўнілаўкі, у падмене гандлю механічным разьмеркаваньнем.

Правая небясьпека застаецца галоўнай небясьпекаю на даным этапе. Аднак, у асобных гаварышоў мы знаходзім памылковае разуменьне гэтага лезунгу партыі, — уяўленьне, што калі мы змагаемся супроць правай небясьпекі, як супроць галоўнай на даным этапе, то ня варта рашуча змагацца з „лявацкімі“ загібамі, з „левым“ опорнымі, — гэтым, моу, можна паслабіць барацьбу партыі супроць правай небясьпекі. Партыя, аднак, ніколі не змагалася супроць правага опартуністаў у саюзе з „левымі“, ніколі не змагалася і ня будзе змагацца з „левымі“ опартуністамі, заключаючы для гэтага саюз з правымі. Сянь лезунгу партыі аб барацьбе на два фронты ў тым, заключаецца, што партыя не дазволіць ніякім „леваком“ прымазацца да змаганьня з правым опартунізмам, які зьяўляецца галоўнай небясьпекаю на даным этапе. Значыцца, партыя не амаўляецца і не адмовіцца з усёй сілаю ўдарыць і па тых скажэньнях лініі партыі, якія, прыкрываючыся „леваю“ фразою, на справе граюць на руку правому опартунізму.

У цэнтры барацьбы за генэральную лінію партыі стаіць барацьба за пасьлядоўнае правядзеньне шасьці ўмоў тав. Сталіна. Значэньне С-ці ўмоў тав. Сталіна не абмяжоўваецца толькі указаньнямі аб паставінах нашай гаспадарчай работы, аб перабудове работы прамысловых прадпрыемстваў. Шасьць умоў, фармуляваныя тав. Сталіным, вядзецца чынам звязаны з усёй асноўнай палітычнай работай партыі. Барацьба супроць ураўнілаўкі, барацьба з абязьлічкань, аўладаньне навукі і тэхнікі і выхаваньне новых кадраў, скрысьціныя спецыялістаў старой школы, правядзеньне гаспразьліку, паліпашэньне мягэрыальна-бытавога становішча рабочых і выцякаючая аусюль перабудова усёй работы па-новаму, новыя мэгоды кіраваньня, — усё гэта адносіцца да аднаго адных гаспадарнікаў, а ў агульным сабою аснову, *стрыжань усёй работы партыі на самых рознастайных не участках.*

Пасьлядоўным правядзеньнем у жыцьцё шасьці ўмоў тав. Сталіна былі запоўнены работы апошняга пленуму ЦК КП(б)Б. Пленум ЦК ахарактарызаваў работу транспорту, як нездавальняючую. Ён гледзячы на вялікую работу, праведзеную птоўнай, транспорт застаецца адным з самых вузкіх месцаў нашай гаспадаркі і тэмпы росту яго работы даўжэ адстаюць ад агульнага тэмпу распэтарчэга разьвіцьця. Праведзеная ЦК УсеКП(б) зьмена кіраваньня НКШЗ была аднадушна адобрана ўсёмі партыйнымі організацыямі БССР, і на пленуме ЦК КП(б)Б, натуральна, сустрэла такую-ж пэанку. Прычынай нездавальняючага стану транспорту зьяўляецца недастатковая, слабая барацьба з ажыцьцяўленьнем шасьці ўмоў тав. Сталіна. Абязьлічка і ураўнілаўка, якія глыбока ўкараніліся ў транспартнай гаспадарцы, усё яшчэ моцна трымаюцца на чыгунках, і гэта ня гледзячы на тое, што барацьба супроць абязьлічкі была пачата імяна на транспорце ў самым пачатку 1931 году, калі ЦК УсеКП(б) паставіў перад транспартом камі задачу лікавідаваць абязьлічаную язду і перайсьці да сьпэраанай. Гэта ўважэньне ня было праведзена поўнасьцю ў жыцьцё. Да апошняга часу мелі месца шматлікія выпадкі зрываў сьпэраанай язды, прэськрычэньня казённымі справаздачамі і „очковтратэльнымі“ данясеннямі.

аб тым, што зрываў няма, што спараная ажыццяўляецца ледзь не на ўсе 100 проц. Прыкладам такая-ж справа і з барацьбой супроць ураўнілаўкі на транспорце. Да сёнешняга часу многія важнейшыя транспартныя прадпрыемствы не перабудавалі яшчэ сыстэмы заробнай платы, не стварылі адпаведных умоў для асноўных, вядучых груп рабочых. Такое становішча спраў найцесным чынам звязана з тым, што камуністы на транспорце яшчэ не аўладалі тэхнікай чыгуначнай справы, не змаглі зламаць коснасьці, руціны і бюрократызму, якія зьвілі асабліва моцнае гняздо на чыгуначы і наадварот, у вядомай частцы самі падпалі пад уплыў бюрократычных і адсталых элементаў апарату чыгуны. Вось чаму пленум ЦК КП(б)Б павінен быў з усёй сілай сконцэнтравалі увагу мясцовых партыйных арганізацый на змаганьні за правядзеньне асноўных мерапрыемстваў на транспорце (барацьба з абязьлічкай і ўраўнілаўкай). Работа мясцовых партыйных арганізацый і іх кіраваньства транспортам павінна быць карэнным чынам зьменена. Шырока раслаусюджаюць формальнае заслухоўваньне дакладаў, прыняцьце многаслоўных рашэньняў, якія мала альбо амаль нічога ня зменьваюць у ходзе работы чыгуначных арганізацый, павінны быць рашуча адкінуты ў бок. На першае месца павінна быць пастаўлена жывая, практычная дэмакратызацыя транспарту, дапамога людзмі, дапамога умацаваньнем работы на кожнай зьвязна транспарту, дапамога шляхам жывой, фактычнай правяркі кожнага апарату чыгуначнай гаспадаркі, кожнага дэпо, кожнай станцыі, асобных цэхаў і брыгад. Толькі пры няўнясьці такой перабудовы работы мясцовыя партыйныя арганізацыі здолеюць сапраўды кіраваць барацьбой за выкананьне загаду тав. Андрэева аб мобілізацыі мясцовых рэсурсаў, аб падоўжаньні работы паравозу і вагону на адну гадзіну ў суткі.

Тры апошніх пытаньні, якія абмяркоўваліся пленумам ЦК КП(б)Б, былі прысьвечаны сацыялістычнай рэканструкцыі сельскай гаспадаркі. Натуральна, што ў цэнтры ўвагі стала пытаньне аб арганізацыі гаспадарчым умацаваньні колгасаў. Гэта пытаньне, найцесным чынам звязанае з барацьбой за якасьць работы саўгасаў і колгасаў, з барацьбой за разьвіцьцё сацыялістычнай жывелагадоўлі, з барацьбой за правядзеньне нарыхтовак, зьявілася цэнтральным у работах Пленуму як у сілу свайго агульна-політычнага значэньня, так і ў сілу таго, што імёна ў гэтым пытаньні партыйнай арганізацыі Беларусі зьліліся з імямі сур'ёзныя памылкі. Першая памылка, дапушчаная ЦК КП(б)Б, заключалася ў тым, што ліпеньскі Пленум ЦК прыняў рашэньне аб тэмпах калектывізацыі БССР, паставіўшы, як задачу, к вясень 1932 г. мець ня менш 75 проц. калектывізаваных бядняцка-серадняцкіх гаспадарак, з тым, каб да канца 1932 г. дасягнуць суцэльнай калектывізацыі БССР. Пры гэтым пад суцэльнай калектывізацыяй разумелася, каб не на ўсе 100 процантаў ахопу бядняцка-серадняцкіх гаспадарак, то ва ўсякім разе лічба блізкая да 100 процантаў. 2-га жніўня, ужо пасля ліпеньскага пленуму ЦК КП(б)Б, ЦК УсеКП(б) апублікаваў сваё вядомае рашэньне аб тэмпах далейшай калектывізацыі, у якім устанаўліваў, што завяршэньне калектывізацыі ў асноўным азначае не абавязковы ахоп 100 проц. бядняцка-серадняцкіх гаспадарак, а ахоп прыкладам 38-70 проц. гаспадарак, з удзелам колгаснага сэктару у агульнай плошчы ў разьмерах парадку 70-75 проц. Далей, устанавіўшы тэрміны калектывізацыі для асобных раёнаў Саюзу, ЦК УсеКП(б) прапанаваў партыйным арганізацыям спажываючых раёнаў веснава-завяршаю работу па калектывізацыі з такім разьлікам, каб закончыць я

у асноўным у 1932-33 годзе. Пры гэтым ЦК УсеКП(б) асабліва перасьцярог партыйныя арганізацыі спажываючых раёнаў аб небясьпецы пагоні за дугымі папяровымі процантамі калектывізацыі і запрапану сконцэнтравать асноўную ўвагу на рабоце па арганізацыйна-гаспадарчаму ўмацаваньню колгасаў, у першую чаргу гароднінных і пшэняных. Такім чынам, настанова ліпеньскага пленуму ЦК КП(б)Б разыхлялася з дырэктываю ЦК УсеКП(б), прынятай некалькі паўней.

Што трэба было рабіць? Трэба было выправіць дапушчаную памылку і ўзяць устаноўкі ў пытаньні аб тэмпах калектывізацыі і аб задачах у галіне колгаснага руху ў адпаведнасьці з рашэньнем ЦК УсеКП(б) ад 2 жніўня. Аднак, Бюро ЦК, абмяркоўваючы гэта пытаньне, дапусьціла 11 верасьня другую памылку, горшую ў параўнаньні з першай. Гэта другая памылка (рашэньне Бюро ЦК ад 11 верасьня) выразілася ў тым, што ЦК КП(б)Б не пераглядаў рашэньняў ліпеньскага пленуму, пакінуўшы іх у сіле і дапусьціў няправільны падзел Беларусі на раёны з нізкім процантам калектывізацыі і на раёны з параўнальна высокім процантам калектывізацыі, падкрэсьліўшы, што задатка арганізацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў мае асаблівае значэньне для раёнаў з высокім процантам калектывізацыі. Тым самым паслаблялася ўказаньне ЦК УсеКП(б), якое ставіла гэту задачу, як першачарговую для усёй Беларусі ў цэлым. Гэтыя памылкі знайшлі сваё адлюстраваньне і на старонках беларускага друку і падпалі пад заслужаную, суровую крытыку з боку ЦО нашай партыі, „Правды“.

Трэба мець на ўвазе, што задача арганізацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў ні ў якой ступені ня можа быць супроцьпастаўлена задачы далейшага росту калектывізацыі. Барацьба за ўмацаваньне колгасаў ёсьць адначасна барацьба за далейшыя посьпехі колгаснага руху, за далейшае разгортваньне калектывізацыі. Аднак, задача арганізацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў у корані супярэчыць пагоні за дугымі папяровымі процантамі калектывізацыі. Там, дзе ёсьць пагоня за дугымі папяровымі процантамі калектывізацыі, там ня можа быць колькі-небудзь сур'ёзнай работы па арганізацыйна-гаспадарчаму ўмацаваньню колгасаў. Там, дзе разгорнута работа па арганізацыйна-гаспадарчаму ўмацаваньню колгасаў, ня можа быць дугых процантаў, ня можа быць папяровай калектывізацыі. Выходзячы з такога разуменьня, партыйнае кіраўніцтва КП(б)Б павінна было безагаворачна прыняць устаноўкі, цалкам і поўнасьцю суадпаведныя з дырэктывамі ЦК УсеКП(б). Усякая спроба скараціць устаноўлены ЦК УсеКП(б) тэрмыны калектывізацыі азначала б падсыцьненне месі, азначала б адцягненьне іх увагі ад асноўнай цэнтральнай задачы—арганізацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасазь.

Памылкі Бюро ЦК і вынікаючыя з іх памылкі „Зьвязды“ „Правда“ крытыкавала ў наступных выражэньнях:

„У чым складаюцца памылкі як Холмскага кіраўніцтва, так і „Зьвязды“? У тым, што ў абодвух выпадках дырэктыва ЦК УсеКП(б) аб заахвешваньні суцэльнай калектывізацыі ў раёнах спажываючай пачасна (да якіх адносіцца і Беларусь і Зах. вобласць) у 1932-33 годзе была і, норава. У тым і ў другім выпадку арыентаваліся на пагоню за процантамі, ня глядзчы на тое, што ЦК асабліва перасьцярог партыйныя арганізацыі гэтых вобласцей ад захапленьня дугымі лічбамі. Такое зьбяганьне наперад зьяўляецца „лявацкім“ скокам, і тут нэйболіш ярка праяўляецца тое палажэньне, што „зойдзеш налева—прыдзеш направа“ („Правда“ 28 верасьня 1931 г.).

Такім чынам, „Правда“ дала ня толькі крытыку памылак ЦК КП(б)Б, але і політычную характарыстыку гэтых памылак, і гэты характарыстыка зусім правільная. Справа ня ў тым, што кіраўніцтва ЦК КП(б)Б, прымаючы рашэнне, су'ектыўна хацела супроцьпаставіць сябе лініі партыі,—гэтага ня было. Але кожная памылка на політычным пытанні мае сваю пэўную тэндэнцыю і павінна знайсці сваю політычную кваліфікацыю. Калі-б гэтыя памылкі ня былі выпраўлены, было-б правільна адкрыць па іх больш жорсткі агонь. Аднак, бюро ЦК КП(б)Б прыняло аднадушную пастанову аб пераглядае сваіх памылаковых устаноў і выступіла на пленуме ЦК з большавіцкай самакрытыкай сваіх памылак. Пленум ЦК аднагалосна прыняў пастанову, поўнасьцю супадающую з дырэктывамі ЦК УсеКП(б) ад 2 жніўня. У прыватнасьці, пленум пацвердзіў пастанову Бюро, якая кажа: „ЦК падкрэслівае, што партарганізацыі яшчэ не пераключыліся на вырашэнне па-бавому асноўнае задачы, якая стаіць перад партыйнымі арганізацыямі па колгаснаму будаўніцтву, гэта арганізацыі не гаспадарчаму ўмацаваньню колгасаў, у іх пераважылі, апрадэляючы форму. ЦК прапануе ўсім партыйным арганізацыям паставіць у цэнтры сваёй работы канкрэтнае операцыйнае кіраўніцтва па выкананні гэтае асноўнае задачы“.

У пытаньнях колгаснага руху варта унікаць дзьвюх памылак опортуністычнай ўласьцівасьці. Першая з іх—опортуністычнае ганьбаваньне ўсяго таго, што ёсьць у колгасах, гутаркі пра тое, што ўсё, мо, у колгасах дрэнна, нікуды ня варты. Дасягненьні колгаснага руху вялікія і сур'ёзныя посьпехі, якіх мы дасягнулі, ні ў якой ступені нельга змазваць. Другая, таксама опортуністычная нарадка, разважана аб колгасным руху, гэта—ідэалізацыя колгасаў, уяўленьне, што у колгасах ад пачатку да канца ўсё добра, што, уласна кажучы, няма нічога, што ў колгасах змагацца, усё зробіцца само сабой. Гэта адмаўленьне ўказаньня тав. Сталіна аб тым, што ў колгасах захоўваюцца элементы клясавога змаганьня. Тав. Сталін на зьездзе аграрнікаў-марксістаў казаў:

„Ці ёсьць элементы клясавога змаганьня ў колгасах? Так ёсьць. Ня можа ня быць элементаў клясавога змаганьня ў колгасах, калі там захоўваюцца яшчэ перажиткі індэалізацыі, істотна альбо нават кулацкай псыхолёгіі, калі там ёсьць яшчэ некаторыя няроўнасьці. Ці можна сказаць, што клясавое змаганьне ў колгасах роўназначна клясавому змаганьню па-за колгасамі? Не нельга. У гэтым і заключаецца памылка нашых „левых“ фразэраў, што яны ня бачыць гэтай розьніцы. Што значыць клясавое змаганьне па-за колгасамі да стварэньня колгасаў? Гэта значыць змаганьне з кулаком, які ўладзе прыладамі і сродкамі вытворчасці і закабалае сабе беднату пры дапамозе гэтых прылад і сродкаў вытворчасці. Гэта змаганьне прадстаўляе змаганьне не на жыццё, а на сьмерць. А што значыць клясавое змаганьне на базе колгасаў? Гэта значыць раней за ўсё, што кулак вёў і вядзе і пазбаўлены прылад і сродкаў вытворчасці. Гэта значыць па-першае, што беднякі і сярэдніякі аб'яднаны ў колгасах на базе аб'ядненьня асноўных прылад і сродкаў вытворчасці. Гэта значыць, нарэшце, што справа ідзе аб змаганьні паміж членамі колгасаў, з якіх адны ня вызваліліся яшчэ ад індывідуалістычных і кулацкіх перажыткаў і спрабуюць выкарыстаць некаторую няроўнасьць ў колгасах на сваю карысьць“.

а другія хочуть выгнаць з колгасу гэтыя перажыткі і гэту няроўнасьць. Ці ня ясна, што толькі сьляпыя ня могуць бачыць розьніцы паміж клясамым змаганьнем на базе колгасаў і паміж клясамым змаганьнем па-за колгасамі“.

З канкрэтных мерапрыемстваў па арганізацыйна-гаспадарчаму аддзяленьню колгасаў пленум з асаблівым падкрэсьліваньнем вылучыў змаганьне за правядзеньне зьдзельшчыны, за правільнае разьмеркаваньне ўраджаю, за якасьць работы (падвышэньне ўраджайнасьці, разьвіцьцё таварнай жывёлагадоўлі і тэхнічных культур). Умоўныя скажэньні зьдзельшчыны ідуць па лініі вучоту работы па працадзёх, незалежна ад якасьці і колькасьці праробленай работы. Гэтыя скажэньні асабліва часта сустракаюцца пры доглядзе за скараджаю. Неабходна ўстанавіць, каб зьдзельная работа ўлічвалася ня проста па колькасьці галоў сьвінаматак, за якімі даглядае прыбіральніца, але і ў залежнасьці ад колькасьці выхаду парасят, у залежнасьці ад прыросту ў вазе і г. д.

Слаба праводзіцца ў колгасах барацьба за працоўную дысцыпліну. Не выкарыстоўваньне рабочай сілы на глебе прагулаў дасягае значных памераў. На пленуме праводзіўся прыклад колгасу „Ленінскі шлях“, у якім за 5 летніх месяцаў гарачых сельска-гаспадарчых работ прагулы склалі 36,9 проц. агульнай колькасьці рабочых дзен. У гэтым колгасе 36,9 проц. — не ўвайшлі 6 дзен адпачынку ў месяц для кожнага колгасніка. Вельмі часта ў колгасах устанаўліваецца цвёрды рабочы дзень, абмежаваны пэўнай колькасьцю гадзін, большай часткаю 10 гадзін. Такое ўстанаўленьне рабочага дня ня мае нічога агульнага з характарам колгаснай гаспадаркі. Колгас ёсьць аб'яднаньне раду дробных аднаасобных гаспадарак у адну буйную. У гэтым адно з істотных розьніц паміж колгасам і саўгасам, які зьяўляецца дзяржаўнай фабрыкай збожжа, мяса, ільну і г. д. Рабочы дзень ў колгасахзначаецца характарам і аб'ёмам работы, і яе тэрміновасьцю, і колькасьцю часу, якая можа быць затрачана на выкананьне гэтай работы. Ё-ло-б значыцца ўстанаўліваць у колгасах выхадныя дні ў момант сяўбы, уборкі, у гарачы час палёвых работ. Таксама недапусьціма абмежаваньне рабочага часу колгаснікаў пэўнай колькасьцю гадзін. На жаль, барацьба за ўнядрэньне працоўнай дысцыпліны ў колгасах, барацьба з прагуламі і іншымі скажэньнямі пядзецца ў колгаснай сыстэме надта адміністрацыйна, не разгорнута неабходная шырокая масавая растлумачальная работа, не мобілізавана лепшае моцнае ядро колгаснікаў для актыўнай барацьбы за падняцьцё працоўнай дысцыпліны.

Разьмеркаваньне ўраджаю ў колгасах дужа спазьнілася. Згодна настановы ЦК, колгаснікі да 1-га лістапада павінны былі атрымаць авансы ў лік даходу і прадукцыі, які на іх долю прылічваецца, у разьмеры двух трацей гэтай долі. Спазьненьне бяспрэчна звязана з баязьню, якая дзе-ні-дзе ёсьць, што вось — выдасі колгасніку аванс, а ляжа на печ і нічога з ім болей ня зробіш — ні ў лес ні паедзе, ні ільну ня пойдзе трынаць і г. д. У сапраўднасьці, аднак, справа стаіць якраз наадварот. Зацэпка ў разьмеркаваньні даходаў і ўраджаю ў колгасах зьніжае стымулы да працы. Шпаркае разьмеркаваньне даходаў і ўраджаю (па працоўнаму, канечне, прынцыпу) упяршыню з усёй яснасьцю дапаможа асазнаць колгасніку тую ісьціну, што той, хто болей працуе — больш і атрымоўвае. Практыка раду арганізацый, у прыватнасьці, практыка Паўночнага Каўказу паказвае, што правя-

дзеньне разьмеркаваньня даходаў і ўраджаю і выдача авансаў у значнай ступені падвышае выхад на работу, прадукцыйнасьць колгаснікаў і іншыя паказальнікі работы. Таму пленум падкрэсьліў неабходнасьць хутэйшага ажыццяўленьня дырэктывы партыі аб разьмеркаваньні ўраджаю.

Організацыйна-гаспадарчае ўмацаваньне колгасаў найцесным чынам звязана з левуніам барацьбы за якасныя паказальнікі работы колгасаў, у першую чаргу барацьбы за падвышэньне ўраджайнасьці. Партыйныя арганізацыі БССР яшчэ не параклучыліся на тое, каб змагацца за якасьць работы. Сумная практыка зьблевай воркі цяперашняга году паказвае гэта. Зьблевая ворка падвышае ўраджайнасьць і разгружае вясеньні пэрыод палявых работ. Тым самым зьблевая ворка дазваляе правесць вясеньнюю сяўбу ў больш раньнія тэрміны, што ў сваю чаргу звязана з падвышэньнем ураджайнасьці. Мж тым, у радзе партыйных арганізацый КП(б)Б існуе яўная недаацэнка зьблевай воркі. Мы ня здолелі растлумачыць усе выгады і перавагі зьбі, мы ня здолелі барацьбу за зьб паставіць як адну з цэнтральных задач, звяззўшы гэтую справу з барацьбой за якасьць, з барацьбой за арганізацыйна-гаспадарчае ўмацаваньне колгасу. Анялёгічную недаацэнку мы сустракаем і ў адносінах пытаньняў жывёлагадоўлі. Ня толькі колгасы, але і саўгасы не ўясынілі сабе, што жывёлагадоўля зьяўляецца цэнтральным, асноўным у іх рабоце. У вініку масавыя выпадкі нядбайнага догляду, няўважлівых адносін да жывелы, дрэннае ўтрыманьне і г. д., што вядзе ў сваю чаргу да разьвіцьця эпозооты. Чума свіней—гэты бiч свiнагадоўлі—магла пракласьці дарогу ў саўгасы і колгасы толькі карыстаючыся няправільным і нядбайным доглядам і ўтрыманьнем статку. Овортуністы разводзяць рукамі і кажуць: чума, нічога не паробіш. Большавікі распрцоўваюць мерапрыемствы і мобілізуюць масу рабочых, колгаснікаў і агротэхнічны персонал саўгасу на правядзеньне вэтэрынарных і зоотэхнічных мерапрыемстваў, якія забяспечваюць пасьпяховую перамогу над чумой. У барацьбе з чумой вялізнае значэньне мае захоўваньне элементарных умоў догляду за жывёлай: чыстата, прагулкі, перасьцярога ад занясеньня заразы збоку і г. д. Нагалоўная актыўная прывіўка ўсяго свiнога статку, пачынаючы з парасят ва ўзросьце 5—7 дзён, канчаткова адхіляе небясьнеку пранікненьня чумы ў свiнарышкі. Пленум ЦК не дарма зiрупаваў сваю ўвагу на пытаньнях разьвіцьця жывёлагадоўлі і, у першую чаргу, свiнагадоўлі. У той час, як Амэрыка забяспечвае свае г. рады на 50 проц. свiным мясам, свiное мяса ў мясазабесьпячэньні г.радоў СССР займае якіх-небудзь 2,4 проц. Гэта вядзе да таго, што параўнаўча вялікі працэнт спажываньня ў мясе пакрываецца за лiк рагатай скаціны, на адпэўленьне статку якой патрабуюцца больш доўгія тэрміны (ад 2 да 4 год). Шлях да вырашэньня жывёлагадоўчых праблем у БССР ляжыць, такім чынам, праз разьвіцьцё свiнагадоўлі.

З пытаньнямі арганізацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў найцесным чынам звязаны праблемы нарыхтоўчай работы бягучага году. У ходзе нарыхтовак цяперашняга году выявілася адставаньне сoднiялiстычнага сэктару—саўгасаў і колгасаў. Гэта адставаньне зьявілася вынікам рвацкіх спажывецкіх тэндэнцый, па клясавай сваёй характарыстыцы кулацкіх тэндэнцый. Яшчэ маглі знайсці вядомую глебу ў асобных кулацкіх элемэнтах, што пралезьлі ў колгасы, маглі знайсці гэту глебу і ў настроях адсталай часткі колгаснікаў. Распэўгоджваньню рвацкіх тэндэнцый спрыяла і тая акалічнасьць, што пар-

тыйныя арганізацыі ня ўлічылі сваячасова неабходнасці разгарнуць шырокую масавую растлумачальную і выхаваўчую работу ў колгасах. Значная частка колгасаў у БССР узяліся праводзіць загатоўчую кампанію. У асення-зімнія месяцы мінулага году мы мелі каля 15 проц. калектывізаваных гаспадарак. У сучасны момант мы маем 50 проц. калектывізацыі. Больш $\frac{2}{3}$ колгасаў з'яўляюцца, такім чынам, новымі колгасамі, якія склаліся ў перыяд вясны і лета мінулага году. Гэта дзіўна, што маладыя, яшчэ не акрэшленыя колгаснікі, учарашнія аднаасобнікі, прынеслі часткова адсталыя спажывецкія тэндэнцыі. Гэту акалічнасць скарыстаў класавы вораг у барацьбе супроць партыі. Перамагчы гэтыя цяжкасці партыя можа толькі рашуча абанершыся на здаровыя элементы ў колгасным руху. Здаровыя элементы ў колгасным руху, якія змагаюцца за дысцыпліну, за падвышэнне вытворчасці працы, за выкананне абавязкаў колгасаў перад дзяржавай, зусім ня так слабыя, як гэта малююць некаторыя опартуністычна альбо панічна настроеныя таварышы. Мы маем рад колгасаў, якія ўзорна выканалі свае заданні перад дзяржавай. Трэба ў скарыстаць гэтыя колгасы для таго, каб узяць на буксір адстаючых, каб прыкладам перадавых колгасаў падганяць тых, хто затрымлівае здачу прадукцыі дзяржаве. У кожным нават слабым колгасе ёсць ядро людзей, якія, бязумоўна, стаяць за дысцыпліну і пролетарскі парадок. Задачы партыйнай арганізацыі заключаюцца ў тым, каб арганізаваць гэтых людзей, актывізаваць іх, падтрымаць іх у барацьбе супроць кулака там, дзе ён пралез у колгас. Буйнейшай політычнай памылкай было-б абмяжоўвацца задачамі адміністрацыйнага парадку. Мерапрыемствы адміністрацыйнага парадку, бязумоўна, неабходны. Мерапрыемствы партыйнага парадку-спінальні, выключэнныя з партыі опартуністаў і загінуўшых--таксама неабходны. Будуць праводзіцца партарганізацыйны КП(б)Б з усенцвёрдасцю. Але ні ў якім выпадку няма абмяжоўвацца гэтымі мерапрыемствамі, не разгортваючы масавай політычнай работы. Толькі аспіраючыся на масавую партыйную работу, КП(б)Б даб'ецца стпраўдных поспехаў у барацьбе з кулацкімі тэндэнцыямі і здолее выканаць устаноўленыя тэрміны важнейшую гаспадарча-політычную задачу--нарыхтоўку хлеба, ільну, мяса і г. д.

Гэтакія, коратка, ітогі лістападаўскага пленуму. У цэнтры работ партыйнай арганізацыі павінна стаяць барацьба за правядзенне ў жыццё шасці ўмоў тав. Сталіна. Гэта значыць, што да нашай партыі па сацыялістычнаму будаўніцтву мы павінны працягнуць выкарыстаць запатрабаваныя большыя тэмпы і высокія якасці выканання. Недастаткова зараз выканаць заданне--трэба яго выканаць у тэрмін. Недастаткова выканаць заданне абсяг--трэба выканаць яго з высокімі якаснымі паказальнікамі. Толькі пры гэтай умове нашы партыйныя арганізацыі будуць на ўзроўні запатрабаванняў, якія да іх працягваюцца. А для гэтага трэба перабудаваць работу па-новаму. Трэба значай, па-новаму, кіраваць. Трэба штодзённае, жывое, апэрацыйнае, канкрэтнае кіраванне. Трэба перабудаваць работу раду нашых арганізацый, ломячы опартуністычнае супрацьўленне гэтай перабудове. Толькі пры гэтай умове КП(б)Б пераможа ў барацьбе за тэмпы і якасці сацыялістычнага будаўніцтва.

Організацыйна-гаспадарчае замацаваньне колгасаў — цэнтральная задача

КП(б)Б мае вялікія дасягненьні ў справе соцыялістычнай рэканструкцыі сельскай гаспадаркі. Гэты год па сутнасьці для Беларусі зьяўляецца рашаючым годам у сэнсе карэннага пералому, які мы маем у справе саўгаснага і колгаснага будаўніцтва. Гэта вызначаецца ў росьце саўгасаў і колгасаў, у росьце МТС, базы, на якой механізуецца сельская гаспадарка, гэта вызначаецца і ў значных кроках, якія мы маем у галіне спецыялізацыі сельскае гаспадаркі Беларусі і ў лініі разьвіцця жыўлагадоўлі і тэхнічных культур: лён і канопі.

Абапіраючыся на вынікі вясеньняй сяўбы, асеньняй сяўбы і ўборачнай кампаніі, на аснове росту індустрыялізацыі краіны, мы маем ня толькі значныя колькасныя посьпехі ў гэтым напрамку, але і маем зрух у справе ўдому вытворчасьці нашай соцыялістычнай гаспадаркі і ў справе якасьці рэканструкцыі сельскае гаспадаркі.

Мы смела зараз кажам, што наш соцыялістычны сектар сельскай гаспадаркі у вясеньнюю і асеньнюю сяўбу і ва ўборачную кампанію выходзіць пераможцам з яскравымі прыкладамі сапраўднай барацьбы за рэканструкцыю нашай сельскай гаспадаркі на соцыялістычных асновах.

Ня будзем прыводзіць па гэтай пытаньню якіх-небудзь лічбаў. Тое, што мае кожны раён і нават кожны колгас, — лепш за ўсё сведчыць аб усіх гэтых канкрэтных дасягненьнях.

У выніку росту калектывізацыі мы маем зьмены ў сацыялістычных адносінах у вёсцы. Колгаснае сялянства ў нас зьяўляецца сапраўдным і моцнай апорай савецкай улады на вёсцы, кулаку нанесены ішчэ адзін удар, колгаснае сялянства ператвараецца ў цэнтральную і гуртуючую сілу земляробства.

Гэтых посьпехаў у галіне калектывізацыі мы няк не павінны ўскань, забываць і змагацца. Толькі на падставе іх зучогу мы можам і даваць связь работу і барацьбу за вырашэньне нашых далейшых задач, за далейшыя посьпехі ў рэканструкцыі сельскае гаспадаркі.

У якіх умовах мы дабіліся гэтых посьпехаў? Гэтых посьпехаў мы дабіліся за умовах рашучай барацьбы з кулаком і яго агентурай і права-оportunізмам і з самацёкам, які быў распаўсюджаны ў радзе раёнаў і мясцовых організацый. Посьпехі, якія мы маем, зьяўляюцца вынікам рашучай барацьбы з права-оportunістычнай стаўкай на самацёк у колгасным руху, з усімі права-оportunістычнымі праявамі яго.

Мы вялі таксама рашуча барацьбу з „лявацкімі“ загібамі ў справе іхнаго дыходу і арганізацыі бядняцка-серадняцкага прыліву ў колгасы.

Можна прывесці рад фактаў і канкрэтных пастановаў ЦК, вытлумачэнняў кіруючых таварышоў, якія сьведчаць аб тым, што КП(б)Б і краўніцтва на падставе рашучай барацьбы з правам опартунізму, як галоўнай небяспэкай, і на падставе рашучай барацьбы з „левым“ опартунізмам дасягнула гэтых посьпехаў. Мы працавалі, дабіваліся гэтых посьпехаў на падставе ажыццяўленьня генэральнай лініі партыі з вучотам гэтых канкрэтных абставін, якія мы маем у разьвіцьці сельскай гаспадаркі БССР.

Наўрад ці знойдзеца хто цяпер, які скажа, што мы гэтых дасягненьняў дабіліся бяз вучоту абставін і ўсіх умоў, у якіх мы працуем.

Неабходна з усёй чоткасьцю і выразнасьцю сказаць, што для нас цяпер асноўнае і рашаючае ў далейшым разьвіцьці сацыялістычнай рэканструкцыі сельскае гаспадаркі і далейшым росьце колгаснага будаўніцтва зьяўляецца організацыяна-гаспадарчае ўмацаваньне колгасаў. Іменна толькі выконваючы гэтую асноўную задачу, замацоўваючы дасягнутыя посьпехі ў колгасным руху, можна далей рухацца наперад у справе рэканструкцыі сельскае гаспадаркі і ў справе колгаснага будаўніцтва. На падставе організацыяна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў, як рашаючай задачы, на падставе рашучай барацьбы з самацёкам, ідучы па шляху далейшага ўцягваньня бядняцка-серадняцкіх гаспадарак у колгасы, мы можам дабівацца захаваньня тэмпаў калектывізацыі, якія зусім правільна вызначаны ў пастанове ЦК УсеКП(б) ад 2 жніўня.

Выходзячы з гэтага асноўнага пытаньня, трэба спыніцца на тых памылках, якія дапушчаны ЦК КП(б)Б у пытаньнях колгаснага руху і аб выпраўленьні якіх ужо апублікавана ў друку рашэньне ЦК КП(б)Б.

Першая памылка наша заключаецца ў пастанове ліпеньскага пленуму ЦК КП(б)Б. У чым сутнасьць гэтай памылкі? Сутнасьць у тым, што мы ўзялі тэмпы калектывізацыі такія, каб да вясеньня севу 1932 г. мець 75 проц. бядняцка-серадняцкіх гаспадарак у колгасах і скончыць калектывізацыю ў 1932 годзе.

Мы ўзялі тэрмін сканчэньня калектывізацыі бліжэйшы, чым гэты намечана ў пастанове ЦК УсеКП(б), узялі разам з тым зусім няправільны процант калектывізацыі. Да вясны 1932 г. мець 75 проц., гэта значыць няправільна арыентаваць партарганізацыю на пагоню за дутымі процантамі калектывізацыі, у той час, як ЦК УсеКП(б) у сваёй пастанове ад 2 жніўня растлумачвае, што „Мерылам завяршэньня калектывізацыі такоўці іншага раёну ці вобласьці зьяўляецца не абавязковы ахот усіх 100 проц. бядняцка-серадняцкіх гаспадарак, а ўцягненьне ў колгасы ня менш 68—70 проц. сялянскіх гаспадарак, з ахотам ня менш 75—80 проц. пасеўных плошчаў сялянскіх гаспадарак“.

Другая памылка, якая ўсугубляе першую памылку—гэта памылка ў пастанове ЦК ад 11.IX-31 г. Яна ўсугубляецца тым, што мы дастанову прынялі пасля пастанавы ЦК УсеКП(б) ад 2 жніўня і ў гэтай пастанове мы замест прыняцця непасрэдна кіруючых паказаньняў ЦК УсеКП(б) намерлі тэрмін сканчэньня калектывізацыі ў канцы 1932 г.

Гэтая другая памылка мекалькі паглыбыла тую памылку, якую мы дапусьцілі на ліпеньскім пленуме ЦК—паглыбілі тым, што мы ня сталі на шліх доўга і багатаварнага правіленьня рэзольцыі I X ад 1.VIII, прытым у гэтай пастанове мы ня чотка, ня ясна формулявалі некаторыя пункты адносна організацыяна-гаспадарчага замацаваньня колгасаў. У прывітаньні, там, дзе ідзе справа адносна раь-

меркаваньня раёнаў, у якіх дасягнуты значныя посьпехі калектывізацыі і якія маюць меншыя посьпехі калектывізацыі, мы не паставілі задачу організацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў для ўсіх без выключэньня раёнаў, а правялі разьмежаваньня раёнаў.

Дапушчаныя памылкі вядома не маглі не адбіцца і на становішчы організацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў і калектывізацыі наогул.

Калі мы дапусьцілі памылку ва ўстанаўленьні процантаў калектывізацыі, рад раёнаў пайшла далей, устанаўляючы яшчэ больш кароткія тэрміны і тэмпы скапчэньня калектывізацыі, не канцэнтруючы асноўнай увагі на організацыйна-гаспадарчым ўмацаваньні колгасаў.

Неабходна самым рашучым чынам (як гэта зрабіла бюро ЦК) выправіць гэтыя памылкі, безагаворачна іх прызнаць і мобілізаваць увагу усёй КП(б)Б на організацыйна-гаспадарчым ўмацаваньні колгасаў, як вузлавой і рашаючай задачы ў колгасным будаўніцтве.

Ці гаварылі мы раней аб організацыйна-гаспадарчым замацаваньні колгасаў? Так, гаварылі. Гаварылі і ў докумэнтах і ў выступленьнях ня раз і ня дрэнна гаварылі. Але ня ў гэтым асноўнае. Асноўнае-ж у тым, што мы кругога павароту да ўмацаваньня колгасаў, канцэнтрацыі ўсёй увагі пасля паставы ЦК УсеКП(б) ад 2 VIII-31 г. не зрабілі і таму зусім правільна нас па гэтаму пытаньню крытыкавала у сваім артыкуле „Правда“ і зусім правільна робім мы, калі з усёй рашучасьцю выкрываем гэтыя, па сутнасьці „лявацкія“, памылкі.

Бюро ЦК прызнала і выкрыла гэтыя памылкі, пастанова Бюро ЦК апублікавана, пленум ЦК аднадушна прыняў гэтае рашэньне.

Зусім відавочна, што тыя аднадушныя рашэньні па гэтаму пытаньню, якія вынесены ўжо, зьяўляюцца лепшай сьведкай таго, што мы па гэтаму пытаньню ня маем і не павінны мець ніякіх разыходжаньняў. Але прызнаючы гэтыя памылкі, задача зараз заключаецца ў тым, каб не ўпадаць у паніку, а ў тым, каб, прызнашы і выкрышы памылкі, з усёй рашучасьцю і бальшавіцкай настойлівасьцю ўзяцца не па-алілуйскаму, а па-сапраўнаму, па-бальшавіцку за іх выпраўленьне і дамагацца канкрэтных вынікаў і настойлівай барацьбы за організацыйна-гаспадарчае замацаваньне колгасаў, як асноўнага зьвязна ў далейшым разьвіцьці колгаснага будаўніцтва, як асноўнага зьвязна, якое забяспечвае далейшыя тэмпы і якасьці усёй нашай работы.

Якія канкрэтныя задачы стаяць перад намі ў галіне організацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў? Канкрэтныя задачы заключаюцца ў тым, каб на падставе неаднаразовых паказаньняў ЦК УсеКП(б) і КП(б)Б па-сапраўнаму, па бальшавіцку ўзяцца за наладжваньне організацыйнай працы ў колгасе, за ўвядзеньне сапраўднай зьдзелшчыні. Прывесьці — на аснове колькасьці і якасьці затрачанай працы разьмеркаваньне даходаў. Ліквідаваць абязьлічку, разгарнуць сацспарніцтва і ўдарніцтва — вось важнейшыя задачы. У прыватнасьці, мы павінны як-магчыма лепш і глыбей практычна распрацаваць пытаньне аб тым, што нам даюць і далі тыя нормы, якія былі вызначаны для вясельных і асеньніх палявых работ, вывучыць, дзе яны аказаліся правільнымі, дзе гэтыя нормы можна павысіць на падставе ўжо канкрэтных зьнікаў работы, дзе гэтыя нормы аказаліся няправільнымі. Неабходна, скрыстоўваючы зімовы перыяд, пераглядзець нормы вытворчасьці ў бок іх павялічэньня ці выпраўленьня і організацыі работу на падставе і за вучогам маючыхся вопытаў і дасягненьняў.

Калі мы паставім пытаньне—як абстаіць у нас справа з улікам працы, мы павінны адказаць, што тут справа абстаіць дрэнна.

Але адно павінна быць зусім ясным, што мы ўжо маем хоць невялікі, але вопыт непасрэднай барацьбы мас, вопыт барацьбы лепшых перадавікоў-колгаснікаў і колгасаў за наладжваньне вучоту працы і правядзеньне зьдзельшчыны.

Цяпер лягчэй разгарнуць далейшую работу па арганізацыі працы у колгасах, вызначыць і ўстанавіць рад дадатковых мерапрыемстваў. Было-б няправільным калі б сказаць, што ўсё дрэнна і больш нічога.

Мы павінны паставіць пытаньне аб аўладаньні тымі першымі, каштоўнымі практычнымі дасягненьнямі па асноўных работах, якія мы ўжо маем, і гэта дасць нам больш упэўненасьці і мацімасьці распрацаваць і разгарнуць рад новых мерапрыемстваў па лініі арганізацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў.

Ці маем мы такія колгасы, якія на падставе ўвядзеньня зьдзельшчыны і правільнай арганізацыі працы маюць ужо ў гэтым годзе рад значных дасягненьняў? Маём. Аднак, трэба з усёй рашучасьцю сказаць, што мы маем частку колгасаў, якія, падыходзячы да разьмеркаваньня ураджаю, з прычыны таго, што зьдзельшчына, праца, працоўная дысцыпліна былі арганізаваны дрэнна, знаходзяцца ня ў зусім добрым становішчы. Такія выпадкі маюць месца там, дзе працавалі дрэнна, дзе дрэнна арганізавана праца, дзе дрэнна настаўлена усё, што зьвязана з арганізацыяй працы.

Пытаньне адносна арганізацыйна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў і практычныя пытаньні, якія закрануты, тут звязаны ня толькі з пытаньнем нацэляваньня колгаснай вытворчасці, але і з перавыхаваньнем колгасніка, перавыхаваньнем учарашняга бедняка і серадзяка-аднасобніка з яго індывідуалістычнай псыхолёгіяй у сапраўдную барацьбу за сацыялістычную перабудову сельскае гаспадаркі, за ўмацаваньне колгасу.

Гэтае пытаньне трэба падкрэсьліць асабліва таму, што дзе-ні-дзе сьць недавучот таго, што мы, атрымаўшы толькія дасягненьні ў справе каласнага будаўніцтва, як-быццам павінны на гэтым сьціпа кошта, як-быццам на гэтым спрыва ў асноўным канчаеца. Такое разуменьне зусім няправільнае. Гэта асабліва трэба падкрэсьліць д.я. БССР, бо мы ідем значную частку колгасаў і колгаснікаў, якія толькі вядаўна арганізаваліся і якія толькі нядаўна ўліся у колгас.

Упартая работа па перавыхаваньні колгасніка латэабуе і культурна-выхаваўчай работы, работы хат-чытальняў, школ і да т. д.

Гэта трэба падкрэсьліць таму, што кулак у сваіх мэтадах барацьбы змяніў тактыку (на прыкладах ходу зг. товак, на прыкладах разьмеркаваньня ураджаю гэта можна добра прасачыць), імкнецца сваёй новай тактыкай, працягаючы у колгас, альбо будучы па-за колгасам, расхальваць індывідуальныя і сляжывецкія настроі сярод колгаснікаў. На сутнасці ў гэтым хазаецца строба кулака ўзарваць колгас знутры, затармазіць вырашэньне асноўнай задачы якія пастаўлены перад задачай арганізацыйнага замацаваньня колгасаў і ўцягненьня на падставе гэтага бядняцка-серадняцкіх мас у колгасы.

Назвычайна дрэнна тое што у радзе рэнаў гэтае новая тактыка кулака ня ўлучаеца і не арганізавалца удар іменна на гэтай новай тактыцы кулака. Астаткі дробнабуржуазнай стыхіі і кулацкі ўплыў у колгасах выяўляюцца ў першую чаргу ў імкненьні ня выконваць абавязатэств у колгасаў па здачы хлеба і другіх прадуктаў дзяржаве

Прычыны ў ходзе хлебнарыхтовак у асобных мясцох маюць сваёй галоўнай прычынай няправільную опартуністычную ідэалізацыю колгасаў, забыванне таго, што ў колгасах існуюць яшчэ элементы клясавай барацьбы, што перапраца селяніна у колгасе толькі пачалася, зусім не закончана. Важным элементам барацьбы за арганізацыйна-гаспадарчае замацаванне колгасаў, ёсць барацьба за выкапанне нарыхтоўчых ілянаў. Опартуністычная існасць ідэалізацыі колгасаў, неразумныя элементы клясавай барацьбы ў іх, таксама як і опартуністычная сутнасць ігноравання задачы арганізацыйна-гаспадарчага замацавання колгасаў, як цэнтральнай задачы, адна і тая ж: неразумныя адмаўленне кіруючай ролі рабочае клясы ў адносінах да сялянства на даным этапе сацыялістычнага будаўніцтва.

Калі мы больш шчыльна падыходзім да арганізацыйна-гаспадарчага замацавання колгасаў, мы больш яскрава пачынаем выяўляць засьмечанасць асобных колгасаў кулацка-заможнымі элементамі. Задача заключаецца ў тым, каб як мага хутчэй зрабіць ачыстку колгасаў ад кулацкіх і варожых элементаў.

Мы павінны зыходзіць у пытаннях перавыхавання колгаснікаў з пастаноўкі пытання, данай т. Сталіным.

У выступленні т. Сталіна на з'ездзе аграрна-марксыстаў аб прыродзе колгасаў сказана так:

„Вядома, у колгасах маюцца супярэчнасці. Вядома, у колгасах і індывідуалістычныя і нават кулацкія перажыткі, якія яшчэ не адпалі, але якія абавязкова павінны адпасьці на працы часу па меры ўзмацнення колгасаў, па меры іх машынізацыі. Але ласьне можна адмаўляць, што колгасы ў цэлым узятыя з іх супярэчнасцямі і недахопамі, колгасы, як гаспадарчы факт, які ўзлаў асноўным новым шлях развіцця вёскі, шлях сацыялістычнага развіцця вёскі, супроцьлегласць кулацкаму капіталістычнаму шляху развіцця. Ласьне можна адмаўляць, што колгасы (я кажу аб колгасах, а не аб ілжэколгасах) прадстаўляюць пры нашых умовах базу і ачаг сацыялістычнага будаўніцтва ў вёсцы, якая вырасла ў адчужаных схватках з капіталістычнымі элементамі“.

Падкрэсліваючы, такім чынам, значэнне колгасаў, як гаспадарак сацыялістычнага тыпу, т. Сталін разам з тым казаў, „ці ёсць элементы клясавай барацьбы ў колгасах? Але, ёсць. Ня можа ня быць элементаў клясавай барацьбы у колгасах, калі там захоўваюцца яшчэ перажыткі індывідуалістычнай і нават кулацкай псыхолёгіі, калі там маецца яшчэ некагорае няравенства“.

„Было-б памылкова думаць, што калі даны колгасы, дык дано ўсё неабходнае для пабудовы сацыялізму. Тым больш памылкова было-б думаць, што члены колгасаў ужо ператварыліся ў сацыялістаў. Не, прыдзецца яшчэ многа паправаць над тым, каб перапраца селяніна-колгасніка, выправіць яго індывідуалістычную псыхалёгію і зрабіць з яго сапраўднага працаўніка сацыялістычнай грамады“.

Гэтая формулёўка т. Сталіна павінна вычарпаць усялякія спрэчкі якія дзе-ні-дзе існуюць па гэтым пытанню, яна поўная і яскравая.

Наступнае пытанне—гэта пытанне аб падвышэнні ўраджайнасці і вырашэнні праблемы жывёлагадоўлі. Пытанне аб падвышэнні ўраджайнасці зараз больш востра ставіцца партыі. Ці паставілі мы з усёй рашучасцю гэтае пытанне у сябе на Беларусі? Не, не паставілі. Задача сёнешняга дня і задача далейшай падрыхтоўкі да вяснянай пасеўнай кампаніі заключаецца ў тым, каб мы ў партыйных арганізацыях пытанне падвышэння ўраджайнасці і якасці работы

колгаснай і саўгаснай вытворчасці паставілі больш востра. У пастанавах пленуму ЦК вызначаны рад практычных мерапрыемстваў па гэтых пытаннях, але гэтым справа не павінна быць скончана. Пытанне аб падвышэнні ўраджайнасці складанае і яно звязана з радамі дадатковых мерапрыемстваў, з непасрэдным аўладаннем агро-тэхнікай, тэхнікай сельска-гаспадарчай вытворчасці наогул. Пытанне аб аўладанні тэхнікай сельскай гаспадаркі павінна быць пастаўлена ва ўсю шырыню на падставе ўказанняў т. Сталіна. Тут неабходна распрацаваць рад практычных мерапрыемстваў па гэтым пытанню і ўзяцца з усім ўнартасцю за аўладанне тэхнікай сельскай гаспадаркі. *Падрыхтоўка да веснавой сяўбы павінна заключыцца ў сабе ў якасці асноўных мерапрыемстваў барацьбу за аўладанне тэхнікай сельскай гаспадаркі, за падвышэнне ўраджайнасці, за больш хутчэйшае вырашэнне праблемы жыллагадоўлі.*

Выкананне нарыхтовак з боку таго ці іншага колгасу зьяўляецца адным з паказчыкаў таго, як той ці іншы колгас разумее сваю ролю і свае адносіны да пролетарскай дзяржавы. Выкананне тым ці іншым колгасам свайго абавязку перад пролетарскай дзяржавай, перад рабочай класай зьяўляецца адным з паказчыкаў політычнага росту, асваення агульна-політычных задач, якія стаяць перад колгаснікамі.

Выкананне нарыхтовак шчыльна звязана з пытаннем арганізацыйна-гаспадарчага замацавання колгасаў. Ці ўлічлі таварышы ўсюды гэтую непасрэдную сувязь і ў звязку з гэтым ці ўсюды правільна пастаўлена пытанне перад колгаснікамі, перад асобнымі колгасамі аб іх абавязках перад пролетарскай дзяржавай? Дзе-ні дзе гэта ня ўлічвалі, дзе-ні дзе ня звязвалі загатоўкі з арганізацыйна-гаспадарчым умацаваннем колгасу, у выніку чаго мы маем тое, што колгасны сектар, паасобныя колгасы адстаюць у нарыхтоўках.

Паасобныя колгасы ў радзе месц супроцьстаўляюць сябе пролетарскай дзяржаве, ставяць пытанне адносна таго, што перш сабе забяспечым а потым здымо лічкі дзяржаве. У радзе колгасаў назімаюцца распаўсюджаны спажывецкія і рвацкія настроі. Гэта ёсць ня што іншае, як непасрэдная работа кулака, імкненне сарваць выкананне пляну заатовак і арганізацыйна-гаспадарчае замацаванне колгасаў. У радзе месц гэтую тактыку і спробы кулака супроцьпаставіць колгас дзяржаве ня ўмчылі і ня ўдарылі на кулаку як след.

Усе практычныя пытанні колгаснага будаўніцтва, якія закрануты вышэй, вынікаюць з асноўнага пытання, якое зараз наша партарганізацыя вырашае і павінна вырашыць, з пытання аб арганізацыйна-гаспадарчым умацаванні колгасаў. Ці павярнулася ўся КІІ(б)Б як след да арганізацыйна-гаспадарчага замацавання колгасаў?

Мы павінны сказаць проста, што *яшчэ цалкам і поўнасьцю з усені раішчасцю, з усімі бальшавіцкімі напорыстасцю за арганізацыйна-гаспадарчае умацаванне колгасаў нашы партыйныя арганізацыі не звязаны.* Мы павінны бяз усіх разважанняў як мага хутчэй і як мага мацней узяцца за ўзмацненне колгасаў.

З усім яскрава, што тыя агульныя тэмпы і дасягненні, якія мы атрымалі і асабліва тыя задачы, якія перад намі стаяць у арганізацыйна-гаспадарчым умацаванні колгасаў, патрабуюць карэнным чынам перабудовы кіравання самай колгаснай сістэмай. Ленш за ўсё відаць непасрэдна на месцы, як нельга падыходзіць да кіравання паасобнымі колгасамі. У нас ёсць колгасы, якія ў сваім развіцці маюць рад дасягненняў. Яны стварылі моцную эканамічную базу і ў сваёй

работе патрабуюць, каб у кіраўніцтве імі даваць адказ на рад новых практычных пытанняў, што узнікаюць у процесе развіцця колгасаў.

Гэта датычыцца ня толькі асобных колгасаў, але і раёнаў, якія завяршылі ў асноўным суцэльную калектывізацыю, а у нас такія раёны ёсць. Зусім яскрава, што ў тым раёне, які завяршыў у асноўным суцэльную калектывізацыю, само жыццё будзе высоўваць рад новых практычных пытанняў, на якія мы як ма.а хутчэй павінны даваць адказ. Неабходна ўлічваць вопыт замяцвання калектывізацыі ў гэтых раёнах і канкрэтна кіраваць раёнамі. На вялікі жаль, мы яшчэ ня маем такога канкрэтнага апэратыўнага кіраўніцтва і дыфэрэнцыяванага падыходу ў кіраўніцтве да раёнаў і колгасаў.

Неабходна паставіць з усёй рашучасцю пытаньне адносна ўмацавання спецыялізаваных сістэм: свінаводцэнтру, малозожывцэнтру і інш. сістэм, якія мы стварылі. Пры гэтым ўмацаваньне павінна ісць ня толькі ў цэнтравым, але і ў раённым і нізавым зьвязе. Гэта забяспечыць значна і больш дзейна набліжэньне краўніцтва да нізавога зьвязу, забяспечыць выкананьне ўсіх тых запатрабаванняў, якія высоўваюцца ў процесе росту колгаснага будаўніцтва.

Зразумела, што мы некаторую колькасць нашых лепшых таварышоў павінны перасунуць для работы у колгаснай сістэме, яшчэ больш ўмацоўваючы не ўсе зьвязны. Зразумела, што мы павінны ўмацоўваць партыйна-масавую работу ў колгасах і галоўна непасрэдна ў нізавых звеньях колгасу.

Аднак, было б памылкова і няправільна ставіць пытаньне аб тым, што мы вырашым праблему кадраў для колгаснага сэктару толькі шляхам пасылкі новых людзей. Наўстае самым шырокім чынам пытаньне адносна падрыхтоўкі кадраў непасрэдна з лепшых ударнікаў, брыгадзіраў, колгаснікаў, ідучы больш смела і рашуча на вылучэньне. Гэтым самым будзе вырашацца праблема кадраў.

Пытаньне аб узбудзьненні колгасаў зьяўляецца адным з пытанняў гаспадарча-арганізацыйнага ўмацавання колгасаў. Гэта пытаньне асабліва востра наўстае ў нашых хутарскіх раёнах. Зразумела, што мы маем рад колгасаў карлікавых. Мы павінны паісьці па лініі ўзбудзьнення колгасаў. Нікага сумнішча не выклікаюць тыя прапановы, якія ўносьцца па гэтай пытаньню адносна таго, каб ісьці па лініі ўзбудзьнення колгасаў. Аднак, тут трэба з усёй яскравасьцю, рашуча папярэджаць усялякія магчымасьці адміністраваньня у гэтай справе. Мы павінны папярэджаць усякія магчымасьці сжыньняў, пэньня тых тэндэнцый і праў, якія мелі месца ўвесну мінулага году.

Неабходна, кіруючыся асноўнай устаноўкай у пытаньні ўзбудзьнення колгасаў, ставіць пытаньне перад самімі колгаснікамі, перад асобнымі колгасамі, асабліва дробнымі, абгаварваць гэтае пытаньне перад колгаснікаў, праводзіць гэта на падставе добраахвотнасьці, але ні ў якім разе зьверху не насаджаць узбудзьнення колгасаў. Мы павінны ударыць самым рашучым чынам па ўсіх спробах устанаўліваць рэзьмер колгасаў „ад“ і „да“. Ніякіх рэгляментуючых лічбаў не патрэбна, а між тым такія прыклады ёсць: напрыклад, прапанова аб утварэньні колгасы з 500 да 3 тысяч га. Прапановы такога гатунку аб утварэньні колгасаў з неагчымае рэнтабельна скарыстаць трактары. Гэтае абірукаваньне няправільнае і практычна і тэарэтычна. Роля МТС ў арганізацыйна-гаспадарчым замяцаньні колгасаў вялікая. На будучы год мы будзем мець значнае пашырэньне МТС у нашай рэспубліцы. Аднак, нельга рабць вываду аб нерэнтабельнасьці рабца трактара ў колгасах сучасных рэзьмераў і таму прапанаваць нас

жэньне колгасаў-гігантаў. Узбуйненне колгасаў мы будзем праводзіць на аснове шырокай ліцыі, кудзельна мас колгаснікаў, не дапускаючы перагібаў у гэтай справе.

Пастанова пытаньня аб арганізацыяна-даспадарчым замацаваньні колгасаў і ра.у. выганьняў, звязаных з палепшаньнем якасьці ўся нашай работы, няк. на імае пытаньня аб падвышэньні гэтых работ. Наадварот, далейшае пэраасуваньне ўдзелу патрэбуе, каб больш напружаных тэмпаў работы сама па сабе зьяўляецца пэраасуваньня якасьці работы ўключае неабходнасьці поўнага і зьяўленьня бальшавіцкіх тэмпаў работы.

Ці дастатковыя тэмпы работы па ажыццяўленьню іспроўных задач у нашых партарганізацыях на даным этапе? Зразумела, мы дасягнем пэраасуваньня ў гэтых адносінах. Аднак, зьяўляецца пытаньня тэмпаў і якасьці нашай работы, барацьба з аляўчачымі барацьба з фразамі, за якімі прыкрываецца, на сутнасьці, опартунізм, барацьба з фразамі, якія толькі паказваюць дэкларацыйную, а не сапраўдную бальшавіцкую барацьбу за тэмпы, за выкананьне пляна, за якасьць работы, — павінна быць ўзмоцнена яшчэ больш рашуча, чым да гэтага часу.

На розных этапах опартуністычныя плыні, выступаюць супроць партыі ў розных формах. Сваёасаблівасьць абставінаў пэраасуваньня свайго характару праяўленьня ўхілаў ад генэральнай лініі партыі.

Вядомай свайасаблівасьцю адзначаюцца і праявы опартунізму, мэты і шляхі яго барацьбы супроць партыі на сучасным этапе сацыялістычнага наступу па ўсяму фронту.

Партыя ў дрэбзгі разьбіла ўсе спробы правых і левых опартуністаў, якія спрабавалі атакаваць гэтую лінію і пачынаюць выкрываць перад тварам мільёнаў пролетараў чужую клясавую існасьць опартунізму. Посьпехі сацыялістычнага будучыня настолькі вялікія і наглядныя (асабліва на фоне жорсткага капіталістычнага крызу, які зьяўляецца ўраганам правасіцы на ўсёму сьвету, к.літалістычнаму сьвету), што нават „Социалистический Вестник“ з скрытаньнем зубопримушаны іх адзначаць у той ці іншай форме.

Сучасныя опартуністы ў радках Усёй (б) у большасьці выпадкаў не асьмеляюцца адкрыта выступаць супроць генэральнай лініі партыі. На словах, формальна яны часта з партыяй, яны горача галасуюць за гэтую лінію („ад галасаваньня рука не адойдзе“) Аднак, ішчына зьяўляецца характэрнай рысай сучаснага опартунізму.

Але на справе гэтыя опартуністы нічога не робяць для таго, каб праводзіць лінію партыі ў жыцьцё. Наадварот — формальна галасуючы за лінію партыі, яны прыкладаюць усе патугі да зрыву гэтай лініі („Бальшавік“ № 19-20. Пэрадавая).

У барацьбе з опартунізмамі правым і левым — мы дасягнем вялікіх поспехаў; разьсэрваючы бальшавіцкую барацьбу з опартунізмам, з усімі скажэньнямі партыйнай дысцыпліны з боку пралетарскага опартунізму, які асабліва галоўна і неабсяпечай на сучасным этапе мы пазіньне ісьці да дзейных перамог у будучыцтве сацыялізму.

Саюзьнікам і найбольш горшым дапаможнікам усіх відаў опартунізму зьяўляецца прымірэнства да ўхілаў ад лініі партыі.

Партыя, канцэнтруючы ўдар па опартунізмах, павінна ў той-ж час рашуча біць па ўсіх праявах прымірэнства.

Я. Эйдельман

За большевицкае правядзенне перавыбараў парторганаў

Перавыбары партыйных органаў КП(б)Б, з'яўляючыся важнейшай кампаніяй партыі, павінны адбіць усю барацьбу КП(б)Б за генэральную лінію партыі, міжнародную і ўнутраную абстаноўку, у сувязі з ростам соцыялізму ў нашай краіне і ростам крызісу капіталістычных краін, у сувязі з ростам супярэчнасцяў паміж капіталістычнымі і савецкімі і ростам супярэчнасцяў паміж капіталізмам і соцыялізмам. Гэтыя лініі павінны намяціць суму мерапрыемстваў, якія павінны забяспечыць ажыццэўленне генэральнай лініі партыі ў далейшай ланцавай барацьбе за соцыялізм.

Перавыбары партыйных органаў КП(б)Б будзе праводзіць на перадавым завяршэння 3-га пяцігодка года пачатку, напярэдні завяршэння фундаменту соцыялізму ў нашай краіне, у абстаноўцы шырокага ўздыму і гіганцкіх дасягненняў на ўсіх талінах соцыялістычнага будаўніцтва.

Растуць гіганты савецкай індустрыі—гіганты пяцігодкі (АМО, Даркаўскі трактарны і г. д.). Рыхтуюцца ўступіць у бойку за соцыялізм гіганты сусветнага значэння, як Магнітагорск, Кузнецкабуг, Уралмашбуд, Аутобуд і г. д. Ужо ўступілі ў строй сотні новых фабрык і заводаў.

На таліне сельскай гаспадаркі партыя атрымала перамогі гіганцкага значэння, смела праводзячы соцыялістычную рэканструкцыю сельскай гаспадаркі на падставе арганізацыі саўгасаў і колгасаў, аб'яднаючы ўжо звыш 60 проц. бядняцка-серадняцкіх гаспадарак, паспяхова завяршаючы ліквідацыю кулацтва як класа на базе сучаснай калектывізацыі. Пераўзброенне сельскай гаспадаркі, на падставе высокай машынай тэхнікі, стварыла магчымасці пашырэння пасейнай плошчы, плошчы тэхнічных культур і вырашэння, на воуцце прыкладзе зернавой праблемы, праблемы жывёлагадоўлі, цэнтральнай праблемы сельскай гаспадаркі на сучасным этапе, стварэння ўмовы для форсаванага развіцця і легкай прамысловасці, пашырэння матэрыяльна-культурнага ўзроўню рабочага класа і колгаснах мас і палепшэння рабочага забеспячэння. Створаны ўсе ўмовы для ажыццяўлення лёзунгу партыі «дагнаць і перагнаць у тэхніка-эканамічных адносінах на працягу аднаго дзесяцігоддзя перадавыя капіталістычныя краіны».

Наша поспехі тым больш бліскучыя, што яны адбываюцца на фоне ўсё працягваючага і ўзрастаючага марагога крызісу, пераймаючага ў новую фазу свайго развіцця ў крызіс фінансавы і кра-

дытны, крызіс, які ўскрывае развал і загіваанне усёй капіталістычнай сьстэмы, гістарычную абрачонасьць капіталізму і няминучасьць пролетарскай рэволюцыі, як адзіны выхад з бядноты, голаду, беспрацоўя і эксплёатацыі для сусьветнай рабочай клясы і шырокіх працоўных мас колёніяльных і паўколёніяльных краін.

Абставіны перавыбарчай кампаніі ствараюць магчымасьці для яшчэ большага разгортваньня актыўнасьці рабочае клясы і колгасных мас, яшчэ большага разгортваньня энтузіязму і вытворчай ініцыятывы мас, яшчэ большага разгортваньня сацыяборніцтва і ўдарніцтва. Партыйныя арганізацыі павінны аказацца на вышэйшых задач, якія высуваюць даныя абставіны, і павінны ўмець стаць на чале вышэйшай актыўнасьці мас і арганізаваць гэтую актыўнасьць на ажыццяўленьне задач сацыялістычнага будаўніцтва, на выкананьне і пераапрацаваньне плянаў 4-га кварталу 3-га рашаючага году пяцігодкі і на падрыхтоўку да 4-га апошняга году пяцігодкі.

Посьпехі выкананьня пяцігадовага пляну зьяўляюцца вынікам арганізаванага партыйнага шырокага сацыялістычнага наступу на ўсяму фронту, вынікам правільнасьці генэральнай лініі партыі, якая пераўвядзілася вопытам барацьбы партыі з правым, „левым“ і працалявацкімі ўхіламі, пераўвядзілася волытам барацьбы мільёнаў мас за будаўніцтва сацыялізму, вынікам правядзеньня правільнай лініі партыі ў жыцьцё.

Барацьба за генэральную лінію партыі зьяўляецца закладам новага перамог і далейшага размаху сацыялістычнага будаўніцтва. КП(б)У праводзіла пасьлядоўную і ўпартую барацьбу за генэральную лінію партыі супроць правага і „левага“ ўхілаў, супроць вялікадзяржаўнага шовінізму, як галоўнага небясьпекі ў нацыянальным пытаньні, супроць нацэмократызму і іншых шовінізмаў—ухілаў ад ленінскай нацыянальнай палітыкі. На гэтай падставе КП(б)У дасягнула вялізарных дасягненьняў у справе індустрыялізацыі і рэканструкцыі сельскай гаспадаркі.

Перавыбары партарганаў павінны падвесьці вынікі гэтай барацьбы і яшчэ больш навастрыць зброю партыі супроць опартуністычных ухілаў і прымірніцтва да іх, падняць барацьбу за чыстату партыйнай лініі, за партыйнасьць і за партдысцыпліну, за вышэйшую ступень яе. Неабходна ў перавыбарчай кампаніі накіраваць усю энэргію партыі на барацьбу з опартунізмам у новых абставінах. На справе „Сахару“, кіраўніцтва якога скацілася з большавіцкіх рээк у „лона буржуазных тэндэнцый“, якое абманам партыі схаўвала лішкі хлеба ад пролетарскай дзяржавы, супроцьстаўляючы ведзьмасьцвенныя, вузкія і сынічаскія інтарэсы інтарэсам усяе дзяржавы, усяе рабочае клясы. Партыйныя арганізацыі павінны вучыцца барацьбе з правым опартунізмам, з кулацкімі і рвачкімі тэндэнцыямі і ў БССР гэты опартунізм праявіў сябе ў дастатковай меры. Справа Белсельтрэсту, пагабных службаў і колгасаў, якія праводзілі опартуністычную лінію ў зьбавленьні нарыхтоўках, якія фактычна прыводзілі да зрыву хлебанарыхтоваўчай кампаніі, якія ігнаравалі першачарговую задачу дзяржавы зьбавленьня на быць вурокам для ўсёй партыйнага арганізацыі. Трэба ў гэтых барацьбах партыйных арганізацыяў зьвязаць да канца опартуністаў, абаронцаў кулацкіх і рвачкіх патрабаваньняў. Неабходна мобілізаваць шырачэйшыя масы рабочых саўгасаў, колгаснікаў супроць гэтага опартунізму і даць яму сакрушальны саўцявацкі адпор. Трэба дакма падвесіць барацьбу з опартуністычнай ідэалізацыяй колгасаў і колгаснікаў, з тэорыяй і практыкай самацёку ў колгасным будаўніцтве, з вед-

іцэнкай важнасьці захавання пролетарскага кіраўніцтва колгасам, якое выцякае з неразуменьня, што ў „арцелі не за іяршаецца, а толькі пачынаецца справа стварэння новай грамадзкай дысцыпліны, справы навучання сялян сацыялістычнаму будаўніцтву (з рэзолюцыі XVI-га партз'езду).

Неабходна таксама завастрыць увагу ў час перавыбараў і супроць „левага“ опартунізму, супроць забяганьня ўперад, у спробах вырашаць важнейшыя гаспадарча-політычныя задачы ў вёсцы голым адміністраваньнем, у недаацэнцы арганізацыйна-гаспадарчага замацаваньня колгасу і ў пагоні за голымі лічбамі колектывізацыі.

Партыйныя арганізацыі павінны ператварыць перавыбары партыйных органаў у баявую мобілізацыю мас на ліквідацыю ўсіх прарываў, на выкананьне і перавыкананьне ўсіх плянаў 4-га кварталу з тым каб уступіць у 4-ты год пятагодкі без усялякіх даўгоў. Плян 4-га кварталу рэальны і мажліва іх выканань. Неабходна няухіляна праводзіць шэсьць умоў тав. Сталіна, неабходна весці суровую барацьбу з „партыйнымі абыватаямі“, якія разважаюць аб пераацэнцы нашых плянаў, неабходна яшчэ шырэй разгарнуць сыстэма спаротна і ўдарна, пазняўшы апошнія на вышэйшую ступень. Прыклад Донбасу, які сыстэматычна з кварталу ў квартал ня выконваў сваю вытворчую праграму і які на падставе сыстэматычнага правядзеньня 6 умоў тав. Сталіна наблізіўся ў апошні час да 100-проц выкананьня пляну, павінен, нарэшце, адчыніць вочы тым гаспадарам і тым партыйным і профэсійным арганізацыям, якія думаюць яшчэ тагата часу, што ўся праца па правядзеньні сталінскіх паказаньняў заключаецца ў „прапрацоўцы іх у масах“. Работа партыйных, гаспадарчых і профсаюзных арганізацый па выкананьні 6 умоў тав. Сталіна трэба паставіць пад асоба агонь більшовіцкай самакрытыкі і граба пры перавыбарах патрабаваць справядзачу аб праробленай працы, пры чым ацэнка гэтай працы павінна давацца не па прынятых рэзолюцыях, па канкрэтных выніках у правядзеньні ўмоў тав. Сталіна, па канкрэтных выніках выкананьня прамфінплану.

У выніку перавыбараў партыйныя арганізацыі на прадпрыемствах павінны павярнуцца тварам да пытанняў арганізацыі працы, прарышы арганізацыю працы ў кожным цэху, брыгадзе і вытворчым участку, высоўваючы тыя формы і методы арганізацыі працы, якія стымулююць падвышэньне вытворчасці працы. Асаблівая увага павінна быць заострана на выкананьні якасных паказчыкаў прамфінплану: на зьніжэньні сабекошту, на паленшаньні якасьці прадукцыі, на зьмяншэньні браку і г. д.

Перавыбары партыйных органаў павінны праходзіць пад ацэнкаю замацаваньня і паглыбленьня перабудовы партыйнай работы. Цэнтральным зьвязном перабудовы партыйнай работы на прадпрыемстве зьяўляецца ўзмацненьне нізавога партыйнага зьвязна, партаргану і партарга, рашаючага зьвязна ў выкананьні прамфінплану. Неабходна і кіраваць рашучую барацьбу з формалінай перабудовай, з перастаноўкай сьціснутага калі формальна арганізаваны партыйныя групы, выключна партаргі, а на справе праца праводзіцца на-старому. Перавыбары павінны забяспечыць сапраўднае разьортваньне работы нізавога партыйнага зьвязна, высоўваючы і выхоўваючы новыя таленты партаргану і партарга, забяспечваючы сапраўднае більшовіцкае кіраўніцтва імі. Ня менш важным павінна быць у гэтай кампаніі правёрка расстаноўкі партыйнага сьл, пад кутом погляду забяспечаньня партыйным уплывам рашаючых участкаў барацьбы за прамфінплан вядучых цэхаў, прадпрыемстваў.

сти, у і г. д. і падняцьця авангарднай ролі комуністаў. На ўсіх партыйных сходах неабходна концэнтраваць увагу на ўдзельнічаньне комуністаў у сацспарборніцтве і ударніцтве, дабіваючыся ў час перавыбарчай кампаніі 100-проц. уцягненьня комуністаў і комсамольцаў у сацспарборніцтва і ўдарніцтва і іх прыкладнасьць у гэтым руху і ў выкананьні усіх вытворчых заданьняў.

Перад усімі партыйнымі організацыямі і перад партыйнымі організацыямі чыгуначнага транспарту стаіць асоба важная задача па падляцьці прэды транспарту, які зьяўляецца ў сучасны момант найбольш вузкім месцам народнай гаспадаркі. Абязьлічка і ўраўнілаўка далі сябе асабліва пачуць на транспорце. Перавыбары партыйных органаў павінны мобілізаваць усіх комуністаў, усю рабочую масу і інжынерна-тэхнічны персонал транспарту на выкананьне пастаноў апошняга пленуму ЦК УсеКП(б), пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б і на выкананьне згаду. Наркамшляху гав. Андрэева.

Шляхам замацаваньня спаранай язды, ліквідуючы ўраўнілаўку у заробтнай плаце, падвышаючы барацьбу за здаровы паравоз і ўзмацняючы працоўную дысцыпліну, партыйныя організацыі павінны дзейна пераадолюць выкананьне пляну асеньня-зімовых перавозак. На перавыбарчых сходах неабходна асабліва заахвочваць увагу на барацьбу з космасьцю і бюрократызмам на транспорце, супроць няўменьня комуністаў і кіраўнікоў змагацца з ім, супроць очкаўцрацельства, якое атрымае ў радок партыйных, гаспадарчых і профэсійных організацыяў і якое дэмабілізуе партыйныя організацыі і рабочыя масы транспарту. Перавыбарчая кампанія партарганаў на транспорце павінна ствараць пералом у рабоце партарганізацыі ў сэнсе палепшаньня якасьці партыйнай работы, перабудовы яе і падняцьця ролі комуністаў у барацьбе за ажыцьцяўленьне дэрэктыў партыі на транспорце.

Палепшаньне рабочага забясьпечаньня, палепшаньне работы спажывецкай коопэрацыі і разгортваньне савецкага гандлю зьяўляюцца ў сучасны момант задачамі першачарговай гаспадарча-політычнай важнасьці.

Апошні (кастрычнікаўскі) пленум ЦК УсеКП(б) адзначыў, што: „унутраны распарадак у большасьці магазынаў і якасьць гандлю ўсё яшчэ знаходзіцца ў нездавальняючым становішчы і ўсё яшчэ ня зьнішчана амаражваньне таваразвароту“ і што „галоўнай прычынай, якая перашкаджае разгортваньню савецкага гандлю зьяўляецца неразумьне і няўменьне спэцыяльнай праслойкі працаўнікоў коопэрацыйна-гандлёвага апарату перайсьці з рээк мэханічнага разьмеркаваньня тавараў на рэйкі разгортваньня савецкага гандлю.

Да гэтага часу ня толькі ня зьнішчаны нэпманскі дух і ня зьнішчаны бюрократычныя элементы з гандлёва-коопэрацыйнага апарату, але за апошні час з новай сілай ўскрылася праяўленьне нэпманскага духу, які выражаецца ў адсутнічаньні сапраўднага клопату аб спажывцу, грубым парушэньні політыкі цэн, захапленьні комерцыйным гандлем, уздуваньні цэн і пагоні за высокімі прыбыткамі“. (З паставы Кастрычніцкага Пленуму ЦК УсеКП(б).

Перавыбары партарганаў павінны концэнтраваць увагу партарганізацыі на ажыцьцяўленьне ранейняў пленуму ЦК УсеКП(б). Яны павінны намеціць пад мэрапрыемстваў па далейшаму разгортваньню і гандлёвай сеткі, палепшаньне работы крам, палепшаньне работы органаў грамадзкага харчаваньня. У цэнтры ўвагі перавыбарчай кампаніі павінна быць задача палепшаньня рабочага забясьпечаньня, асабліва рабочых II-га і III-га сьпісу за лік унутраных рэсурсаў, шляхам раз-

ортвання адмормачных операцій, шляхам організації звышліна
вых нарыхтовак у колгасах і саўгасах, якія акуратна виканалі цілны
здачы дзяржаве сваіх лішкаў.

ЦК і ЦК КП(б)Б павінны асабліва ўдзяліць увагу дзяржбарам
парторганаў у сыстэме спажывецкай коопэрацыі і дзярж. гандлю,
з тэйкай якой павінна быць падпільнае якасці дзярж. гандлю,
падпільнае сьведомасць і ролі камуністаў у барацьбе за дзярж. гандлю,
работы спажывецкай коопэрацыі, за аўтацільнае гандлю коопэрацыі,
увага гандлю, за перадавую коопэрацыі і партыйна-мэстай работы,
у барацьбе супроць бюрократызму, коснасьці і опортунізму у коопэ-
рацыйным апарате.

Партыйныя організації павінны у час перавыбарчан кампаніі
асабліва падкрэсьліць задачы па ўзмацненьні абарона-адолнасьці кра-
іны, якія стаяць перад організацыямі ЦК(б)Б, як формам Сав. Чкава
Сав. Чкава. Асабліва ўвага павінна быць удзялена шырокаму ўзмацненьню
суняі і шэфства над Чырвонай арміяй, падпільнае кул. дна блага-
вых умоў начаскладу, ўзмацненьне работы організацыі АСО, якія адця-
васнай няпэсьменнасьці сярод шырокіх працоўных мас гораду і вёскі.

Раённыя партыйныя організації павінны правесці перавыбары
партыйных органаў пад знакам мобілізацыі мас на выкананьне адказ-
нейшых гаспадарча-політычных задач: выкананьне павінаў хлебаар-
товак, першапачатковай апрацоўкі і здачы пролетарскай дзяржаве
высокай якасці ільну, на пасьпяховае выкананьне вясельнай кам-
паніі зьявіць успяшкі, на выкананьне рашэньняў партыі па жывёла-
гадоўлі. Усе гэтыя задачы мажліва выканаць толькі да пэўнае орга-
нізацыйна-гаспадарчага замацаваньня колгасаў, на пэўнае барацьбу
з кулацкімі і рвачкімі тэндэнцыямі і шырока-разгорнутым масавым
політычнай працай, растлумачваючы кол. сьвіжкі іх абавязкі перад
пролетарскай дзяржавай і значэньне ўзмацненьня змочкі пэўнае раб-
чай клясы і колгасы сьвіжкім, выхоўваючы кол. сьвіжкі і
дзяржаву „паварот сьвіжкі колгасынкіў тварам да пролетарскай дзяржавы“

Організацыйна-гаспадарчае замацаваньне колгасаў зьявіць
цэнтральным зьвязкам колгасына будаўніцтва на дзярж. этапе.

Зусім дзяржаві зьявіць спробы супроцьпаставіць орга-
нізацыйна-гаспадарчае замацаваньне далейшаму росту колгасаў. Наад-
варот, організацыйна-гаспадарчае замацаваньне зьявіць пэўнае моцным
стымулам для ўцягненьня ў колгасы бядняцка-середняцкіх гаспадарак
і стварыць магчымасьць завяршыць у асноўным сучаснае кол. кт-
лізацыю у 1932, 33 г., у тэрмін, які ўказаны ЦК УсеКП(б) для рас-
спажывецкай паліцыі, да якой адносіцца і БССР. Організацыйна-гаспа-
дарчае замацаваньне колгасаў зьявіць рашучы здыр на масавым
дзяржаві і рвачкім настроям, дапамагае ачысьціць колгасы ад пр-
лезных кулацкіх элемэнтаў.

Рашэньне Бюро ЦК КП(б)Б ад 10 X-31 г. зьявіць тэма Гей,
Галадзеда і Шаранговіча на апошнім пленуме ЦК КП(б)Б з прыня-
нем, з усёй більшовіцкай самакрытычнасьцю, памылкаў, няпушчальных
ЦК у пытаньнях організацыйна-гаспадарчага замацаваньня колгасаў,
якія ў свой час правільна крытыкавалі цэнтральны орган партыі
„Правда“, кладучы канец непаразуменьням па гэтаму пытаньню і мобі-
лізуючы усю КП(б)Б на більшовіцкія тэмпы па організацыйна-гаспа-
дарчаму замацаваньню колгасаў.

Рашэньні апошняга пленуму ЦК і ЦК КП(б)Б па гэтаму
пытаньню павінны стаць баявой праграмай дзеяньня.

Замцаванне здзельшчыны, арганізацыя вучоту працы; арганізацыя ага і арганізацыя абслугоўвання паасобных вучасткаў колгаснай вытворчасці, падняцце вытворчасці колгаснай гаспадаркі, барацьба з ураджай і правільнае яго размеркаванне, арганізацыя партыйна-масавай работы, такія практычныя задачы партыйных арганізацый справе арганізацыйна-гаспадарчага замацавання колгасаў.

У сьвесе гэтых задач асаблівае значэнне набываюць задачы далейшага ўзмацнення вясковых партыйных арганізацый, галоўным чынам, пролетарскага іх ядра, залік перадавой часткі сельскага пролетарыяту, падняцце ролі і сьведомасці вясковых камуністаў у барацьбе за сацыялізм, за арганізацыйна-гаспадарчае замацаванне колгасаў, за сацыялістычнае перавыхаванне колгаснікаў, за перамаганне кулацкіх і рвацкіх тэндэнцый.

Перавыбары партыйных органаў у вёсцы павінна праходзіць пад лозгам далейшага ўзмацнення вясковых партыйных арганізацый і стварэння моцных бальшавіцкіх арганізацый з дастатковым пролетарскім ядром, якія-б змаглі перамагчы ціск дробнаўласніцкай класіі, супроцьстаўляючых гэтай стыхіі паслядоўную пролетарскую ланію ў кіраўніцтве колгасным будаўніцтвам і вядучы за сабой колгасную масу па шляху сацыялістычнага перавыхавання. Перавыбары партыйных органаў у вёсцы павінны праходзіць над лозгам усямернага ўзмацнення марксыска-ленінскага выхавання вясковых камуністаў — неабходнай умовы для стварэння вытрымных партыйных арганізацый.

Гэтыя задачы могуць быць дасягнуты стварэннем сапраўдных апорных пунктаў партыйнай работы на вёсцы, у саўгасах, МТС і буйнейшых колгасах. Вось чаму апорнымі пунктамі перавыбарчай кампаніі на вёсцы павінны быць сельпарткомы, якія павінны даць прыклад бальшавіцкага правядзення перавыбараў партыйных органаў на вёсцы. Вось куды неабходна накіраваць усю ўвагу раённых партыйных арганізацый. Супроць формальнага падыходу да сельпарткомаў, супроць тэрыторыяльных „валкомаў“, за сапраўдныя апорныя пункты партыйнай работы на вёсцы, — такая важнейшая ланія перавыбараў. Неабходна накіраваць максымум увагі, максымум дапамогі ў сэнсе жывога кіраўніцтва і інструктавання сельпарткомаў. Неабходна высуіць да кіраўніцтва сельпарткомамі лепшых людзей, лепшых бальшавікоў з вясковых партыйных арганізацый. Неабходна ў час перавыбарчай кампаніі арганізаваць шырокі абмен вопытам работы сельпарткомаў, высоўваючы і распаўсюджваючы лепшы іх прыклад і лепшы вопыт. Асаблівая ўвага павінна быць удзелена перацягненню вопыту работы апорнай ячэйкі сельпарткому астатнім колгасным ячэйкам, якія ўваходзяць у сельпарткомы, а так ама на арганізацыю партыйна-масавай работы ў брыгадзе і на паасобных вучастках саўгаснай і колгаснай вытворчасці, на арганізацыю партыйных груп і на наладжванне кіраўніцтва імі.

У цэнтры ўвагі перавыбарчай кампаніі павінна быць палепшанне арганізацыйна-масавай работы партыйных арганізацый, пастаноўка гэтай работы у адпаведнасці з узросшай палітычнай актыўнасцю рабоча-сялянскіх класаў, з узростаючым патрабаваннем да якасці зместу агітацыі і фарм і метадаў агітацыйна-масавай працы, а таксама з дыферэнцыяцыяй у адносінах новых гласноў рабочых, якія ўліваюцца ў прамысловы сектар, перад якімі асабліва важна разгарнуць з дастатковай упэўненасцю і ў даступнай форме ўвесь размах сацыялістычнага будаўніцтва і кантраст дзвюх сстэм капіталізму і сацыялізму. Падмаючы змест

агітацыі на высой ідэы ўзровень, неабходна ўсямерна палепшыць арганізацыйныя і мэтадычныя бакі гэтай працы, праводзячы методы значасовага скарыстання ўсіх відаў друкаванага і вуснай агітацыі: клас, кіно, і г. д., арганізацыйна замяшчаючы, арганізуючы агітбрыгады, агітгруппы, распрацоўваючы рад мерапрыемстваў па падрыхтоўцы новых кадраў агітатараў, пераносячы цэнтр цяжару у цэх, брыгаду. Асаблівую ўвагу неабходна ўзяць пастаноўцы агітмасавай работы сярод жанчын, дбаючы большага ўцягнення працоўных жанчын у прамысловасць і сельскую гаспадарку і у актыўнае сацыялістычнае будаўніцтва, разгортваючы сярод іх методы соцпаборніцтва і ўдарніцтва. Масавая праца сярод жанчын павінна праявіць асаблівую чутасць да канкрэтных бытавых патрэб і запатрабаванняў працоўных жанчын (ясылі, дзіцячыя сады, лазні, пральні і г. д.). Перавыбарчая кампанія павінна ўзмацніць работу прыводных рамяёў партыі, профсаюнных і комсамольскіх арганізацый, ўзмацніць кіраўніцтва ім з боку партарганізацыі і дэмагчы ў перабудове іх работы ў адпаведнасці з тымі задачамі, якія стаяць перад партыяй.

Перавыбары павінны забяспечыць далейшае замацаванне ўнутрыпартыйнай дэмократыі і разгортвання сямслай більшавіцкай самакрытыкі ў адпаведнасці з новымі задачамі партыйнай работы і партыйнага кіраўніцтва. Зусім ясна, што перавыбары партыйных органаў будуць праходзіць у абставінах павышаных патрабаванняў партыйнай масы да сваіх кіруючых органаў. Партыйныя арганізацыі павінны даць рашучы адпор усялякім спробам зажыму самакрытыкі, спробам замацавання недахопаў ў рабоце партыйных органаў і ў рабоце гаспадарчых і профсаюнных арганізацый. Неабходна стварыць такія ўмовы ўнутрыпартыйнай дэмократыі, разгортвання якіх забяспечыла-б правільнае адбіццё ўзрослых патрабаванняў да партыйнага кіраўніцтва і ўзрослай актыўнасці камуністаў. У рашэннях і рэзолюцыях, якія будуць прымацца на справаздачных сходах партыйных органаў, трэба ўзмацніць парторганы і більшавіцкі вытрыманымі людзьмі, выбіраючы ў кіруючыя органы партыі лепшых камуністаў, рабочых і колгаснікаў, ўдарнікаў, якія дастаткова правяраны ў барацьбе за генеральную лінію партыі, якія здольны арганізаваць масы і стаць на чале руху мас на барацьбу за більшавіцкія тэмпы, за більшавіцкае перамаганне цяжкасцяў, на пабудову сацыялізму. Толькі з гэтым асноўным крытэрыем неабходна падыйсці да кожнай кандыдатуры і ніякія „прадставіцельскія інтарэсы“ альбо навязванне кандыдатур ня могуць быць супроцьстаўлены гэтаму крытэрыю.

Вышэйстаячыя партыйныя органы павінны строга сачыць за правядзеннем унутрыпартыйнай дэмократыі, адмяняючы выбары там, дзе месца месца простае альбо ўскоснае парушэнне ўнутрыпартыйнай дэмократыі альбо зажым самакрытыкі.

Ва ўсю шырыню пазінна быць пастаўлена праблема палепшання якасці партыйнай работы і партыйнага кіраўніцтва. Гэта раней за ўсё значыць ўзмацненне канкрэтнасці і операцыйнасці кіраўніцтва, памяншэнне паняровага кіраўніцтва і агульных рэзолюцый, больш штодзённая работы па правільнай расстаноўцы партыйных сіл, гэта, нарэшце, азначнае аўладанне тэхнікай той галіны гаспадарча-культурнага будаўніцтва, якой павінна кіраваць партыйная арганізацыя. У сваёе гэтай задачы набывае вялізарнае значэнне пытанне росту партыі і марксыска-ленінскага выхавання камуністаў, бо падняццё якасці партыйнай працы і партыйнага кіраўніцтва залежыць у значнай ступені ад якасці рабоў партыі, ад ступені ідэа-тэарэтычнай

надрыхтоўкі іх. Узмацненне радыу КП(б)Б павінна ісці, з аднаго боку, па лініі ўцягнення у партыю перадавых рабочых, старых рабочых з вытворчасці ўдарнікаў, а таксама лепшых колгаснікаў праведзеных у клясавай барацьбе, галоўным чынам, з бітракоў і С. Д. і інш. і гаспоў, з другога боку — па лініі марксысцка-ленінскага выхавання новых пачатненняў радыу партыі. Асаблівую увагу ў час перавыбарчай кампаніі неабходна ўдзяліць разгортванню сёлі масава-прыцягальнай вучобы, 100-проц. ўцягнення ў вучобу кандыдаату КП(б)Б і забеспячэння высокай якасці вучобы.

Правядзенне ленінскай нацыянальнай палітыкі выдзяляе адзін з умоў правядзення генэральнай лініі партыі, а таму перавыбары партыйных органаў павінны быць агледым барацьбы партыйных арганізацый за правядзенне нацыянальнай палітыкі партыі, агледым барацьбы супроць усялякай ухвалы: супроць вялікадзяржаўнага шовінізму, супроць нацыянал-дэмакратызму, яўрэйскага і інш. шовінізму, а таксама агледым практычнай работы партыйных арганізацый па нацыянальна-культурнаму будаўніцтву, па ўцісканню ў гэта будаўніцтва рабочае класу. Асабліва неабходна падкрэсліць умовы партыйных арганізацый стаць і на чале руху рабочых мас за добраахвотнае аўладанне беларускай мовай і літаратурай. Максімум увагі павінна быць удзелена падрыхтоўцы культурнага абслугоўвання рабочых сродкамі нацыянальных меншасцяў і інтэрнацыянальнага выхавання працоўных мас.

Перавыбары партыйных органаў павінны яшчэ больш узмацніць сувязь партыі з шырокімі масамі працоўных гораду і вёскі і павінны знаходзіць пры шырокім прыцягненні беспартыйных рабочых і колгаснікаў. Вось чаму вялікае значэнне павінны набыць пытанні арганізацыі і метадаў правядзення перавыбарчай кампаніі і метады прыцягнення да перавыбараў шырокіх працоўных мас. Асноўнымі метадамі прыцягнення беспартыйных павінна быць пастаноўка дакладаў партыйных органаў аб сваёй рабоце на спецыяльных сходах і канферэнцыях рабочых і колгаснікаў, правядзенне гутарак і прыцягненне беспартыйных рабочых і колгаснікаў на сараваздачна-перавыбарчыя прамфінансаваныя сходы. Адным з метадаў прыцягнення беспартыйных мас павінна быць арганізацыя шырокага паказу дасягненняў партыйных арганізацый у ажыццяўленні генэральнай лініі партыі; у барацьбе за прамфінансаванне; у выкананні вытворчых задач саўгасаў і колгасаў; паказ дасягненняў фабрык і заводаў; іх рост, поспехі па аўладанню тэхнікай, па падвышэнні вытворчасці працы, павышэнню якасці прадукцыі, паказ пераможцаў працы — тэхнічных ударнікаў. Паказ неабходна праводзіць шляхам арганізацыі на прадпрыемствах, у саўгасах і колгасах выставак дыяграм, плакатаў, моделаў, фотосерыяў і г. д. Асабліва важнае месца ў перавыбарчай кампаніі і ў арганізацыі паказу павінна заняць нізавы фабрычна-заводскі, саўгасны і колгасны друк. Ён павінен арганізаваць армію рабочых і селькоў у справе паказу нашых дасягненняў, лепшага вопыту і прыкладу, а таксама адсталых вучасткаў і недахопаў у нашай рабоце. Асаблівую ўвагу ўдзяліць аформленню газеты, зрабіць яе ўпэўненай, каб яна сапраўды паказвала і арганізоўвала навакол нашых дасягненняў шырокія працоўныя масы. Партыйныя арганізацыі павінны максімальна ўзмацніць кіраўніцтва і дапамогу нізавому друку.

Партыйныя арганізацыі павінны дабівацца 100-проц. ўцягнення камуністаў як на справаздачныя, так і на перавыбарчыя сходы, прадзачы ўсю работу па цэхах і па зменах. Неабходна арганізаваць

шырокі абмен вопытам партыйнай работы і партыйнага кіраўніцтва вопытам гаспадарчага і культурнага будаўніцтва паміж паасобнымі цэхамі, прадпрыемствамі, саўгасамі, колгасамі і МТС, шляхам арганізацыі супольных сходаў, абменаў брыгад, дакладчыкамі, плянамі работ і г. д. Неабходна арганізаваць сацыялістычнае спаборніцтва паміж паасобнымі партыйнымі арганізацыямі на лепшае правядзеньне леравыбарчай кампаніі, на лепшую мобілізацыю мас. Гаркомы і Райкомы КП(б)Б павінны паказаць прыклад апэрацыйнага кіраўніцтва леравыбарчай кампаніяй, праяўляючы чулісьць і аказваючы неабходную дапамогу паасобным арганізацыям, асабліва вядучым цэхам, прадпрыемствам і адсталым прадпрыемствам. Неабходна канцэнтраваць увагу на высоўваньне лепшых форм і мэтадаў правядзеньня леравыбарчай кампаніі, якія павінны забяспечыць сапраўдную мобілізацыю шырокіх працоўных мас на барацьбу за генэральную лінію партыі. Партыйныя арганізацыі Беларусі павінны па-большавіцку правесці леравыбары сваіх партыйных арганізацый.

Партыя і падрыхтоўка Кастрычніцкай рэволюцыі на Беларусі

Нясумненна Кастрычніцкую рэволюцыю можна зразумець толькі пры вывучэнні яе, як рэволюцыі адзінай на ўсёй тэрыторыі ранейшай Расійскай імперыі, меўшай адзіную задачу — задачу заваёвы ўлады пролетарыятам для набудовы сацыялістычнай дзяржавы — і перамогі адзінага, або правільней, аднаго аб'яднанага ворага — блек памешчыцкіх і буржуазных сіл і верхавіні дробнай буржуазіі. Усякія спробы вывучаць ізолявана процэс Кастрычніцкай рэволюцыі на Украіне, Беларусі, Сярэдняй Азіі, Сібіры і г. д., спробы ствараць асобныя схэмы украінскай, беларускай і інш. рэволюцыі няправільны ўжо таму, што прабуюць паказаць справу так, як быццам-бы мы мелі справу з нацыянальна-падзеленым пролетарыятам, у кожнай нацыянальнай рэспубліцы вёўшым нібы сваю самастойную барацьбу і толькі контактаваўшым сваю барацьбу з пролетарыятам суседняй нацыянальнай рэспублікі. Да гэтага не дагаварваюцца, аднак, і самыя заядлыя нацыяналісты. Процэс Кастрычніцкай рэволюцыі на ўсёй тэрыторыі ранейшай імперыі прыходзіцца разглядаць, як адзіны процэс, хаця-б ужо таму, што задача зьвяржэння адзінага буржуазна-імперыялістычнага ўраду Керанскага, потым задача разгрому буржуазна-памешчыцкай контррэволюцыі і адпору замежнай інтэрвенцыі патрабавала самага цеснага саюзу пролетараў усіх нацыянальнасцей, іх адзінага і арганізацыйнага аб'яднання вакол адной партыі.

Уся гісторыя Кастрычніцкай рэволюцыі, увесь вопыт грамадзянскай вайны, уся дзейнасць дробна-буржуазнай і буржуазна-кулацкай нацыяналістычнай контррэволюцыі неадвержна сведчыць, што перад прыгнечанымі народамі былі толькі два шляхі — або шлях сацыялістычнай рэволюцыі, які забяспечваў ня толькі нацыянальную незалежнасць, але і магчымы культурны і гаспадарчы уздым адсталых і раней прыгнечаных народаў, — або шлях ператварэння ў той ці іншай форме ў колёнію міжнароднага імперыялізму.

Кастрычніцкую рэволюцыю нельга разглядаць, як простыя злучэнні *наасобных*, хаця-б і пролетарскіх па свым характары рэволюцыі у Расіі, на Украіне, у Беларусі, на Кавказе, Сярэдняй Азіі, нельга разглядаць барацьбу за ўмацаванне пролетарскай рэволюцыі пад кутом погляду ўзаемнай дапамогі *ізолявана дзейнічаючых* нацыянальных атрадаў пролетарыяту. Асноўны вораг — вялікадзяржаўная буржуазна-памешчыцкая рэакцыя — апраўся ня толькі на матэрыяльныя сілы і ваенныя атрады чужаземнага імперыялізму, але і на рэакцыйныя

рухі нацыяналістычных контррэвалюцыйных сіл. Об'ектыўна адзіна-ненадзейная расійская контррэвалюцыя, ня гледзячы на ​​часамі вострыя konflikты, знаходзілася ў саюзе з дробна-буржуазнай, нацыяналістычнай контррэвалюцыяй у сваім змаганні з сацыялістычнай рэвалюцыяй. Рабочая класа, якая кіруецца партыяй бальшавікоў, адзінай партыяй рабочых усіх нацыянальнасцяў, дабілася вызвалення прыгнечаных раней расійскім ваянна-феўдальным і капіталістычным імпэрыялізмам народаў, у барацьбе ня толькі супроць Калчака, Дзянікіна, Юдзеніча, Ураніеля, ня толькі супроць нямецкіх окупантаў і англа-француска-японска-амерыканскай інтэрвенцыі, але і супроць украінскіх, беларускіх, татарскіх, грузінскіх, узбекскіх і інш. нацыяналістаў, уваходзіўшых у просты саюз і з замежнымі інтэрвентамі, з белаварзкейскімі ўрадамі.

Лес нацыянальнага раззьянення вырашаўся ня толькі на пасобных нацыянальных участках фронту грамадзянскай вайны, а кожны раз ён вырашаўся на тым участку фронту грамадзянскай вайны, які быў рашучым для лесу ўсёй Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Лес нацыянальна-раззьянёнай Беларусі ў 1918 годзе вырашаўся ня толькі сутычкамі з нямецкімі атрадамі на граніцах окупаваных раёнаў Беларусі, але і лесам чэха-славацкага, а потым Калчакоўскага фронту на Урале, пытаньне аб тым, будзе, ці ня будзе існаваць самастойная Беларусь у 1919 годзе вырашалася ня толькі лесам узброенага змаганьня з белаварцамі, а і ў затэжнасці ад лесу паходу Дзянікіна на Маскву і Юдзеніча на Петраград.

Увесь вопыт і ўся гісторыя грамадзянскай вайны пацвярджае палажэньне Леніна, што „пролетарскі інтэрнацыяналізм вымагае падпарадкаваньня інтарэсаў пролетарскай барацьбы у адной краіне інтарэсам барацьбы ў сусьветным маштабе“. Толькі выходзячы з абароны адзінай Кастрычніцкай рэвалюцыі на ўсёй ранейшай тэрыторыі Імпэрыі, рабочая класа пад кіраўніцтвам партыі дабілася забесьпячэньня за раней прыгнечанымі народамі самастойнага дзяржаўна-нацыянальнага савецкага будаўніцтва.

Вывучэньне Кастрычніцкай рэвалюцыі як адзінай магчыма, аднак, толькі пры дакладным вывучэньні ўсіх істотных асаблівасьцяў Кастрычніцкай рэвалюцыі ў розных краях. „Адзінства інтэрнацыянальнай тактыкі камуністычнага рабочага руху ўсіх краін патрабуе не ўстраненьня рознастайнасьці, не ўстраненьня нацыянальных адрозьненняў (гэта недарэчная мара для данага моманту), а такога ужываньня асноўных прынцыпаў камунізму... якое-б правільна відазьмяняла гэтыя прынцыпы ў прыватнасьцях, правільна дастасоўвала, ужывала іх да нацыянальных і нацыянальна-дзяржаўных адрозьненняў“ (Ленін).

Адмаўленьне гэтай сваяасаблівасьці, або зьвяздзеньне яго да такіх-жа адрозьненняў, як паміжходам рэвалюцыі ў Арлоўскай і Уладзімерскай губ., Калускай і Цьвярской, або нават да адрозьненняў, якія існавалі на Дону і ў Сібіры ёсьць нішто іншае, як адмаўленьне самастойнага існаваньня беларускага народу, ёсьць праява вялікадзяржаўна-коленізатарскага падыходу да вывучэньня Кастрычніцкай рэвалюцыі. Само сабой зразумела, што як адзін, так і другі падыход да гісторыі Кастрычніцкай рэвалюцыі, як спроба ізолявана разглядаць нейкую асобную беларускую Кастрычніцкую рэвалюцыю, так і спроба пры вывучэньні Кастрычніка на Беларусі ігнараваць асаблівасьці і адрозьненні барацьбы ў нацыянальнай рэспубліцы, або зьвязаць іх да вузка-месніцкіх адрозьненняў маюць простую сувязь з абодвума асноўнымі ўхіламі ў нацыянальнай політыцы і зьяўляюцца адлюстраваньнем

ваньнем і праявай клясавай барацьбы. Падобнага роду скажэння: ня гледзячы на розную аргументацыю і матывіроўку, незалежна ад розных выхадных пунктаў і політычных устаноў іх аўтараў, часамі пераплываюцца самым дзіўным чынам. Асабліва наглядна гэта прыкладна ў пытанні аб рухавых сілах Кастрычніцкай рэвалюцыі на Беларусі і ў пытанні аб ролі партыі.

*

Беларусь — сялянская краіна з амаль поўнай адсутнасцю пролетарыяту і прышлай чужаземнай буржуазіяй — такое адно з асноўных цвёрджанняў і нацыянал-дэмакратызму і вялікадзяржаўніцтва. Падобнае палажэнне, на жаль, знайшло сабе месца і ў некаторых з аўтараў-комуністаў. Так, напрыклад, адзін тав. у артыкуле ў „Большой Советской Энциклопедии“ проста піша аб адсутнасці прамысловага пролетарыяту к часу рэвалюцыі і аб тым, што вайна зьнішчыла індустрыю на Беларусі і г. д. Але ясна, што калі ня было рабочай клясы, дык ня было і грунту для Кастрычніцкай рэвалюцыі ўнутры краіны, ня было і грунту для існавання і работы бальшавіцкіх арганізацый.

Нацыяналісты і вялікадзяржаўнікі сапраўды прабавалі паказаць увесь бальшавізм на Беларусі, як наноснае з'явішча, асноўнае бальшавіцкае ядро, як свайго роду ворагаў і самую Кастрычніцкую рэвалюцыю на Беларусі, як выкліканую ўмовамі фронту і зробленую рукамі салдацкай масы, якая прагне міру, але ня меўшай ніякіх адносін да Беларусі і беларускага народу.

Клясавы-варожы сэнс гэтых канцэпцый ясны без доўгіх разважанняў, але наша задача, задача гісторыка-бальшавікоў павінна заключацца ў тым, каб на пільным вывучэнні фактычнага матэрыялу паказаць усю неадарэчнасць і хлусьлівасць памянёных канцэпцый. Ці была бальшавіцкая арганізацыя наносным з'явішчам у Беларусі? Адказ на гэта пытанне павінна даць вывучэнне дзейнасці бальшавіцкіх Паўночна-Заходняга і Палескага Камітэтаў, бальшавіцкіх арганізацый у гады рэакцыі, праўдзісцкай арганізацыі і праўдзісцкіх груп у перыяд уздыму рэвалюцыйнай барацьбы. Але ўжо факт наяўнасці на тэрыторыі Беларусі раду бальшавіцкіх арганізацый і груп (Вільна, Гомель, Менск, Беласток, Магілёў і інш.) перад вайной паказвае ўсю бяссэнсоўнасць спробы звязаць дзейнасць бальшавіцкіх арганізацый выключна з умовамі фронту. Досыць сказаць, што па даных, напрыклад, анкетны дэлегатаў VI партыйнага з'езду з 171 дэлегата (з якіх 158 дэлегатаў працавала ў бальшавіцкіх арганізацыях з 1915 года і рачей) 15 таварышоў указала на гарады Беларусі, як на цэнтры, дзе, галоўным чынам, працякала іх партыйная дзейнасць. Умовы работы профэсіянала-рэвалюцыянера (а дадаткова і ваенныя ўмовы) спрыялі таму, што бальшавіцкія кадры, якія складаліся на месцах, хутка размяталіся, разганяліся, збіраліся ў іншых цэнтрах. Вось прычына, а не таму, што ня было глебы для мясцовых арганізацый, або ня было іх саміх, на чале бальшавіцкай арганізацыі ў 1917 годзе сталі таварышы, ня звязаныя пераама з папярэдняй бальшавіцкай работай у краіне.

Але ці не стварылася такое становішча перад рэвалюцыяй, калі вайной былі знішчаны самыя драдзасылкі партыйнай арганізацыі і работы? Ці не аказалася прамысловасць Беларусі зусім разгромленай ваеннымі дзеяннямі, а тыя пролетарскія масы, якія былі тут (а

вайны, ці не аказаліся распыленымі, абясцроўленымі, абясцільнымі? Падобнага роду думкі праскальзваюць і ў работах некаторых гісторыкаў-камуністаў. Думка гэта, аднак, зусім не адпавядае сапраўднасці. Правільна, што вайна нанесла жорсткі ўдар па ўсіх галінах прамысловасці, гак ці інакш ня звязаных з абслугоўваннем вайны. Але з другога боку вайна-ж садзейнічала арганізацыі новых прадпрыемстваў, рэарганізацыі старых і г. д., г. зн. іншымі словамі вайна стварала ваенную прамысловасць. Вялізарныя армейскія і франтавыя ваенна-тэхнічныя базы (у Гомелі, Бабруйску, Віцебску, Менску, Воршы) па сучаснасці таксама былі ваеннымі заводамі і фабрыкамі. Аўтамабільныя, артылерыйскія майстэрні, усякага роду рамонтныя і пачыначныя фабрыкі, сетка прамысловых прадпрыемстваў, створаных Земскім Саюзам і Саюзам гарадоў—усё гэта ўлічвала значную частку індустрыяльнага і рамесніцкага пролетарыяту, што заставаўся без работы, брала вялізныя масы пролетараў з беларускай вёскі, якія звычайна накіроўваліся ў Пінск, Маскву і г. д. Наколькі значную ролю мелі такога роду работы, выдаць з таго, што ў арганізацыях (Земскі Саюз, Саюз гарадоў і інш.) налічвалася ўвесну 1917 году на эксплёатацыі і развіцці чыгунак 140 тысяч чалавек, на грунтовых і водных шляхах 77 тысяч, на лясных загатоўках—45 тысяч чалавек, г. зн. звыш чвэрці мільёна на дарожных і лясных работах. Бязумоўна, павялічыўся ў колькасці адносінах і адзін з асноўных атрадаў індустрыяльнага пролетарыяту ў Беларусі—чыгуначныя рабочыя. Да гэтага трэба дадаць і тое, што канцэнтрацыя вялізарнай салдацкай арміі азначала канцэнтрацыю таксама і значнай рабочай праслойкі ў ёй (часткова проста занятай ў ваеннай індустрыі—ва ўсякага роду ваенна-тэхнічных прадпрыемствах), а разам з ёй і канцэнтрацыю значнай і моцнай групы партработнікаў, якія працягвалі ў часе рэвалюцыі лінію развіцця бальшавіцкіх арганізацый у Беларусі (Мяснікоў, Фрунзэ, Кіорын, Любімаў, Позэрн, Ландэр і інш.).

Наколькі недарэчнымі з'яўляюцца гутаркі аб адсутнасці пролетарыяту на Беларусі да часу вайны, паказваюць факты з гісторыі рабочага руху ў 1917 годзе. У першую-ж дэкаду сакавіка 1917 г. у Менску, Віцебску, Гомелі, Бабруйску, Воршы, Полацку стварыліся Саветы Рабочых Дэпутатаў. На пасяджэнні Менскага Савету 5 сакавіка прысутнічалі прадстаўнікі ад 23 буйных прадпрыемстваў з агульным лікам рабочых звыш 9 тысяч (з іх 1¹/₂ тыс. рабочых чыгуначных майстэрняў і 500 рабочых папяроснай фабрыкі). У Гомелі ўжо 6 сакавіка быў арганізаваны Савет, на пасяджэнні якога прысутнічала 135 дэлегатаў, якія прадстаўлялі 25 тысяч салдат і рабочых (на жаль, лістоўка Савету, з якой мы бярэм гэтыя даныя, не паказвае асобна ліку рабочых). Віцебскі Савет у першыя-ж тыдні рэвалюцыі аб'яднаў да 12 тысяч рабочых (з іх да 4 тыс. чыгуначнікаў). У Бабруйску ўжо 5 сакавіка быў арганізаваны Часовы камітэт для арганізацыі Савету рабочых Дэпутатаў, у Воршы Савет быў арганізаваны 8 сакавіка і да пачатку красавіка аб'яднаў 3¹/₂ тысячы рабочых, у Полацку Савет у першыя-ж часы аб'яднаў звыш 3 тысяч рабочых і г. д. К часу Кастрычніцкага перавароту на Беларусі налічвалася звыш 30 рабочых Саветаў. Ня ўсе гэтыя Саветы былі аднолькава жыццяздольнымі і баяздольнымі, некаторыя з іх насілі на сабе рэзкі адблячатак перавагі саматужных і рамесніцкіх груп, але пры ўсім гэтым хіба-ж паданых нам факты сведчаць аб адсутнасці рабочае клясы на Беларусі?

Ня менш цікавыя лічбы можна прывесці і ў адносінах профэсійнай арганізацыі рабочых. Ужо да чэрвеня 1917 году ў Віцеб-

ску налічвалася 7.800 профэсійна арганізаваных рабочых, у Менску цэнтральнае бюро профсаюзаў аб'яднала звыш 6 000 рабочых, у Гомелі цэнтральнае бюро ядзала да 9.000 чалавек (а усяго ў профсаюзах налічвалася да 13 тысяч членаў). Усё гэта даныя бяз чыгуначнікаў і рабочых занятых на ваенна-будаўнічых і лясных работах. Ужо к канцу мая (паводле даных анкетны арганізацый, прадстаўленых на паўночна-заходняй канфэрэнцыі Бунду) у 26-ці пунктах налічвалася 126 профсаюзаў з лікам членаў у 35 тысяч, да гэтага ліку трэба дадаць да 8 тысяч профэсійна-арганізаваных чыгуначнікаў. К канцу-ж 1917 г. толькі тры цэнтры—Гомель, Віцебскі і Менск налічвалі, паводле даных 1 Усерасійскага з'езду профсаюзаў, 36 тысяч членаў профсаюзу. Да гэтых лічбаў трэба яшчэ дадаць лік членаў саюзу рабочых і служачых „Тэхно.роя“ Заходняга фронту і Камітэту аб'яднаных работнікаў Усерасійскага Земскага Саюзу Заходняга фронту, што налічвалі да кастрычніка 1917 году першы 60 тысяч і другі—45 тысяч. Ці сведчаць зноў-ткі гэтыя лічбы аб адсутнасці да часу рэвалюцыі рабочае клясы на Беларусі?

Пры разглядзе пытання аб унутраных, так сказаць, сілах Кастрычніцкай рэвалюцыі на Беларусі нельга, аднак, абмяжоўвацца аналізам становішча ў рабочай клясе, як гэта робяць некаторыя таварышы. Беларуская вёска ні ў якой меры не з'яўлялася „потустороннею“ сілай для ласаў Кастрычніка. Вялікая перавага буйнога зямляробства (у 1905 г. у 5 беларускіх губэрнях налічвалася больш двух тысяч буйнейшых маёнткаў, звыш тысячы дзесяцін кожны, з агульнай плошчай у $8\frac{1}{2}$ млн. дзесяцін, у адной Менскай губ. да 1917 г. было 43 маёнткі памерам звыш 10 тысяч дзесяцін з агульнай плошчай у 1.131 тыс. дзесяцін), нізкі процант сялянскіх надзельных зямель (у сярэднім па беларускіх губэрнях ніжэй 40 проц., а ў Менскай усяго 24 проц.) ужо гэтыя факты самі па сабе павінны былі, абвешчваючы і форсуячы сялянскую ваю на Беларусі, аблегчыць для пролетарыяту і яго партыі пранікненне ў вясковыя масы, павінны былі спрыяць росту партыйнага ўплыву ў найбольш блізкіх пролетарыяту пластох сялянскіх мас у перыяд барацьбы за ўладу. Але і самы тып аграрна-капіталістычнага развіцця руйнаваў вялізарныя масы сялянства. Сялянская гаспадарка да рэвалюцыі падлягала даволі шпаркаму працэсу дыфэрэнцыяцыі, вылучала адносна значную капіталістычную верхавіну на адным полюсе і ператварала на другім полюсе ў пролетарыяў нязмерна большую па колькасці частку сялянства.

Павольнае прамысловае развіццё Беларусі не магло, зразумела, паглынуць вялізарныя масы, якія хутка выпыхалі з сельска-гаспадарчай вытворчасці, і тут, як і ўсюды, пры контррэвалюцыйным вырашэнні аграрнага пытання працэс капіталізацыі сельскай гаспадаркі ў яшчэ большай меры суправаджаўся працэсам пэўнага ўзросту вёскі. Гэта значыць, што побач з прагрэсам і ростам у гаспадарках буржуазнай верхавіны вёскі адбываўся ня толькі і настолькі працэс ператварэння селяніна-бедняка ў пастаяннага рабочага, але ў значна большай ступені працэс збяднення сялян. Гэты працэс атрымаў сваё выўленне ў вялікай аграрнай перанаселенасці, у раздробленасці зямельных участкаў (ужо да 1905 г. 10 проц. сялянскіх двароў Магілёўскай губ., і 12 проц. сялянскіх двароў Менскай губ. мелі надзел менш 5 дзес. на двор), у бяскоўнасці сялянскіх гаспадарак (па ваенна-конскім перапісу 1912 году у Віленскай губ. было 25 проц. бяскоўных двароў, Гродзенскай—22 проц. Менскай—21 проц. Віцебскай—18 проц.), у перасяленні ў Сібір, эміграцыі ў Амерыку, у адыходніцтве, якое вылічвалася па

гроду гродзенскіх — Магілёўскай, Віцебскай і Менскай — да паўмільёна ў 1917 годзе.

Такім чынам, рост буржуазных адносін у беларускай вёсцы да рэвалюцыі ня знішчаў прыгонніцкіх перажыткаў, а злучаўся з імі, кавалі іх ростам і развіццём па першае, і з ростам батрацтва, ростам пролетарскай і паўпролетарскай часткі вёскі, па-другое. Вайна яшчэ больш абвастраля гэты процісць. Такім чынам, у беларускай вёсцы пролетарыят мог знайсці вельмі сур'ёзнага па колькасці і даволі трывалага саюзніка і ў барацьбе за ўладу. Невыпадкова на Беларусі мы мелі больш высокую ступень і політычнага і арганізацыйнага ўплыву пролетарыяту і яго партыі на сялянскі рух чым у другіх частках былой Расіі. Умовы фронту тут самі па сабе, без разгледжання становішча ўнутры Беларускай вёскі, нічога ня тлумачыць. Ніякія фактары ўмовы ня могуць вытлумачыць, чаму ўжо ў сакавіку мы маем факты стварэння батрацкіх камітэтаў у маёнтках, якім чынам большавіцкі Менскі савет арганізуе к лугу батракоў некалькіх дзесяткаў маёнткаў. Ясна, што пры разгледжання пытаньня аб сілах рэвалюцыі на Беларусі нельга ігнараваць пытаньня аб моцы сельска-гаспадарчага пролетарыяту, аб ступені і характары распастання Беларускай вёскі.

Наколькі-ж шырока пашырыўся ўплыў большавікоў у рабочым і сялянскім руху? Як моцны ён быў у саветах? У якой меры іменна большавіцкія арганізацыі кіравалі падрыхтоўкай і боікамі за Кастрычнік?

Зразумела, нават самы кароткі адказ на гэтыя пытаньні вымагае напярэдняй і колектыўнай работы, работы тым больш складанай і цяжкой, што мы сутыкаемся з поўнай адсутнасцю партыйных архіваў за гэты перыяд і з амаль поўнай адсутнасцю на Беларусі архіўных і газетных фондаў па гісторыі рэвалюцыі. Наауныя даныя не дазваляюць усталяваць поўнасьцю нават маюнак географічнага распаўсюджвання партыйных арганізацый. Першай арганізацыйна аформленай, як большавіцкай, арганізацыяй была *Гомельская*, яе ўплыў быў моцны першы час у вайскова-тэхнічных базах, дзе значны процант салдат складаўся з рабочых. Ужо 1 та мая арганізацыя выступала са сваімі самастойнымі лозунгамі, а пасля ў чэрвені праводзіла самастойна і муніцыпальныя выбары, правёўшы па сваім спісе 5 гласных. Уплыў арганізацыі на Савет быў у першыя часы слабым — хача на сходзе савету 25-га красавіка і ўдалося, пад бюспрэчным уплывам большавікоў, правесці папраўку да рэзалюцыі Вык. Каміт. Савету, якая настаяла на апублікаванні тайных дагавораў, але гэты поспех быў эпізодычным. На пленуме Савету 6-га чэрвеня, напрыклад, дзе большавікі супроцьставілі сваю рэзалюцыю аб „пазыцы свабоды“ рэзалюцыі Вык. Камітэту Савету, ім удалося сабраць толькі 10 галасоў. Вялізарная стыхія дробна-буржуазных ілюзій захліснула краіну, прасягнула ў значную частку рабочай класы, зрабіла ўплыў, іншы раз даволі моцны і на асобныя праслойкі ў партыйнай арганізацыі, іншы раз нават на партыйныя арганізацыі.

Толькі пасля ліпенскай рэакцыі, пасля наступлення, пасля рэспачатых рэпрэсій у адносінах масавага сялянскага руху, пасля контр-наступлення прадапрыемцаў на рабочых, якое выразілася ў частковым лёгкаўце, у зніжэнні рэальнай зарплаты, у барацьбе з рабочымі арганізацыямі, свядомай дэарганізацыі вытворчасці і т. д.: толькі пасля таго, як поўнасьцю для нас высветлілася сапраўдная сутнасць асноўных дробна-буржуазных партый, як дапаможнік у буржуазнага імперыялізму, пасля таго, як мільёныя масы на ўласным вопыце пераканаліся, што дэмакратычная фразэалёгія і пара дзясяткаў

„соцыялістычных“ міністраў нічога не змяняюць у імперыялістычным характары ўнешняй, аграрнай, нацыянальнай, эканамічнай палітыцы ўраду, толькі пасля гэтага напеўся круты пералом у настроі мас у карысць бальшавікоў.

Крах дробна-буржуазных ілюзій, які ў нас разам з тым і адзначаў крах дробна-буржуазных партый наогул, штурхаў самыя шырокія масы працоўных на шлях барацьбы з буржуазным імперыялізмам і дазволіў партыі, якая ўбірала у сябе найбольш перадавыя і энергічныя элементы пролетарыату і бяднейшага сялянства, стаць на чале гэтай народнай стыхіі. Ліпень і жнівень усюды зьяўляюцца пераломнымі месяцамі ў *настроях* мас, але шырокая арганізацыя мас, у тым ліку і канцэнтрацыя пролетарскіх сіл, шпаркае пашырэнне партыйнай арганізацыі, заваёва большасці ў профсаюзах, заваёва большасці ў саветах — гэты процэс (выключаючы, зразумела, асноўныя індустрыяльныя раёны краіны, дзе гэты процэс адбываўся далішня) падае, галоўным чынам, ужо на паслякарнілаўскі перыяд на верасень і кастрычнік месяцы. Гэта-ж самае адбывалася і ў Гомелі.

Партыйная арганізацыя з ліпеня да сярэдзіны верасня павялічылася больш чым у два разы (з 400 да 820); абарончая большасць у Савеце, якая, праўда, вісела на валаску і ў канцы жніўня, да верасня, знікла. У першы час у большасці знаходзіўся свайго роду блек паміж левымі эсэрамі, якія імкнуліся перахапіць масы, што ішлі да бальшавікоў, і бальшавікамі, якія не паспявалі арганізацыйна аформіць свой уплыў і арганізацыйна замацаваць намечаны пералом. Палітычна, аднак, бальшавікі становяцца кіруючай сілай у Гомелі. Але калі Гомель і быў першай аформленай бальшавіцкай арганізацыяй, дык цэнтральнае значэнне ў ходзе ўсёй барацьбы па ўстанавленні савецкай улады на Беларусі мела *Менская* арганізацыя. Менск аказаўся натуральным цэнтрам Беларусі, тут знаходзіўся штаб фронту, усе цэнтральныя ваенныя ўстановы, тут знаходзіліся цэнтры ўсіх франтавых буржуазна-палітычных устаноў (Земсаюз, Саюз гарадоў) і нядзіўна, што Менская партыйная арганізацыя — першапачаткова бальшавіцкая фракцыя Менскага Савету — адыграла ролю палітычнага цэнтру для Заходняга фронту і амаль усёй Беларусі. Абласны партыйны цэнтр хоць і быў створаны толькі ў сярэдзіне верасня, але ўжо з мая можна разглядаць дзейнасць Менскай арганізацыі, як цэнтральную для краю.

Самастойная бальшавіцкая арганізацыя стварылася тут пазней, толькі ў сярэдзіне чэрвеня, — хаця фракцыйны бальшавіцкі цэнтр існаваў ужо з сярэдзіны мая. Прычыны ненормальнага сужыцця ў аднан арганізацыі з меншавікамі заключаюцца тут як у агульных прычынах — сіле аб'яднальных ілюзій у многіх партыйных арганізацыях, у ня зусім ясным уяўленні аб перспэктывах і напрамку развіцця, так і ў асаблівых — апрача ядра паслядоўных бальшавікоў, у арганізацыі узаталася даволі многа бальшавіцтвующых, інтэрнацыяналістычных элементаў (пазней у вялізарнай большасці яны ў тапраўнасці далучыліся да партыйнай арганізацыі). Рваць з меншавікамі, па думцы гэтых таварышоў, гэта значыла рваць і з гэтымі элементамі, і, вядомым чынам, сябе як-бы ізоляваць, між тым, як застаючыся ў межах аб'яднанай арганізацыі можна было-б дабіцца вядомай перавагі інтэрнацыяналістычных элементаў. Гэтая ўстаноўка была няправільнай. Ядро пэўных бальшавікоў ня толькі ўвайшло спачатку ў аб'яднаную арганізацыю, але і стушавалася там, не супярэчачы правядзенню распаўсюдчата-меншавіцкіх палітычных рэзолюцый і меншавіцка-лібэраль-

най прапагандзе бязумоўнага аб'яднання. Яшчэ ў пачатку красавіка на ўсерасійскую партыйную канфэрэнцыю пасылаліся дэлегаты з наказам — патрабаваць аб'яднання разарваных частак некалі адзінай сацыял-дэмократыі. Але іменна з гэтага часу і пачынаюцца першыя самастойныя балышавіцкія выступленні. Так, на пленуме Менскага савету 22-га красавіка невялікая група (9 чал.) дэпутатаў парушае ўстаноўленае дагэтуль аднадушша ў політычных пытаннях і ўстрымліваецца пры абмеркаванні красавіцкіх падзей. Праз некалькі дзён мы сустракаемся ўжо з іншым фактам — на вялікім мітынгу 2.000 салдат 27-га красавіка прымаецца рэзолюцыя, дзе побач з далучэннем да пастановаў Усерасійскай савецкай нарады патрабуецца *безадкладнае* апублікаванне тайных дагавораў і прыступленне да выпрацоўкі новай праграмы міру, патрабаванне безадкладнага выдалення шкодных людзей з ураду і г. д.

Такім чынам, балышавіцкія прапановы яшчэ не супроцьстаўляюцца згодніцкім пастановам Саветаў, але проста далучаюцца да іх. Хутка, аднак, балышавікі выступаюць ужо з больш рэзка выражанымі і самастойнымі запатрабаваннямі, да сярэдзіны мая арганізацыйна аформляюцца, а да канца мая, пры перавыборах Менскага Савету, атрымалі адносную большасць і аўтадамі апаратам Савету. Хаця большасць і ня была зусім устойлівай, але факт гэты меў вялізарнае значэнне. Прычым тут-жа трэба падкрэсліць, што гэта большасць ня была салдацкай: хаця Менскі Савет і яднаў да мая-чэрвеня 40 тыс. салдат і толькі 18 тыс. рабочых, тым ня менш салдацкае прадстаўніцтва ў адрозніванне ад Петраградскага Савету ў яго згодніцкі перыод зусім не перавышала рабочае прадстаўніцтва.

Паводле статуту Менскага Савету ў Выканаўчым Камітэце павінна было быць забяспечана роўнае прадстаўніцтва па 18 чал. ад рабочых і салдат. Гэта становішча абаранялася ўвесь час балышавікамі і толькі пасля ульгіматуму эсэраўскай фракцыі Савету і ўходу іх з аднаго пасяджэння савецкая большасць пад кіраўніцтвам балышавікоў пайшла на некаторыя ўступкі, павялічыўшы салдацкае прадстаўніцтва да 20 і адпаведна паменшыўшы рабочае да 16. Ужо адзін гэты невялікі факт выкрывае цэлу цвёрджаннем, быццам балышавікі мелі на сваім баку толькі салдат і ня мелі ўплыву сярод рабочых. Абапраючыся на большасць у Савеце, балышавіцкая арганізацыя змагла працаваць у кароткі час вялізарную работу. Яна паставіла друкавані орган, адзіную балышавіцкую газету на тэрыторыі Беларусі, якую, да рэчы, Керанскі і штаб фронту двойчы спрабавалі забіць. Балышавіцкая арганізацыя змагла стварыць з Савету ў перыод пасля ліпенскай рэакцыі аплот барацьбы за рэвалюцыйную справу, змагла працаваць Савет стварыць адзіны фронт рабочых і салдат і павесці за сабою нават тую частку рабочых і салдат, якая ішла за дробна-буржуазнымі партыямі.

Гэта была ня лёгкая задача. Яшчэ 8-га ліпеня, пры абмеркаванні ліпенскіх падзей, Фрунзэ і Мяснікоў, выступаўшы ад імя большасці Выканаўчага Камітэту, сабралі ў карысць свай рэзолюцыі 111 галасоў, а эсэры, якія ўсяляк падчышчалі сваю рэзолюцыю, каб перамагчы галасы савецкага балота, сабралі 96 галасоў, г. зн. ледзь-ледзь перамаглі балышавікоў. Нават ужо 5-га жніўня с.д. блэк, які абавязваў інтэрнацыяналісцкую рэзолюцыю, сабраў 149 галасоў супроць 101 галаса, паданых за эсэраўскую рэзолюцыю, якая абараняла бяздумнае давер'е Часоваму ўраду. Аднак, эсэры хутка павінны былі адмовіцца ад тактыкі процістаўлення сябе балышавікам рэпрэс-

ураду штурхалі ўсё больш салдацкія масы ўлева і іх паводзіны пры-
малі эсэраў пайсьці на надтрыманьне, хаця-б формальнае, актыў-
ных крокаў Менскага Савету ў барацьбе з наступашай рэакцыяй.

Менскі Савет, г. зн. раней за ўсё яго бальшавіцкае кіраўніцтва, павёў барацьбу і у франтавой паласе. Пасьля выданьня контррэ-
валюцыйнага загаду камандуючага фронтам Балыева, які адным ударам
спрабаваў на тры чвэрці зьнішчыць салдацкія арганізацыі, Савет
назначыў сход вайсковых камітэтаў усіх часьцей, якія знаходзіліся
ў 10-ці вёрснай паласе ад Менску—гэты сход пры садзейнасьці ўра-
давага камісара менш. віка Жданіва абаронены. Савет павёў рашучую
барацьбу з штабам фронту—ён адкрыта абвясціў, што сход вайско-
вых камітэтаў ўсё роўна будзе ім сабраць, прыняў рэзкія рэзолюцыі
протэсту, якія настанавіў распаўсюдзіць сярод салда., заявіў раша-
віцца да барацьбы. Ня гледзячы на вельмі рэзкі гон рэзолюцый, які
адзначаў простае абвешчэньне вайны штабу фронту, гэтыя рэзолюцыі
былі прыняты аднадушна і сьведчылі аб вялізарным посьпеху баль-
шавіцкай тактыкі сярод усіх рабочых і салдат.

У гэтай вялізарнай рабоце, умацаваўшай уплыў бальшавікоў
у шырокіх масах, заўважылі за імі устойлівую большасьць у буй-
нейшым політычным цэнтры краіны—Менскім Савеце—былі, зразумела,
дапушчэныя памылкі (накшталт аб'яднанай муніцыпальнай
кампаніі і дакладнасьці) і хістаньні, але трэба разумець, наколькі заблы-
танымі былі абставіны і наколькі складанай павінна была зьявіцца
тактыка бальшавікоў, якія толькі ў процэсе барацьбы і работы маглі
стварыць колькі-небудзь устойлівую большасьць у Савеце, у якіх самое
становішча кіруючай партыі ў Савеце, ня маючай устойлівай боль-
шасьці, прымушала ісьці на рад тактычных кампрамісаў.

У абстаноўцы ліпеньскай рэакцыі, ізолявана ад Піцера і Масквы,
Менскі Савет, нават маючы і абсалютную большасьць, ня мог-бы фор-
саваць выступленьня і канфлікту са штабам фронту, асабліва калі-б
меў супроць сябе і дробна-буржуазныя, згодныя цэнтры—франтвы
камітэт, муніцыпалітэт і г. д., якія карысталіся яшчэ вядомым уплывам
на масы. Таму двухбаковая задача, якая стаяла перад бальшавіцкім
Саветам, заключалася ў тым, каб захаваць і павялічыць сваю боль-
шасьць у савеце, так і ў тым, каб у барацьбе з урадавай рэакцыяй
мобілізаваць пад сваім кіраўніцтвам магчымы больш і шырокі фронт.
Задача гэта, паўтараем, была наогул вельмі добра вырашана бальшаві-
цкім кіраўніцтвам.

Пасьля карнілаўшчыны перад партыйнай арганізацыяй Менску
была пастаўлена ясная пэрспэктыва. Ужо 13-га верасьня па дакладу
Мяснікова агульнапартыйны сход, на якім прысутнічала да 700 чат,
прымае рэзолюцыю, дзе гаворыць, што „насушчай задачай моманту
зьяўляецца безадкладны пераход улады ў рукі паўнамоцных аргані-
зацый пролетарыату і рэвалюцыйнага сялянства“ і што таму „арганізаваны
пролетарыят павінен імкнуцца і ўсяляк садзейнічаць зьнішчэньню
існуючай улады і ўстанавленьню сумесна з рэвалюцыйным сялянствам
дыктатуры ў краіне“. Гэта ўстаноўка была затым пацьверджана і рэзо-
люцыяй Паўночна-Заходняй абласной канфэрэнцыі аб тактыцы, пры-
нятай 5-га кастрычніка. „Бліжэйшай жыццёвай задачай выртываньня
рэвалюцыі і краіны—заяўляла гэта рэзолюцыя зьяўляецца захоп
улады ў свае рукі, шляхам узгодненай паміж Саветамі рабочых, сал-
дацкіх і сялянскіх дэпутатаў рэвалюцыйнай ініцыятывы, усёй паўнамоц-
най улады як у цэнтры, так і на мясцох“.

Гэта рэзолюцыя не заставалася пустым гукам. Бальшавіцкі Менскі Савет стаў на той-жа шлях частковага захопу ўлады, на які ўжо сёлета буйнейшыя бальшавіцкія Саветы — калі ўрад Керанскага выдаў загінуўшым абсэквестры друкарні, дзе друкавалася раней бальшавіцкая газета. Менскі Савет паставіў 9-га кастрычніка свой вайсковы каравул каля друкарні і не дазволіў уладам, якія з'явіліся, яе сэквестраваць.

Перавыбары Савету, якія якраз у гэты час адбываліся, паказалі, што за бальшавікамі ідзе абсалютная большасць працоўных — з 337 дэлегатаў эсэры атрымалі 60, бундаўцы і меншавікі па 21 месцы, а бальшавікі 184. Эсэры большую частку сваіх дэпутатаў мелі ад салдацкіх частак, якія ішлі да таго часу ўжо толькі за левымі эсэрамі, ці ад мала-арганізаваных і маласьведомых пластоў працоўных, прыблізна блізка звязаных з вёскай, меншавікі карысталіся ўплывам ужо толькі сярод служылых элементаў, а 21 дэпутат ад Бунду — 6 проц. усяго складу Савету — аглястроўваў процэс вялізарнага падзення бундаўскага ўплыву ў асяродзішчы лёрэйскага рамесніцкага пролетарыя у які раней быў непакісным як-быццам аплотам Бунду. Прычым неабходна дадаць, што большая частка беспартыйных дэлегатаў ішла за бальшавікамі, а пры больш вострых палітычных пытаннях дробна-буржуазныя партыі не маглі ўтрымаць ад галасавання зі бальшавіцкія прапановы нават членаў сваіх уласных савецкіх фракцый. У гэтых адносінах вельмі паказальным было пасяджэнне пленуму Савету 8-га кастрычніка. На пытанні аб выбарах чыста бальшавіцкага прэзідыума і аб складзе яго дробна-буржуазныя савецкія фракцыі моцна лізавалі амаль усе галасы сваіх прыхільнікаў — ілюзіі савецкай коаліцыі яшчэ былі моцнымі нават у некаторых правых бальшавікоў, ці толькі ў рабочых-бундаўцаў, эсэраў і г. д. — бальшавіцкі прэзідыум быў абраны 181 голасам супроць 77. Але наступным было пытанне аб абароне ўзброенай вартай савету друкарні, якая, паводле загаду ўраду, павінна была быць сэквестравана, і гэта прапанова, ня гледзячы на суіярэчанні усіх лідэраў дробна-буржуазных савецкіх груп, была прынята толькі пры 6 супроць і 3 устрымаўшыхся. Гэта галасаванне зьяўляецца паказальнікам бальшавіцкага ўплыву ў масах ня менш сур'ёзным, чым самыя выбары ў Савет.

Вялізарная перавага бальшавізму ў рабочай і салдацкай масе дазволіла партыі легальна праводзіць падрыхтоўку захопу ўлады — у прэзідыум мясцовага Савету былі абраны толькі бальшавікі. Тым ня менш самы захоп улады ўскладніўся ўсім вядомым інцыдэнтам „згоды“ з Камітэтам выратавання бацькаўшчыны і рэвалюцыі на Заходнім фронце. Гэты інцыдэнт зьяўляецца добрай ілюстрацыяй да падатражэння Энгельса, якое так узмоцнена прапагандавалася Леніным у верасні і кастрычніку: да паўстання „трэба адносіцца як да мастацтва. ЦК запытваў абласны партыйны Камітэт у Менску: ці гатовы ў Менску адказваць гатовы. На гэтай падставе Сьвярдлоў на тым самым славутым пасяджэнні пленуму ЦК 10-га кастрычніка, дзе Ленін урабіў свой гістарычны даклад аб бягучым моманце, яшчэ да выступлення Леніна, паведамаў аб тым, што ў Менску, ня гледзячы на антыбальшавіцкую агітацыю сярод асяцін і асобных часьцей і пачатковую канцэнтрацыю казацкіх часьцей, магчымы захоп улады. „Могуць з Менску паслаць корпус у Петраград“ — так нават запісана ў протоколе ЦК. Канец дакладу Сьвярдлова аб Менску. Што гутарка ішла аб падрыхтоўцы ўзброенага выступлення на Заходнім фронце, ясна відаць з наступнага месца рэзолюцыі, пісанай тады-ж Леніным і прынятай ЦК: „Прызнаючы, такім чынам, што ўзброенае паўстанне

нямінуца і зусім насыпела, ЦК прапануе ўсім арганізацыям партыі кіравацца гэтым і з гэтага пункту гледжання абмяркоўваць і вырашаць усе практычныя пытанні (з'езд Саветаў Паўночнай вобласці, вываду войск з Піцера, *выступленне* масквічоў і *мінчан* і г. д.)¹⁾.

Ці мела рацыю партыйнае кіраўніцтва абласной арганізацыі, паставіўшы пытанне аб узброеным паўстанні? Ці не паказвае якраз затрымка з узяццём улады вымушанасць тыднёвай згоды са згодні-камі, заучаснасць такога рашэння? Зразумела, не. Зразумела, партыйнае кіраўніцтва мела абсалютна рацыю, паставіўшы задачу безадкладнага пераходу ўлады ў рукі Саветаў яшчэ ў першай палове верасня, і ў першай-жа палове кастрычніка, відавочна, пачаўшы практычную падрыхтоўку захопу ўлады (ва ўспамінах паасобных таварышоў—документ наогул ня вельмі надзелны, але набываючы вялікую магчымасць у святле запісу протоколу ЦК большавікоў)—ёсць простыя паказанні на гэта. Палітычна—у сэнсе настрою мас—паўстанне было падрыхтавана, арганізацыйная прадпасылка ў тым сэнсе, што ў руках большавікоў быў асноўны апарат захопу і арганізацыі ўлады—Саветы—былі таксама ў наяўнасці, але паўстанне аказалася непідрыхтаваным арганізацыйна-тэхнічна—не зрабілі сваячасова пераігруёўкі сіл і частак, ня ўлічылі дакладна сіл супраціўніка, адным словам, паклаліся на пераважнасць большавіцкіх сіл, дапусцілі свайго роду самацёк. Адсюль і вядомае перамер'е на тыдзень і энэргічная ўзорная работа збірання сіл на фронце. Як-ніяк памылка Менскага савету, пад сцягам якога праходзіла як падрыхтоўка большавікоў да захопу ўлады, так і самы захоп улады, шмат меншая ды і прынцыпова іншая, чым памылка выдатнай часткі маскоўскіх большавікоў, якія, да рэчы, і канчаткова перамаглі адначасова з менскімі большавікамі. Да таго-ж ёсць яшчэ адна акалічнасць, гэта тое, што *дакладна* як, што і калі адбудзецца ў Менску ня ведалі. Паўночны фронт, як вядома, пасыпелі паведаміць, а на Заходні, з прычыны нейкіх прычын (а ў мітусьні тагочасных дзён такіх прычын магло быць тысяча і адна) паведамлення не паслалі, ці яно тут не атрымалі. А што тут ня ведалі, гэта бясспрэчна. Наконт гэтага мы маем аўтарытэтнае сведчанне Мясынікова: „Звычайна нашы супраціўнікі абвінавачваюць нас у тым, што захоп улады быў даўно падрыхтаваны. Але на самай справе ніхто ў нас ня ведаў, што захоп улады у Петраградзе павінен быў адбыцца такім чынам. Ніякіх дырэктыв ад ЦК ня мелі. Я гэта пацвярджаю. Мы нічога напэўна ня ведалі і якім чынам павінна было адбыцца гэта выступленне... Мы меркавалі аўладаць масамі пастулова, як рэкамендаваў Ленін, але ад ЦК нічога ня мелі. Мы паслалі нават нашага дэлегата у цэнтр. Мы меркавалі, што прыдуць большавікі і атрымаюць большасць. Але як павядуць політыку, як абвясцяць новую ўладу для нас ня было ясна. Можна гэтым тлумачыцца тая акалічнасць, што мы з некаторым спазненнем узялі ўладу на Заходнім фронце“ (са стэнографічнага запісу ўспамінаў на вечары ў беларускім прадстаўніцтве 30-га снежня 1922 г.).

Гэтым, зразумела, тое, што ня ўзялі ўладу тлумачыцца толькі часткова, таму што Мясынікоў, вядома, мае тут на ўвазе незнаёмасць іменна з тым, калі і як адбудзецца, але тое, што агульная ўстаноўка на ўзброенае паўстанне была вядома, відаць ня толькі з дакладу Сьвярлова на пленуме ЦК 10 кастрычніка, але і з рэзалюцыі абласной канфэрэнцыі 5-га кастрычніка. Ва усякім выпадку захоп улады

1) Падкрэслена мною—Ю.

у Менску адзначаў захоп улады большавікамі на ўсім Заходнім фронце. Зразумела, гэты захоп ня быў-бы магчымы, калі-б большавіцкі Савет Абласны камітэт у Менску не абапіраўся на мясцовыя партыйныя арганізацыі і ў большай частцы на заваяваныя імі ўжо мясцовыя саветы.

Гэтыя мясцовыя партыйныя арганізацыі, усе за выключэннем Віцебскай, аформіліся якраз у перыод ліпенска-жнівеньскай рэакцыі. *Віцебская-ж* арганізацыя стварылася раней. Там, праўда, яшчэ з пачатку рэвалюцыі існавала латыская група, ня чыста, але ў большай сваёй частцы большавіцкая; група гэта, аднак, трымалася абасоблена і першы час уплыву на агульныя падзеі ня мела. Ужо, аднак, у канцы мая адбываюцца ў асобных раёнах сходы большавікоў, і 20-га чэрвеня склікаецца першы арганізацыйны сход большавікоў і меншавікоў-інтэрнацыяналістаў, а 2-га ліпеня ўжо канчаткова размяжоўваецца інтэрнацыяналісцкая і абарончая частка. Праўда, арганізацыя ўключыла у сябе і вядомы чужародны элемент меншавікоў-інтэрнацыяналістаў, толькі 18-га верасня яна перамяноўваецца ў большавіцкую арганізацыю.

У Віцебску партыйнай арганізацыі прыходзілася дзейнічаць у абстаноўцы якраз процілеглай, чым у Менску. Карыстаючыся вельмі вялікім уплывам на масы, большавікі мелі супроць сябе ўсе Саветы. Ужо ў канцы жніўня большавікам на выбарах у мясцовае самакіраванства атрымалі амаль палову галасоў, сабраных сацыялістычным блёкам (сацыял-рэвалюцыянерамі, меншавікамі і бундаўцамі)—37 і 16 мандатаў. Для параўнання пакажам, што ў Гомелі, дзе выбары, праўда, праходзілі зараз-жа пасля ліпенскіх дзён, большавікі атрымалі толькі 5 мандатаў супроць 48 мандатаў сацыялістычнага блёку. Карыстаючыся, ня сумніенна, ўплыву большавікоў, і тым ня менш на Савеце, нават у другой палове кастрычніка, політычная рэвалюцыя большавікоў была адкінута 69 галасамі супроць 42. Больш таго, увесь гарнізон Віцебску быў да таго часу заваяваны большавікамі, а салдацкі савет знаходзіўся ў руках нейкіх буржуазных прахадзімцаў, у энэсаў. На выбарах ва ўстаноўчы сход большавікі сабралі больш паловы галасоў, больш паловы сялянскіх галасоў былі аддадзены большавіцкаму спіску, а Савет сялянскіх дэпутатаў нават да моманту Кастрычніцкага перавароту знаходзіўся ў руках кулакоў і яго старшынён быў нейкі энэс. Такое становішча, калі большавікі, карыстаючыся вельмі сур'ёзным уплывам сярод рабочых (у прыватнасці, да таго часу ўзмацніліся большавіцкія настроі сярод чыгуначнікаў—асноўнай пролетарскай групы ў Віцебску), карыстаючыся вялізарнай популярнасцю ў сялянскім асяродзішчы і непадзельным аўтарытэтам у салдацкіх масах, маюць супроць сябе і рабочы, і салдацкі, і сялянскія саветы, вельмі ўскладніла характар барацьбы за ўладу. Згодзіліся пляшых мер не дапускаўшыя перавыбараў Саветаў, якія даўно перастаналі адлюстроўваць настроі сваіх выбаршчыкаў, тым ня менш маглі скарыстаць у барацьбе з большавікамі самы факт нязгоды Савету. Большавіцкая арганізацыя ў Віцебску, якая не змагла сваячасова дабіцца перавыбараў у саветы, зусім правільна, аднак, дзейнічала, калі паставіла задачу папярэдняга аўладання ўладаю і потым ужо перавыбараў у саветы.

У Бабруйску першыя сходы с. д. інтэрнацыяналістаў (над гэтым псеўдонімам у дні разгулу ліпенскай рэакцыі звычайна ствараліся ў правінцыі большавіцкія арганізацыі) адбыліся 11 і 17-га ліпеня.

...сходах і аформілася самастойная організацыя. Аб ступені ... можна судзіць па тым, што ўжо ў канцы верасня большавікі сьпіс на выбарах у лаятовае земства прайшоў на трэцім ... сабраўшы больш 13 проц. усей колькасці галасоў. Большавікі ... затым перамогу і ў найбольш буйных прапарыемствах, але ... большавікі у Савец не змаглі. Дробна-прамысловы і самагаспадарчы характар гораду дазваляў стракагаму антыбольшавіцкаму ... перавагу ў Савец не на некалькі галасоў яшчэ ледзь не на месяц пасля Кастрычніцкага перавароту.

У Воршы ўжо на пленуме савету 16 ліпеня большавікі выступаюць са сваёй рэзолюцыяй, дзе патрабуюць перадачы усеі улады ЦВК Саветам і вельмі рэзка характарызуюць політыку савецкай большавіцкай улады. Ужо у пачатку верасня большавікі вылучыліся з мясцовых аб'яднаньняў і аформіліся ў самастойную большавіцкую організацыю. Па гледзячы на ​​малаколькасць організацыі (першы час усяго да 40 чал.), большавікі карысталіся вельмі вялікім уплывам. Так, на адным з пасяджэньняў Савету ў верасні, дзе большавікі супроцьставілі сябе рэзолюцыі аб уладзе савету антыкоаляцыянэскай рэзолюцыі большавіцкай, яны атрымалі 24 галасы. Цікава адзначыць, што адным з першых крокаў маладой організацыі было прыступіць да стварэньня самастойнай організацыі сельска-гаспадарчых рабочых (аб гэтым паведамляецца у лісьце з Воршы ў ЦК ужо ў першай палове верасня).

Да часу Кастрычніцкага перавароту большавікі ўжо аўладалі Саветам і, абаліраючыся на мясцовыя вайсковыя часткі, адыралі буйную ролю ў надалейшым разьвіцьцю вайсковых эшалонаў, якія спрабавалі выступіць на дапамогу белым у Пінск і Маскву. Стаўка спецыяльна накіраваная яшчэ перад кастрычнікам у Воршы бунзья кавалерыі і кавалерыйскія часткі, а ў дні Кастрычніка адтуль бесперапынна ляцелі шыфраваныя загады камандзіраў забясьпечыць за сабою чы.уначны вузел і дабіцца прасоўваньня эшалонаў на дапамогу Керанскаму. Усе гэтыя спробы былі паражаныя работай большавіцкай організацыі.

У Полацку ўжо 2-га чэрвеня на пасяджэньні Савету з разгорткамі большавіцкімі патрабаваньнямі выступіў адзін з таварышоў. Наасобныя большавікі, якія ўваходзілі ў мясцовую аб'яднаную організацыю, выступалі з абаронай большавіцкіх поглядаў і ў іншых зьвязках. Так, 20-га чэрвеня пасля гарачых спрэчак была прынята рэзолюцыя аб наступленьні супроць 9 пры 10 устрымаўшыхся. Нясумненна, што супроць, у той абстаноўцы, маюць галасаваць большавіцкая частка ўжо сапраўдныя большавікі. З лісту Полацкага камітэту ў Віцебск ад 17-га верасня 1917 г. відаць, што самастойная організацыя тут узьнікла яшчэ за некалькі дзён да падзей 3-5 га ліпеня. Аднак, пасля ліпеня ў сувязі з рэпрэсіямі, адсылкаю значнай часткі салдат на фронт, разьездам часткі таварышоў работа організацыі моцна слабеіла і фактычна аднавілася, відаць, толькі ў другой палове жніўня.

У Могілеве самастойная большавіцкая організацыя аформілася вельмі позна, фракцыйнае-ж аформленьне большавікоў унутры аб'яднанай організацыі адбылося ў ліпені. Група большавікоў, па колькасці значная, складалася большай часткай з рабочых-друкароў, але кіраваная ёю, відаць, невыстарчальна большавіцкі вытрыманыя таварышы. Спроба прыхаўшага сюды тав. Кагановіча ў жніўні дабіцца расколу і вылучэньня большавікоў у самастойную організацыю не закончылася посьпехам—большавіцкая група настанавіла дзейнічаць унутры аб'яднаньняў. Дакладна ўстанавіць, калі там ўсе-ж вылучылася самастойная большавіцкая група цяжка, але наўрад ці мае рацыю Лелевіч,

ні думалі, быццам стварэнне самастойнай арганізацыі адбылося ўжо толькі пасля ліквідацыі духоўнскай школы, г. зн. пасля 20-га лістапада. Бо ў нашым распараджэнні гэты адозва перад выбарамі на Устаноўчы сход за подпісам „Мазырскага Камітэта РСДРП (інтэрнацыяналістаў і бальшавікоў)“ якая выпушчана, бяспрэчна, не пазьнем пачатку чэрвеня.

У *Дзвінску* бальшавікі вельмі доўга дзейнічалі ўнутры аб'яднанай арганізацыі. Да карнілаўшчыны „аб партыі бальшавікоў тут небяспечна было нават гаварыць у сэнсе ўхвалення і падзялення яе поглядаў“ (з карэспандэнцыі ў „Рабочем пути“). Але пасля карнілаўшчыны становішча рэзка змянілася, і на сходзе 17-га верасня бальшавікі сабралі вялізную большасць. На гэтым сходзе, як паведамляе ліст дзвінскага камітэта ў Віцебскі, „быў абраны новы камітэт і арганізацыя з абарончай стала бальшавіцка-інтэрнацыяналісцкай. Зараз у камітэце знаходзіцца 12 бальшавікоў і 3 меншавік-інтэрнацыяналісты. Уся работа наша вядзецца ў чыста-бальшавіцкім духу і кіруючым органам нашай арганізацыі на агульным сходзе аднадумца прыняты ІІК РСДРП (бальшавікоў)“. Зразумела, чыста бальшавіцкая работа арганізацыі ня можа быць прызнана ўжо таму, што ў склад камітэта уваходзілі і меншавік-інтэрнацыяналісты. Але трэба паказаць, што дзвінская арганізацыя, ня гледзячы на свае памеры (яна налічвала 900 членаў і мела разгалінаваную сувязь з ваеннымі часцямі, ячэйкі якіх уваходзілі ў ваенную арганізацыю), з-за ўмоў франтавой паласы ня мела ніякай сувязі з бліжэйшымі арганізацыямі.

У *Рэчыцы* першая бальшавіцкая ячэйка звязана з перакідкай сюды з Бранску бальшавіцка-настроенага аднаго з запасных палкоў Група бальшавікоў, якая існавала тут у палку, большай часткай з салдат-рабочых, звязалася з мясцовымі рабочымі-бальшавікамі. Новая арганізацыя звязалася з Менскім камітэтам і ўжо 6 жніўня атрымала агуль першы ліст. Бальшавікі, відаць, карысталіся значным уплывам у Савец, на крайняй меры, Савет яшчэ ў сярэдзіне жніўня „рананюўзаў „Звезде“ сваю дапамогу; ва усякім выпадку, да кастрычніка бальшавікі мелі ў Савец пераважны ўплыў і 30 кастрычніка ўзялі ў свае рукі ўладу.

У *Мазыры* пасобныя бальшавікі-салдаты і мясцовыя рабочыя вялі актыўную агітатарскую работу яшчэ і да ліпеня. Асабліва моцна праявіліся бальшавіцкія настроі на сялянскім з'ездзе ў маі. Пры дапамозе матросаў флётый улада была захопленая мясцовымі бальшавікамі зараз-жа пасля атрымання вестак аб перавароце ў Петраградзе.

У *Слуцку* бальшавікі яшчэ ў ліпені выступалі з патрабаваннем стварэння ўлады, адказнай перад Саветамі. Гэта патрабаванне, адхіленае Саветам, падтрымлівалася, аднак, большай часткай гарнізону. Ужо 15 жніўня політычная рэзалюцыя бальшавікоў і левых эсэраў была адхілена на пленуме Савету вельмі спрэчай большасцю (за рэзалюцыю было падана 19 галасоў, супроць 24 і ўстрымалася 5). Карнілаўшчына прынесла бальшавіком новыя поспехі — самастойная бальшавіцкая арганізацыя, якая налічвала да 250 чалавек, заваявала мясцовы Савет і на чале яго стаў стары бальшавік, салдат-рабочы і К. Ксенафонтаў.

У *Луніцы* аж да кастрычніка захоўвалася формальна аб'яднаная арганізацыя, але ў ёй пераважалі і кіравалі ўсёй работай бальшавікі. Бальшавіцкая арганізацыя карысталася вялікім уплывам на сялянскія масы, да верасня на чале аб'яднанага Савету рабочых, сал-

дацкіх і сялянскіх дэпутатаў стаяў большавік. Сама арганізацыя, ня ледзячы на аб'яднаны характар, увесь час была звязана з Менскім абласным камітэтам большавікоў.

У Рагачове большавікі дзейнічалі ўнутры аб'яднанай арганізацыі і іншы раз дабіваліся сур'ёзных поспехаў. Так, напрыклад, зараз-жа пасля карнілаўшчыны на пленуме Савету 5 верасня ўдалося прайсці рэзолюцыю аб пераходзе ўлады да саветаў. Праўда, гэта рэзолюцыя ўжо праз два дні была анулявана другой рэзолюцыяй. 26 верасня 16-га была прынята рэзолюцыя, якая прызнавала неабходнасць абалоды. А та кастрычніка ўся большавіцкая група ў ліку 35 чалавек вышла з аб'яднання і ўтварыла самастойную большавіцкую арганізацыю.

У Невелі ўплыў большавікоў быў даволі моцным на Савет салдацкіх дэпутатаў. У пачатку жніўня нават Выканаўчы камітэт савета прапанаваў кіруючы мясцовых большавікоў, прапаршчыку Саркасянцу, а правіцця ў другую ваенную частку. Цікава, што рэзолюцыя пратэсту супроць дзеянняў Выканкому была адхілена 57 галасамі супроць 12 пры 19 ўстрымаўшыхся.

Акрамя гэтых арганізацый існавалі да кастрычніка самастойныя большавіцкія арганізацыі яшчэ ў Велжы, Гарадку, мяст. Калышку, Барысаве, Замірэ, Несьвіжы, Івінцы — гэтыя арганізацыі, за выключэннем Барысаўскай, амаль цалкам складаліся з салдат і былі звязаны ваеннай работай.

Такім чынам, на тэрыторыі Беларусі існавала ня менш 15 самастойных большавіцкіх арганізацый, якія вялі значную работу сярод мясцовага насельніцтва.

Большавіцкія арганізацыі, вядома, аддавалі фронту вельмі вялікую ўвагу, іншы раз нават работа сярод салдат адцягвала значную долю сіл і энергіі партыйных арганізацый, але ўсё-ж і пры гэтай умове нельга ня прызнаць, што большавікі разгарнулі вельмі вялікую работу сярод рабочых і сялян Беларусі.

Гэта работа, у прыватнасці, напрыклад, сярод сялянства рабіла вынікі вельмі вялікія. Як і ў Прыбалтыцы, у Беларусі большавікі карысталіся вялікім уплывам на сялянства. Большавікі, у прыватнасці Фрунзэ, з'явіліся аднымі з галоўных арганізатараў сялянскага савета і потым аказвалі кіруючае ўздзеянне на ход сялянскай барацьбы. На дэлым радзе павятовых сялянскіх зездаў пад уплывам большавікоў выносіліся рэзкія, амаль што большавіцкія, а іншы раз нават проста большавіцкія, пастановы — так было на з'ездзе сялянскіх саветаў незнятай часткі Віленскай губэрні ў Дзісьне, так было на Мазырскім павятовым з'ездзе, Пінскім (у Луніцы) і інш. Большавікі, у прыватнасці Менскі Савет, як мы ўжо ўпаміналі, разгарнулі работу і сярод сельска-гаспадарчых рабочых.

Вядома, нельга адмаўляць таго, што фронт форсаваў большавізацыю мас, узмацняў большавіцкі ўплыў, і спрабаваць разглядаць Кастрычніцкую рэвалюцыю дзе-б та ні было, у тым ліку і ў Беларусі, зусім ізолюючыся ад фронту, гэта ўсёроўна, што спрабаваць разглядаць праблему сацыялістычнай рэвалюцыі па запытаньнем аб супярэчнасцях імперыялізму.

Вядома, вайна дапамагла большавікам павесці за сабою вялікую частку беларускага сялянства, але дапамаглі і тыя абставіны, што за сялянскія масы тут не маглі весці барацьбы з большавікамі дробна-буржуазныя нацыяналістычныя партыі, як гэта было на Украіне. Асноўная з гэтых партый — БСГ — у пачатку рэвалюцыі ака-

чалася скомпромагаванай перад масамі фактам блёку (у якім яна
лішчэ, да рэчы, грала падначаленую ролю) з памешчыцкімі элементамі
(Скірмунт і інш.), а пазней тым, што ніяк не магла асьмеліцца
выставіць колькі-небудзь радыкальную сацыяльную праграму. Пра-
вадыры „БСГ“ ня толькі правыя, але і левыя. (Дыла, Жылуновіч)
лічылі магчымым ісьці на выбары па сьпісах такой партыі, па сут-
насьці справы буржуазнай, а ня дробна-буржуазнай, як энэсы. Уплыў
гэтай партыі, ад абломкаў якой ня ў меру стараньня нацыяналісты
(на жаль, падтрыманыя і Малай Савецкай Энцыклапэдыяй) спрабавалі
вывесці радаслоўную КП(б)Б, у 1917 годзе ў асноўным ня выходзіў
за межы кулацка-шляхецкай інтэлігенцыі, і гэты факт паралізаваў
магчымы ўплыў тых прыватных памылак, якія дапушчаны былі партыяй
ў нацыянальнай політыцы. Самыя гэтыя памылкі, якія ўсяляк
раздуваюцца ўсякага роду нацыянал-ухілістамі, нельга разглядаць
абстрактна; у сьвечце поўнай адсутнасьці масавага ўплыву дробна-
буржуазнага беларускага нацыяналізму гэтыя памылкі выглядаюць,
вядома, некалькі інакш, чым, напрыклад, на Украіне.

Гэтыя памылкі люксембургіянска-бухарынскага парадку, як і не-
каторыя іншыя, не перашкодзілі партыйным організацыям на Беларусі
зрабіцца правадыром народнай стыхіі, стаць як на чале салдацкіх
мас фронту, так і на чале рабочых мас і асноўнай гучыні сялянства
ў краі, зьвергнуць органы буржуазнай ўлады і ўстанавіць уладу про-
летарскую.

Барацьба за ўмацаваньне гэтай улады аказалася шмат больш
застаўным і складаным працэсам, чым самы захоп улады. Але гэта
ўжо другая глава гісторыі.

За партыйнае змаганьне з шовінізмам

У жніўні месяцы бягучага году выйшла асобнай брошурай праца т. Вольфсона ў выданьні Інстытуту філэзофіі БАН «Ідэалёгія і мэталёгія нацэмакратызму». У верасьні гэта праца была ўключана ў якасьці кіруючага рэдактарскага артыкулу ў зборнік: «Навука на службе нацэмаўскай контррэвалюцыі». Самы зборнік служыць як-бы завяршэньнем таго разгрому нацэмакратызму, які партыя прарабіла ў непрамырым змаганьні на два фронты — у змаганьні з вялікадзяржаўным шовінізмам і беларускім нацэмакратызмам, як і шовінізмам другіх масьцей—яўрэйскім, польскім і інш.

Гэта, зразумела, ня значыць, што змаганьне на два фронты ў нацыянальным пытаньні скончана. Наадварот, выданьне зборніку, служачы завяршэньнем вядомага этапу, павінна адначасова стаць пачаткам больш разгорнутай, больш шырокай і глыбокай барацьбы з вялікадзяржаўным і мясцовым шовінізмам.

Зьбіваемы з сваіх пазыцый пасьпехамі соцыялістычнага будаўніцтва, што ажыццяўляецца над кіраўніцтвам партыі, клясавы вораг ужывае ўсе новыя і рознастайныя формы змаганьня. Разгорнуты соцыялістычны наступ на ўсім фронце выклікае адпаведнае абвастрэньне клясавага змаганьня, узмацненьне супраціўленьня з боку кулацтва, якое ліквідуецца на аснове суцэльнай калектывізацыі бядняцкіх і сэрэдняцкіх гаспадарак,—з боку рэштак гарадзкой буржуазіі.

Ва ўмовах шпаркага насьняваньня рэвалюцыйнага крызісу ў краінах капіталізму і перзможнага завяршэньня пятагодкі ў чатыры, а на некаторых важнейшых аб'ектах у 3, 2½ гады ў СССР,—наша змаганьне з клясавым ворагам патрабуе найбольшай партыйнай вытрымлівасьці, найбольшай бальшавіцкай непрамырымасьці ў змаганьні на два фронты.

Зусім ясна, што гэтыя запатрабаваньні без усякай урэзкі павінны быць прад'яўлены да ўсякай работы, якая прэтэндуе прадстаўляць сабою абарону генэральнай лініі партыі і напад з яе пункту і падтрыманьня та ўсе вярочыя нам пазыцыі.

Зусім ясна, што гэтыя запатрабаваньні павінны быць прад'яўлены і да работы тав. Вольфсона, як да кіруючага рэдактарскага артыкулу зборніка—«Навука на службе нацэмакратызму».

Зусім ясна, што ад такога артыкулу мы маем права патрабаваць разьвіцьця і падкрэсьліваньня партыйнага пункту погляду на ўсе пастаўленыя ў процэсе змаганьня пытаньні, непрамырмага бальшавіцкага змаганьня на два фронты.

Што-ж уяўляе сабою разглядаемая праца Вольфсона?

Трэба падкрэсьліць, што ў ёй сабраны надзвычай вялікі і каштоўны матар'ял, які характарызуе контррэвалюцыйную дзейнасьць і погляды нацдэмаў. Тав. Вольфсон падабраў амаль усе, што было напісана і сказана нацдэмамі як у эміграцыі, так і ў БССР, як за час грамадзянскай вайны, так і за час няспыннага, шпаркага соцыялістычнага будаўніцтва БССР. Тав. Вольфсон дужа старанна *напрацаваў* над тым, каб усе, што так пільна хавалі нацдэмы ад шырокіх працоўных мас, стала вядомым, прадстала перад усім сьветам ва ўсёй сваёй шовіністычнай контррэвалюцыйнай аголенасьці.

Бясспрэчна, што ў *агносінах* багацьця самога па сабе пераконаўчага матар'ялу, у адносінах паказу яго практычна-актуальнага, контррэвалюцыйнага значэньня у змаганьні нацдэмаў супроць савецкай улады—праца тав. Вольфсона мае для партыі пэўную цікавасьць.

Для партыі, аднак, мае ня меншую, а-яшчэ большую цікавасьць тое, як увесць паданы ў артыкуле матар'ял *выкарыстаны* тав. Вольфсонам, з якога *пункту погляду ён крытыкуе* нацдэмаў, як, з якога *пункту погляду ён змагаецца з імі*, які *пункт погляду ён высоўвае і разьвівае ў супроцьвагу ім у канкрэтным змаганьні*.

І вось, калі зьвярнуцца да зброі, якую ўжывае т. Вольфсон у змаганьні з нацдэмамі, мы змушаны будзем прызнаць, што ўсё яго змаганьне ў асноўным вядзецца з пункту погляду вялікадзяржаўнага шовінізму, што ў працэсе змаганьня тав. Вольфсон пераходзіць на пазыцыі нацдэмакратызму, перабіраючыся адтуль зноў-такі на пазыцыі вялікадзяржаўнага шовінізму. Дзякуючы гэтаму тая „связь“, якая ў артыкуле ўстанаўліваецца паміж яго ўстаноўкамі і ўстаноўкамі партыі, зьяўляецца на існасьці *рэзізіяй партыйнага пункту гледжаньня*.

Сапраўды, як сам т. Вольфсон формулюе свой пункт гледжаньня, як ён *абавязвае увесць прароблены ім самым вопыт барацьбы з нацдэмамі*, як ён *сам характарызуе ўсю справу нацдэмаў?*

„Нацдэмы,—піша тав. Вольфсон,—ставілі сваю стаўку на тое, каб *гінэртрофіючы* нацыянальную форму, *ператвараючы яе ў фэтыш*, тым самым *нэўтралізаваць* соцыялістычны зьмест нашай культуры, *ануліраваць з яе класавае, ператвараць яе ў буржуазную* (стар. 30—курсіў мой).“

„Нацдэмы ўсяляк імкнуліся стварыць з нацыянальных асаблівасьцяў *беларускага народу фэтыш*, *пераўвясілі гэтае асаблівасьці да такой ступені*, каб яны маглі, з аднаго боку, зрабіцца мостам паміж *эксплеататарамі і эксплётаванымі* унутры беларускай нацыі, з другога боку—каб пры іх дапамозе можна было *вырыць прадоньне* паміж *працоўнымі масамі беларускай нацыянальнасьці і такімі-ж масамі іншых нацыянальнасьцяў*“ (стар. 29—курсіў мой).

Такі чынам, маем ясна выражаны пункт гледжаньня тав. Вольфсона на справу нацдэмаў, у якім адначасова выражаны і той пункт гледжаньня, выходзячы з якога ён веў і вядзе змаганьне з нацдэмамі.

Чый гэта пункт гледжаньня—нашай партыі ці вялікадзяржаўнага шовінізму? Адказ ясны: гэты пункт гледжаньня *вялікадзяржаўнага шовінізму*.

Сапраўды, што значаць усе гэтыя характарыстыкі? Што значыць „стварыць з нацыянальных асаблівасьцяў *беларускага народу фэтыш*“ „*гінэртрофія нацыянальнай формы*“? Гэта значыць па *вялікадзяржаўнаму* сказаць сапраўднае становішча рэчаў.

З нашага пункту погляду нацдэмы *не з за нацыянальных асаблівасьцяў беларускага народу стваралі фэтыш*, а з усяго *буржуазна-*

рэакцыйнага зместу, што меўся і ёсць у беларускай нацыі, імкну- чыся гэты рэакцыйны змест звесці ў тое агульнае, што быццам яднае беларускі народ. Не нацыянальную форму яны гіпэртрофавалі, а ўсе рэакцыйнае, што калі-небудзь узнікла, існавала і існуе ў нацыя- нальнай форме, яны палбіралі і абсалютызоўвалі, увекавечвалі. Мост, які хацелі перакінуць нацдэмы паміж эксплеататарамі і эксплеатуе- мымі, складаўся не з „пераўвядзеных“ нацыянальных асаблівасцей беларускай нацыі, а з таго рэакцыйнага зместу, які нацдэмы і хацелі ўявіць, як мост, што нібы-та злучае клясы беларускага народу. Пра- доньне паміж працоўнымі масамі Беларусі і працоўнымі масамі дру- гіх нацыянальнасцей нацдэмы вырывалі не пры дапамозе „пераўвядзе- ных“ нацыянальных асаблівасцей беларускага народу, а пры дапа- мазе абсалютызавання, ператварэння ў нацыянальнае багацце ўсяго рэакцыйнага, што мелася ў мінулым і захавалася ў сучасным у Бе- ларусі.

Што значаць усе гэтыя „нэўтралізацыя“, вылушчванне?

З нашага пункту погляду нацдэмы не „нэўтралізавалі“ соцыя- лістычны змест нашай культуры, а змагаліся з імі як мага. Ня вы- лушчвалі з нацыянальнай формы клясавое, а разьвівалі ў ёй клясавы, буржуазны змест.

Нарэшце, што значыць „ператварэнне нацыянальнай формы ў буржуазную“? Гэта падсумоўка, да якой прышоў тав. Вольфсон, расшыфроўвае ўсё, увесць ягоны пункт погляду. Нацдэмы ператваралі самую нацыянальную форму ў буржуазную. Не сваю буржуазную прыроду яны імкнуліся прадставіць як нацыянальную форму, як су- купнасць асаблівасцей беларускай нацыі, а сапраўдныя рэальныя асаблівасці беларускай нацыі ператваралі, — ня ў двукоссях, не гіронічна, не ў адваротным адносным сэнсе, — а сур'ёзна ператваралі ў буржуазныя...

Пункт погляду тав. Вольфсона паданы ім дужа яскрава. Гэта пункт погляду вялікадзяржаўнага шовінізму.

І з гэтага пункту погляду тав. Вольфсон вядзе барацьбу з нац- дэмамі. І з гэтага пункту погляду ён кідае ім увесь час абвінавачанні ў „гіпэрболах“, „гіпэртрофіях“, „пераўвядзеннях“, „фэтышызацыі нацыянальнай формы“ (стар. 30, курсіў т. Вольфсона). З гэтага пункту погляду тав. Вольфсон змагаецца з „самабытнасцю“ нацдэмаў, з іх гістарычнымі канцэпцыямі, — словам з усімі „тэорыямі“, якія яны калі- небудзь высювалі.

Ня прыходзіцца даводзіць, што ўся абагуленая характарыстыка справы нацдэмаў, усё абагуленае дачыненне нацыянальнай формы клясавата зместу, даана ў артыкуле т. Вольфсона, поўнасьцю разні- ходзіцца з партыйнай лініяй. Тэзіс пра гіпэртрофію формы, ператва- рэнне яе ў буржуазную ёсць тэзіс нацыяналістычны. Калі ставіць пытаньне так, што дзякуючы „ператварэнню формы“ сама нацыя- нальная форма ператвараецца ў буржуазную, то гэта прыводзіць да таго, што тая ці іншая нацыянальная форма сама па сабе альбо бур- жуазная (калі яе ў гэткую „ператвораць“ буржуазныя нацыяналісты), альбо „пролетарская“ (калі яе „ператвораць“ у гэткую „пролетарскія“ творцы). На гэтым пункце гледжаньня стаяць нацыяналісты, калі яны запэўняюць, што іхная „нацыя“ дапасавана толькі да буржуазнага зместу, якраз таксама і тады, калі ў мэтах маскаваньня цьвердзяць аб спецыфічным „пролетарскім“, „працоўным“ характары „іхнай“ нацыі. На гэтым жа пункце гледжаньня стаяць і вялікадзяржаўныя шовіністы, калі кажуць, што ў нашых ўмовах расійская форма — сама

па сабе пролетарская. Гэта — пункт гледжаньня агульны ўсякаму шовінізму. І зразумела, што такі пункт погляду вымушае адхіліць партыйны прынцып — культуры нацыянальнай па форме і сацыялістычнай па зьместу. Тут трэба выбіраць. Прымірыць гэтыя два пункты погляду неможна. Таму нічога ня варты далейшыя разважаньні тав. Вольфсона аб культуры нацыянальнай па форме і пролетарскай па зьместу. Па існасьці ўвесь артыкул, усё змаганьне, якое ў ім вядзецца, пабудавана на прынцыпе гіпэрбол, гіпэргрофій, пераўвядзеньняў, перагварэньняў і іншых прыгод, якія прарабляюцца нацыянальнай формай. Гэты прынцып ляжыць у аснове ўсёй аргумэнтацыі, усёй барацьбы, якую артыкул вядзе супроць нацдэмократызму. І з гэтага пункту погляду падходзіць артыкул да ўсіх пытаньняў, звязаных з нацдэмократызмам.

Сапраўды, як тав. Вольфсон падыходзіць да асноўнага пытаньня, да пытаньня высвятленьня клясавых карэньняў нацдэмократызму. У той час, як партыйны пункт гледжаньня вызначае нацдэмократызм як агентуру кулацтва, абавязваючы ва ўсіх іхніх тэорыях выкрываць тэорэтычнае выражэньне клясавых інтарэсаў кулацтва, т. Вольфсон адводзіць нас у другі бок. У які, мы зараз ўбачым.

„Цвікевіч сяброўскі паціскае рукі і чэскім, і украінскім, і рускім, і іншым *славянафілам*“ (стар. 14, курсіў мой).

„З асаблівай сымпатыяй гаворыць Цвікевіч аб аксакаўскай *плыні рускага славянафільства*“ (стар. 14, курсіў мой).

Прывёўшы словы Цвікевіча аб лёзунгу вядомага „аматара славянафільскіх старажытнасьцяў, Шышкова“ — т. Вольфсон заяўляе:

„Нацдэмы цалкам і поўнасьцю солідарызаваліся з гэтым „політычным дэвізам“, уносячы ў яго „направачны коэфіцыент“ на стагодзьдзе, прайшоўшае ад Шышкова“ (стар. 32, курсіў мой).

Да чаго гэта аналёгія і нават атоесамліваньне („цалкам і поўнасьцю солідарызаваліся...“) нацдэмократызму з славянафільствам? Гэта гістарычна няправільна і таму гэта нас разбойвае ў барацьбе з нацдэмократызмам. Бясспрэчна, можна знайсьці што-ні-што агульнае паміж шышкоўшчынай і нацдэмізмам, але знаходжаньне гэтага агульнага ўяляе сабою пусты занятак, часта формальнае мэханічнае збліжэньне дзвюх зусім рознародных плыняў. З політычнага-ж пункту погляду, гэта значыць адзіна правільнага і тэорэтычна-мэханічнае збліжэньне нацдэмократызму з славянафільствам уяўляе сабою вялікую небясьпеку: кожная з гэтых плыняў губляе свой спэцыфічны гістарычны і клясавы зьмест, кожная з іх выступае тады не як самастойная плынь, абумоўленая сваімі ўласнымі клясавымі карэньнямі, а як модыфікацыя другога, як яго некаторая відазьмена дзякуючы чаму кожная і губляе свае ўласныя клясавыя карэньні.

— Нацдэмократызм — гэта шышкоўшчына спусьціўшы 100 год, — выходзіць па т. Вольфсону, і ён змушаны зьвярнуцца, каб запоўніць 100 год, да *направачнага коэфіцыенту*“, моў, калі Шышкоў гаварыў „пра Эўропу, як пра прасякнутую праклятым духам рэвалюцыі — *якобінствам*“ (стар. 32), то нацдэмы гавораць так пра... Расно з яе праклятым духам „*бальшавізму*“ (стар. 33).

Такая пастаноўка пытаньня дапамагае толькі затушоўваньню рэальнага клясавага зьместу канкрэтнага гістарычнага пэрыоду, выхалашчваньню, падмене клясавага зьместу нацдэмократызму (які шышкоўшчыны) некаторымі формальна тоежсамымі ідэолёгічнымі элемэнтамі шышкоўшчыны.

„Дзіва, што!—піша т. Вольфсон—І нацдэмы-ж змагаліся за „чыс-тагу мову“ супроць данавання ненавіснай „чужаземшчыны“. І нацдэмы-ж заклікалі да „ўласнай“ нацыянальнай стыхіі. І яны-ж культывавалі „народны“ стыль. І яны-ж патрабавалі „адмовы ад малпавых запазычанняў“, праўда, ўжо не з Эўропы, а з Расіі з-ле праклятым духам — бальшавізмам“... (стар. 32, курсіў мой).

Такім чынам, і шышкоўшчына і нацдэмократызм прадстаўлены, як формальна-атоесамленая сукупінасьць ідэй, яны ператвораны ў самадаўляюч. тэорыі, прызнаваць і падзяляць якія — справа густу, а ня класавых інтарэсаў. Адарваўшы нацдэмократызм ад яго рэальных класавых карэньняў — ад кулацтва, т. Вольфсон закрывае сабе шлях. Чры данамозе якога ён мог бы звязаць сучасныя контррэволюцыйныя лезунгі нацдэмократызму з яго быццам-бы славянафільскай асновай. Нічога дзіўнага няма ў тым, што ён змушаны гэта зрабіць у парадку „папраўкі“.

„Выкідаючы лезунг „Прэч ад Масквы“ нацдэмы імкнуліся, зразумела (...—гэта характэрнае „зразумела“) да пэўнай класавай мэты — ізолявацца ад цэнтру пролетарскай дыктатуры і г. д.“ (стар. 33).

Тав. Вольфсон не дарэмна кажа пра „паправачны коэфіцыент“, ён змушаны ў *парадку папраўкі прышпіліць* да „шышкоўскай“ асновы сучасныя класавыя інтарэсы нацдэмізму. Іначай ён, канечне, зрабіць ня мог: з формальнага атоесамленьня нічога ня высмакчыш, *звязаць „ашышкаваны“ нацдэмізм з рэальным нацдэмізмам* досыць цяжка, паказаць, як лезунг „Прэч ад Масквы“ выступае ў якасьці натуральнага, нязбежнага, выніку з сучаснай класавай, буржуазнай прыроды нацдэмізму, т. Вольфсон ня можа...

„Ашышкаваўшы“ нацдэмізм, т. Вольфсон адначасова зьняў з сябе клопат аб ускрыцьці сапраўдных класавых карэньняў нацдэмізму. Што справа ў сапраўднасьці абстаць так, відаць з дачиненьня артыкулу да тэорыі Цьвікевіча. Аб ёй т. Вольфсон піша: „Цьвікевіч *зусім адкрыта расшыфроўвае*, чаму нацдэмаўскія „незалежнікі“... палалі сымпатыямі да славянафільства“...

„... На гэтым грунце нацдэмаўскі „дасьледчык“ Цьвікевіч пабрэ-таўся з чорнасоценым абрусцелым тыну Гавароўскага і г. д.“ (стар. 14, курсіў мой).

Што ўсё гэта значыць? Няўжо тав. Вольфсон сур'ёзна думае, што „Цьвікевіч *зусім адкрыта расшыфроўвае*“, чаму нацдэм і інш...? Хіба няясна, што Цьвікевіч *не расшыфроўвае*, а наадварот, *зашыфроўвае* свае сапраўдныя класавыя карэньні? Партыя кажа, ня вер яму, гэтаму класаваму ворагу, ён замятае сьляды. А артыкул кажа: ён *адкрыта расшыфроўвае*. Партыя кажа: *на сваёй класавай буржуазнай аснове, на глебе атоежсамленых класавых інтарэсаў* зыходзяцца нацдэмы і вялікадзяржаўны шовініст. Артыкул кажа: *на „гэтым грунце“*, гэта значыць на глебе абстрактнай шышкоўскай асновы, набрагаліся нацдэмы з вялікадзяржаўнікамі, з абрусцелымі.

Чаму гэта? Таму што выходным пунктам зьяўляецца вялікадзяржаўная нігілістычная ацэнка гэй бірацсбы, якую партыя даводзіць да вельмі з усёй сур'ёзнасьцю супроць усіх праяўленьняў нацдэмізму, супроць усіх іхных хітрыкаў схаваць свае карэньні ў беларускім кулацтве, хоць-бы цаной ствареньня легенды аб сваёй нібы-та шышкоўскай аснове. Створаная нацдэмамі містыфікацыя ня толькі ў артыкуле не выкрываецца, а замацоўваецца і нэват — бярэцца ў якасьці зброі змаганьня і імі.

Вялікадзяржаўнае стаўленьне да барацьбы партыі з нацэмізмам вызначае далую т. Вольфсонам характарыстыку контррэвалюцыйнай дзейнасьці нацэмаў.

Характарызуючы „рэальную політыку“ нацэмаў, з вычарпальнай яскравасьцю паказваючы, што яна была ў пералётах ад Дзянікина да Аўстрыі ад Адстрыі да Прыбалтыкі, да Ўсходня-галіцыйскага дэкадэра, да САЗШ і г. д. і г. д.—тав. Вольфсон піша:

„Трэба аддаць справядлівасьць нацэмам, што ва ўсёй іх дзейнасьці ня было „ані прынцыпальнасьці, ані пачуцьця“ (стар. 67, апошнія словы гледаць нацэмам, якіх т. Вольфсон цытуе, курс у мой).

У другім месцы: „у сапраўднасьці гэта было *бяспрынцыпна-дзяляцкім політыканствам*, „рэалізм“ якога быў „рэалізмам“ усякага прастытуаваньня“ (стар. 68, курс у мой). На той-жа старонцы зноў: „У іх орыентацыях сапраўды ня было *ані прынцыпальнасьці, ані пачуцьця*“.

Ці трэба ўскрываць прадажнінасьць нацэмаў, прастытуаваньне і іх „нацьянальнага здраджэньня“, іх гандаль оптам і ў розьніку інтарэсамі працоўных мас Беларусі? Абавязкова трэба, з усёй сілай і падкрэсьленасьцю, як гэта зрабіў т. Вольфсон.

Але ці можна на гэтай надставе сказаць, што яны—лашчы *бяспрынцыпна-я* ворагі, што „ва ўсёй іх дзейнасьці ня было *ані прынцыпальнасьці, ані пачуцьця*“?

Хіба ва ўсёй іхняй дзейнасьці няма пэўнай *паслядоўнасьці, прынцыпальна-непрымірнасьці* клясавога ворага, які ідзе на ўсе, абы захаваць свае клясавыя пазыцыі? Хіба мы можам адмовіць у зьвяржэньні пачуцьці нацэмаў, што змагаліся да апошняй магчымасьці і здаліся толькі тады, калі другога выхаду ў іх, як здача, ня было.

Скажыце-жа, што ва ўсёй хлусьлівай, прадажнай, здрадніцкай дзейнасьці нацэмаў ня было „ані прынцыпальнасьці, ані пачуцьця“, гэта значыць—сказаць, што яны ўсё гэта рабілі ня ў імя і *не для* буржуазна-кулацкай рэстаўрацыі, а для сваіх вузка-эгоістычных імкненьняў. Гэта значыць, і нашу барацьбу з імі пазбавіць прынцыпальнага, гэта значыць політычнага сэнсу. Гэта значыць, хварэць на вялікадзяржаўны нагілізм у адносінах да змаганьня, якое партыя вядзе супроць нацэмакратызму.

Той-жа вялікадзяржаўны шовінізм сказваецца, калі т. Вольфсон сам блізка падыходзіць да пытаньня аб адносінах нацэмаў да кулацтва.

На стар. 52 ён піша: „Нацэмы стараліся праз кулацкую верхавіну вёскі падпарадкаваць беларускае сялянства свайму ўплыву“.

Далей на стар. 53: „Усё гэта, зразумела, былі толькі шляхі для дасягненьня асноўнай клясавай мэты нацэмаў падпарадкаваць свайму ўплыву беларускае сялянства“.

Тут усё адносіны перакручаны і пастаўлены на галаву. Не нацэмы выступаюць у якасьці агентаў кулацтва, а наадварот, кулацтва выступае ў якасьці агентury нацэмаў, праз якую яны стараліся падпарадкаваць свайму ўплыву беларускае сялянства. „Аказваецца, яны імкнуліся *падпарадкаваць... беларускае сялянства*“, у тым ліку, зразумела, і кулацтва... буржуазнай ідэалёгіі.

Замест таго, каб вылучыць сярэдняцкае і бядняцкае сялянства, замест таго, каа паказаць іх як аб'ект эксплёатацыі кулацтва, а нацэ-

10.11.1918 г. ч. 1. 10.11.1918 г.

дэмаў, як агентаў, якія ажыццяўляюць гэтую эксплёатацыю,—т. Вольфсон прымушае кулацтва падначальвацца... буржуазнаму ўплыву, а пасля агрымніня адпаведнага выхавання паўплываць на астатняе сялянства ў нацдэмаўскім духу.

Вось да чаго дагаварваецца артыкул.

Але гэта паслядоўна: раз нацдэмы—гаспадары, кулацтва іхная агентура, то апошняму трэба яшчэ прышчэпліваць буржуазную ідэю, раз нацдэмы—самі сабе гаспадары (бо яны-ж „шышкоўцы“, яны ня маюць клясавых прынцыпаў: іх дзейнасць, згодна артыкулу, „ані прынцыпіяльная, ані пачуццёвая“. У перакладзе на мову агульных формул т. Вольфсона, з якіх ён выходзіць, апошняя акалічнасць выглядае так: буржуазны змест выпарыўся („ані прынцыпіяльнасці, ані пачуцця“), ён абярнуўся ў чыстую нацыянальную форму („орыентацыі на ўсе нацыянальнасці—англчан, немцаў, амэрыканцаў, палякаў і г. д. і г. д.) Тав. Вольфсон правільна падсумаваў волыт свайго канкрэтнай барацьбы з нацдэмамі...

Нацдэмы ў свой час высунулі „тэорыю“ аб асобнай „гістарычнай місіі“ беларускага народу.

Як-жа артыкул падыходзіць да гэтай тэорыі?

Раней, чым адказаць на гэта пытаньне, устанавім як партыя падыходзіць да ўсякага роду „місіі“.

Па-першае—зусім ясна, што ўсе гэтыя „місіі“, якія разьвіваюць нацыяналісты розных краін, да дзіўнага падобны адна на адну, ня выходзячы за межы агульнапрынятых „вялікіх“ буржуазных добрадзеяў. Па-другое—усе яны прадстаўляюць сабою толькі форму ваяўнічага, нацыяналістычнага спаборніцтва, форму „выключнасці“ (Ленін), якую прапаведуюць буржуазныя нацыяналісты ўсіх краін. У супроцьвагу ўсім гэтым *місіям* эрскім абаснаваньням свайго права на „месца пад сонцам“ марксызм-ленінізм выстаўляе бязумоўнае роўнапраўе нацыяў, права нацыяў на самавызначэньне, *незалежна ад усіх існуючых у іх ілюзіяў і фікцыяў наконт свайго „гістарычных місіі“, выкрываючы іх антыдэмакратычнасць, рэакцыянальнасць, часам імперыялістычную існасць*. Разам з тым марксызм-ленінізм адразу-ж высювае інтэрнацыянальную солідарнасць пролетараў і працоўных усіх краін, адзінства іх інтарэсаў і іх неспрымную супроцьлегласць інтарэсам эксплёататарскіх кляс кожнай краіны.

Падкрэсліваючы гэтае інтэрнацыяльнае адзінства пролетарыяту, марксызм-ленінізм ня здымае, аднак, пытаньня аб „нацыянальнай гордасці“, аб гістарычным значэньні нацыі. Само сабою зразумела, што ўсякага роду „місіі“, абраныя мэты і інш. адкідаюцца ў бок, як ідэалістычная гніль. Аднак, пытаньне „аб нацыянальнай гордасці“ застаецца і адмахнуцца ад яго нельга.

Калі Ластоўскі і іжэ з ім ставіць пытаньне аб „нацыянальнай гордасці“ беларусаў, то нельга з ленінскага пункту гледжанья зрабіць так, як зрабіў т. Вольфсон.

Што ён зрабіў? Ён прывёў разважаньні Ластоўскага аб Ноўгарадзе Пскоўскім, аб Беларускім краі, іх значэньні ў былой Расіі. Ён прыводзіць цытату з Ластоўскага: „...Напалеаўнае заданьне ў гісторыі—дэцэнтралізм і незалежнасць, якія дадуць новыя цэннасці, нясуць вызваленне чалавецтву, якое задыхаецца ў путах стагна-цэнтралістычнага абсалютызму, таксама ў дэмакратычных і соцыялістычных дзяржавах“.

Ясна, што усе гэтыя „ідэі“ Ластоўскага нішто іншае як зброя, накіраваная супроць дыктатуры пролетарыяту, прычым зброя устарэ-
лая, заіржавелая і страцішая ў значнай меры сваю сапраўднасьць.
Што-ж піша тав. Вольфсон?

„Вось „гістарычная місія“, якая па думцы нацдэмаў ляжыць на
беларускім народзе. Прынцып, што толькі народ-носьбіт тэй, альбо
іншай „місіянскай“ ідэі можа заняць пачэснае месца ў лоне сваіх
славянскіх пабрацімаў, такім чынам, цалкам апраўданы“ (стар. 16).

І ўсё... Чаму апраўданы? Як апраўданы? Чаму ўхіляецца ад па-
судленага пытаньня? Чаму не выкрываць нацдэмаў, не разьвіць
нашага партыйнага пункту погляду?

Мала таго, што артыкул *канкрэтна* не выкрывае сапраўднага
значэньня нацдэмаўскай „місіі“. У ім даецца па існасьці нігілістычны
падыход да важнейшага пытаньня нашай нацыянальнай політыкі.

Ці павінны мы ставіць пытаньне аб „нацыянальнай гордасьці“
беларусаў? Павінны. Выступаючы як адзіны носьбіт культуры народаў
БССР, нацыянальнай па форме і сацыялістычнай па зьместу, мы *па-
вінны* ставіць гэта пытаньне і *на сваім* вырашэньні яго, ні ў якім вы-
падку не абмяжоўваючыся голым адкідваньнем нацдэмаўскіх „місій“.

З нашага пункту погляду нацыянальнай гордасьцю працоўных
беларусаў зьяўляецца КП(б)Б, высьпунтыя з асяродзьдзя беларускага
народу рэволюцыйныя правадары, героічная КПЗБ(б), рэволюцыйныя
беларусы, якія прымалі ўдзел у падрыхтоўцы Кастрычніка, у самон
Кастрычніцкаўскай рэволюцыі, у сацыялістычным будаўніцтве, у гра-
мадзянскай вайне. Гэту *нашу* нацыянальную гордасьць мы павінны
супроцьпаставіць той ложнай, асновай на хлусьні ў мэтах нацыяна-
лістычнага спаборніцтва, рэакцыйнай, нацыянальнай гордасьці, якую
высоўваюць нацдэмы. Адным нігілістычным адмаўленьнем тут не адмах-
нешся. Пустое месца, якім па даным пытаньні зьяе артыкул, вядзе
просьценька да вязкадзяржаўнага шовінізму¹⁾.

Разам з тым застаецца нявыкрытай тая „нацыянальная гордасьць“,
якую хацелі прышчапіць масам беларускага народу нацдэмы. У сапраўд-
насьці, у *кім* бачаць нацыянальную гордасьць нацдэмы?

У Скарыне, у літоўска-беларускіх князях, у „князеўне Рагнедзе“
і г. д. У чым бачаць нацыянальную гордасьць нацдэмы?

— „Наш народ цхі і гуманны“, нашэптвае Ластоўскі. „Эксцэсы
рабілі іншыя“, нагаварвае ён.

Гэта паклёп на працоўных беларускага народу. І гэты паклёп
нельга абыйсьці моўчкі. Клясавое змаганьне кіпела і кіпіць у бела-
рускім народзе як і ўсюды. А тое, што нацдэму ў яго ханжанскай
манэры хочацца абазначаць, як „эксцэсы“, зьяўляецца па існасьці най-
больш вольным выражэньнем дзейнасьці, актыўнасьці мас, іх рэво-
люцыйным выступленьнем. А ў рэволюцыйным руху на Беларусі пра-
цоўныя масы беларускага народу прымалі і прымаюць самы чынны
ўдзел. Таму трэба выкрыць салодка-прытарную пропаведзь хрысьціян-
скага непраціўленьня і лагоднасьці ў вуснах мацерага нацдэмаўскага
ваўка. Трэба выкрыць гэта прыфарбоўваньне беларускага народу па
бараньне стада, якое тым зручней стрыгчы, чым больш лагоднасьці.

¹⁾ Наз тая выказваньні Ластоўскага, якія прыводзіцца ў артыкуле, выказаныя на
пра Рускаю змову і яе значэньне для Беларусі, гэта датыча ня толькі сьвежа крыва-
ван раны, дзячыненай расійска-польскай урадай у Рызе. „Нельга прайсьці маўчком Тым
больш што Рuskая змова заўсёды часта мільгае ў артыкуле то ў вуснах Ластоўскага,
то ў вуснах Баліцкага і інш. Тут неабходна было разьвіць партыйны пункт гледжанья,
які абаснаваны ў артыкулах і прамовах Леніна.

яму надасі, чым больш нявольніцтва яму прышчэпіш. Дух няволь-
ніцтва — вось нацыянальная гордасць нацдэма. Таму ён падбірае
у гісторыі ўсё нявольніцкае і імкнення увекавечыць яго. Таму ён
і ў сучаснасці хоча бачыць толькі „цішыню“ і „гуманнасць“. І гэту
„нацыянальную гордасць“ трэба выкрыць. Ад ідэамократызму нельга
пакідаць камяня на камяні. Трэба накіраваць на яго ўсю сілу бяз-
гаснай, непрыміраймай партыйнасці.

А што-ж робіць тав. Вольфсон? А ён з гэтага поваду ўспамінае...
Карамзіна.

Як-быццам гэта найвялікшае злачынства: „...лётаць на шпаркіх
рыльях выябражэння ў аддалёную пахмурнасць сівых часоў“...
Як-быццам справа ня ў тым, што там знаходзіць: рэвалюцыйны, альбо
рэакцыйны змест. Як-быццам справа ня ў тым, што нацдэмы шукаюць
у гісторыі ўсё рэакцыйны змест, падбіраюць яго на крысе і імкнучыся
увекавечыць нахлыст вядомага „гістарычнага бізуна“. Як-быццам мы не
павінны ўскрыць рэвалюцыйны змест гісторыі Беларусі і паказаць
сваіх рэвалюцыйных папярэднікаў.

Альбо можа быць, сапраўды, нацдэмам ўдалося ператварыць
нацыянальную форму, гэта значыць тое, што адрознівае гісторыю
Беларусі ад гісторыі іншых народаў у... буржуазную? Тады, канечне,
паслядоўна лепш не чакаць і замоўкнуць. Нават лепей перапусціць
яе нацдэмам.

І тав. Вольфсон гэтак і робіць.

Ён прыводзіць рад цытат, якія надзвычай ярка паказваюць клер-
ыкалізм нацдэмаў. Ён дужа наглядна паказвае, як рэлігійныя мотывы,
чорнасоценны цемрашл пранізвае ўсе ўстановы, усе тэорыі нацдэмаў.
Ён падкрэслівае непарушыны саюз, у які нацдэмы ўступаюць з цар-
квою. Усё гэта дужа добра і прыгожа ілюструе эвалюцыю буржуаз-
нага нацыяналізму, з якога выцягаюць усеякі напек ад дэмакратызму,
і які на нашых вачох ператварыўся ў нацыянал-фалізм. Усё гэта між
іншым сыцьвярджае партыйны пункт погляду, які награве вылучыць
у нацыянальным руху яго два струмені: абмежаваны, рэакцыйны
буржуазны нацыяналізм і сапраўды рэвалюцыйна-вызваленчы рух
шпрых трацоўных мас. Мыні ў якім выпадку не задзікаваны ў адна-
родным афірмоўванні нацыянальнага руху. Таму ўсё імкненні нац-
дэмаў прадстаіць у *весь* беларускі нацыянальны рух з імянамі рэлі-
гійнымі элементамі павінны быць намі выкрыты. Таму, калі Трам-
повіч піша: „У той час калі ва ўсіх нашых суседзяў нацыянальны
рух быў адзіным грунтам адзінаства, у нас да гэтага далучалася
яшчэ рэлігійнае пытаньне“, мы павінны выкрыць, што і паказаць, што
ў нас, у беларусаў, нацыянальна-вызваленчы рух абходзіўся і абхо-
дзіцца без „далучэння яшчэ рэлігійнага пытаньня“.

А які-ж падыход артыкулу да тэзісу Трамповіча? Замест гэтаго,
каб выкрыць нацдэма, т. Вольфсон піша: „Гэтая акалічнасць давала
нацдэмам повед нязменна пацрэсціваць асобную ролю рэлігіі
у нацыянальных дэсах беларускага народу“ (стар. 38, курс. у мом).

Як-жа гэта выходзіць? Якая такая „гэтая акалічнасць“ давала
нацдэмам повед і г. д.? Няўжо мы можам згадзіцца з нацдэмамі
з тым, што да ўсяго нацыянальнага руху у Беларусі „далучалася яшчэ
рэлігійнае пытаньне“? Не, ня можам згадзіцца, бо гэта-б адзначалі
стыць *весь* нацыянальны рух, у тым ліку рэвалюцыйна-вызваленчы
і *у* *гледжаньне і працоўку* нацдэмаў. Ня можам абыйсці і гэтаго моўкі,
бо яно было-б выражэннем *нігілізму* у дачыненні да нацыянальна-
вызваленчага руху. Ня можам абмежавацца тым, чым абмяжоўваецца

артыкул: „На іх адчуваўся прыкметны ўплыў цюгавай формалізацыі, якую „благасловляе, дары небесныя ісходзіць“... Таксама з мала дапамагае нічога ня кажучы заява, „гэта быў адзін з шматлікіх прыкладаў дэмакратызму“ (стар. 10).

нацдэмакратызму" (стар. 10).
Нада вялікай уступчывасцю, уступчывасцю, якая сьведчыць аб вялікадзяржаўным стаўленьні да беларускага рэвалюцыйнага інтэлігенцыі, адзначеда артыкул у крытыцы нацдэмаўскай тэорыі аб беларускай інтэлігенцыі. Змагаючыся з нацдэмаўскай тэорыяй аб беларускай інтэлігенцыі, мы павінны падкрэсьліць *распаласцінне* у беларускай інтэлігенцыі. І калі ў сувязі з крытыкай нацдэмаў, як жывым і ва ўсім артыкуле ані словам не успамінаецца аб беларускай рэвалюцыйнай, пролетарскай інтэлігенцыі, то гэта ёсць вялікая дзяржаўная шчыльнасць. І толькі з пункту погляду вялікадзяржаўнага шчыльнасці можна прарабодзіць такую рэч перапусціць усю беларускую інтэлігенцыю нацдэмам.

Таксама абстаіць справа ў артыкуле з „крытыкай“ на домаўсаві
тэорыі „дзвёх культур“. У аснове гэтай „тэорыі“ ляжыць звычай
выяўнічае, буржуазна-нацыяналістычнае супроцьстаўленне *сваёй* і *чужо*
нальнай культуры ў *цэлым*, *чужо* нацыянальнай культуры ў *дэталі*.
Як мы крытыкуем надобныя тэорыі? Мы помнім словы Леліна аб
дзвёх нацыях у кожнай нацыі, дзвёх культурах у кожнай нацыянальнай
культуры. Мы помнім словы Леліна аб адзінастве інтарэсаў пралетарыяў і
працоўніц усіх краін і аб непрыкрытай супроцьстаўленні інтарэсаў
з гэтага, мы і выкрываем усю *буржуазную* тэорыю „дзвёх культур“.
Змагаючыся з панаваннем, якая культывуецца нацыяналістамі ў
адносінах да „чужаземшчыны“, мы не выступаем за „чужаземшчыну“
ў *цэлым*, мы і ў ёй ускрываем сацыялістычную рэвалюцыйную аснову,
з якой мы абвешчваем сябе солідарнымі. Мы адводзім ад сябе панаванне
паўноку пытання аб *сущэльнай* „чужаземшчыне“, таксама як і аб адзіна
стве *сваёй* нацыі—сваёй нацыяналістаў.

Між тым, артыкул, змагаючыся з зоолагічным шовінізмам на-
дэмаў, супроцьстаўляе яму „любасьць“ да „чужаземшчыны“ *наогул*.

„Нацдэм усялякімі спосабамі імкнецца агарадзіць сябе ад „чужага уплываў“, ад усяго „нааоснага“, „чужога“, „не сваіго“, замянуўшы ў „сваім“, „родным“, „нацыянальным“ (стар. 10).

• „Нацлэмы вядуць барацьбу не на жыццё, а на смерць з усіма „чужаземшчынай“. Асабліва адкрыта вялася гэта барацьба у галінах „лінгвістыкі“ (стар. 11). І далей ідзе размова пра тое, як рускае слова „перароблялася“ ў... беларускія: „Яны (нацлэмы) дэбіліліся... што ператваралі „аэрадром“ у „летнішча“, „паралелепірам“ у „роўналежна-бочнік“, „зоотэню“—у „жывелазнаўства“, „термометр“—у „цен імер“, „апетит“—у „жадзедзь“ і г. д.“ (стар. 11).

Варта, між іншим, адзначаць, што прыклады „нянавiсьцi“ беларускіх нацлэмаў да „чужаземшчыны“, якія прыводзяцца т. Вол'фсонам, сьведчаць адначасова і аб „любасьцi“ іх да „чужаземшчыны“, толькі да другой „чужаземшчыны“. Тав. Вол'фсон не заўважае, што калі ў прыкладах адчувалася нянавiсьць да „русай чужаземшчыны“, то тамак-жа можна адчуць любасьць да польсай „чужаземшчыны“. Гэтак акалічнасьць трэба было заўважыць і зьвярнуць на яе адпаведную ўвагу. У той час, як самі нацлэмы, як „людзi справы“, а не красамоўцы, як сапраўдныя рэакцыянеры, дужа празрыста робяць намеры, што іх нянавiсьць да „чужаземшчыны“ дужа адносная, што ненавiдзяць яны Расію Савецкую, а любяць Польшчу *фашыстскую* (нена-

відзячы, канечне, Польшчу *пролетарскую* і любячы Расію № 2, Расію бела-эмігранцкую), — т. Вольфсон па вялікадзяржаўнаму *абсалютызуе* нацдэмаўскую нянавісьць да чужаземшчыны ў яе аднабокасьці — у адноснах да ўсяго *рускага*. Ён сам не заўважае, у якую супярэчнасьць ён грапае з выкладзенымі ім фактамі прадажнасьці, нацдэмаў, і зьвяртаньня за дзпамогаю да буржуазных урадаў амаль *усіх* краін, прадажнасьці, у якой ён ня мае нахілу бачыць „ані прынцыпільнасьці, ані пачуцьця“. Але ва ўсёй гэтай „няўважлівасьці“ лішні раз выкрываецца, што т. Вольфсон забыўся аб клясавых карэньнях беларускага нацдэмакратызму.

Вернемся, аднак, да барацьбы, якую т. Вольфсон вядзе з нацдэмаўскім шовінізмам. Такім чынам, у тав. Вольфсона нацдэмы выключалі ўсё „чужое“, аберагаючы ўсё „сваё“, выкідалі рускія словы і прычымвалі свае беларускія. Ці правільная гэта абмалёўка справы нацдэмаў, іх барацьбы на фронце лінгвістыкі? Не, няправільная. Гэта абмалёўка ў сьвятле вялікадзяржаўнага шовінізму.

Сапраўды, як трэба з партыйнага пункту погляду падыйсьці да справы нацдэмаў у галіне беларускай лінгвістыкі? Зусім зразумела, што справа нацдэмаў заключалася ў тым, што яны змагаліся супроць ўсяго *прогрэсыўнага, рэволюцыйнага*, што ёсьць у беларускай мове, у расійскай і ў цэлым радзе іншых моў, што выражае сабою паказную Леніным сусветна-гістарычную тэндэнцыю да адзінства, сувязі, інтэрнацыяналізму. У супроцьвагу гэтаму нацдэмы высоўвалі ўсё *консэрватыўнае, рэакцыйнае* як у беларускай мове, так і ў іншых. І менавіта, як *рэакцыяна-буржуазны* струмень у беларускай лінгвістыцы ў супроцьвагу *рэволюцыйнаму, пролетарскаму* павінна быць выкрыта работа нацдэмаў, а не як проста нянавісьць да „чужаземшчыны“. Між тым тав. Вольфсон апошняе і робіць. Ён змагаецца з дужа адноснай ч. навісьцю беларускіх нацдэмаў да „чужаземшчыны“ — з пункту погляду досыць абсалютнай любасьці да расійскай „чужаземшчыны“. У нацдэмаў „нянавісьць“ адносная, бо абсалютным для іх зьяўляецца клясавы інтарэс кулацтва. У тав. Вольфсона яна абсалютна, бо ня мае клясавых карэньняў і таму цалкам накіравана супроць расійскай „чужаземшчыны“. Але гэта і ёсьць вялікадзяржаўны шовінізм.

Нічога даўнага затым няма, што мы ў артыкуле сустракаемся з такім палажэньнем: „*Вярхоўны крытэрыў у іх — гэта захаваньне нацыянальнага стылю*“... *Ня клясавы інтарэс, а нацыянальны стыль выступае ў нацдэмаў вярхоўны ч крытэрыем?*

Артыкул ідзе яшчэ далей. Кажучы пра стыль, як нацыянальны стыль, а ня тыль эпохі, т. Вольфсон заяўляе: „За барацьбою стыляў хаваецца барацьба клясаў“ (стар. 20). Само сабою зразумела, што т. Вольфсон тут-жа тлумачыць, што гутарка ідзе пра *клясавы* стыль.

„Праз стыль кляса надае быту і мастацтву тое аформленьне, якое данае клясе працягваюцца найболей мэтанадзейным, г. зн. найбольш адпавядаючым яго інтарэсам. У стылі адбіваецца клясавы сьветапогляд, у ім выражаецца клясавая ідэолёгія“.

Такім чынам, тав. Вольфсон „выратоўваецца“ ад нацыянальнага стылю на „клясавы пункт погляду“. Аднак, паглядзім, куды ён сапраўды выратоўваецца. Падсумоўваючы, ён піша:

„У тым разуменьні нацыянальнага стылю, якое культывавалі нацдэмы, натуральна, адбівалася ўсё клясавое імкненьне гэтых ідэолягаў буржуазіі і кулацтва“ (стар. 29, курсіў мой).

Такім чынам, клясавасць імкненьне нацдэмаў, як ідэолягаў буржуазіі і кулацтва адбілася ў іх разуменьні нацыянальнага стылю.

Што-ж гэта за разуменьне нацыянальнага стылю, якое культывавалі нацдэмы?

Як вядома і як піша тав. Вольфсон, нацдэмаўскае „разуменьне нацыянальнага стылю“ заключаецца ў самабытнасьці яго, самадаўлеючым характары яго, у выключнасьці, якая не дапускае чаго-небудзь „чужога“ і г. д. Словам, у яго ваяўніча-конкурэнтным характары ў адносінах да другіх нацыянальных стыляў, як гэта належыць буржуазным прапаганднікам нацыянальнай грызні. Каб стварыць гэты „стыль“, нацдэмы зьбіраюць у адно ўвесь рэакцыйны зьмест гісторыі Беларусі і імкнуцца прадставіць гэты рэакцыйны зьмест як нацыянальную асаблівасьць, як нешта, што мае дачыненне да нацыянальнай формы, як тое агульнае, што быццам яшчэ ўсе клясы беларускай нацыі і адрозьнівае яе ад усіх астатніх.

Калі нацдэмы кажучы гэткае наша разуменьне нацыянальнага стылю, і гэта разуменьне мы культывуем, — то мы павінны выкрыць і паказаць, што яны займаюцца ня пытаньнямі стылю, гэта значыць формы, а пытаньнямі разьвіцьця ў гэтым стылі рэакцыйнага буржуазнага зьместу. Мы ня можам і не павінны прымаць тую фікцыю, якую прапагандуюць нацдэмы, быццам гутарка ідзе пра разуменьне імі нацыянальнага стылю. І калі тав. Вольфсон з ўсёй сур'ёзнасьцю ліша, што ў нацдэмаўскім разуменьні нацыянальнага стылю адбілася іх буржуазна-кулацкая прырода, то гэта і ёсьць вялікадзяржаўны шовінізм, альбо, кажучы словамі т. Вольфсона, — нацыянальная форма ператворана нацдэмамі ў... буржуазную.

Вось куды выратаваўся т. Вольфсон ад свайго тэзісу:

— „За барацьбой стыляў хаваецца барацьба клясаў“.

Да гдзіўнай выразнасьці выступае вялікадзяржаўны шовінізм у тым, як т. Вольфсон „крытыкуе“ нацдэмаўскую тэорыю аб „заввёх окупацыях“. Выкладаючы гэту тэорыю, т. Вольфсон ішоў: „Контр-рэволюцыйны поэт Дудар пісаў аб тым, што Бэльвэдэр і Крэмль разарвалі Беларусь — „пасеклі наш край папалам“ (стар. 38). Ясна, што гэтай „тэорыяй“ нацдэмы імкнуліся прадставіць знаходжаньне БССР у Савецкім Саюзе, як гэткую-ж окупацыю, як знаходжаньне Заходняй Беларусі ў складзе польскай дзяржавы.

Як-жа трэба адказаць на гэту „тэорыю“? Сьмешна, канечне, гаварыць пра такія рэчы, аднак, калі змагаемся з клясавым ворагам, трэба гаварыць да канца. Лічым-жа мы патрэбным выкрываць беларуска-гвардзейскія байкі аб „прымусовай працы“, хоць у нас яны выклікаюць толькі сьмех. Гэтак і з „тэорыяй“ нацдэмаў. Трэба паказаць на тую героічную барацьбу, якую вялі і вядуць пролетары і працоўныя масы Савецкай Беларусі ў саюзе з пролетарамі і працоўнымі масамі іншых рэспублік нашага Саюзу менавіта для таго, каб адстаяць сваю диктатуру пролетарыяту, сваю рабочую дзяржаву і яе ўваходжаньне ў Савецкі Саюз, — барацьбу, у якой выявілася нязломная воля працоўных мас Беларусі да саюзу з працоўнымі астатніх пролетарскіх рэспублік.

А як-жа тав. Вольфсон адказвае? Прывёўшы словы Дудара „Бэльвэдэр і Крэмль... пасеклі наш край папалам“, — тав. Вольфсон няпасрэдна кажа далей:

„А пра Беларусь нацдэмы гаварылі ў сваіх звычайных „урапатрыятычных“ маштабах. Вось як, напрыклад, адзначаў тэрыторыю Беларусі Доўнар-Запольскі: „Беларусь — гэта вялізарны край, кагоры складаецца з губэрняў: Менскае, Магілёўскае і Смаленскае (цалкам), блізу ўсяе Віцебскае губэрні..., блізу ўсяе Віленскае, Горадзенскае

г.б.ри", трох паўночных паведаў Чэрнігаўскае губэрні, да 3-х сумежных і т.б.б.асяцей губэрняў: на захадзе — Пскоўскае, Цвярское і Арлоўскае" (стар. 38).

Там чынам, у адказ нацэмам на тое, што Беларусь окупавана „Масквою“, тав. Вольфсон кідае — „вы самі окупанты“. Вы, моў, ахапляеце Смаленшчыну, Арлоўшчыну і інш. тэрыторыі, што ўваходзяць у склад РСФСР. Моў, ты мне ў лён, я табе ў капусту...

Коментарыі, як кажучь, лішнія.

Коментарыі лішнія, калі т. Вольфсон, змагаючыся з нацэмамі ўсякімі выдумкамі аб Дастаеўскім, Глінку, Рэліне і інш., піша: „...Ластоўскі... Шчакаціхіні ня упуськалі выпадку казыраць гэтымі „ісьціна-беларускімі“ імёнамі" (стар. 12, курсіў мой).

Як гэтыя „ісьціна-беларускія“ напамінаюць сабою нейкую газету, тав. Вольфсон, разьбіраючы новы склад Прэзыдыуму БАН, пісала: „Вось падбралі „беларускі“ Прэзыдыум: Хацкевіч, Рыўлін і г. д.

Коментарыі лішнія, калі т. Вольфсон, крытыкуючы нацэмаўскія гатункі пра Глінку, Дастаеўскага і іншых, заяўляе: „... агульна-прынятым было сярод нацэмаў абвінавачаньне „Маскові“ ў тым, што яна пакрала ў беларусоў тая альбо іншыя культурныя каштоўнасьці" (стар. 12, курсіў мой).

Як гэта выходзіць? Тав. Вольфсон ясна пакідае ў руках нацэмаў як іх *неад'емлемы інвэнтар* палажэньне аб тым, што „Маскові“ абакрала беларускі народ. А мы, значыцца, адмаўляем, што старая царская Расія абакрала, аграма беларускі народ? Што-ж, мы значыць адмаўляем, што, напрыклад, у 70 проц. няшчэменнасьці дарэволюцыйнай Беларусі і ў значнай меры винаваты памешчыкі і капіталісты старой царскай Расіі, што добрая частка агульнай адстаткаў Беларусі павінна быць аднесена за лік нацыянальнага прыгнёту, які рабіла над ёю польшэйская монархія? Што-ж усё гэта аказваецца было — „агульна-прынятым“ толькі ў нацэмаў?

Наша партыя зацікаўлена ў поўным разгроме нацэмізму. Наша партыя ня можа пакінуць у руках нацэмаў зброю — абрабаваньня Беларусі расійскімі памешчыкамі і капіталістамі. Наша партыя ня можа адмаўляць, а тым самым пакрываць рабунак, які яны рабілі.

Калі Ластоўскі проста і адкрыта абвінавачвае марксызм у „феўдальным атавізьме“, які заключаецца па яго словах у барацьбе асноўнага апарату марксызму за супроцьнародны цэнтралізм і супроць аграбаваньня незаржаўных народаў, — нельга нігілістычна адмахнуцца фразою аб няпрыемлемасьці для нацэмаў „атавістычнай“ тэорыі аб класавых інтэрэсах, аб класавай барацьбе і іншых малапрыемных рэчах" (стар. 43).

Мала паказаць пры гэтым, што „нацэмы“ вялі змаганьне з „феўдальным атавізмам" марксыстаў таму, што яны „былі жыцьцёва зацікаўлены ў тым, каб скалаціць „адзіны нацыянальны фронт", на чале якога яны — соль зямлі беларускай — сталі-б" (стар. 43).

Само сабой зразумела, што гэта так і што гэта павінна быць у ўсёй сілай падкрэсьлена. Але як-жа гэта ўсё-ткі быць з абвінавачаньнем, кінутым Марксу, Энгельсу, Леніну? *Аргумент абыходзіць* гэта абвінавачаньне м'ячэньнем. І айднейшы паклёп на найвялікшых правідыроў міжнароднага пролетарыяту, якія лічылі права нацый на самавызначэньне бязумоўным запатрабаваньнем для кожнага сьвядомца рабочага, якія вялі самую бязьлітасную і непрыміруемую барацьбу супроць усякага нацыянальнага прыгнечаньня, якія заклікалі затхлы

бюрокрытычны цэнтралізм і супроцьпаставілі яму вольны саюз вольных народаў, — гэты паклёп пакідаецца ў артыкуле без адказу.

І ўсё гэта на тэй падставе, што марксызм загаварвае аб унутрынацыянальных класавых супярэчнасцях, што ён ёсць „тэорыя аб класах, аб класавых інтарэсах, аб класавай барацьбе і іншых малапрыемных рэчах“...

Надлік: найбагатшы матар’ял, які ёсць у артыкуле, выкарыстаны для барацьбы з нацдэмакратызмам з пункту погляду вялікадзяржаўнага шовінізму, з уступкамі на карысць нацдэмакратызму, з крытыкай яго не з партыйнага пункту погляду, а з пункту погляду вялікадзяржаўнага шовінізму. Зусім натуральна, што сам вялікадзяржаўны шовінізм акізваецца закранутым ў найменшай ступені, выходзячы з лёгкімі царапачкамі там, дзе яго павінен быў-бы сустраць бязьлітасны разгром.

* * *

Гэты артыкул быў у асноўным ужо напісаны (27/IX), калі ў „Звязьдзе“ ад 10/X з’явіўся артыкул г. т. М. Потапа і Е. Рыўліна, В. Сэрбэнгі і М. Юлава — „Аб кнізе тав. Вольфсона“. Артыкул імкнецца выкласыці станоўчыя і адмоўныя бакі працы т. Вольфсона і апошняе раскрытыкаваць.

Аднак, „крытыка“ гэта па кнізе т. Вольфсона з’яўляецца на існасць ня крытыкай, а спробаю абараніць вялікадзяржаўны шовінізм, які ёсць у працы тав. Вольфсона.

У чым асноўны змест артыкулу „чатырох“? Дамо ім самім слова.

„Цяпер можна падвесьці некаторыя вынікі. Тав. Вольфсон зрабіў сур’ёзную спробу ў першы раз сыстэматычна выкладаць змест ідэалогіі нацдэмізму. Ён выходным палажэньнем узяў агульныя партыйныя паставы і дакумэнты па нацыянальным пытанні, якія ён у агуле правільна выкладае. Але пры канкрэтызацыі і застасаваньні іх да аналізу асноўных палажэньняў нацдэмізму, у яго атрымалася рад памылак і недакладнасьцяў, якія граюць на руку вялікадзяржаўнаму шовінізму, а таксама нацдэмізму“ (курсіў мой).

Справа ясная: кніга ў асноўным правільная, але мае некаторыя „памылкі“ і недакладнасьці, якія граюць... і г. д.

У чым-жа „чацьвёрка“ бачыць „памылкі і недакладнасьці“?

Ія больш ня менш, як у тым, што тав. Вольфсон ня ўскрыў... класавых караняў нацдэмізму, што толькі (!) разглядаў ідэалёгію нацдэмаў самую па сабе, што ён „адмозіўся ад... гістарычнага падыходу“, што ён „у агульным (!) правільна выкладае ў радзе месца агульнапартыйныя погляды на тыя ці іншыя бакі нацыянальнага пытаньня... не заўсёды ўмеў правільна іх застасаваньне і арганічна звязаць з канкрэтным выкладаньнем і аналізам нацдэмізму“, у тым, што „аргумэнтацыя (г. Вольфсона) у даным выпадку ня з нашага арсэналу“ (густарка ідзе аб празьмерным падкрэсьліваньні адсталасьці Беларусі), што яна „падмацоўвае некаторыя палажэньні вялікадзяржаўнікаў і тых жа нацдэмаў“, — у тым, што „падыход т. Вольфсона да пытаньня аб іатэлігенцыі можа прывесці да політычна-няправільных вывадаў“, у тым, што „аб мэтодологіі нацдэмізму там амаль нічога няма“.

Вось кароткі „пералік памылак“ і „недакладнасьцяў“, што сустракаюцца ў працы тав. Вольфсона.

Праўду сказаць, невядома чаму дзівіцца: „сваяасабліваму“ разуменьню асноўных прынцыпаў марксызму-ленінізму альбо дужа бесцырамоннаму абыходжаньню з імі.

Абвясьціць адсутнасьць клясавага аналізу „памылкай і недакладнасьцю“, агаласіць адмаўленьне ад гістарычнага падыходу „памылкай і недакладнасьцю“, ператварыць варожую нам („... ня з нашага арсэналу“) аргумэнтацыю ў „не заўсёды правільнае ўжываньне партыйных прынцыпаў“, прадставіць адсутнасьць *партыйнай* крытыкі мэтодолёгіі нацдэмізму, як адсутнасьць усякай мэтодолёгіі і прыраўняць гэту акалічнасьць да „памылак і недакладнасьцяў“ і абвясьціць, урэшце, што толькі „нацдэмы і нацыянал-оportunісты сустрануць кнігу т. Вольфсона вельмі варожа...“!!!—не, да гэтага ў нас, здаецца, не даходзіла.

Гэта-ж значыць—выхаласьціць марксызм. Калі усё гэта—„памылак і недакладнасьці“, тады-ж што ёсьць *аснова* марксызму? Калі таварышы прад'яўляюць т. Вольфсону цяжкія абвінавачаньні, якія зводзяцца на існасьці да таго, што тав. Вольфсон стаіць на пазыцыях буржуазнага, ідэалістычнага, мэтафізычнага, вялікадзяржаўнага сьветапогляду, і *самі тут-жа* кваліфікуюць свае абвінавачаньні як выпраўленьне памылак („нось чаму так важна сваячасова выкрыць *памылкі* т. Вольфсона і асабліва найхутчэйшым чынам іх выправіць“),—то грош цана *сур'ёзнасьці* абвінавачаньня. Гэта значыць—аснову марксызму-ленінізму ператварыць у відзімасць адчу, а замест яе ў якасьці асновы ўзяць сабе нешта другое.

Таму няма ўжо сэнсу паказваць на ўстанаўліваемы „чацьвёркай“ *разрыў* паміж ідэолёгіяй і мэтодолёгіяй, між лёгічным і гісторычным, між „ідэолёгічнай крытыкай ідэолёгіі нацдэмізму“ і „выкрыцьцё клясавых карэньняў ідэолёгіі“.

Няма патрэбы паказваць на тое, што т. т. прыпісваюць часам т. Вольфсону рэчы, якія яму і ня сьніліся. Так, напрыклад, яны прыпісваюць т. Вольфсону сьцьвярджаньне, што лезунг „дзяржаўнай незалежнасьці заўсёды“ высоўваўся нацдэмамі. Між тым у тав. Вольфсоне чорным па белама напісана, што гэты лезунг „выкрышталізаваўся“ ў іх толькі ў змаганьні з савецкай уладай.

Няма патрэбы паказваць, што адсутнасьць *партыйнай* крытыкі мэтодолёгіі нацдэмізму не азначае абсалютнай адсутнасьці якой-бы та ні было крытыкі. І калі „чацьвёрка“ ўмюла справу гэтак, яна на існасьці замазвае самае гарачае пытаньне.

Тое замазваньне сквазіць ў адбіцьці „стаёўчых бакоў“ работ т. Вольфсона. Згодна гэтаму адбіцьцю уся работа нейкі склад матар'ялу. Тав. Вольфсон „сбраў цікавы матар'ял“, тав. Вольфсон „дасканала падбраў цытаты“, „тав. Вольфсон дае цікавы матар'ял“, „паданыя ў рабоце т. Вольфсона матар'ялы“ і г. д.

Т. т. маюць на ўвазе, калі ў гэтым матар'яле няма партыйнага жыцьця, дык т. Вольфсон у гэты матар'ял ніякага жыцьця ня ўдыхнуў. Чысты склад самога за сябе гаворака („прымушае саміх нацдэмаў“) матар'ялу.

Абсалютная пустата, якую сабраліся зацьвердзіць т. т., ёсьць нішто іншае як манэўр, які мае сваёй мэтай схавань вельмі рэальна зьмест. І ясна, што яны самі прымушаны адмовіцца ад пункту погляду абсалютнай пустаты. Патроху яны напаўняюць яе зьместам: адмаўленьне

ад клясавага аналізу, адмаўленьне ад гістарычнага падыходу. Але паколькі гэта „напаўненьне“ само адбываецца ў парадку манэўру, усе гэтыя сур'ёзнейшыя самі па сабе абвінавачваньні на справе перастаюць быць сур'ёзнымі.

Так большавіцкая партыйнасьць не ствараецца, так большавіцкая партыйнасьць ня куюцца, так яна не разьвіваецца.

А між тым партыя рашуча патрабуе—весьці сур'ёзную барацьбу на два фронты, яна гэтую барацьбу будзе вёсці.

15/X 1931 г.

Пра два памылковыя і адзін блытаны артыкул

(Аб артыкулах т. т. Вольфсона і Выдры)

Веревка—што такое?
Веревка—вервие пустое.

Артыкул тав. Вольфсона мы падверглі крытыцы ў свой час у „Звязьдзе“ і—яшчэ да выхаду кніжкі з друку—на дыскусіі ТВМДБ вясною гэтага году і на наступных нарадах. Наш артыкул,—на гэта зусім правільна паказвае тав. Выдра,—меў сваёй задачай паказаць на вялікадзяржаўныя памылкі, дапушчаныя тав. Вольфсонам у крытыцы нацыянал-дэмократаў, якія засталіся ў яго і пасля той крытыкі, якая была разгорнута пры напярэдным абтаварэнні.

Тав. Выдра рашуча ня згодзен з нашым артыкулам, ён рашуча супярэчыць супроць усёй яго ўстаноўкі. Тав. Выдра лічыць, што ўся кніжка Вольфсона напісана з пункту погляду вялікадзяржаўнага шовінізму. Мы з гэтаю думкаю тав. Выдры ня згодны. Глеба для спрэчкі зусім як-быццам ясная: пытаньне аб характары памылак, іх колькасці і якасці, аб ацэнцы іх політычнага значэння і г. д. Тым ня менш у гэтым артыкуле нам даводзіцца займацца ня столькі артыкулам тав. Вольфсона і высвятленьнем яго памылак, колькі разборам артыкулу т. Выдры, бо т. Выдра ў сваёй аргументацыі разьвіў столькі зусім недарэчных палажэнняў, перакуліў на галаву рад, здавалася-б, азбучных ісцін бальшавізму, унес такія „орыгінальныя“ дапаўненні ў тэорыю марксызму, што разбор яго памылак зьяўляецца пэўнай, хоць і сумнай, неабходнасцю.

Аб памылках тав. Вольфсона

Тав. Выдра лічыць, што ўвесь артыкул т. Вольфсона напісаны з пункту погляду вялікадзяржаўнага шовінізму і што „ў процэсе змаганьня тав. Вольфсон пераходзіць на пазіцыю вялікадзяржаўнага шовінізму“. Абвінавачаньне гэта, бязумоўна, адно з найцяжэйшых.

Чым аргументуе тав. Выдра гэта абвінавачаньне? Раней за ўсё тым, што т. Вольфсон няправільна зразумеў адносіны паміж нацыянальнай формай культуры і яе класавым зьместам. Гэта абвінавачаньне правільнае. У гэтым т. Вольфсона абвінавачваем і мы.

Ці ёсць памылкі ў т. Вольфсона ў галіне разуменьня нацыянальнай формы і нацыянальнай політыкі, якія трэба характарызаваць як вялікадзяржаўныя памылкі? На нашу думку, бязумоўна, ёсць.

На гэтыя памылкі, як і на іншыя, нам ужо даводзілася паказваць. Асноўная памылка аўтара — гэта неразуменьне нацыянальнай формы. У вядомай сваёй прамове на сходзе КУТВ т. Сталін даў зусім яснае тлумачэнне адноснаў паміж формай і зместам культуры: „пролетарская культура, соцыялістычная па сваім зместу, прымае розныя формы і спосабы выражэння ў розных народаў, уцягнутых у соцыялістычнае будаўніцтва, у залежнасці ад розніцы мовы, быту і г. д... Пролетарская культура не адмяняе нацыянальнай культуры, а дае ёй змест. І наадварот, нацыянальная культура не адмяняе пролетарскай культуры, а дае ёй форму. Лёзунг нацыянальнай культуры стаў лёзунгам пролетарскім, калі ля ўлады стаў пролетарыят, а консалідацыя нацый стала адбывацца пад эгідай савецкай улады“. Між тым, як т. Вольфсон падыходзіць да гэтай-жа праблемы? Ён фактычна *супроцьстаўляе* форму зместу. Ён піша: „Нацдэмы ставілі сваю стаўку на тое, каб гіпэртрофуючы нацыянальную форму, пратвараючы яе ў фэтыш, тым самым нэўтралізаваць соцыялістычны змест нашай культуры, выдушчваюць з яе класавае, ператвараюць яе ў буржуазную“ (30). Выходзіць, што нацыянальная форма толькі ў пэўнай дозе сумяшчальна з пролетарскім зместам, што гіпэртрофія гэтай формы альбо яе фэтышызаваўне здольна нэўтралізаваць (?) соцыялістычны змест, перарабіць змест з соцыялістычнага ў буржуазны. Тав. Сталін зусім яскрава даводзіць і гэта зьяўляецца важнейшым тэарэтычным аб'яўленьнем усёй вялізарнай партыйнай практыкі ў вырашэнні нацыянальнага пытаньня, — што асноўнай, рашаючай умовай зьяўляецца пытаньне аб дыктатуры пролетарыяту. Пры гэтай умове, што пролетарыят стаіць ля ўлады, усякае пашырэнне і рост культуры шырокіх працоўных мас, якая няўхільна зьяўляецца па форме нацыянальнай, азначае і рост соцыялізму. Чым хутчэй адбываецца, ва ўмовах пролетарскай дыктатуры, культурная рэволюцыя, чым глыбей захоплівае яна масы, чым шырэй яе разгортваньне, тым больш хутка адбываецца і рост нацыянальнай культуры, тым больш поўна, больш усёбакова будзе разьвівацца і нацыянальная форма: „Пэрыод дыктатуры пролетарыяту і будаўніцтва соцыялізму ў СССР — казаў Сталін на XVI зьездзе партыі — ёсьць пэрыод *росквіту* нацыянальных культур, соцыялістычных па зместу і нацыянальных па форме“. Ясна, што росквіт нацыянальнай культуры зусім не мяркуе загіваўне альбо застойнасьць нацыянальнай формы культуры, а наадварот, яе разьвіцьцё і ўзбагачэньне разам з ростам і разьвіцьцём нацыянальнай культуры няогуд. Толькі іх рост і разьвіцьцё можа падрыхтаваць умовы адмірэньня нацыянальных культур і іх злучэньне ў адну агульную соцыялістычную культуру ўжо пасля перамогі соцыялізму ва ўсім сьвеце.

Няправільнае стаўленьне да *формы* нацыянальнай культуры, недастатковае разуменьне наяўнасьці дзьвёх культур у кожнай нацыянальнай культуры, няправільнае стаўленьне да беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі, няправільнае атэсэмаваньне дзяржаўнага і пасля-рэволюцыйнага нацыяналізму і інш. — вось галоўныя з памылак т. Вольфсона.

Напомянім, як характарызаваў „існасьць ухілу да вялікадзяржаўнага шовінізму“ т. Сталін ў сваім дакладзе на XVI зьездзе партыі: існасьць гэта складаецца „ў імкненьні абыйсьці нацыянальную розьніцу мовы, культуры, быту; у імкненьні падрыхтаваць ліквідацыю нацыянальных рэспублік і вобласцей, у імкненьні падарваць прыныш нацыянальнага роўнапраўя і разьвінчаць політыку партыі па нацыяналізацыі друку, школы і іншых дзяржаўных і грамадзкіх арганізацый“

і г. д. Канечне, усіх гэтых прызнакаў у тав. Вольфсона знайсці нельга, але яго памылкі, на нашу думку, фактычна вядуць да імкнення „абыйсці нацыянальную розніцу мовы, культуры і быту“, і таму яны могуць быць характарызаваны як ухіл у бок вялікадзяржаўнага шовінізму.

На гэтыя памылкі як і на рад другіх мы ў асноўным паказвалі ўжо ў артыкуле ў „Звяздзе“.

Але тав. Выдра, правільна падмеціўшы асноўную сутнасьць памылак тав. Вольфсона, сам няправільна разумее гэтыя адносіны і зусім ня дзіўна, што ён дапушчае рад грубых памылак у гэтай галіне¹⁾.

Тав. Выдра разумее, што, асноўваючыся на адным абвінавачанні ў неразуменні стаўлення нацыянальнай формы і зместу, нельга яшчэ кваліфікаваць артыкул т. Вольфсона, як наскрозь вялікадзяржаўны. Тав. Выдра звяртаецца да абвінавачанняў дадатковых, якія, па меншай меры, патрэбна характарызаваць як найвялікшую нацяжку. Вось, напрыклад, якім чынам у тав. Выдры вырастае абвінавачанне ў вялікадзяржаўным шовінізме. Ён абвінавачвае Вольфсона ў тым, што у яго артыкуле заўважаецца нігілістычны падыход „да важнейшага пытання нашай нацыянальнай політыкі“. Што-ж гэта за „важнейшае пытанне нашай нацыянальнай політыкі“? Аказваецца, што гэта пытанне аб нацыянальнай гордасці беларусаў. З таго, што ў тав. Вольфсона пра гэта нічога няма, т. Выдра прыходзіць да вываду: „Адным нігілістычным адмаўленьнем тут нічога ня зробіш. Пустое месца, якім па даным пытанні зьяе артыкул, вядзе просьценка да вялікадзяржаўнага шовінізму“.

Тав. Вольфсон далей абвінавачваецца ў нігілізме ў адносінах да нацыянальна-вызваленчага руху, таму што ён не разабраў пытання аб ролі рэлігіі, таму што ён не адказвае падрабязна на контррэвалюцыйныя „излияния“ Дудара аб тым, што „пасеклі наш край папалам“, што ён не адзначае „тую героічную барацьбу, якую вялі і вядуць пролетары і працоўныя масы Савецкай Беларусі ў саюзе з пролетарамі і працоўнымі масамі іншых рэспублік“, таму, што Вольфсон „замест таго, каб выкрыць нацдэмаўскую пастаноўку пытання аб сувязі „Масквой“, замест таго, каб паказаць інтэрнацыянальны пролетарскі характар гэтай сувязі“, паказвае: нацдэмы заклікаюць да мужнасці і смеласці „перад Салаўкамі“, таму што тав. Вольфсон ня спыняецца падрабязна на тым, каб выкрыць, нахystal таго, як мы выкрываем байкі аб прымусовай працы, тую акалічнасць, што Салаўкі—гэта ня спосаб „чужацкага прымусу“, а спосаб пролетарскай дыктатуры, і г. д. і г. д.

Такога роду прэтэнзіі, якія прад'яўляюцца т. Вольфсону, ідучы мэтадам Выдры, можна было-б рабіць без канца. У артыкуле т. Вольфсона няма крытычнага разбору беларускай літаратуры, што, напэўна,

¹⁾ Мы наўмысля не закранаем тут працы тав. Выдры „Беларускі нацдэмократызм у ваязнаўчым руху“ ў тым-жа зборніку „Навука на службе нацдэмократызму“, дзе ім дапушчаны памылкі таго-ж парадку, што і тав. Вольфсонам, памылкі характарызаваныя ў артыкуле трох таварышоў у газ. „Звязда“ ад 1/XII-31 г., „як памылкі ўхілу ў бок вялікадзяржаўнага шовінізму“. Аднак, нельга не адзначыць таго факту, што тав. Выдра ў артыкуле, прысьвечаным барацьбе з вялікадзяржаўным шовінізмам, палічыў магчымым іх слова не сказаць аб дапушчаных ім самім буйных вялікадзяржаўных памылках. Наўрад ці магчыма гэта назваць „партийным змаганнем з шовінізмам“.

Мы павінны таксама ўказаць, што ўхіл у бок вялікадзяржаўнага шовінізму масама і ў артыкуле аб мовазнаўстве гэтага-ж зборніку, артыкуле, які да таго часу не падвергнуты крытыцы.

тлумачыцца тым, што т. Вольфсон адмоўна ставіцца да ўсяе літаратуры цалкам. У т. Вольфсона нічога няма на конт вялізных гаспадарчых дасягненняў Савецкай Беларусі, што, напэўна, тлумачыцца тым, што ён іх не заўважае і г. д., і г. д., і г. д.

Можна спрачацца аб тым, ці патрэбна ці не патрэбна было ў артыкуле т. Вольфсона, меўшага перад сабой зусім ясныя абмежаваныя задачы, больш падрабязна спыняцца на разборы тых ці іншых палажэнняў. Але сьмешна прад'являць абвінавачанні ў вялікадзяржаўным шовінізме толькі таму, што дэталёвы разбор гэтых палажэнняў, большаю часткаю ня маючых простага дачынення да задач, пастаўленых т. Вольфсонам, ім не даны.

Да якіх кур'ёзаў даходзіць спроба Выдры ў што-б ні стала знайсці вялікадзяржаўны шовінізм, альбо ў тым, што напісана Вольфсонам, альбо яшчэ больш у тым, што не напісана ім, відаць лепш за ўсё з наступнага прыкладу. Тав. Выдра з усёй сур'ёзнасцю піша, што ў нацдэмаўскім разуменні *нацыянальнага стылю* адбылася іх буржуазна-кулацкая прырода, то гэта і ёсць „вялікадзяржаўны шовінізм“. Чаму, дзе, адкуль тут вялікадзяржаўны шовінізм? Ніяўжо т. Выдра сур'ёзна думае, што ў *нацдэмаўскім* разуменні *нацыянальнага стылю* магла адбыцца якая-небудзь іншая прырода, акрамя буржуазна-кулацкай? Альбо тав. Выдра думае, што *нацдэмаўскае* разуменне *нацыянальнага стылю* пазбаўлена якіх-бы там ні было класавых прызнакаў і класавага характару наогул?

Аб памылках тав. Выдры

Асноўная памылка т. Выдры, таксама як і т. Вольфсона, якая праявілася толькі ў тав. Выдры ў менш утончанай і больш схолястычнай форме, заключаецца ў анты-гістарызме. Таксама, як і т. Вольфсон, тав. Выдра разважае аб складанейшых праблемах выключна ў роўніцы іх лёлічнага разглядавання. Для яго існуюць толькі філэзофскія катэгорыі, у яго вялікая колькасць усякіх разважанняў „на поваду“ гэтых катэгорый, у яго вялікая колькасць сумненняў і супярэчанняў,—але ў т. Выдры абсалютна няма разумення таго, як стаялі гэтыя праблемы ў розныя гістарычныя перыяды, як няма знаёмства з гэтымі праблемамі на існасці.

Лепшымі прыкладамі выдрынскага анты-гістарызму зьяўляюцца яго разважання, напрыклад, на конт нацыянал-дэмакратызму. У цэлым радзе месц тав. Выдра даводзіць, што нацдэмы імкнуліся ўвесь *рэакцыйны* змест беларускай гісторыі „звесці ў тое агульнае, што быццам яднае беларускі народ“. „Нацдэмы шукаюць у гісторыі ўсё рэакцыйны змест, падбіраюць яго па крысе і імкнуцца увенчыць“. „Нацдэмы высоўвалі ўсё кансерватыўнае, рэакцыйнае як у беларускай мове, так і ў іншых“. Але што-ж уласна зьяўляецца *рэакцыйным*, напрыклад, у беларускай гісторыі, мове і г. д.? Даволі ўзяць толькі адзін прыклад, каб ускрыць усю фальш, антыдыялектычнасць усіх гэтых разважанняў у т. Выдры. Нацдэмы высоўвалі ў якасці гістарычнага героя фігуру Францішка Скарыны, яны імкнуліся стварыць з яго культ. Чым-жа зьяўляецца, на думку т. Выдры, Францішка Скарына? Адносіцца ён да рэакцыйнага зместу беларускай гісторыі ці да прогрэсыўнага? Даволі паставіць адно гэта пытаньне, каб убачыць, наколькі недарэчна само гэта ўнегістарычнае дзяленне ўсяго зместу гісторыі Беларусі на рэакцыйную і прогрэсыўную часткі. Францішак Скарына ў свой час мог быць зьяваю прогрэсыўнай, але калі гэта

зьява высоўваецца праз 4 стагоддзі і супроцьстаўляецца сучаснай політычнай і культурнай рэакцыянальнасці Савецкай Беларусі, то яна становіцца глыбока рэакцыянальнай. Яшчэ ясьней уся схолястычнасць разважанняў Выдры праявіцца, калі, напрыклад, заместа Скарыны паставіць фігуру Кастуся Каліноўскага. Францішка Скарыну, як і Кастуся Каліноўскага, нельга разглядаць саміх па сабе, а выключна толькі ў межах пэўнай гістарычнай абстаноўкі. Дужа лёгка было-б паказаць, як тав. Выдра,—калі-б ён настрабаваў канкрэтна ўзнаць свой мэтад дзялення ўсяго зместу беларускай гісторыі на рэакцыйную і рэвалюцыйную часткі,—апынуўся-б у лягеры самых крайніх вялікадзяржаўнікаў, якія адмаўляюць прогрэсыўнасць, напрыклад, буржуазна-вызваленчага руху Беларусі.

Гэты анты-гістарызм дужа добра відаць і на расцягнутых на 7 старонках разважаннях т. Выдры пра шышкоўшчыну, славянафільства, Вольфсона і клясавыя карэнні нацыянал-дэмакратызму.

У чым памылкі т. Вольфсона? Па-першае, у тым, што ён Цвікевіча бярэ, як тыповага прадстаўніка беларускага нацыянал-дэмакратызму, тады, як Цвікевіч у сваёй кнізе „Западно-русізм“ выступае, як западна-рус, толькі перафарбавваючыся ў нацыянал-дэмакрата і пытаючыся тэорэтычна растлумачыць правамернасць гэтай перафарбоўкі. Па-другое, у тым, што тое бязумоўнае падабенства асобных рыс і ідэйных карэняў, якое ёсць у западна-русаў і чорнасоценнага славянафільства, Вольфсон ня крытычна тэрмосіць на беларускі нацыяналізм. Па-трэцяе, у тым, што захапіўшыся формальнай аналогіяй ідэалёгічных конструкцый, штучна выпячваючы падобныя ідэалёгічныя моманты, Вольфсон атоесамляе ў радзе месі клясавую базу нацыянал-дэмакратызму з славянафільствам і шышкоўшчынай і г. д. Усе гэтыя памылкі карэняцца ў тым, што ў т. Вольфсона, як гэта было адзначана ў нашым артыкуле, у асноўным „ідэалёгічны крытыка ідэалёгіі“.

Памылкі Выдры, па-першае, у тым, што ён паверыў тав. Вольфсону, быццам Цвікевіч гэта і ёсць прадстаўнік беларускага нацыянал-дэмакратызму; па-другое, у тым, што ўслед за Вольфсонам ён анты-гістарычна падыходзіць да ўсёй праблемы высьвятлення клясавых карэняў; па-трэцяе, што ён ня бачыць розніцы ў клясавай базе нацыянал-дэмакратызму і вялікадзяржаўнага расійскага шовінізму, сьцьвярджаючы, быццам у іх адна клясавая аснова, атоесамленыя клясавыя інтарэсы (тады, як дзвюма старонкамі вышэй Выдра прад'явіў Вольфсону абвнавачанне ў тым, што ён нацыянал-дэмакратызм і славянафільства разглядае ўне іх спецыфічнага гістарычнага і *клясавога* зместу).

Тав. Выдра ня бачыць выходнага пункту памылковасці ўсіх разважанняў Вольфсона, ён таксама, як і Вольфсон, займаецца „ідэалёгічнай крытыкай ідэалёгіі“, ён яшчэ ў большай меры, чым Вольфсон, анты-гістарычны ў сваіх разважаннях.

Але т. Выдра ня толькі разбівае вялікадзяржаўны шовінізм Вольфсона, ён яшчэ наважыў узбагаціць ленінізм цэлым скопам новых адкрывенняў. Папугна ў барацьбе з вялікадзяржаўнасцю тав. Выдра робіць цэлы пераварот ў пытаннях, здавалася-б, да гэтага часу быўшых азбучнаю марксызму-ленінізму. Вось, напрыклад, т. Выдра вышуквае ў Вольфсона фразу: „нацдэмы імкнуліся праз кулацкую верхавіну вёскі падпарадкаваць беларускае сялянства свайму ўплыву“. Гэтае даволі для тав. Выдры, каб пусьціцца ў бязьмежнае мора цмёных філосафскіх даследаванняў і прыйсці да зусім анекдотыч

мага вываду, які ён прыпісвае Вольфсону, быццам нацдэмы—гаспадары кулацтва—іх агенітура, і апошніму трэба яшчэ прывіваць буржуазную ідэалёгію і што, такім чынам, нацдэмы ня маюць клясавых прынцыпаў. Зразумець адкуль і чаму ідуць такія вывады зусім нечужымі. Уявім на адну хвіліну, што тав. Выдру трапляецца вядомая фраза Маркса аб тым, што ідэі, авалодваючы масай, робяцца сілаю. Тав. Выдра, напэўна, вакол гэтай фразы наладзіў-бы сапраўдную канібалаву пляску: як, ідэі авалодваюць масай! Гэта значыць, што ідэі гаспадары, гэта значыць чэсьцейшы ідэалізм, чэсьцейшы арыстократызм, грэбаваньне да мас і г. д. і г. д. Здавалася-б, для марксыста зьяўляецца азбучнай ісцінай, што нават у рабочай класе „толькі сьвядомая меншасьць можа кіраваць шырокімі рабочымі масамі і весьці іх за сабою“ ў эпоху капіталізму. Здаецца, увесь сэнс вучэньня Леніна аб партыі заключаецца ў тым, што авангард клясы выдэ за сабою ўсю астатнюю клясу і кіруе ёю. Ці рабіў хто-небудзь акрамя рэвалюцыянаў і клясавых ворагаў пролетарыату адсюль такога роду вывад, што партыя зьяўляецца гаспадаром клясы, а кляса зьяўляецца толькі яе падпарадкаваным? А між тым тав. Выдра ў адноснах да кулацтва разважае іменна такім чынам. На падставе фразы, сэнс якой зводзіцца да таго, што ідэалёгічна верхавна беларуская кулацтва—нацдэмы стараюцца аформіць політычныя інтарэсы і настроі кулацтва, тав. Выдра адсюль выводзіць усія сьмердеубісцьвеныя абвінавачваньні

Тав. Выдра надлоплывае выразы тав. Вольфсона аб бяспрынцыпнасьці нацдэмаў і на падставе гэтага спробуе прыпісаць тав. Вольфсону тую думку, што ён быццам пазбаўляе нашу барацьбу з нацдэмамі політычнага і клясавога сэнсу. А адсюль, канечне, і вывад, быццам тав. Вольфсон „хварэе на вялікадзяржаўны шовінізм у адносінах да змаганьня, якое партыя вядзе супроць нацыянальна-дэмакратызму“. Як шмат тав. Выдра разумее ў тым, што ён піша, відаць хоць-бы з таго жэпалажэньня, што сказаць, што ва ўсёй хлэбскай прадажнай здрадніцкай дзейнасьці нацдэмаў ня было „ані прынцыповасьці, ані пачуцьця“, гэта значыць сказаць, што яны ўсё гэта рабілі не ў імя і не для буржуазна-кулацкай рэстаўрацыі, а для сваіх вузкіх эгоістычных імкненьняў“. Але дзе, хто, калі, акрамя тав. Выдры, ва ўсёй балшавіцкай політычнай літаратуры супроцьстаўляў вузка эгоістычныя імкненьні ўсіх экспліататарскіх кляс інтарэсам буржуазна-кулацкай рэстаўрацыі? Дзе, хто і калі мог дадумацца да таго, каб прыпісаць да такога вываду, быццам ня вузка-эгоістычныя імкненьні штурхаюць да буржуазна-кулацкай рэстаўрацыі, а быццам вузка эгоістычныя імкненьні—гэта адно, а буржуазна-кулацкая рэстаўрацыя—гэта другое, гэта—высока прынцыповае барацьба за пэўныя ідэалы...

Клясавыя ідэалы буржуазіі тым і адрозьніваюцца, што ў эпоху заката капіталізму ў іх няма ні грона ідэальнасьці, што яны наскрозь працітаньні вузка-эгоістычнымі імкненьнямі, наскрозь працітаньні адным жаданьнем, жаданьнем адстаяць для сябе прывілегійнае становішча ў грамадстве, хэця-б шляхам тармажэньня гістарычнага разьвіцьця, хоць-бы асуджваючы на загініць ўсю грамаду.

Ці ведае гэта тав. Выдра? Тав. Выдра ўханіўся за фразу Вольфсона аб бяспрыгальнасьці і адсюль робіць зусім акробатычныя вывады. Але-ж літаратурная полеміка ў асяродзьдзі балшавікоў гэта—ня цырк. Ці чытаў калі-небудзь тав. Выдра сьцьверджаньне т. Сталіна аб *бяспрынцыпным* характары опозыцыйнага блёку? Ці ня думае тав. Выдра, што бяспрынцыпны характар гэтага блёку зусім ня вы-

клікаў ні таго, што опозыцыйны блёк меў упавне пэўныя класавыя карэні, ні таго, што барацьба партыі з опозыцыйным блёкам мела політычны і прынцыповы сэнс?

Такім чынам, першыя-ж адкрыцці тав. Выдры ўносяць зусім новае уяўленне аб адносінах паміж партыяй і класам, зусім новае разуменне аб прынцыповым і бяспрынцыповым характары барацьбы, новае разуменне ролі і ўплыву ідэалёгіі. Але гэтага мала.

Тав. Выдра палічыў магчымым выступіць з адкрытай рэвізіяй асноўных палажэнняў марксыцка-ленінскай тэорыі. Ён сцвярджае, што марксызм і ленінізм выступаюць патрабаваньні *бязумоўнага* самавызначэння нацыі і пры тым „незалежна ад усіх існуючых у іх ілюзій і факцый на конт сваіх гістарычных місій“, уне ўсякай сувязі з пэўнаю канкрэтна-гістарычнаю абстаноўкаю, уне ўсякай сувязі з асноўнымі рашаючымі задачамі пролетарыяту на тым або іншым этапе рэвалюцыі, нідзе не агаварваючы падначаленасці гэтага патрабавання агульным інтарэсам пролетарыяту. Толькі абсалютны анты-гістарызм і абсалютная схолястыка могуць прывесці тав. Выдру да такога роду сцвяверджання, якое ня мае нічога агульнага ні з духам вучэння марксызму і ленінізму, ні з яго элементарнымі азбучнымі палажэннямі.

Марксызм-ленінізм ніколі ня браў ні пытаньня аб нацыях, ні пытаньня аб іх роўнапраўі і самавызначэнні ўне гістарычнай абстаноўкі. „Бязумоўным патрабаваннем марксыцкай тэорыі казаў Ленін—пры разборы якога-б ні было соцыяльнага пытаньня зьяўляецца пастаноўка яго ў пэўныя гістарычныя рамкі“. Даволі паказаць на тую пастаноўку пытаньня, якая была ў Маркса, хоць-бы ў 1848 г. ў адносінах да „рэакцыйных“ і рэвалюцыйна-дэмакратычных нацый. Як вядома з гэтым падзелам Маркса Ленін солідарызаваўся і проста пісаў, што „Маркс меў рацыю, асуджаючы першыя (рэакцыйныя нацыі) і стоячы за другія (рэвалюцыйныя нацыі)“. „Права на самавызначэнне ёсць *адно* з патрабаванняў дэмакратыі, якое, натуральна, павінна быць падначалена агульным інтарэсам дэмакратыі“. Так пісаў Ленін. А тав. Выдра палічыў умесным абурэннем Вольфсонам, быццам пакінуўшым без адказу „зіднейшы паклёп на вялікіх правадыроў міжнароднага пролетарыяту, якія лічылі права нацыі на самавызначэнне *бязумоўным патрабаваннем для кожнага свядомага рабочага*“. Каб ня траціць лішніх слоў, гэтаму палажэнню мы можам супрацьставіць другое палажэнне: „трэба помніць, што акрамя правоў народаў на самавызначэнне ёсць яшчэ права рабочай класы на ўмацаванне сваёй улады, і гэтаму апошняму праву падначалена права на самавызначэнне. Бываюць выпадкі, калі права на самавызначэнне ўваходзіць у супярэчнасць з другім вышэйшым правам—правам рабочай класы, што прыйшла да ўлады, на ўмацаванне сваёй улады. У такіх выпадках, гэта трэба проста сказаць,—права на самавызначэнне ня можа і не павінна служыць перашкодай справе ажыццяўлення прцоў класы на сваю дыктатуру. Першае павінна адступіць перад другім“ (Сталін).

На гэтай-жа думцы падрабязна спыняецца т. Сталін у „Вопросах ленінізма“.

„Адсюль неабходзіць падтрымкі, рашучай і актыўнай падтрымкі, з боку пролетарыяту нацыянальна-вызваленчага руху прыгнечаных і залежных народаў“.

Гэта ня значыць, вядома, што пролетарыят павінен падтрымліваць *усялякі* нацыянальны рух ўсюды і заўсёды ва ўсіх асобных кон-

крэтных выпадках. Справа ідзе аб падтрымцы такіх нацыянальных рухаў, якія накіраваны на аслабленне, на зьвяржэньне імперыялізму, а не на яго ўзмацненьне і захаваньне. Бываюць выпадкі, калі нацыянальныя рухі асобных прыгнечаных краін прыходзяць ў сутычку з інтарэсамі разьвіцьця пролетарскага руху. Само па сабе зразумела, што ў такіх выпадках ня можа быць і рэчы аб падтрымцы. Пытаньне аб правах нацыі ёсьць не ізоляванае і самадзалеючае пытаньне, а частка агульнага пытаньня аб пролетарскай рэволюцыі, падпарадкаванае цэламу, і якое патрабуе свайго разгляду пад кутом погляду цэлага. Маркс у 40-х гадох мінулага веку стаяў за нацыянальны рух палякаў і вэнграў, супроць нацыянальнага руху чэхаў і паўднёвых славян. Чаму? Таму, што чэхі і паўднёвыя славяне зьяўляліся тады „рэакцыйнымі народамі“, „рускімі форпостамі“ ў Эўропе, форпостамі абсалютызму, тады як палякі і вэнгры зьяўляліся „рэволюцыйнымі народамі“, якія вёлі барацьбу супроць абсалютызму. Таму, што падтрымка нацыянальнага руху чэхаў і паўднёвых славян азначала тады ўскосную падтрымку царызму, самага небясьпечнага ворага рэволюцыйнага руху ў Эўропе.

„Асобныя патрабаваньні дэмократыі, — казаў Ленін, — у тым ліку самавызначэньне, не абсалют, а частка агульна-дэмакратычнага (зараз агульна-соцыялістычнага) сусьветнага руху. Магчыма, што ў асобных канкрэтных выпадках частка супярэчыць агульнаму, тады трэба адвергнуць яе (гл. том XIX, стар. 119—200)“ Сталін „Пытаньні лэнінізму“ 1931 г., стар. 65-66.

Хіба ня ясна, што палажэньні т. Выдры зьяўляюцца простым скажэньнем марксызму, простаі рэвізіяй палажэньняў Маркса, Леніна і Сталіна аб самавызначэньні нацый?

У тав. Выдры ёсьць яшчэ адно адкрыцьце, перад якім цьмянеюць бадай усе астатнія яго дасягненьні ў галіне марксысцкай тэорыі. Вось што піша тав. Выдра тут-жа: „І агіднейшы паклёп на найвялікшых правадыроў пролетарыяту, якія лічылі права нацый на самавызначэньне бязумоўным запатрабаваньнем для кожнага сьвядомага рабочага, які вёў самую бязьлітасную і неспрымірную барацьбу супроць усякага нацыянальнага прыгнечаньня, якія *заклямілі затхла бюрократычны цэнтралізм і супроцьпаставілі яму вольны саюз свабодных народаў*, гэты паклёп пакідаецца ў артыкуле без адказу“. Падкрэсленая намі фраза зьяўляецца поўным разрывам з марксызмам-лэнінізмам. Ніколі яшчэ ў нашай балышавіцкай літаратуры нам не давялося сустракаць такіх супроцьстаўленьні цэнтралізму свабоднаму саюзу. Ніколі не даводзілася нам яшчэ стыкнуцца ў партыйнай літаратуры з тым, што цэнтралізм характарызуецца выключна, як бюрократычны і яму супроцьстаўляецца вольны саюз народаў. Гэта супроцьстаўленьне цалкам узятас з арсэналу дробна-буржуазных анархістаў, і ніколі ня мела яно нічога агульнага з марксызмам. Ленін казаў — і гэта для тав. Выдры зьяўлялася агульна-прызнаным у асяродзьдзі марксыстаў, — што „*пры іншых роўных умовах* сьвядомы пролетарыят заўсёды будзе стаяць за больш буйную дзяржаву“, што „*цэнтралізаваная буйная дзяржава ёсьць вялізны гістарычны крок наперад ад сярэдняковай раздробленасьці — да будучага соцыялістычнага адзінства ўсяго сьвету*“. Ленін падкрэсьлівае, што мы патрабуем „свабоды аддзяленьня не для раздробленьня і абасобленасьці, а для больш моцнай і больш дэмакратычнай сувязі“, што мы лічым за лепшае „фэдэрацыю... як адзіны шлях да поўнага дэмакратычнага цэнтралізму“, што „прызнаючы фэдэрацыю пераходнай формай да поўнага адзінства, неабходна імкнуцца

да больш і больш цесна, а федэрацыйнага саюзу", што „чалавецтва можа прысці да нязбежнага злучэння нацыяў толькі праз пераходны перыод, поўнага вызвалення ўсіх прычэпчаных нацыяў, гэта значыць іх свабоду аддзялення". Мы ня кажам ужо пра тое, што „вольны саюз свабодных народаў" толькі таму і можа існаваць, што побач з дзяржаўнай федэрацыяй у нас існуе найстражэйшы пролетарскі рэволюцыйны цэнтралізм у партыі. Што ў тав. Выдры гэта стаўленне да цэнтралізму і вольнага саюзу ня зусім выпадковае, відаць з таго, што і лічыць ідэі дэцэнтралізму, якія развівае Ластоўскі, „зброяй устарэлай, заіржавелай і страціўшай сваю ратаіснасьць". Тав. Выдра нават і не падзрае, што дэцэнтралізм цесна звязаны з дробна-буржуазнай стыхіяй, з спробамі ўсякага роду дробна-буржуазных політычных груп, дробна-буржуазных па сваіх класавых каранях партыйных учылаў засхісгаць, раздрабіць, дэцэнтралізаваць партыйную цэнтралізацыю і партыйнае кіраўніцтва.

Некалькі слоў патрэбна сказаць яшчэ толькі наконт „крытыкі" тав. Выдрам артыкулу чацьвёрка. Ці супярэчыць Выдра па існасьці той крытыцы, якая разгорнута ў даным артыкуле? Не. У двух радках са гуманна спасылаецца на нейкі разрыў паміж рознымі філэзофскімі катэгорыямі, якія ён ня то выкрыў, ня то якія ім падазраюцца ў нашым артыкуле¹⁾. Але тав. Выдра супярэчыць ня супроць крытыкі. Па сутнасьці, ён супярэчыць, з аднаго боку, супроць тэй як-быццам лішняй хвалы, якую шлюць па адрасу Вольфсона аўтары артыкулу і супроць тых вывадаў, якія як-быццам занадта мякка сфармуляваны ў параўнаньні з зместам крытыкі. Таварыш Выдра на гэтай падставе спрабуе абвінавачваць аўтараў артыкулу ў замазваньні памылкі тав. Вольфсона. Ці правільна гэта? Адкажам словамі тав. Выдры:

„Трэба падкрэсьліць, што ў ёй (працы Вольфсона) сабраны надзвычай вялікі і каштоўны матэрыял, які характарызуе контррэволюцыйную дзейнасьць і погляды нацдэмаў. Тав. Вольфсон падабраў амаль усе, што было напісана і сказана нацдэмамі як у эміграцыі, так і ў БССР. Тав. Вольфсон дужа старанна працаваў над тым, каб усё, што так пільна хавалі нацдэмы ад шырокіх мас, стала вядомым, прадстаіла пера ўсім сьветам ва ўсёй сьвёдай шовіністычнай контррэволюцыйнай аголенасьці.

Бясспрэчна, што ў адносінах багацьця самога па сабе перака наўчага матэрыялу, у адносінах паказу яго практычна актуальнага, контррэволюцыйнага значэньня нацдэмаў у змаганьні супроць савецкай ўлады,—праца тав. Вольфсона мае для партыі пэўную цікавасьць.

¹⁾ У адным месцы т. Выдра спрабуе ўзяць пал абарону тав. Вольфсона ад нашай крытыкі. Абарона яго гэткая-ж пязграбная і гэткая-ж напаві, якая як большасьць абвінавачваньняў. Выдра піша „яны (аўтары артыкулу ў „Звязьдзе") прылісваюць тав. Вольфсону сьцьвярджэньне, што лэзунг дзяржаўнай незалежнасьці заўсёды высоўваўся нацдэмамі". Выдра аспарае гэту нашу заўвагу якая ілюстравала антыгістарызм т. Вольфсона. Але вось, што „чорным па белым", як піша Выдра, напісана ў артыкуле Вольфсона. „Пачынаючы з першых момантаў фармаваньня нацыянальна-дэмакратычнай ідэалогіі, аж да 1920 году, нацдэмы не пераставалі заклікаць „Нам трэба злучна, без партыйных межаў, весці пераможную працу над адбудаўленьнем незалежнай Беларусі". Спраба абразіць т. Вольфсона ад нашай крытыкі ў т. Выдры не запаткоўвае гэта толькі форма абразы, а і зьмест, які ідуць у яго па тэй-жа лініі, што і памылкі т. Вольфсона.

„Нацдэмы ідуць у Выдра—прадаўжалі тую-ж лінію „Нашай нівы" ў савецкіх умовах ні на ёй не зьмяняўшы яе". Гэта палажэньне толькі больш аяпаватае выражэньне гэта самага анты-гістарызму, у якім мы абвінавачвалі і тав. Вольфсона. Ня можам, гэта рэчы, не адзначыць абсалютна нядоўбасумленьнасьць прыему т. Выдры, калі ён, сьведомы і няўмысля сказіўшы адно месца ў нашым артыкуле, піша быццам мы абвяснілі, што толькі нацдэмы і нацыянал-оіпартуністы сустрэнуць кніжку воража.

Характеризуючы рэальную політыку нацдэмаў, з вычарнальнай чыснасьцю паказваючы, што яна сыла ў пераплётах ад Дзяніна да Аўстрыі і г. д. Гэта піша Выдра аб працы Вольфсона. Мы ня можам ня прызнаць, што тав. Выдра крыху пераацэньвае стапоўчэнья бакі працы т. Вольфсона. Але на гэтай падставе мы зусім ня зьбіраемся абвінавачваць тав. Выдру ў замазваньні памылак тав. Вольфсона. А між тым, тав. Выдра толькі на гэтай падставе, — а мы больш мялка сказалі тое-ж самае, што і тав. Выдра (акрамя хіба таго, што яшчэ адзначылі, што тав. Вольфсон пісьменна і зразумела піша), — абвінавачвае нас у замазваньні. Сугнасьць, канечне, не у замазваньні, а у нарэзным разыходжаньні. Тав. Выдра ў што-б там ні стала хоча та-весьці, што Вольфсон зьяўляецца вялікадзяржаўным шовіністам, та-гэтак наша задача заключаецца ў тым, каб паказаць вялікадзяржаўныя памылкі Вольфсона.

Чаму-ж памылкі характарызуюцца намі гэтак па-рознаму? Чаму не задаволіўшыся хоць-бы і больш рэзкай і жорсткай крытыкай сапраўдных памылак т. Вольфсона тав. Выдра зьніўся яшчэ „канструкваньнем“ мнімых памылак у яго? Чаму тав. Выдра ў гэтай канструктарскай рабоце дайшоў да такой ступені захапленьня, што рухнуў рад антымарксыцкіх палажэньняў? Навэўна таму, што сапраўды ў памылкі Вольфсона, як-бы іх рэзка не крытыкаваць, не даюць ні дстаў для абвінавачваньня у сыстэме поглядаў вялікадзяржаўнага шовінізму, а т. Выдра загадзя паставіў перад сабою іменна гэту задачу. Не барацьба з вялікадзяржаўніцтвам, а барацьба з Вольфсонам — вось у чым, відавочна, цэнтр цяжару работы т. Выдры. Мы зусім ня зьбіраемся адстойваць кожную фразу ці нават форму нашай крытыкі т. Вольфсона.

Той факт, што Вольфсон формальна паставіўся да нашай крытыкі, што ён да гэтага часу не спрабуе сам даць разорнутую крытыку сваіх памылак, не спрабуе паказаць клясавыя і ідэёвыя караньні тых памылковых палажэньняў, якія ў яго ёсьць, — гэты факт лепш за ўсё сьведчыць, што неабходна была больш рашучая і энэргічная, больш рэзка і політычна больш заостраная крытыка і, галоўным чынам, політычная кваліфікацыя работы тав. Вольфсона. Але гэты пытаньне ні ў якім разе не зьяўляецца з пытаньнем аб характары крытыкі Выдры. Тое правільнае, што ёсьць у яго артыкуле, ня нова. Тое новае, што ёсьць у яго, на жаль, няправільна. Артыкул Вольфсона, дапускаючы вялікадзяржаўныя перагібы ў крытыцы нацыяналізму, дэмакратызму, значна зьніжае каштоўнасьць гэтай крытыкі. Артыкул тав. Выдры, прыраўноўваючы пункт погляду Вольфсона да пункту погляду Мілюкова, стараючыся „грамчэй за усіх крыкуноў“ крыкнуць што-небудзь, што здалося яму асабліва модным, нападаючы на *правільнае* ў крытыцы нацдэмакратызму, адначасна з нападам на ня *правільнае*, абцяжарвае як барацьбу з нацыяналізм-дэмакратызмам, так і барацьбу з вялікадзяржаўным шовінізмам і лье валу зусім не нагой млын, на які меў на ўвазе т. Выдра.

Але ў ацэньцы абодвух гэтых артыкулаў мы павінны мець на ўвазе і політычнае значэньне тых ці іншых памылак на даным этапе клясавага змаганьня, павінны мець на ўвазе політычны рэзонанс гэтых памылак і ў гэтых адносінах артыкул тав. Вольфсона, бязумоўна, шмат небяспечнейшы за артыкул тав. Выдры.

Работа тав. Вольфсона, у якой ён упяршыню спрабуе даць аб'юльваючае асьвятленьне поглядаў нацдэмаў, да якога будзе зьвяртацца шырокая чытацкая маса, дзякуючы яе даступнасьці, зьмяшчае чы

элементы вялікадзяржаўнага шовінізму, які зьяўляецца галоўнай небяспекай ў галіне нацыянальнай політыкі на даным этапе, памылкі, якія льноць вяду на млын нацыяналістычных ухілаў і перашкаджаюць ажыццяўленьню ленинскай нацыянальнай політыкі нашай партыі, бязумоўна, небяспечней блытанага артыкулу т. Выдры.

Змаганьне з усякімі праяўленьнямі вялікадзяржаўнага шовінізму зьяўляецца зараз важнейшай задачай, якая стаіць у цяперашні перыяд перад тэарэтычным фронтам БССР і ў першую чаргу перад навуковымі работнікамі - камуністамі.

Трэба проста сказаць, што ў гэтых адносінах марксыцкія навуковыя таварыствы (якія ў значнай сваёй частцы наогул надзвычайна слаба працуюць) праяўляць недапусьцімую пасыўнасьць. Тая барацьба з вялікадзяржаўным шовінізмам, якая праведзена за апошні год (даклад аб „западно-руссизме“ ў таварыстве гісторыкаў-марксыстаў, барацьба супроць памылак Агурскага, распрацоўка пытання вялікадзяржаўніцтва ў гістарычнай літаратуры і г. д.) зьяўляецца зусім недастатковай для нашага тэарэтычнага фронту. Артыкулы т. т. Вольфсона і Выдры зьяўляюцца лепшым сьведчаньнем небяспекі на гэтым важнейшым вучастку нашай тэарэтычнай работы. Асабліва недастатковай зьяўляецца масавая работа марксыцкіх таварыстваў і наогул навуковых працаўнікоў-камуністаў па барацьбе з вялікадзяржаўным шовінізмам. Нават тыя праблемы, якія былі таварыствамі распрацаваны, засталіся здабыткам вузкага кола членаў даных таварыстваў, і засталіся невядомымі ня толькі шырокім рабочым масам, але нават партыйнаму актыву. Мы павінны ў бліжэйшы-ж час дабіцца тут рашучага пералому. Увага ўсяго тэарэтычнага фронту БССР, усіх марксыцкіх таварыстваў у першую чаргу павінна быць мобілізавана на распрацоўку тэарэтычных праблем, звязаных з барацьбой з вялікадзяржаўным шовінізмам, павінна быць мобілізавана на бязьлітасную барацьбу з усялякімі праяўленьнямі вялікадзяржаўнага шовінізму без паслабленьня барацьбы з нацдэмакратызмам і іншымі шовінізмамі. Нашы навуковыя працаўнікі-камуністы павінны ўжо ў бліжэйшы час даць рад навуковых прац, артыкулаў, дакладаў, якія зрабюць сапраўдную дапамогу партыі ў барацьбе з вялікадзяржаўным шовінізмам, які зьяўляецца галоўнай небяспекай на даным этапе, і ўсякім прымірэнствам да яго.

Пасыўнасьць у гэтай важнейшай справе нецярпіма і ёй павінен быць пакладзены канец.

Ад рэдакцыі: У сувязі са зьмешчанымі ў гэтым нумары часопісу артыкуламі тав. Выдры, Рыўліна, Потапа Рэдакцыя „Большавіка Беларусі“ лічыць неабходным адзначыць наступнае:

1. Работа тав. Вольфсона — „Ідэолёгія і мэтодологія нацдэмакратызму“ — зьмяшчае ў сабе істотныя політычныя памылкі. У аналізе ідэолёгіі нацдэмакратызму ў тав. Вольфсона адсутнічае гістарычны падыход, што прыводзіць аўтара да няправільнага, не марксыцкага сьцвяржаньня аднаго ў гістарычнай ролі нацыянал-дэмакратызму на розных этапах яго разьвіцьця і асабліва аднаго аднаго паміж пэрыодам барацьбы з памешчыцка-капіталістычнай турмой народаў — царскай імперыяй і пэрыодам пролетарскай дыктатуры, якая вызваліла прыгнечаныя царызмам нацыянальнасьці і аб'яднала працоўных розных нацыянальнасьцяў у вольны Саюз Савецкіх Сочыялістычных Рэспублік. Гэта прыводзіць тав. Вольфсона да зусім няправільнага вываду аб тым, што, ня глядзячы на перамену ў тактыцы, у лёзунгах нацдэмакратызму

яго ідэолёгічны змест аставаўся ў сваёй аснове амаль што нязменным.

Другой буйнейшай памылкай работы тав. Вольфсона зьяўляецца адказ ад паслядоўнага правядзення на ўсіх стадыях даследавання аналізу клясавых вытокаў і каранёў нацдэмаўскай ідэолёгіі. Правільна адзначаючы буржуазна-кулацкі характар ідэолёгіі нацдэмократызму, тав. Вольфсон абмежаваўся паказаннямі агульнага характару, не паказваючы гэтага клясавага сэнсу і характару нацыянал-дэмократызму пры дапамозе канкрэтнага аналізу пад тэтым кутом погляду яго ідэолёгіі і практыкі і ўстанаўленьня сувязі ідэолёгіі нацдэмаў з барацьбой прадстаўляемых ім кляс.

Выкладаючы і крытыкуючы нацыяналістычную форму ідэолёгіі нацдэмократызму і ігноруючы ленінскі тэзіс аб 2-х нацыянальных культурах у кожнай нацыі, тав. Вольфсон замест раскрыцця і крытыкі буржуазна-кулацкага контррэвалюцыйнага інтэрвенцыянісцкага зместу ўстановак нацдэмаў, якая хавалася за абалонкай нацыянальнай формы іх ідэолёгіі, бачыць асноўны грэх нацыянал-дэмократаў у „гіпертофіі нацыянальнай формы“, „пераўвядзеньні асаблівасцяў беларускай нацыі“ і г. д., паказваючы іх месцамі як рэакцыйных романтыкаў-утопістаў. Не правёўшы ў крытыцы нацдэмаўскай ідэолёгіі чоткага размежавання паміж культурай нацдэмаў — нацыянальнай па форме, буржуазна-кулацкай па зместу — і нацыянальнай па форме, сацыялістычнай па зместу культурай працоўных мас Беларусі т. Вольфсон дапусьціў буйную політычную памылку, якая скажае партыйную пастаноўку пытаньня аб нацыянальнай культуры. Усе гэтыя памылкі ў працы т. Вольфсона прадстаўляюць сабой ухіл у бок вялікадзяржаўнага шовінізму. Памылкі гэтыя тым больш небясьпечныя, што яны зроблены ў пэрыод напружанага будаўніцтва ў БССР нацыянальнай па форме, сацыялістычнай па зместу культуры, будаўніцтва якое сустракае шалёнае супраціўленьне як з боку астаткаў эксплёатарскіх кляс беларускай нацыянальнасьці і іх ідэолёгаў, так і з боку вялікадзяржаўнага шовінізму, агентуры рэштак эксплёатарскіх кляс вялікарускай нацыі, прадстаўляючага таму галоўную небясьпеку.

2. Рэдакцыя адзначае правільнасьць крытыкі раду месц і ўстановак вялікадзяржаўнага парадку ў рабоце т. Вольфсона, данай у артыкуле т. Выдры.

Аднак, рэдакцыя лічыць няправільнай тую агульную характарыстыку пазыцыі гэтага работніка, якая даецца т. Выдрай. Прыпісваючы т. Вольфсону паслядоўна вялікадзяржаўны пункт погляду, т. Выдра робіць недапушчальны перагіб, падмяняючы пытаньне аб ухілах у бок вялікадзяржаўнага шовінізму ў рабоце т. Вольфсона абвінавачаньнем яго ў паслядоўна-вялікадзяржаўнай, г. зн. па сутнасьці справы мілюкоўскай пазыцыі. Такая ацэнка работы т. Вольфсона няправільна па сутнасьці і не даказваецца сколькі-небудзь сур'ёзнай аргумэнтацыяй і абгрунтавана на неразуменьні розьніцы між ухілам да клясава-варожлага пункту погляду і поўным пераходам на пазыцыі клясавага ворага. Рэдакцыя констатуе разам з тым, што т. Выдра не падверг крытыцы свае памылкі ў зборніку „Навука“ на службе нацдэмократызму“, якіяносяць у асноўным той-жа характар, што і памылкі т. Вольфсона.

Рэдакцыя констатуе разам з тым, што ў сваім артыкуле тав. Выдра дапускае рад грубых політычных памылак (няправільны тэзіс аб бязумоўным характары патрабаваньня аб праве нацыі на самавызначэньне аж да аддзяленьня па-за залежнасьцю ад канкрэтна гістарычных абставін барацьбы пролетарыяту, політычна шкоднае палажэньне

з тым, што нацэмы „здаліся“ і што іх лёзунгі згубілі сваю дзейнасць, блытаная, політычна-памылковая пастаноўка пытання аб цэнтралізме і свабодным саюзе і г. д.), і карыстаецца часта прыёмамі дробязнай, нядобрасумленнай і прыдзірчывай крытыкі дзеля крытыкі.

3. Рэдакцыя лічыць, што ў артыкуле тав. Поташа, Югава, Рыўліна і Сэрбэнты („Звязда“ ад 10 X-31 г.) у асноўным правільна паказана на памылкі работы тав. Вольфсона. Разам з тым рэдакцыя адзначае, што паказаныя т. т., крытыкуючы гэтыя памылкі, якія ідуць па лініі вялікадзяржаўнага шовінізму, далі недастаткова політычна-завоўстрадную і рэзкую іх кваліфікацыю. Рэдакцыя констатуе, што т. т. Рыўлін, Поташ выправілі ў друкуемым у гэтым нумары „Большавіка Беларусі“ артыкуле гэты недахоп свайго выступлення з прычыны памылак работы т. Вольфсона.

4. Рэдакцыя лічыць адной з важнейшых чарговых задач тэарэтычных кадраў БССР узмацненне распрацоўкі проблем нацыянальнай політыкі партыі ва ўсіх галінах тэорыі і гаспадарча-політычнага і культурнага будаўніцтва, узмацненне барацьбы за правядзенне ленінскай нацыянальнай політыкі.

Рэдакцыя звярчае ўвагу ўсіх навуковых тэарэтычных кадраў БССР на абсолютную недастатковасць барацьбы з вялікадзяржаўным шовінізмам ва ўсіх яго праявах у тэорыі і на практыцы, якая вядзецца як асобнымі камуністамі-навуковымі работнікамі, так і навуковымі ўстановамі і таварыствамі.

Узмацняючы рашучы адпор усякім контрабандысцкім спробам працягнуць права-і „лева“-апортуністычныя, трацкісцкія, шовіністычныя „ідэйкі“, падвергнуць у схаванай ці адкрытай форме рэвізіі заважанне і запісанне большавізмам у нацыянальным пытанні, неабходна рашуча пасіліць барацьбу з вялікадзяржаўным шовінізмам і ўхілам да яго на ўсіх франтах тэорыі і практыкі, не паслабляючы адначасова барацьбы з нацыянальнымі мясцовымі шовінізмамі і выкрываючы ўсялякія гнілы лібэралізм у адносінах да наскакаў на ленінскую нацыянальную політыку нашай партыі.

Ліст у рэдакцыю час. „Большавік Беларусі“

У № 184 г.зеты „Звязза“ ад 18-га кастрычніка ў аддзеле „зігляду друку“ дана крытыка на мой артыкул, зьмешчаны ў часопісу „Большавік Беларусі“ (№ 8-9), які быў мною напісаны і здадзены да пастановы ЦК УсеКП(б). Аб арганізацыйна-гаспадарчым замацаваньні колгасаў і далейшых тэмпах калектывізацыі“.

Лічу ўстаноўкі на калектывізацыю да вясны 1932 году ня менш 75 проц. бядняцка-серадняцкіх гаспадарак і завяршэньня суцэльнай калектывізацыі у БССР да канца 1932 году—даваемыя ў маім артыкуле, глыбока памылковымі і супярэчнымі пастанове ЦК УсеКП(б) ад 2-га жніўня, якая вызначае для спажываючай паласы ў тым ліку і для БССР тэрмін завяршэньня суцэльнай калектывізацыі 1932-1933 гг., прычым указвае, што 68-70 проц. калектывізацыі з ахопам ня менш 75—80 проц. пасеўнай плошчы сялянскіх гаспадарак ужо зьяўляецца мерылам завяршэньня ў асноўным суцэльнай калектывізацыі.

Такім чынам, мае ўстаноўкі зьяўляюцца памылковымі па наступных прычынах: па-першае, што яны лічаць магчымым адкінуць адзін год і калектывізацыю закончыць у 1932 годзе, што ня можа ня прывесці да пагоні за процантамі калектывізацыі і ігнораваньня арганізацыйна-гаспадарчага замацаваньня колгасаў; па-другое, што ў іх праяўлена неразуменьне таго, што на сучасным этапе колгаснага будаўніцтва арганізацыйна-гаспадарчае замацаваньне колгасаў зьяўляецца найлепшым сродкам барацьбы з кулацкімі дробна-буржуазнымі імкненьнямі (ураўнілаўкай, паядоцкім разьмеркаваньнем даходаў і авансаў, падворным разьмеркаваньнем кармоў, мінімалісцкімі нормамі вапрацоўкі, нежаданьнем здаваць дзяржаве таварных лішкаў, абагульваць маемасьць згодна статуту і г. д.), якія накіраваны да падрыву колгасаў знутры, найлепшым сродкам барацьбы за падвышэньне ўраджайнасьці, таварнасьці і завяршэньня суцэльнай калектывізацыі і ліквідацыі кулацтва як клясы на гэтай падставе; па-трэцяе, у іх праяўлена неразуменьне таго, што вызначаныя лічбы ЦК УсеКП(б) для мерыла завяршэньня суцэльнай калектывізацыі ў асноўным зьяўляюцца ня проста лічбамі, а гэта лічбы, за якімі разумеюцца значныя эканомічныя і ктэсавыя зрухі, якія вымушаюць по-новаму ставіць цэлы рад пытаньняў. А мая ўстаноўка на 75 проц. калектывізацыі да вясны 1932 году і завяршэньня суцэльнай калектывізацыі ў асноўным да канца 1932 году ёсьць поўнае неразуменьне гэтага.

Аднак, лічу неабходным дадаць, што пасля рашэньня ЦК УсеКП(б) я ў сваёй практычнай працы і ў сваіх артыкулах прытрымліваюся рашэньняў ЦК УсеКП(б) ад 2 жніўня.

Што датычыцца другой формулёўкі майго артыкулу, гэта што „правільная расстаноўка сіл і забясьпечаньне кожнага вучастку па-

тыйцамі ўпіраецца ў такі факт, што нашы вясковыя партыйныя арганізацыі якасна і колькасна слабыя",—лічу сваім абавязкам зрабіць наступную заяву:

Памылковасць гэтай формулёўкі ня ў тым, што я ацэньваю вясковую арганізацыю слабай, бо гэта бясспрэчны факт і такая ацэнка маецца ў партыйных документах і документах нядаўніх, як пастанова ЦК па ітэну Оргбюро, хаця, безумоўна, за апошні час, дзякуючы праведзенай партчыстцы, у сувязі з ліквідацыяй акруг, ростам сацыялістычнага сэктару вёскі і пасылкі 25-тысячнікаў на вёску, яна значна ўзмацнілася, вырасла колькасна і якасна за кошт рабочых саўгасаў, МТС, батракоў і колгаснікаў-ударнікаў.

Таксама памылковасць яе ня ў тым, што расстаноўка партыйных сіл і забяспечаньне кожнага вучастку нашага будзўніцтва партыйцамі ўпіраецца ў слабасць вясковай партарганізацыі, бо таксама зьяўляецца бясспрэчным, што мы яшчэ ня можам кожны сіс, колгас, тавар. колг. фэрму, брыгаду забяспечыць партыйцамі з-за колькаснай слабасці.

А памылковасць яе зьяўляецца ў тым, што я нішу, што правільная расстаноўка сіл ўпіраецца ў слабасць вясковай арганізацыі, у той час калі і слабыя сілы могуць быць правільна расстаўлены і гэтым самым узмоцнены і, наадварот, вялікія сілы могуць быць няправільна расстаўлены і гэтым самым значна аслаблены. Прычым лічу гэтую памылку палітычна-шкоднай аб'ектыўна, бо яна дэмабілізуе партыйныя арганізацыі у працы на правільнай расстаноўцы сіл, хоця зьмест майго артыкулу знаходзіцца ў поўнай супярэчнасьці з гэтай формулёўкай, яна зьяўляецца чыста вынадкавай. Тым больш, што я ў сваім артыкуле паказваю на канкрэтныя факты Койданаўшчыны і Барысаўшчыны, дзе правільна і няправільна расстаўлены сілы і як патрэбна расстаўляць, каб і пры сучасных сілах забяспечыць паспяховае выкананьне генэральнай лініі партыі.

Галодка.

У рэдакцыю часопісу „Большавік Беларусі“.

Азнаёміўшыся з заўвагай рэдакцыі да майго артыкулу, лічу неабходным заявіць наступнае:

1) Маю характарыстыку пункту погляду, з якога ў кнізе т. Вольфсона вядзецца барацьба з беларускім нацдэмакратызмам, як пункт погляду вялікадзяржаўнага шовінізму,—лічу няправільнай.

2) Лічу правільнай характарыстыку буйных палітычных памылак кнігі т. Вольфсона, як ухілу ў бок вялікадзяржаўнага шовінізму.

3) Лічу правільнай заўвагу рэдакцыі аб адсутнасьці з майго боку крытыкі маіх уласных памылак у маёй кнізе „Беларускі нацдэмакратызм у краязнаўчым руху БССР“. У бліжэйшы час абавязуюся даць разгорнутую крытыку маіх уласных памылак.

4) Лічу правільнымі заўвагі рэдакцыі аб паасобных памылках у маім артыкуле, іменна аб тым, што нацдэмы здаліся і аб цэнтралізьме

З куніістычным прывітаньнем

Р. Выдра.

БІБЛІОГРАФІЯ

Аб аднэй нацыянал-опартуністычнай спробе

Доцэнт С. Р. Дзіхцяр — „Дэклісаваныя яўрэй г. Менску“. Працы БДУ, № 24 — Менск, 1930 г.

С. Р. Дзіхцяр — „Дэклісаваныя яўрэй г. Менску“. Пытаньні біолёгіі і патолёгіі яўрэйў“ Зборн. III, вып. II, Ленінград, 1930 г.

Гэта работа д-ра Дзіхцяра была ўжо асьветлена у друку т. т. Аляксандраў і Гершэльбаумам. Улічваючы, што гэта крытыка закранула пэраважна пытаньні мэтадолёгіі і недастаткова аналізавала нацыянал-опартуністычныя вывады Дзіхцяра па пытаньнях соцыяльна-эканамічнага парадку, мэтазгодна яшчэ раз вярнуцца да пытаньня аб нац.-опартуністычных памылках, дапушчаных аўтарам памянёнага твору.

Т. т. Аляксандраў і Гершэльбаум, даводзячы праяўленьне ў рабоце Дзіхцяра тэндэнцыі нацыянальнай самабытнасьці, упусьцілі з віду, што ідэолёгія нацыянальнай самабытнасьці служыла нацэдэмакратызму і нацопартунізму, галоўным чынам, як сродак, пры дапамозе якога яны дамагаліся ажыццяўленьня сваёй *антыпролетарскай палітыка-эканамічнай праграмы*. У рабоце д-ра Дзіхцяра нас пагэтаму больш усяго павінен цікавіць іменна адб. так ідэолёгіі буржуазнага нацыянал-дэмакратызму ў пытаньнях і так званай эканамічнай работы сярод яўрэйскіх працоўных мас.

Якую-ж мэту паставіў сабе аўтар твору „Дэклісаваныя яўрэй г. Менску“?

Мэта работы, са слоў самога аўтара: „Высьвятленьне суадпаведнасьці становішча масавага здароўя дэклісаванага яўрэйства задачам вытворчасьці і складае асноўны сэнс данай работы“. Улічваючы, што аўтар соцыял-гігіеніст і што яго работа — соцыял-гігіенічнае дасьледаваньне, неабходна дапоўніць яго наступнымі яго-ж словамі: „Соцыял-гігіеніст, значыць, па самой сваёй прыродзе ня толькі вывучае, але і дзейнічае ў мэтах налепшаньня ўмоў соцыяльнага жыцьця“.

Значыць, асноўны сэнс работы Дзіхцяра, з яго-ж слоў, у:

а) аналізе, наколькі яго „дэклісаваныя яўрэй“ змогуць выконваць станоўчыя функцыі ў грамадзстве;

б) калі гэта будзе даказана, то яму, як соцыял-гігіеністу, трэба дзейнічаць у гэтым напрамку, г. зн. указаць асноўныя шляхі для дасягненьня гэтай мэты.

Ня можа быць ніякіх супярэчанняў супроць спробы савецкага грамадзкага працаўніка — соцыял-гігіеніста — вышукваць шляхі для ўцягненьня ў соцыялістычнае будаўніцтва шляхам розных соцыяльна-гігіенічных мерапрыемстваў элемэнтаў, якія у мінулым, з прычыны капіталістычных умоў гаспадаркі, апынуліся ў катэгорыі беднякоў, жабрацтва, беспрытульных і г. д., г. зн. такіх элемэнтаў, якіх звычайна падводзілі пад разуменьне „дэклісаваных“ (наогул — такога роду карыстаньне тэрмінам „дэклісаваны“ няправільна, у асаблівасьці ў такім нерас-

шыфраваным выглядзе, — не аднеслі-б мы, відавочна, да дэклісаваных элементаў у звычайным разуменьні раскулачанага савецкай уладай вялікарасійскага кулака, хаця-б жабрачнічаючага і разоранага той-жа ўладай, яе эаэномічнай політыкай, яўрэйскага нэпмана ці палі і равіна, пазбаўленага пролетарыятам зароботку).

Можна, урэшце, таксама мірыцца з тым, што т. Дзіхцяр выбраў для сваёй работы такога роду „дэклісаваныя“ элементы адной якой-небудзь нацыянальнасьці — у даным выпадку яўрэйскай.

У сапраўднасьці справа атрымалася некалькі іншая. Аўтар выбраў аб'ектам свайго дасьледваньня групу яўрэйскага насельніцтва, неаднастайную па свайму клясаваму складу, зьмешваючы земляробаў (ікія земляробы — беднякі, сераднякі, кулакі — гэтага нам не расказвае т. Дзіхцяр) са стар'ёушчыкамі, гандляроў — з саматужнікамі, рэлігійных служачых — з насільшчыкамі і савецкімі служачымі, а чорнарабочых з латошнікамі. У выніку ў катэгорыю „дэклісаванага яўрэйства“ папала наступная рознаклясавая сьмесь: земляробаў — 2,2 проц., саматужнікаў — 35,5 проц., латошнікаў — 15 проц., стар'ёушчыкаў — 9,1 проц., гандляроў — 12,8 проц., чорнарабочых і насільшчыкаў — 10,2 проц., служачых — 8 проц., рэлігійных служачых — 6,6 проц., жабракоў — 1,8 проц., інш. — 4,8 проц. (з табліцы № 2).

Якім чынам саматужнікі, насільшчыкі, гандляры папалі ў катэгорыю „дэклісаваных“, адкуль пачэрпнута гэта мэтодолёгія? Д-р Дзіхцяр дае на гэта адказ. Аказваецца, што гэта мэтодолёгія пачэрпнута з арсеналу вядомага сыяніскага фэліскага эаэноміста Рупіна. Рупін у сваіх творах (гл. стар. 8 артыкулу Дзіхцяра) дае табліцу аб „чатырох групах у сучасным яўрэйстве“, прычым у першую групу пападае 50 проц. усіх яўрэяў: „няімушчыя рабочыя і рамеснікі, крамьі з незабясьпечаным існаваньнем — 6 міль.“.

Дзеся чаго Рупін зьмяшаў рабочых рамеснікаў з гандлярамі ў адну групу? Дзеся таго, каб даказаць „адзінаства інтарэсаў усяго яўрэйства“, выхад у якога толькі адзін, канечне, Палястына.

Дзеся чаго Дзіхцяр зьмешвае саматужнікаў, чорнарабочых з гандлярамі? На гэта пытаньне адкажам ніжэй — абмяжуемся толькі ўстаўленьнем наступных двух фактаў:

1) Дзіхцяр цытуе буржуазнага эаэноміста-сыяніста, ніводнаго таварыскага пахлопаваньня па плячу Рупіна, чэму-ж вы не падлічыце асобна рабочых (Дзіхцяр, напрыклад, асобна падлічыў, але ці адзіна толькі мэлод падліку рашае) сьпяшыць заявіць: „але важна адзначыць, што палова яўрэяў ўсяго сьвету знаходзілася ў так званым дэклісаваным стане“, — такім чынам, Дзіхцяр па сутнасьці не спрачаецца з Рупіным і па мласьні яго, Дзіхцэра, рабочыя, папаўняюцца па клясыфікацыі Рупіна, у гэту палову яўрэяў, прызнаюцца Дзіхцэром, „дэклісаваны“ элемент. Значыць, ня толькі саматужнікі, але і яўрэйскія рабочыя па Дзіхцэра — „дэклісаваны“ элемент. Упэўне правіс т. т. Аляксандраў і Гершэзэбаўм, якія паказваюць на тое, што рабочыя яўрэі не папалі ў групу, дасьледваную Дзіхцэром толькі таму, што яны ня лежача ў ЕМСО (яўрэйскае мэдыка-санітарнае т-ва), дасьледваньне Дзіхцэра распаўсюджвалася на тых яўрэяў, „хто карыстаецца мэдыцынскай дапамогаю ў ЕМСО“.

Значыць, Дзіхцяр у сваім „марксысцкім“ (па яго ацэнцы) дасьледваньні ўпусьціў адну „дробязь“ — ён у якасьці аб'екта выбраў

групу соцыяльна неаднастайную, ахрысьціў яе назвай „дэклісаванае яўрэйства“, ператварыў яе ў якуюсьці соцыяльна-монолітную велічыню, вывучае яе (без якой-бы та ні было дыфэрэнцыяцыі) па розных рэказчыках, пачынаючы з разьмеру бюджэту, заняткаў і канчаючы колерам валасоў.

Гэтага аднаго дастаткова, каб прызнаць усю работу і яе вывады нягоднымі, зусім няпрыемлемымі для марксыста-ленінца.

Але справа тут ня ў тым, што Дзіхцяр заблытаўся ў разуменьні „дэклісаваных“ элемент і павольна ўстанавіў рамкі гэтай катэгорыі. Справа тут больш глыбокая. Падбор такой класавай рознастайнай групы выцякае з нацпортуністычных установак аўтара. Дзіхцяр, судзячы па яго гэтым працы, ня бачыць класавай дыфэрэнцыяцыі яўрэйства, лічыць, што ў сілу пэўных палітычных прычын, яўрэйства ў асноўнай сваёй масе прадстаўляе сабою адзіную соцыяльную катэгорыю—названую ім „дэклісаванай“.

Гэта лепш усяго відаць з другога разьдзелу яго кнігі. Аналізуючы вынікі анкет, праведзенай у Польшчы, з якой выцякае, што па варшаўскаму ваяводзтву 93 проц. яўрэйскіх рабочых сконцэнтраваны ў прадпрыемствах з лікам менш 10 рабочых і што 95 проц. прадпрыемстваў яўрэйскіх капіталістаў маюць менш 10 рабочых, Дзіхцяр заключае: „гэтыя даныя сьведчаць, што як яўрэйскі пролетарыят, так і яўрэйскі капітал у Польшчы ня пераважнасьці згрупаваны ў больш дробных прадпрыемствах, г. зн. такіх, якія знаходзяцца пад пастаяннаю пагрозай эаномічнага выдаўленьня і выцясненьня. Такім чынам, мы маем прада, косьвенны, але ня сумненны паказчык няпрочнасьці соцыяльна-эаномічнага стану польскага яўрэйства, г. зн. стан „дэклісаваньня“ (падкрэсьлена намі—I. В.).

Няўжо т. Дзіхцяр няпрыкметна для сябе працягнуў сыоністскую тэорыю, што яўрэйская буржуазія — не буржуазія і яўрэйскі пролетарыят — не пролетарыят? Такія заключэньні ня робяцца няпрыкметна для сябе!

Дзіхцяр прыходзіць да выніку, што дасьледуемае ім „дэклісаванае“ яўрэйства знаходзіцца ў вельмі цяжкім эаномічным стане (стар. 50). Дакізвае ён гэты стан аналізам бюджэту, заробткаў, разьмераў дапамогі родзічаў. Якім-жа шляхам Дзіхцяр сабраў гэтыя даныя? Акізваецца, што шляхам апрасу дасьледуемых. „Дэклісаваныя“ яўрэі пры апрасе ўказвалі ступень матэрыяльнай забяспечанасьці, дастатковасьці харчу, тлушчаў, цукру, бялізны, вопраткі, абутку і г. д., указвалі крыніцы даходу. Калі ўлічыць, што сярод групы, дасьледуемай Дзіхцаром, маецца значная частка гандляроў і асоб, маючых разьлікі з фінансавымі ўстановамі, дык стане зусім зразумелым, што Дзіхцэру і яго памочнікам не ўдалося даведацца сапраўдных разьмераў „сярэдняга“ даходу—ясна, што аб'екты абсьледваньня схаваці солідную долю гэтых даходаў і ахвотна прадставілі сябе ў ролі беднякоў. Нават па гэтых суб'ектыўных даных больш пэловы абсьледзаных сямействаў маюць бюджэт у 30-40-50-60 р. і больш. Дзіхцэру няма сьмеласьці да гэтага, бо яму трэба рабіць адзін з яго асноўных вывадаў:

„Агульны тып структуры яўрэйскай беднаты мала зьмяніўся за некалькі дзесяцігодзьдзяў, ня гледзячы на адбыўшыся гістарычныя зьдзяеньні“ (Кастрычнікавая рэвалюцыя)... *нельга меркаваць, што Кастрычнікавая рэвалюцыя рэзка зьмяніла склад беднаты* (курсіў Дзіхцэра—I. В.).

Не зьмяніўся ён, склад беднаты, па думцы Дзіхцэра таму, што эаномічны стан яўрэйскай беднаты застаўся пасля Кастрычнікавай

революції аднолькава цяжкім, як і да. І як-бы Дзіхцярь не вярцеўся, вывад з гэтай часткі яго твору адзін—яўрэйства (саматужнікі і гандляры) і ў капіталістычных крэілах і пры дыктатуры пролетарыяту знаходзіцца ў аднолькава „цяжкім эканамічным стане“.

Гэты вывад Дзіхцяром запазычаны ў „вучонага“ эканоміста а-ля Рупіна, махровага белагвардзейца меншавіцкага толку—Якава Ляшчынскага.

З тэй-жа бесцырамоннасьцю, як Дзіхцярь цытаваў Рупіна, цытуе ён і Ляшчынскага: „Я. Ляшчынскі лічыць, што соцыяльна-эканамічныя гэндэнцыі ва усёй усходняй Эўропе аднолькавы, незалежна ад політычных умоў, а іменна: 1) паніжэньне пакупной здольнасьці сялян; 2) памяншэньне рынку спажываньня ў гарадох... 5) культурны рост сялянства пагршае матэрыяльнае становішча яўрэйства“ (падкрэсьлена намі—І. В.).

Дзіхцярь зноў-ткі вядным словам не абмовіўся аб тым, хто такі Ляшчынскі і без якога-б то ні было наміку на протэст супроць гнуснага і ня менш сьмехатворнага паклёну Ляшчынскага на Савецкі Саюз (як „памяншэньня рынку спажываньня ў гарадох“) ва унісон з ім апляквае „беднае яўрэйства“ Савецкага Саюзу.

Прааналізаваўшы свае статыстычныя матэрыялы (аб якіхсьці якіх дастаткова поўна пісалася т. т. А і Г.), па пытаньнях, пачынаючы з бюджэту і канчаючы ўзростам пачатку мэнуацыі „дэклінаваных“ яўрэйск, пачаткам палавога жыцьця, афарбоўкай скуры і валасоў, Дзіхцярь прыходзіць да вываду, што агульны сьлан масавага здароўя захворваемасці абсьледванай групы, індывідуальныя яе ўласцівасьці не атроўніваюцца асабліва спецыфічнымі нацыянальнымі ўласцівасьцямі. Дзіхцяром гэта месца з яго артыкулу скарыстоўваецца для доказу таго, што ён, Дзіхцярь, супроць ідэалёгіі нацыянальнай самабытнасьці, што ён прызнаў „дэклінацыя“ яўрэя „нормальным гаражанінам“, жывучым „у соцыяльна-эканамічных умовах, якія характарызуюць паўпэрызм“.

Па-першае, было-б найвялікшай спрошчанасьцю, калі-б мы меркавалі, што ідэалёгія нацыянальнай самабытнасьці сучаснага яўрэйскага нацыяналізму зьявілася ў доказе таго, што спецыфічныя нацыянальныя асаблівасьці яўрэяў заключаюцца ў тым, што яны слабыя, хілыя, нягодныя для вытворчых працы і г. д. Па-другое, гэтыя заключэньні Дзіхцяра, самі па сабе можа і правільныя, мелі-б у тым выпадку дану, калі-б яны не знаходзіліся ў абуральнай супярэчнасьці з асноўнымі соцыяльна-эканамічнымі вывадамі яго работы.

Гэтым соцыяльна-эканамічным вывадам д-р Дзіхцярь прысьвячае толькі дзьве старонкі з 59-ці. Але па „якасьці“, па насычанасьці нацыянал-апортуністычнай белібердой гэтыя дзьве старонкі значна перавышаюць усе астатнія 57.

З гэтых 2-х старочак становіцца яснай сапраўднай мэтай кнігі Дзіхцяра. Абвяргаючы размовы аб тым, што „яўрэйства“ не прыстасавана да працы, „даказваючы“ вельмі цяжкі эканамічны стан яўрэйства „наогул“, Дзіхцярь тэарэтычна абгрунтоўвае асноўны тэзіс яўрэйскага нацыянал-апортунізму ў пытаньнях эканамічнай работы сярод яўрэйскіх мас. Гэты крызіс зводзіцца да ігнораваньня прынцыпу класавай дыфэрэнцыяцыі, да доказу мэтазгоднасьці і неабходнасьці ўцягваньня ў арцелі саматужнай коопэрацыі і колгасы гандляроў, што па сутнасьці зьяўлялася адбіткам права-апортуністычнай тэорыі аб урастаньні кулака ў соцыялізм.

Дзіхцяр прысьвяціў свой артыкул доказу, што яўрэйскі гандляр бедны, што ён фізычна „гоны“, што яго трэба „уцягнуць“...

Запамятаўшы свой вывад аб тым, што „няма ніякіх падстаў меркаваць, што дэклісаваныя яўрэі асабліва схільны да адной профэсіі ці няздольны да іншых на сваім фізычнаму і духоўнаму разьвіцьцю“, Дзіхцяр працягвае застваджаць верным сваёй нацыянал-опартуністычнай ідэолёгіі і пачынае вышукваць асобныя абліччоныя шляхі прыцягненьня „дэклісаваных“ яўрэяў да вытворчай працы.

Ён заяўляе: „мы можам зараз дадаць, на падставе нашых матэрыялаў, што перасяленьне з гораду для заняткаў сельскай гаспадаркай ня сумненна звязана і з соцыяльна-гігіенічнымі ўскладненьнямі, паколькі асноўныя кадры перасяляючыхся зьяўляюцца ўжо прыстасаванымі да ўмоў гарадзкога жыцьця, і перамена іх звязана з глыбокімі зьмяненнямі ва ўсёй сыстэме прыстасоўчых мэханізмаў“ (падкрэсьлена намі — І. В.).

Чаму Дзіхцяр супроць пераводу яўрэйскай беднаты на сельскую гаспадарку і чаму, быццам, сама бедната супроць гэтага пераходу? Дзіхцяр упэўнены, што „ў сьвядомай супроцьнатуральнасьці ў эканамічным сэнсе і ў сьвядомых небясьпеках у соцыяльна-гігіенічных адносінах ляжыць галоўная прычына, чаму дэклісаванае яўрэйства так неахвотна пераходзіць на зямлю“.

Разумеючы, што гэтыя яго сыцьверджаньні будуць высмеяны тысячама яўрэйскіх колгаснікаў, добра прыстасаваўшыхся да сельска-гаспадарчай вытворчасці, Дзіхцяр ідзе на некаторыя ўступкі і згодзен „дазволіць“ пераход на сельскую гаспадарку, але з вучотам наступнай умовы: „ва ўсялякім выпадку немэтазгодна і неэканомна перасяляць дэклісаваных яўрэяў на зямлю ва ўмовах экстансыўнай эксплёатацыі яе, а сельская гаспадарка толькі індустрыялізаваная можа быць магчымай санітарна-бытавой умовай, больш ці менш блізкай урбанізаванаму дэклісаванаму яўрэйству“. *Значыць, пакуль ня будзе поўнасьцю індустрыялізавана сельская гаспадарка, — аб пераводзе беднаты на зямлю і думаць няма чаго!*

Цяжка верыць, што чалавек, выдаючы сябе за друга савецкай улады, уступаючы ў партыю, ведаючы аб ўсёй шаленай агітацыі, якая вядзецца сыяністымі-меншавікамі супроць зямляўпарадкаваньня яўрэйскай беднаты, ня толькі не выступае супроць гэтай погані, але прапануе свае паслугі у якасьці тэарэтыка, „даказваючага“ правільнасьць контррэвалюцыйнай агітацыі і бязглузьдзіцы мерапрыемстваў савецкай улады.

Што-ж прапануе Дзіхцяр? Дзіхцяр за індустрыялізацыю дэклісаванага яўрэйства. „Нам здаецца“, гаворыць ён, „што адказ можа быць адзін: дэклісаванае яўрэйства павінна быць індустрыялізавана, таму што гэта суадпавядае эканамічным перспэктывам краіны і соцыяльна-гігіенічным інтарэсам гэтай групы насельніцтва“.

Дзіхцяр і ў адносінах прамысловасьці ставіць пэўныя ўмовы, праўда, у менш ультымагнўнай форме. У легкай дыскусіі-флірце з меншавіком Вігдорчыкам ён супакойвае яго, што яўрэй прыстасуецца да прамысловай працы, бо тэндэнцыя разьвіцьця прамысловасьці вядзе да „замены кваліфікаванага рабочага старога рамесьніка тыпу новым тыпам амаль унівэрсальнага рабочага пры машыне“.

Ітак, Дзіхцяр марыць аб „дэклісаваным“ яўрэі у ролі рабочага „пры машыне“ і „пры трактары“. Што да тэчыцца сельскай гаспадаркі, відавочна і торфараспрацовак, лесараспрацовак, мэханізацыя якіх насцьпяхова праводзіцца, але яшчэ ня ў такой ступені, як гэта

патрабуецца ў суадпаведнасці з „санітарна-бытавымі умовамі, больш ці менш блізкай урбанізаванаму дэклісаванаму яўрэйству“, то гэтыя галіны вытворчасці не рэкамендуецца Дзіхцяром, бо ўцягненне яўрэйскай беднаты ў такога роду працу „некалькі звязана з соцыяльна-гігіенічнымі ўскладненнямі“.

Цікавей ўсяго тое, што ў перспектывы індустрыялізацыі „дэклісаванага“ яўрэйства (нават па яго рэцэпту) Дзіхцяр па сутнасці ня верыць. Яго пэсымізм у гэтай галіне асабліва вылучаны ў раздзеле IV-м яго артыкулу, пры аналізе паказчыкаў сямейнага становішча абследаемай ім групы. Констатуючы значны лік састаячых у шлюбе сярод „дэклісаваных“ яўрэяў, ён тлумачыць гэта тым, што „краінны патрэбы безнадзейнае (падкрэслена Дзіхцяром) жабрацтва зьяўляецца гэтымі прычынамі і прымушае дэклісаваных яўрэяў шукаць спасення ў сям'і, бо па сутнасці — лапускае ён лірычнае адступленне — гэта адзінае мерапрыемства, знаходзячыся ў іх уладзе і маючае так ці інакш што-небудзь змяніць“ (падкрэслена мною — І. В.).

Значыць, т. Дзіхцяр, выбірайце ці шлюб — адзінае мерапрыемства „маючае так ці інакш што-небудзь змяніць“, ці гэтым мерапрыемствам зьяўляецца індустрыялізацыя „дэклісаванага“ яўрэйства?

Наогул, у лірычных адступленнях часам вельмі рэльефна выяўляецца сапраўдны настрой аўтара. Чаго, напрыклад, варта наступнае наскрозь нацыяналістычнае месці з артыкулу Дзіхцяра: „дзяржава сацыяльнай рэвалюцыі ня можа не займацца аздаравленнем усіх „соцыяльных акраін“, у тым ліку і гэтай (яўрэйскай), быць можа, самай трагічнай і, мабыць, самай ганебнай, дэстаўшайся нам у спадчыну ад мінулага рэжыму“ (падкрэслена мною — І. В.).

Супярэччываў, прадуктаў эклектызму ў працы Дзіхцяра няма. Яны нямінучы, бо Дзіхцяр ігноруе элементарныя прынцыпы марксысцка-ленінскай методолёгіі.

Дзіхцяр надумаў выдаць навуковую працу аб соцыяльна-гігіенічным даследаванні з політыка-эканамічнымі вывадамі, не прысвечваючы ў ім ніводнага гуку канкрэтным умовам сацыялістычнага будаўніцтва, без якой-бы та ні было спробы ўвязаць свае вывады аб задачах эканамічнай работы сярод яўрэяў з задачамі індустрыялізацыі і калектывізацыі краіны, з гістарычнай перспектывай, хаваючы, гэрэзію і ўсялякім чынам ігноруючы ўсё тое, што ўжо зроблена ў Савецкім Саюзе па ўцягненні працоўных яўрэяў у вытворчую працу, пры ўсім больш абвастраючымся працэсе эканамічнага разбурэння яўрэйскіх працоўных мас у Польшчы, Літве і г. д.

Звычайна ў такіх выпадках рэцэнзіі канчаюцца пытаннем — „як гэта магло здарыцца, што вось такое пролетарскае выдавецтва прпусціла такую кнігу?..“ У нас гэтага пытання ня будзе. Тлумачыцца гэта тым, што праца Дзіхцяра друкавалася ў яўрэйскай буржуазнай часопісе „Пытанні біялогіі і паталогіі яўрэяў“ і ў так званых „Працах БДУ“ ў часы Пічэты, вельмі паважаўшага нацдэмакратычную творчасць любой афарбоўкі.

Наш агульны вывад: мы маем справу з нацыянал-апортуністычнай спробай даць буржуазна-савіцкую трактовку задач эканамічнай работы сярод працоўных яўрэяў Савецкага Саюзу. Гэтая спроба навінна сустраць бязьлітасны адпор з боку ўсёй пролетарскай грамадзкасці.

І. Верба.

МАТЕРІЯЛИ І ДОКУМЕНТИ

1.6 організаційно-господарчим умацаваньні колгасаў

Пастанова аб'яднанага Пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б

Аб'яднаны Пленум ЦК і ЦКК КП(б)Б констатуе вялізарныя посьпехі дасягнутыя ў сацыялістычнай рэканструкцыі сельскае гаспадаркі СССР.

На 1-XI-31 г. калектывізавана 50 проц. бядняка-середняцкіх гаспадарак па Рэспубліцы, 57,4 проц. у раёнах дэпрэсій МТС, 37,2 проц. па сельскагаспадарчых раёнах. 9 раёнаў ужо лівярылі ў асноўным сучасную калектывізацыю. Калектывізацыя павялічыла вытворчасць сельскагаспадарчых прадуктаў, павялічыла перамогай партыі, лівярым доказам правільнасці яе генэральнай лініі.

Правіла сельскае гаспадаркі па рэйкі буйнога сацыялістычнага зямляробства ўможавае ёсць значны посьпех у сельскае гаспадаркі і вытворчасці (нашэрэньне пасевных плошчаў, павялічэнне плошчаў пад тэхнічнымі культурамі (менш 140 000 да 230 000), павялічэнне ураджайнасці, таварнасці сельскае гаспадаркі і г. д.).

Колгасы ў прыватнасці веснавой сяўбы, уборачнай кампаніі і асенняй сяўбы накіравалі пад далейшыя перавагі буйное калектывізацыі гаспадаркі над дробнай аднаасобнай (прымаючы абатуленне пасеву яравых на адну колгасную сяню 4,0 га супроць 2,43 га на сяню аднаасобнай гаспадаркі і на 1 пашую адзінку ў колгасах 4,5 га, у аднаасобнай 2,3 га, прасу тэхкультуры 0,4 га на адну колгасную сяню супроць 0,2 га на сяню аднаасобнае гаспадаркі).

Разгорнута значная работа па спецыялізацыі колгасаў (на 1-XI-31 г. арганізавана 1 064 МТКФ і пачаўся буйной рэспублікай жывёлы 126 248, з якіх 74 138 дойнаў, арганізавана 889 фэрм па вырошчванню цялят, 1 600 ТСКФ, у якіх застаўлена 71 000 даўроўных свінататкаў, 131 ПТКФ і 43 конегалоўчыя фэрмы).

К. (б)Б здолеў дасягнуць такіх посьпехаў толькі на аснове паспяховага вырашэння за ачы інтэлектуальнай крыні, як асновы ўсяго сацыялістычнага будаўніцтва ў выніку барацьбы супроць права ўхілу, "лівяцкіх" запісаў, вяржачаўнага шовінізму і контр-рэвалюцыйнага нацдэмакратызму.

Аднак, Пленум ЦК і ЦКК з усім рашучасцю падкрэслівае, што дасягнутыя посьпехі ў арганізацыі колгаснай вытворчасці з'яўляюцца толькі яшчэ перапачатковымі, не выкарыстоўваюцца яшчэ тым мажымасцю раўняцца высока-таварнай гаспадарцы, якія забяспечваюцца бу дзі калектывізацыі гаспадарак, умовамі савецкага ладу і той вялізарнай вытворчай дзіммагай, якая аказваецца колгасам з боку пролетарскай дзяржавы.

Усе яшчэ вельмі выхад таварнай прадукцыі, нізкая ураджайнасць, нізкая ўстойлівасць, нізкі працэнт пыхаў таварных свінен, вялікае асцядаўне таварнае прадукцыі ўнутры самых колгасаў, шырока распаўсюджаны спажывецкія настроі, вынікаючы адсюль выпадкі рвацтва і г. д.

У пятавях аб тэмпах калектывізацыі і далейшых задачах у колгасным руху, вырашэння ўказанымі ЦК УсеКП(б), устанавіваючы, што дзіммагай з вялікім калектывізацыі тако і іншага раёну і вобласці з'яўляецца не абавязковы зхон усіх 100 проц. бядняка-середняцкіх гаспадарак, а ўцягненне ў колгасы ня менш 60 проц. сельскіх гаспадарак з зхонім ня менш 75—80 проц. пасевных плошчаў сельскіх гаспадарак.

БССР, якая адносіцца па характару сельскае гаспадаркі да раёнаў спажываючай паласы, павінна вызначыць сваю работу ў галіне колгаснага руху, кіруючыся наступнымі паказаннямі ЦК УсеКП(б), "У астатніх раёнах СССР, у тым ліку і ў раёнах спажываючай паласы, ЦК ірагануе весці работу па калектывізацыі з такім разлікам, каб у асноўным скончыць калектывізацыю ў 1932-33 гг.

ЦК асабліва перасцерагае органы гэтых раснаў і абласцей ад пагоні з раздзутымі процантамі калектывацыі

ПК призывает эти организации сконцентрировать внимание работников на задаче повышения эффективности работы колхоза: «Умощнению ранее за всё Ильин-Водных и городских колхозов».

У сувязі з гэтым, на падставе пастановы ЦК УсеКП(б) ад 2-VIII-31 г. аб тэмных дзелях і катэктывацый і задачах умацавання колгасаў, пленум пераглядаеў пастанову тленьскага пленуму ЦК КП(б)Б у той частцы, якая ставіць перад партарганізацыяй задачу дэбіцца вясной 1932 году захопу 75 проц. сялянскіх гаспадарак і суцэльнай калектывізацыі да канца 1932 г., зацыв рэшыць пастанову Бюро ЦК ад 10 лістапада аб артыкуле ў „Правле“ ад 28 верасня.

Только на основе широкой разгорнутой работы на организационно-хозяйственном уровне, в борьбе с саботажем у колхозных бухгалтеров, будучи выращены, задача формирования сельской кооперативной структуры. Кто понимает эту задачу, тот не только не разумеет основных задач социалистичной реконструкции сельского хозяйства на данном этапе, а еще и сурово критикует партию.

1. Асноўнымі рычагамі мерапрыемстваў па арганізацыйна-гаспадарчым умяшчэнні колгасаў з'яўляецца ўдзяленне ўвагі за неравыравненыя мас, за выкарыстанне дробна-буржуазных гандзяў, за правільную арганізацыю працы, аснованую на п'явёрдных нормах выралоўкі ацэненых у працалнех, сапраўднае ўкараненне адзельных чалавек, гортванне саапаборніцтва і ударніцтва правільную арганізацыю ўліку працы і разьмераваньне да одаў выключна па колькасці і якасці працы, ааксымальнае разгортванне тапэрных галін гаспадаркі, узьняцце урадокаіннасьці, максымальны выхад таваінасьці, падбор леныцтва кіруючага складу колгаснага спадаркі (старшыні, загадчыкі фарм, брыгадыры) і выхаваньне сарод колгасных мас уразуменьня неабходнасьці, савітніцтва сацыялістычнага суаўдзяньства, снае абавязкі перад пролетарскай дзяржавай і першымі чынамі, як першачарговыя. На гэтай аснове будзе нанесены ачышчальны ўдар класнаму ворагу — кулаку і яго агентыры ў партыі і опартуністам розных ацэньнікаў.

Вопрос работы значительной части колхоза показав, что там, где добра и правды была организация прав, там выше и продуктивности работы, следовательно вытворения задания, меньше было затрат, больше страт, больше страт находилось

Між тим, зважаючи на правильну організацію праці, удосконалення сапрадійної збільшуваччини даска на усім організаціям поставлена у пенто увазі На значній частині колгасу збільшуваччини існує формальна, насправді більше галузівщина На рідко випадки, калі нават кіруючія робітники колгасую самі не розуміють принципів збільшуваччини і технікі яе правдасення Зусім слаби рівні інструктаж на постійних організаціях і практична правдасення збільшуваччини ў колгасах Зусім недастаткова асьвятляєцца делны волыт збільшуваччини ў друку.

Пленум приватне Колгосцентру, на основе выявленого волюты правядзення з'ездельшчыны ў колгосах, у месячны тэрмін распрацаваць канкрэтныя паказальні па ўдасканаленьні яе і па ўзьяццці і рацоўнай дыспліны і барацьбе з прагулам і у прыватнасці:

а) пераглядаць прыкладныя нормы выпрацаўкі, арыентуючыся на фактычную выпрацоўку лепшых ларатых класавых каў і прыняць меры, каб на аснове прыкладных норм у кожным класе былі вызначаны свае нормы выпрацоўкі на 1932 г.;

б) правесык і рэгістрару і канфэрэнцыі па працягу зямлага перыяду, па азнаём-
ленні з вяршамі і тэхнікай збыцця: вычыны, арганізаваныя работы, пактаўшы ў асно-
ву пры прастым ажыццяўленні збыцця вышчыны наступныя прыкметы, усталяваныя
не сталага складу асноўнага ядра брыгад з даручэннем утварэння раду звязаных
паміж сабой процесаў с.-г. работы (напр.: даручэнне адной брыгадзе ўсіх процесаў
працы, пачынаючы ад псеўду і канчаючы ўборкай і абматотам); правядзенне работ на
аснозе брыгаднай і групавой збыцця вышчыны з індывідуальным удзелам працы кожнага
або частка ўзроста брыгады і групы і пераходу на індывідуальнае заданне ўнутры
брыгады на тых работах, дзе гэта магчыма ажыццявіць;

е) распространять конкретные показатели об наступившем перевороте всех видов ра-
бот прогрессивно-премиальную зыдзельную праду, аднак, формы арганізацыі зыдзель-
най прамыянай працы пазначыць такім, якія-б былі добра зразумелымі кожнаму
масам

Адным з найбольш распаўсюджаных скажанняў зь беларускай мовы абмежаваньне працягласьці рабочага дня ў гадзінах і ўхвілінках зьяўляецца скажэньне: «Абмежаванай работы, а часу праведзенага на рабоце».

ления производств рабочих т.ч. в черной металлургии. Промышленность рабочих, заданных;

д) РК КП(б)Б забяспечыць сыстэматычны контроль і праверку работы колгасных іхных органаў па арганізацыі працы ў колгасах, перавод на зьдзелычыну, працы ўлік працы, правільнае разьмеркаваньне даходаў і выдачу авансаў. Выдача авансаў павінна праводзіцца выключна па працэдурх.

РК КП(б)Б павінны правесці 3-4-дзённые курсы-канфэрэнцыі нясконых камуністаў і раённага актыву па вывучэньні прынцыпаў і тэхнікі правядзеньня зьдзелычыны ў колгасах.

е) Колгасцэнтру і раённым саюзам забяспечыць такі контроль за сваячасовым аплатам працадзён, каб дырэктывы ЦК аб запісах працадзён у працоўныя кніжкі не адзілі аднаго рэзу ў піль дэні абавязкова выконваліся. Устаноўць так, параткі, прычым тым брыгадам, якія не сваячасова за існуюць выпрацаваныя колгаснікам, прададзі ў іх працоўныя кніжкі, зьніжалася колькасьць працадзён;

ж) разглядаючы арганізацыю адыходнасьці, адна з важнейшых мерапрыемстваў па арганізацыіна-гаспадарчым уладваньні колгасаў, колгасныя органы справу арганізацыі працы у колгасах, выкарыстаньне машын і арганізацыю гаспадаркі павінны наставіць так, каб забяспечыць адыходнасьць ў максымальнай меры.

2. Пленум прымае неадкладна працу па папярэднім разьмеркаваньні даходаў і ўраджаю у колгасах. Гэты тэрмін і колгасных арганізацыя не павінны гэтай кампаніі палітычнага чараваньня, як найбольшым зьвязу ў арганізацыіна-гаспадарчым адыходнасьці колгасаў. Кампанія разьмеркаваньня даходаў ўраджоў і зьвязу зьвязу як тэхнічная бухгалтэрская справа, няма канкрэтызацыі, працягваюцца ў радзе раёнаў (Касьцюковічкі і інш.) выдача авансаў па едакох, сям'ях і г. д., ня ўносьцяцца прадзеньне разьмеркаваньня з адной першачарговай выкананьня колгасамі сваіх абавязкаў перад дзяржавай, дзяржавай выносьця неадкладна ад выкананьня пільнага заглавак) і то зьвязу гэта проста папярэдням устаноўленага паратку разьмеркаваньня даходаў ураджаю.

Пленум катэгорычна патрабуе ад РК КП(б)Б і колгаснай сыстэмы неадкладнага ўзмацненьня работы па разьмеркаваньні даходаў і ўраджаю, поўнасьцю забяспечыць разьмеркаваньне даходаў па прынцыпу - хто больш і лепш працуе, той больш і атрымлівае. Не павінна быць ніводнага выпадку разьмеркаваньня даходаў па ядомым, зьвязу сямейным прынцыпу, рашуча выкрываючы перад колгасамі масамі кулацкую сутнасьць ядомкага прынцыпу, які вядзе да разбурэньня колгасу.

Павінна быць поўнасьцю выканана паказаньне, што ў першую чаргу выконваць колгасамі свая абавязкі перад дзяржавай па зьвязу (продажу) таварнай прадукцыі, а потым толькі ствараюцца фонды і выдаюцца авансы.

Пленум лічыць зусім нецэнзуральным сьмешаньне ў разьмеркаваньні ўраджаю і зварочвае ўвагу ўсіх РК на палітычную важнасьць сваячасовага выкананьня ўказаньня бюро ЦК аб тым, каб кожны колгаснік у парадку авансаваньня выдачы атрымліваў-бы бліжэйшыя дні ня менш паловы належачай яму долі з тым, каб камчатковае разьмеркаваньне ўраджаю ў колгасах было закончана да 15 студзеня 1932 г.

Ня было таксама скарыстана выкананьне колгасамі пільнаў загатоўак як адно з мерапрыемстваў арганізацыіна-гаспадарчага замацаваньня колгасу таму, што масава і работ, нівокал загатоўак была ў значнай ступені зьмешана адміністрацыйным, камандваньнем, прадпісаньнямі замест шырокага прыцягненьня колгасных мас на выкананьне колгасамі сваіх абавязкаў перад дзяржавай і выхаваньня срод колгасных мас зразуменьня таго, што колгасы як сацыялістычны сектар гаспадаркі павінны быць прычымным! ў ступаньні сваіх абавязкаў перад пратэарскай дзяржавай, з правядзеньнем адначасовай барацьбы з рвацкімі, слажывецкімі тэндэнцыямі, з кулацкай агітацыяй і работай за зьмешаньне пільнаў, за срод загатоўак і г. д., адставаньне колгасаў ад адыходнасьці сак ару сьведчыць аб арганізацыіна-гаспадарчай слабасьці колгасаў. Абатуленьне праводзіцца формальна без аформленьня па належных фондах колгасу; у радзе раёнаў не абатулены яшчэ каравы, коні. Пленум указвае, што сапраўдны пераход да б іх аграмаджаньня та па лркі пачаўся з моманту абатуленьня прадагледжаных статутаў срод ару вытворчасці. Сапраўдную калектывізацыю, сапраўдны пераход да формы буйной аграмаджанай сельскай гаспадаркі трэба ацэньваць перш за ўсё па ступені аграма жоньня срод ару вытворчасці, росту непазэльных калітату і зьвязу са зварнай прадукцыяй.

У сувязі з тым, што рашэньне партыі аб застаўленьні сядзібнай зямлі ў індывідуальным карыстаньні колгаснікаў у радзе выпадкаў выкарыстана для захаваньня па выдам сядзібнай зямлі сваіх індывідуальных гаспадарак, лічыць неабходным тым, якія маюць месца падобныя злоўжываньні падтрымаць ініцыятыву пералавых колгасаў, на кіраваную на перагляд, разьмеркаваньня сядзібных участкаў у бок іх скартаваньня і тунтуючы гэтую працу на шырокай растлумачальнай працы ся і ад колгаснікаў.

3. Выходзячы з таго, што калектывная гаспадарка забяспечвае вольнасьць маюць разьвіцьця высокатаварнай жывёлагадоўлі і самай высокай ураджайнасьці, Пленум ЦК і ЦКК абавязвае ўсе партарганізацыі, савецкія зямельныя і колгасныя органы выдачу разьвіцьця жывёлагадоўлі, уладу ўраджайнасьці, разьвіцьцё такіх галін гэтай

гаспадаркі, як гародніцтва, садоўніцтва, пчальства, рыбная гаспадарка і г. д., — паставіць цэнтральны ў гаспадарчым умяшчэнні колгасаў, для чаго:

а) забяспечыць выкананне паставы ЦК аб вызначэнні напрамку развіцця (спэцыялізацыі) колгасаў да 1, II-32 г. Пры спецыялізацыі колгасаў у жывёлагадоўчым напрамку выходзіць з таго, што фэрмай павінен з'яўляцца ў асноўным колгас-фэрма;

б) партыйным арганізацыям, савецкім, зямельным і колгасным органам па-большавіцку разгарнуць работу па мобілізацыі энэргіі партыйных і комсамольскіх сіл колгасных мас, спецыялістаў і ўсіх работнікаў сацыялістычнага землеаробства на практычнае вырашэнне задачы рашучага ўздыму ўраджайнасці для чаго: шырока ўкараняць правільныя севазвароты, палепшыць апрацоўку глебы, арганізаваць правільны догляд за пасевамі, забяспечыць абавязкова поўную праполку тэхнічных і прапашных культур, раннюю сяўбу і сваячасовую ўборку, барацьба са шкоднікамі і са страхамі, абавязковае выкананне задачы пад'ёму на зяб ўсёй плошчы, вызначанай для пасеву яравых, рашучае пашырэнне засеву гатунковым насеннем, шырока разгарнуць селекцыйную работу, поўнае скарыстанне штучных і мясцовых угнаенняў, асабліва торфу.

Пленум патрабуе ад РК КП(б)Б, НКЗ і Колгасцэнтру, каб у кожным раёне, у разрэзе кожнага колгаса былі распрацаваны канкрэтныя мерапрыемствы па ўздыму ўраджайнасці;

в) абавязаць Інстытут Сацыялістычнай Рэканструкцыі распрацаваць не пазней 1 студзеня тыпу севазваротаў спецыялізаваных колгасаў (малочна-ільняныя, жывёлагадоўча-бульбяныя, малочна-пасенаводныя, малочна-садова-гародныя);

г) Пленум абавязвае спецыяльныя жывёлагадоўчыя колгасныя цэнтры, Колгасцэнтр і РК КП(б)Б забяспечыць безадкладнае і рашучае ўзмацненне работ на развіцці колгаснай жывёлагадоўлі. Для таго, каб забяспечыць большы таварны выхад ад жывёлагадоўлі, неабходна правесці практычныя мерапрыемствы па ўмяшчэнні фэрм, большай канцэнтрацыі ў іх таварнага стада і рашучага павялічэння ўдойлівасці малочнага стада і выхаду таварных сьвіней. Абязлічка, якая ляжыць у доглядзе за жывёлай у большасці фэрм, павінна быць безадкладна зліквідавана і на справе ўведзена сапраўдная аддаслышчына;

д) Пленум ЦК і ЦКК з усёй рашучасцю ўказвае, што задача вытворчага ўмяшчэння колгасаў, падняцце ўраджайнасці, падвышэнне таварнасці жывёлагадоўлі і інш. галін гаспадаркі з усёй сілай патрабуе ад колгасных і зямельных работнікаў аўладання ў найбольш кароткі тэрмін тэхнікай выдзялення буйной сацыялістычнай гаспадаркі, аграномічнымі ведамі, тэхнікай поўнага скарыстання с.-г. машын і самага шырокага ўжывання дасягненняў аграномічнай навукі, выходзячы з чаго Пленум ЦК і ЦКК абавязвае партарганізацыі, НКЗ і Колгасцэнтр распрацаваць практычныя мерапрыемствы, якія-б забяспечылі выкананне гэтай задачы і пры падрыхтоўцы масовых кадраў, максымум увагі звярнуць на вывучэнне аграномічных ведаў, апрача гэтага шырока паставіць распаўсюджванне спецыяльнай навуковай сельска-гаспадарчай літаратуры, арганізацыю гурткоў заочнага навучання, правядзенне спецыяльных курсаў і г. д.;

е) прызнаючы слабай работу навуковых і даследчых устаноў у галіне барацьбы з лешняю арганізацыю калектыўнай вытворчасці, за ўзвышэнне ўраджайнасці, падвышэнне таварнасці жывёлагадоўлі і г. д. (адрыў навуковых і даследчых устаноў ад колгасных мас і колгаснай вытворчасці, адсутнасць шырока і правільна паставітых вопытаў, адсутнасць гібкасці ў перамяшэнні лешных, якія ўжо апраўдаліся, вопытаў для шырокага практычнага іх ажыццяўлення). Пленум даручае Бюро ЦК на працягу двух месяцаў прыняць практычныя прапановы, якія-б забяспечылі рашучае палепшэнне работ навуковых і даследчых устаноў, у прыватнасці — абтаварыць пытанне аб арганізацыі спецыяльнага навукова-даследчага колгаснага інстытуту, які-б з'яўляўся філіялам Усесаюзнага НІКІ.

У мэтах шырокаяй паставы ў вопытаў найлепшай арганізацыі калектыўнай вытворчасці, лічыць мэтазгодным арганізацыю ня менш 100 апорных колгасаў, па 1-2 у кожным раёне, з якімі павінна быць устаноўлена пясрэдная сувязь як з боку Колгасцэнтру, так і Інстытуту Сацыялістычнай Рэканструкцыі сельскае гаспадаркі.

ж) Пленум ЦК і ЦКК адзначае, што завезеная ў бягучым годзе вялікая колькасць складаных с.-г. машын у значнай ступені выкарыстана была нездавальняюча з гэтай прычыны, што ня была ліквідавана абязлічка, прыстаўленыя да машын людзі не ўдаліся ў належнай ступені тэхнікай карыстання с.-г. машынамі (ільноцерабілка, бульбакатэлка і інш.).

Абавязаць колгасныя і зямельныя органы правесці на працягу зімовага перыяду спецыяльную работу па аўладанні колгаснікамі тэхнікай карыстання с.-г. машынамі, за дывідацыю абязлічкі і г. д., забяспечыўшы ў будучым годзе б зумоўна поўнае і рацыянальнае скарыстанне с.-г. машын;

з) Пленум абавязвае Колгасцэнтр, НКЗ і раённыя партыйныя арганізацыі безадкладна разгарнуць мобілізацыю колгасных мас на падрыхтоўку да веснавой сяўбы

Забяспечыць свабоднае дзяўдзеньне заданьняў дз колгасаў, складаньне вытворчых-фінансавых плянаў, рамонт с-г інвэнтару, транспарту свабоднага казоз унаважэньня с-г. машын і г. д.

Плэnum абавязнае ўсе арганізацыі і іхныя меры, абяспечваючыя поўнае выкарыстаньне пляну нарыхтовак і сямейнага, асабліва пасярэдніх фондаў і чыстых гаспадарстваў.

4. З ростам калектываў і іхных абавязкаў, у гэтых умовах прынцып узабуйненьня колгасаў, колькасць якіх значна павялічылася, павялічылася і дробнасьць іхнага выніку сталынінскай і прышчынаускай сьпэцыялізацыі.

Прынцып узабуйненьня колгасаў зьяўляецца простым вынікам росту калектываў, арганізацыяна-гаспадарчага ўзросту колгасаў, укараненьня складаных і разнастайных машын, будаўніцтва і разьортваньня дзялянаў МТС і іншых мераў перамяшчэньня колгасных мас у мэтаназначаныя аб'яднаньня, каб забяспечыць найбольш рацыянальнае скарыстаньне сродкаў вытворчасьці і рабочае сіла. Варта памятаць, за ачы ўзбуйненьня дробных колгасаў будзе і павялічана вырашэньня ў адзінстве ад вырашэньня паказаных вышэй мераў перамяшчэньня (арганізацыяна-гаспадарчае ўмацаваньне колгасаў, павялічэньне тэхнічнай базы, рост сьвязьдзёнаў колгасных мас). Аднак, у радзе раёнаў павялічэньне тэхнічнай базы, рост сьвязьдзёнаў колгасных мас, павялічэньне ўзросту колгасаў (адміністрацыйнае, паручэньне дзялянаў, іштучнае вызначэньне разьмернаў колгасаў і г. д.) і іншых паказаных т. Сталіна. Цяпер у нас у рэспубліцы ў пэўнай частцы арганізацыяна-гаспадарчай рабце колгасаў і раёнаў і сёлх Калі гэта рабца пакака налёжым пасьпехам, дзялянаў зьяўляюцца сямі сабой.

На дадзеным этапе колгаснага будаўніцтва пры сучасным становішчы колгасаў і ўзросту машын і г. д. пэўным разьмерам колгасаў павялічана дзялянаў і г. д. Узабуйненьне колгасаў можа адбывацца і на аснове строгага захаваньня поўнага і г. д. асаблівасьці і на аснове зацікаўленасьці саміх колгасных мас на аснове арганізацыяна-гаспадарчага ўмацаваньня існуючых колгасаў, па лініі ўцягненьня ў існуючы колгасны накіраваных, яшчэ неадаптыраваных былішча-серадніх асаблівасьці, аб'яднаньне колгасаў у адзін там, дзе існуе іх 2-3 у адной вёсцы.

У раёнах з высокім прапантам хутарызаваньня пры захаваньні паказаных вышэй прынцыпаў узабуйненьня можа праводзіцца ў сувязі з правядзеньнем сьпэцыяльнага выніку колгасаў у напрамку разьвіцьця жыгеллага оўлі, тародніцтва, садоўніцтва, пчаларства, на лініі арганізацыі міжколгасных фэрм (Мітф, СТКФ, прамысловы сад, пасека, прадпрыемствы па пераапрацоўцы малочнай прадукцыі), ці дробныя колгасы аб'ядноўваюцца, каб забяспечыць мільчынасьці арганізацыі толькі і іншай таварнай фэрмы і г. д. рэспубліцы сходу колгаснага вызначэньня месца гаспадарчага цэнтру колгасаў, выходзіць пры гэтым з гаспадарчай мэтаназначэньня.

Улічваючы неабходнасьць стварэньня гаспадарчых цэнтру ў тых колгасах, дзе арганізуюцца жыгеллагадучыя фэрмы ў хутарскіх раёнах, прызнаваць Колгасцэнтру пры расірапаўцы пэўнага кэпітальнага ўкладаньняў прадукцыі пэўнага ў гэтых цэнтрах такім колькасць дзялянаў паміж іхнаў, каб забяспечыць разьмяшчэньне асноўнага ядра колгаснага, даглядаючых за жыгеллага.

5. Колгасныя кадры набываюць вельмі важнае значэньне ў справе арганізацыяна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў і правільнага арганізаваньня калектываў і вытворчасьці. Міль тым, у большасьці РК КП(б)Б, і К. С. не заарочвалі да гэтага часу паліжні ўвагі надбоў, вывучэньню складу кіраўнікоў колгасаў, заагдыкаў фэрм, брыгадэраў, дзе месца забяспечэньня складу старшын колгасаў, заагдыкаў фэрм і брыгадэраў кудысьці і іншымі асаблівасьцямі элемэнтамі і людзьмі яўна няздольнымі кіраваць калектывам і вытворчасьцю. Амаль на ўсіх раёнах мас месца часцяком зьмена, адсутнасьце стагна пучы колгасных кадраў і практычна дзялянаў у іх працы.

Плэnum прапануе а) Колгасцэнтру арганізаваць дзялянаў вывучэньня колгасных кадраў (старшын колгасаў, заагдыкаў фэрм, брыгадэраў, забяспечыць павышэньне кваліфікацыі іх іхным скіраваньня спецыяльных курсаў, так і іхным сьстэматычнага правядзеньня спецыялізаваных па асобных відах работ і г. д. дзялянаў часта зьмяняюцца ў межах с-савэстаў, куставых і раёнах, б) РК КП(б)Б, і К. С. дзялянаў часта зьмяняюцца кіруючага колгаснага атырав, а забяспечыць лепшыя ўмовы і г. д. дзялянаў іх прабце на боў іх працягла перыод дзялянаў неабходным, каб заагдыкаў колгасных таварна-фэрм былі ўключаны ў раённую нумэрынаў работнікаў, РК забяспечыць пэўна-іхныя якасьці падры тоўка кадраў, в) Плэnum павялічыць пэўна-адрыхтоўца кадраў масавай кваліфікацыі ня менш 100 000 ч. аб павышэньня цэнт-ральнага колгаснага школы да 400, шэсьці рахунаковых работнікаў да 600 і г. д. Наарыхтоўку масавых колгасных кадраў трэба арганізаваць на аснове вытворчасьці, арганізуючы курсы ў лепшых саўгасах і колгасах.

6. Задача арганізацыяна-гаспадарчага ўмацаваньня колгасаў патрабуе рашучага павышэньня операцыянага канкрэтнага кіраваньня колгасамі і боку колгаснай сьстэмы і зьмешчаных арганізаў. Гэта заагдыкаў можа быць выканана пры рэспубліцы ўзмацненьні раёнага зьяўна колгаснагаў, МТС, спецыялізаваных і ператварэньня іх у сапраўд-

ныя штабы кіраўніцтва колгаснай вытворчасцю. Пленум абавязвае РК КП(б)Б пераглядаць і ўзмацняць раённыя колгасныя апараты лепшымі работнікамі і на справе абсягшэчы ў іх рабоце практычную дапамогу і кіраўніцтва.

Пленум з усёй рашучасцю падкрэслівае, што як цэнтральныя органы (Колгасцэнтр, НКЗ, спецыяльныя колгасныя і т. д.) так і раённыя партыйныя і колгасна-зямельныя органы не перабудавалі і не маюць і форм кіраўніцтва непасрэдна колгасамі (ліма канкрэтнасці, няма дысцыпліна падыходу да асобных колгасаў, іх рэзкіх выпадкаў камітвання, адміністрацыйнага замест арганізацыі мас і операцыйнага кіраўніцтва).

Пры ажыццяўленні кіраўніцтва колгасамі трэба выходзіць з таго, што колгасы з'яўляюцца добраахвотнымі аб'яднаннямі б. дзяка-серадніцкіх гаспадарак. Таму, ажыццяўленне кіраўніцтва колгасамі патрабуе самай шырокай масавай работы сярод саміх колгасных мас, работы на ўздыме іх самадзейнасці і творчай ініцыятывы і на ўсім узроўні не на менш масавай работы, работы па арганізацыі мас і кіраўніцтва ім, голым адміністрацыяй і камандаваннем. Такія методы кіраўніцтва праводзяць вялізарную шкоду колгаснаму будаўніцтву. Патрэбна бездкладна ліквідаваць абязьлічку ў кіраўніцтве колгасамі і ўстанавіць такі парадок, каб спецыялісты, інструктары і інш. работнікі колгассаюзаў і МТС былі замацаваныя з пэўнай колькасцю колгасаў, за становішча якіх прымаюцца работнікі ясуць поўную адказнасць.

Колгасны інструктаж у сваёй рабоце павінен абавязвацца на па-за штатны інструктаж і колгасны актыў.

Толькі ў партый штодзеннай масавай пастаноўкай палітыка-выхаваўчай, вытворчай і прапагандавай прапаганды можна ў найбольш кароткі тэрмін перавыхаваць учарашняга дробнаўласніка ў сьведомага, актыўнага барацьбіта за сацыялізм. Меры адміністрацыйна і іншага ўздзеяння трэба прымяняць у адносінах элачынцаў, растратчыкаў, ратаў, ворагаў колгаснае гаспадаркі, аднак, ва ўсіх выпадках трэба, каб у абавязаных тых і ў іншых мер уздзеяння прымяняў узел колгасная маса. У мэтах арганізацыі шырокай паліт-выхаваўчай прапаганды сярод колгасных мас даручае Бюро ЦК распрацаваць мерыпрыемствы па палітвыхаванню колгасных мас (вечэрнія школы, гурткі, радыё, лекцыі, даклады, спецыяльнае правядзенне дзен колгаснікаў і т. д.). Даручыць Колгасцэнтру правесці практычныя мерапрыемствы па змяншэнні колькасці аслабленых работнікаў у колгасах, з'явіўшы да мінімуму колькасць нападзён, затрачаных на аслабленых работнікаў.

У мэтах узмацнення і палепшэння кіраўніцтва колгасамі з боку колгасных органаў, Пленум даручае Бюро ЦК і РК узмацняць кіруючы склад спецыяльных колгасных цэнтраў, раённых унаўзаважак, надаць ім большую самастойнасць у іх рабоце, патрабуючы адначасова большай канкрэтнасці і адказнасці за становішча спецыялізаваных колгасаў.

У мэтах узмацнення кіруючага складу колгасаў і ачысткі іх ад кулацкіх элементаў, Пленум даручае Колгасцэнтру і РК КП(б)Б, праводзячы сістэматычную работу па ачыстцы колгасаў ад кулакоў, правесці перавыбары кіруючых органаў колгасаў на сканчэнні гаспадарчага году.

У вырашэнні задачы арганізацыйна-гаспадарчага ўмацавання колгасаў вялізарную ролю і аказанне месца павінны займаць спецыялісты сельскае гаспадаркі.

Пленум ЦК і ЦКК абавязвае НКЗ, Колгасцэнтр і РК КП(б)Б прыняць меры да максымальнага скарэстання маюцца спецыялісты, а таксама для гаскарэння падрыхтоўкі спецыялістаў, палепшэння якасці падрыхтоўкі, лепшым падбор студэнтаў і стварэння для спецыялістаў лепшых умоў працы.

Партызму і Колгасцэнтру прыняць практычныя захады да больш правільнага ўмеравання спецыялістаў дзямі раёнамі, выходзячы з спецыялізацыі раёнаў.

7. Надаючы вялізарную рашучую ролю МТС у арганізацыі выска-таварнай калектыўнай вытворчасці і ўмацавання колгасаў, Пленум патрабуе ад усіх партыйных колгасных і зямельных органаў і інструкцый прыняцця рашучых мерапрыемстваў па палепшэнні работы МТС, і сапраўдным раздортванні іх дзейнасці, як асноўных вагаў сацыялістычнай рэканструкцыі сельскае гаспадаркі.

НКЗему, Колгасцэнтру і Трактарцэнтру распрацаваць канкрэтныя мерапрыемствы па перабудове дзен сьц. МТС такім чынам, каб яны асагуоувалі ня толькі палыводства але і асагуоувалі-б вялікую ролю ў дзячыненьні да спецыялізаванага на прамаку колгасаў і наводата, жыгата, оуэга, садова-гароднізга і тым, каб дабіцца максымальнага скарачэння трэктарнай сілы, таксама і на усіх работах, звязаных з вырашэннем карымавой праблемы, уборкі гародніны, пераапрацоўкі лёну і г. д.

8. Задача арганізацыйна-гаспадарчага ўмацавання колгасаў патрабуе ад колгасных, зямельных і сарецкіх органаў больш энэргічнай работы па мабілізацыі сродкаў колгасаў, так і асабліва колгаснікаў на капітальныя ўкладанні, мадыфікацыю, будаўніцтва МТС, падрыхтоўку колгасных кадраў і г. д. Пленум з усёй катэгорычнасцю патрабуе знята скарэстання мясцовых будаўнічых матэрыялаў пры правядзенні будаўніцтва ў колгасах, палепшэння самага будаўніцтва, спрашчэння

і патанепня кошту яго. У прыватнасці, Пленум высоўвае перад усімі колгасамі задачу неадкладна скончыць пачаць будаўніцтва, не дапускаючы да амярзнення капіталаў.

9. Пасынаховае вырашэнне задачы арганізацыйна-гаспадарчага ўмацавання колгасаў немагчыма без належнага ўздыму культуры сяч колгасных мас. Пленум абавязвае ЦК Асвецы, ЦКАховы, Цароў і Колгасніцкі больш шырока разіраць практычную работу па ліквідацыі нішсмыслнасці, пашырэнні і палепшэнні работы пачатковых школ, школ колгаснай моладзі, школ дарослых, хутэйшых і прыватных усеагульных навучання, арганізацыі хат-чыталеў, клубоў, чырыонных куткоў распаўсюджвання друку, выдання насыценных газет, пляцоўкі, ясель і інш. На працягу месячнага тэрміну ўнесці сумесна з пазлежымі аддзела ЦК практычныя прапановы на разгляд ЦК па выкананні гэтай дырэктывы.

10. Зрухі, якія адбыліся ў суадносінах класавых сіл на вёсцы і горах зноўныя вытворчымі сельска-гаспадарчымі прадуктамі, патрабуюць рэзкіх перабудов у палітычным кіраўніцтва колгаснай вытворчасці з боку партыйных і савецкіх арганізацый, патрабуюць таго, каб камуністы і камсамольцы былі заўсёды прыкладнымі ў рабоце колгасаў і ініцыятарамі і сапраўднымі бальшавікамі ў барацьбе за колькасны і якасны павышэнні прадукцыі. Кіраўніцтва колгасам з боку РК КП(б) партыйных ячэек РК і сельсаветаў павінна быць сурова практычным і канкрэтным РК КП(б) павінна забяспечыць правільную расстаноўку партыйных і камсамольскіх сіл унутры колгасаў. Расстаноўка партыйных сіл павінна быць такой, каб забяспечыць партыйным кіраўніцтвам аскоўную галіну гаспадаркі.

Сельскія саветы, які правяда, павінны мець у сябе вытворчыя заданні па кожнаму ўдзельніку колгаса і правяраць ступень выканання колгасамі вытворчых плянаў і сваю абавязкаў перад дзяржавай.

11. Соцыялістычная рэканструкцыя сельскага гаспадаркі, якая выкарыстоўвае і ліквідуе па сваім шляху кулацтва, праходзіць ва ўмовах жорсткай класавай барацьбы. Кулацтва і яго агентура ўсім сіламі імкнучыся зрываць і скасоўваць пачатковы арганізаваны калектыўнай вытворчасці ўнутры колгасаў. На арганізацыйнай павінна адрознівацца ад дзеянасці класовага ворага, вывучаць формы яго барацьбы супраць нас, стаяць на чале колгасных і Сядзілка-сэрэжнікоў мас, мобілізуючы іх у самах, рашучую барацьбу з кулаком і яго абаронцамі. На голы не рэзны кулак імкнучыся ў колгас, і наадварот, трэба сістэматычна і рэзуча ачышчаць колгасы ад прадэцых туды кулакоў.

Задача арганізацыйна-гаспадарчага ўмацавання колгасаў як кантралюючага на гэтым этапе колгаснага будаўніцтва, будзе пасынахова вырашана ў барацьбе на два фронты: у барацьбе з прамым уладам, як галоўнай небяспечнай на чымсям, так і "лявацкімі" заскокамі.

Па-бальшавіцку вядучы барацьбу з генэратывую лінію партыі КП(б) пасынахова вырашэнне задачы арганізацыйна-гаспадарчага ўмацавання колгасаў, адрозніваецца ад сельска-гаспадарчай калектыўнай вытворчасці і тэарэтычна сур'ёзную калектыўную пастаўлена ЦК УсеКП(б) тэрміны і канчаткова ліквідуе кулацтва, як класу

Аб разьвіцці сацыялістычнай жывёлагадоўлі ў БССР

Пастанова аб'яднанага пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б

1. 1931 і 1932 гг. павінны быць гадамі такога-ж рашучага пералому ў разьвіцці сацыялістычнай жывёлагадоўлі, якімі былі 1929 і 1930 гг. у справе арганізацыі сацыялістычнай збожжавай гаспадаркі. (З звароту ЦК УсеКП(б) і СНК СССР).

Проблема разьвіцця сацыялістычнай жывёлагадоўлі і асабліва сьвінагадоўлі з'яўляецца актуальнай для БССР, як аднаго з важнейшых жывёлагадоўчых раснаў Савецкага Саюза. За апошні год у БССР, як і ва ўсім Савецкім Саюзе, дасягнуты значны поспехі ў справе разьвіцця сацыялістычнай жывёлагадоўлі. На БССР арганізавана 181 жывёлагадоўчы саўгас, у тым ліку 85 сьвінагадоўчых з агульным пагалоўем буйной рагатай жывёлы ў 49.129 шт.; з іх 26.000 кароў і 74.000 сьвіней, з якіх 28.300 сьвіначатак із саўгасаў „Сьвінавод“. Арганізавана 1018 малочна-тварных фэрм з агульным пагалоўем у 120.000, з якіх 72.000 кароў; 1.600 сьвінагадоўчых колгасных таварных фэрм, з агульным пагалоўем у 120.000, з якіх 71.200 сьвіначатак.

Соцсэктарам у 1931 г. здана таварнай прадукцыі малака 670.660 цэнтнераў і сьвінаго мяса 21.000 цэнтнераў, што ў парадзілішні з мінулым годам дае значнае павышэньне.

Разгорнута шырокае будаўніцтва абораў, сьвінарнікаў, птушнікаў, трусюняў. Дасягнуты значны поспехі ў галіне стварэньня кармавой базы для жывёлагадоўлі.

2. Пленум ЦК і ЦКК падкрэслівае, што дасягнутыя поспехі зьяўляюцца толькі пачаткам у справе вырашэньня жывёлагадоўчай праблемы. Задачы форсаванага разгортваньня жывёлагадоўлі яшчэ ня сталі, у цэнтры вытодзеньняй увагі партыйных савецкіх, камуністических і колгасных коопэрацыйных арганізацый. Існуе нязначнае на-новаму канцэпцыйнае і арганізацыйнае крываццё і працэс на гэтым важнейшым і адказным пытаньні часту работы яшчэ не разгорнута сапраўдная бальшавіцкая барацьба за поўнае і сваячасовае выкарыстанне плянаў па жывёлагадоўлі, адсутнічае сыстэматычная барацьба за павышэньне якасьці паказальнік у і са строгамі ў жывёлагадоўлі, ня створана сталая кармавая база, мае месца неэканомнае выдаткаваньне і разбазарваньне кармоў. Комплектаваньне саўгасных і колгасных фэрм, будаўніцтва абораў і сьвінарнікаў праходзіць неадпаведна. Комплектаваньне птушкагадоўчых і трусюнягадоўчых саўгасных і колгасных фэрм зусім не разгорнута.

Аб'яднаны пленум ЦК і ЦКК пастанаўляе:

1. Лічыць абавязковым поўнае выкананьне намечаных плянаў 1931 г. па разьвіцці сацыялістычнай жывёлагадоўлі, і неабходным мобілізаваць увагу на ліквідацыю прарываў па выкананьні плянаў гэтага году, зацьвердзіць аб'ём мерапрыемстваў па разьвіцці жывёлагадоўлі, намечаных ЦК і СНК ад 22 жніўня г. г., даручыўшы Бюро ЦК іх удакладніць пры складаньні кантрольных лічбаў на 1932 г.

2. Выкарыстаньне намечаных партыйных мерапрыемстваў па разьвіцці жывёлагадоўлі патрабуе мобілізацыі шырокіх мас рабочых саўгасаў, МТФ, колгаснікаў, колгасніц, бедняцкай і сярэднякова-апазасобінаў, мобілізацыі ўсёй КП(б)Б на барацьбу за выкананьне пляну разьвіцця жывёлагадоўлі ў кожным саўгасе, колгасе, коопэрацыйнай фэрме і арганізацыі выразнага оператыўнага кіраўніцтва гэтай справай. Неабходна забіць такога становішча, каб кожная партыяна і кожны комуніст у пасобку змагаўся за выкананьне плянаў жывёлагадоўлі так, як партарганізацыі перадавых прадпрыемстваў змагаюцца за выкананьне прамфінплэну.

3. Пленум ЦК і ЦКК КП(б)Б патрабуе ад усіх партарганізацый змоўганаў, саўгастраў і колгаснай сыстэмы паставіць у цэнтры сваёй практычнай работы задачу фармальна стаць жывёлагадоўчых саўгасаў, МТФ, СТФ, птушкагадоўчых і трусюнягадоўчых гаспадарак як за лік выкананьня плянаў жывёлагадоўчых, разгортваньня сама-

4. Адзначаючы надзвычай высокі прэпант ягласьці кароў (10 - 15 проц.) і свіней (25 - 30 проц.), што гармозіць падырэнне стада і прыносьць вялікія страты, пленум абавязвае

4. Адзначалочы надзвычай высокі прэпант ягласьці кароў (10 - 15 проц.) і сьвіней (25 - 30 проц.), што гарызонтна падырае стада і прыносяць вялікія страты, племун абавязвае

б) правесыці на працягу 1932 г. мэтызацыю усяго палюўна свавіней у саўгасах, свавінаводтвэрах і ня менш 50 проц. свавінога пагалоўя — у свавінадоўчых таварных колгасных фэрмах, на Сувійной рагатай жывёце — 50 проц. ва ўсёх саўгасах і ня менш 30 проц. — у малочна-таварных фэрмах.

5. Пленум абавівае Наркамзём, дырэктару с/гасгарадзі і колгасэнтр адаслать вынікі вываду пастаноў ЦК і СНК аб народным раэнаваньні па жытце пра-
водзячы разлучную барацьбу з неафіцыйнай гэтай сістэмай, месцішчам тэпэлішчам.
У канцытраваньні высока-халаснага пачынаючага матэрыялу дзючыць СНК у месцішчам
тэрмін памешаць сетку племянных база і даваць ім у па БССР у аднае пачынаць з тэ-
родным раэнаваньнем

7. Исполн. обязывает Наркомзем, саугастресты, лыжжестароу саугасау і белколас-
тэст: правесыи у 1932 г. гэтушыныя канкрэтыныя мерапрыемствы па барацьбе са стра-
тамі ў жыллагадоулі; пагаладную імунізацыю супраць чумы усяго сьвінота, ста і
у са і сагара і забяспечыі бізуюшыта выкананья ва усях гаспадарках шыроках пры-
дэжычных мерапрыемствау, лавесыи дэмінімуму ялавасьць кару і сьвіней, поўнае зах-
ваньне маладзёка, асабліва парасят шырока ўдзяваючы прамыванне дэпных рабочых
саугасау і колгаснікаў за дэжыную барацьбу са страатамі па жыллагадоулі. Запучыі
ЦКЗ расірацаваць канкрэтыныя мерапрыемствы барацьбы са страатамі ў жывелі доулах
саўгас і колгасэх. ВЭГ забяспечыць у наменаны тэрм і сканчэньне пабудовы Выедск і
Бюфабрыкаў, пашыраюшы вытворчасць біопрэпаратау і лавесыи іх кошт.
8. У адпаведнасьці саўгасу і ў перадаванай большасьці МТС. СГФ іншэ не

копических

Даручыць СМК разпрацаваць у месячны тэрмін сыстэму прэміявання жыцла-
гадоўчых спугасаў і когасаў, стварыўшы для гэтай мэты прэміяльны фонд у суме
500 тыс. руб

РК КП(б)Б да 1/XII пераглядзець і палепшыць склад раённых упаўнаважаных Малако і Белплодколгаспэнтру, зьмяніўшы непрацаздольных і не апраўдаўшых сябе на рабоце работнікаў, а таксама пераглядзець і палепшыць склад загадчыкаў фэрм у колгасах, павялічыўшы сярод іх партыйна-комсамольскае ядро.

Пленум даручае бюро ЦК распрацаваць дадатковыя мерапрыемствы па падрыхтоўцы і ўзмацненьні жывёлагадоўчых саўгасаў і колгасаў партыйнымі кадрамі.

18. Пленум адзначае нездавальняючае становішча партыйна-масавай работы ў жывёлагадоўчых саўгасах і колгасах, зусім недастатковую барацьбу партарганізацый за аўладаньне тэхнікай жывёлагадоўчай справы і разгортваньне соцсаборніцтва і ўдарніцтва.

Пленум прапануе райкомам КП(б)Б і сельпарткомам рашуча перабудаваць партработу ў жывёлагадоўчых саўгасах і колгасах, на аснове практычнага ажыццяўленьня шасці ўмоў т. Сталіна, перамяшчэння цэнтру партработы непасрэдна ў нізавое вытворчае зьвязно (цэх, брыгада, фэрма, аддзяленьне) на аснове шырокага разгортваньня вытворча-масавай работы, арганізацыі соцсаборніцтва і ўдарніцтва, вылучэньня парторгаў і арганізацыі партгруп у цэхах і фэрмах.

Важнейшай і рашаючай задачай усіх камуністаў, працуючых у галіне жывёлагадоўлі, зьяўляецца сапраўднае аўладаньне тэхнікай жывёлагадоўчай справы. Гэта пленум ЦК і ЦКК лічыць абавязковым для кожнага камуніста жывёлагадоўчых саўгасаў, колгасаў і працуючых у зямельна-колгаснай сыстэме.

19. Даручыць рэдакцыям цэнтральных і мясцовых газэт сыстэматычна і шырока асьвятляць пытаньні разьвіцьця жывёлагадоўлі, выяўляючы лепшыя прыклады арганізацыі жывёлагадоўлі ў саўгасах і колгасах, робячы іх шырокам здабыткам рабочых і колгаснікаў.

Адначасова з гэтым абавязаць Дзяржаўнае Выдавецтва Беларусі і Інстытут Соцыялістычнай Рэканструкцыі Сельскай Гаспадаркі імя Леніна забяспечыць выпуск масавай навукова-папулярнай літаратуры па арганізацыі і тэхніцы ўсіх відаў жывёлагадоўлі.

20. Абавязаць ЦСПСБ распрацаваць рад спецыяльных мерапрыемстваў профмасавай работы ў жывёлагадоўчых саўгасах, у прыватнасьці намяціць плён шырокай арганізацыі шэфства рабочых заводаў,

Аб ходзе заготовак

Пастанова аб'яднанага пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б

1. Аб'яднаны пленум ЦК і ЦКК констатуе, што загатоўкі асноўных відаў сельска-гаспадарчай прадукцыі ва ўстаноўленыя тэрміны ня выкананы, што тармозіць паспяхоўнае барацьбу за выкананне планаў сацыялістычнага будаўніцтва. Гэтак жа, што загатоўкі збожжа выкананы на 10/XI-1931 г. на 40,2 проц. (з памольным зборам), бульбы—на 43,9 проц., ільнянога семя—на 38,9 проц., ільну—на 4,7 проц., жывёлазаготовак—на 32,5 проц. квартальнага плану.

Адставаньне ў загатоўках тлумачыцца і тым, што цэлы рад партарганізацый, савецкіх загат. органаў, саўгасная і колгасная сыстэмы не арганізавалі на-большавіцку справы заготовак, прадставілі яе самацёку, не далі руйнуючага адпору гутаркам аб нерэальнасці загатоўчых плянаў, ня выкарысталі ў поўнай меры больш спрыяючых умоў, якіх праходзіць загатоўчая кампанія гэтага году (новыт клясавай барацьбы за загатоўкі, умаценьне і рост аўтарытэту партыі і савецкай улады, рост вясковых партарганізацый і інш.). Загатоўчай кампаніі гэтага году спрыяюць такія абставіны, што сацыялістычны сектар сельскай гаспадаркі зьяўляецца пераважным, і асноўная маса сельска-гаспадарчай прадукцыі знаходзіцца ў саўгасах і колгасах.

2. Некаторыя партарганізацыі і загатоўчыя органы замест руйнуючага удару на кулака і яго агентуры ў партыі—правых і „левых“ опартуністах—замест рашучай барацьбы са стаўкай кулака на зрыў заготовак, замест выкрыцця яго новай тактыкі ў барацьбе супроць дыктатуры пролетарыяту (імяненне ўвайсці ў колгасы і разбурыць іх з сярэдзіны, распальваньне спячых і рвацкіх тэндэнцый сярод адсталых груп колгаснікаў, выкарыстоўваньне гэтых колгаснікаў у якасці сваёй агентуры і г. д.), тупыя ілі проціпаставіленне з боку асобных работнікаў і колгасаў мясцовых інтарэсаў, ігнараванне пролетарскай дзяржавы, што адбівае антыпартыйную кулацкую ізаляцыю і практыку.

Вынікам праваопартуністычнай практыкі ў радзе раёнаў зьявілася зусім недавальняючае, ня ў тэрмін, спажыванне прадукцыі ў парадку цвёрдых заданняў кулацка-заможным гаспадаркам і недаабкладанне кулака пры наяўнасці фактаў перагібаў у адносінах да сярэдняка (дача цвёрдых заданняў).

3. Разгорнутая масавая-політычная работа, без правядзення якой ня можа з поспехам весціся барацьба за загатоўкі, у некаторых раёнах ігнаравалася і была падмененая шырокай практыка адміністрацыйна ў гэтых раёнах не валодаю шырокім разлікам чальнай работы ў колгасах аб першачарговым выкананні сваіх абавязкаў перад дзяржавай, не даваўся рашучы адпор антыпролетарскім імкненням проціпаставіць свае мясцовыя патрэбы інтарэсам дзяржавы (што выявілася ў змяншэнні валавой прадукцыі, непамерным павялічэнні кармовых фондаў, у разважаннях аб нерэальнасці плянаў, рвацкіх настроях, у затрыманні здачы (продажу) дзяржаве сельска-гаспадарчай прадукцыі і г. д.). У радзе раёнаў існуе яўная недаацэнка ролі індывідуальнага сектара ў загатоўках, у выніку індывідуальны сектар слаба арганізаваны на выкананне планаў заготовак а гаспадарка на недавальную прадажную работу на выкананне аднаасобнічых контрактацыйных умоў.

Пленум лічыць, што асобныя работнікі страцілі клясавую пільнасць, не зразумелі гэта, што ў колгасах толькі пачынаецца перавыхаванне селяніна на данай стадыі колгаснага руху ў яго арцельнай форме, а не завяршаецца, ня ўлічылі наяўнасці элементаў клясавай барацьбы ў колгасах і не мобілізацыі мас колгаснікаў і бядняка-сяраднякага сялянства для бязьлітаснага адпору кулацкім і рвацкім элементам.

Выходзячы з гэтага, аб'яднаны пленум пастанаўляе:

1. Цалкам і поўнасьцю ўхваліць пастанову бюро ЦК КП(б)Б ад 23/X-1931 г. аб загатоўках, якія (пастанова) з большавіцкім непрымірмасцю ударыла па тых партыйных і савецкіх кіраўніках, якія, адбіваючы дробна-буржуазныя сялянскія настроі, дайшлі да

права-апортуністычнага проціпастаўлення спажывецкіх настрою раду колгасаў і партрэй, пролетарскай дзяржавы, якія ня здолелі арганізаваць масы на няўхільную барацьбу супроць буржуазна-тэндэнцый у некаторых з'яўленьнях дзяржаўных апаратаў (Белсельтрэст) і тым самым ня здолелі забяспечыць поўнасьцю і ў тэрмін выкананьне дырэктыв партыі і ўраду аб загатоўках. У прыватнасьці, пленум цалкам ухваліў пастанову бюро ЦК аб зьняцьці з працы праваапортуністычнага кіраўніцтва Белсельтрэсту, раду сакратароў райкомаў КП(б)Б, старшынь РВК і райколгассаюзаў.

Пленум лічыць, што кіраўніцтва Колгасцэнтру апусьціла правядзеньне і напрацьваньні лініі, якая не забяспечвала выкананьня большавіцкімі тэмпамі заготовак па колгаснай сыстэме.

2. Цяпер у разгар загатоўчай кампаніі неабходна ўсямерна ўзмацніць рашучую барацьбу за сваячасовае і поўнае выкананьне плянаў заготовак, мобілізуючы для гэтага ўсе сілы і рэсурсы партыйныя, загатоўчыя, колгасныя саўгасныя і іншыя грамадзкія арганізацыі стаць задачай баявога павышэньня тэмпаў заготовак, асабліва ў дачыньне барацьбы за збожжа, бульбу, мяса, лён, каноплі і экспартную прадукцыю.

Пленум ставіць як абавязак перад усімі арганізацыямі—неабходнасьць разгортваньня самай рашучай і паслядоўнай барацьбы са спажывецкімі, рвацкімі і іншымі тэндэнцыямі ў колгасах, з буржуазнымі скажэньнямі лініі партыі ў некаторых з'яўленьнях дзяржаўных апаратаў, патрабуе, каб кожны член партыі веў шырокую растлумачальную масавую работу сярод колгаснікаў і аднаасобнікаў аб іх абавязках у дачыньні (продажы) пролетарскай дзяржаве сельска-гаспадарчай прадукцыі. Рабочая кляса, ажыццяўляючы кіраўніцтва сацыялістычнай перабудовай вёскі, аказваючы вылізарную тэхнічную, фінансавую і інш. матэрыяльную і арганізацыйную дапамогу сялянству і асабліва колгасам, мае права патрабаваць выкананьня колгасамі іх абавязкаў перад пролетарскай дзяржавай.

3. Пленум патрабуе, каб у бліжэйшыя дні быў створан карэнны пералом у ходзе заготовак шляхам павышэньня тэмпаў саўгаснага вызначальнага пляна заготовак прадукцыі не пазьней 10 сьнежня, шляхам рашучага ўзмацненьня работы па здачы (продажу) прадукцыі колгасамі і сыстэматычнай барацьбы супроць недаацэнкі індывідуальнага ськладу ў загатоўках, праводзячы гэту работу з такім разьлікам, каб ва ўстаноўленьня тэрміну была скончана загатоўка. Неабходна работу па ўзмацненьні тэмпаў заготовак правесці такім чынам, каб саўгасы, колгасы і МТС зьяўляліся прыкладам для аднаасобнікаў са свайго адтэрмінованага здачы прадукцыі дзяржаве былі створаны арганізатарскі ўсіх, памятаючы, што барацьба супроць спажывецкіх настрою ў колгасах за сваячасовае і поўнае выкананьне іх свайго абавязкаў перад дзяржавай ёсьць барацьба за арганізацыйна-гаспадарчае ўмацаваньне колгаснага будаўніцтва.

4. Пленум даручае Наркамснабу і ўсім райпартарганізацыям неадкладна прыняць захады да поўнага выкананьня плянаў заготовак і асабліва:

а) Па збожжы—разаручае рашучую барацьбу з ігнораваньнем і марьняньнем збожжавых культур ЎССР, арганізаваць грамадзкі контроль супроць разбазарваньня збожжа ў саўгасах і колгасах, вядучы бязьлітнае змаганьне супроць памяншэньня валавота збору, за поўнае выхаваньне лідэраў збожжавых культур і першаарговую задачу дзяржаве па ўсіх абавязках сельства, у прыватнасьці па контрактах прыняўшы тэрміновыя абавязкі да вывазкі і забяспечаньня хаваньня збожжавых культур, якія знаходзяцца ў глыбінных пунктах.

Пленум даручае ЦКК-РСІ і Наркамснабу ўзмацніць барацьбу супроць разбазарваньня пачатына збору, азначаючы рашучыя меры аж да прыцягненьня да партыйнай і судовай адказнасьці асоб вінаватых у гэтым;

б) Па бульбе—у бліжэйшыя дні цалкам скончыць адгрузку бульбы для пролетарскіх цэнтраў Саюзу і пераклучыцца на баявое па выкананьне плянаў заготовак для патраб гардоў ЎССР і прамысловасьці, рэўнуючыся ў гэтай рабоце і, перадачых і аднаасобнікам, якія зьдолелі правесці большавіцкімі тэмпамі адгрузку бульбы пролетарскім цэнтрам СССР (Полыск, Пухавічы, Пешчаны, Касцюковічы, Клімавічы, Месьціслаў, Сянно, Талачы, Бабруйск).

в) Па льне-каноплях—арганізаваць першапачатковую апрацоўку льну згодна дадзенаму пляну ў колгасах і сярод аднаасобнікаў, прывесці ў поўную гатоўнасць загатоўчы апарат, правесці выкананьне пляну завозу прамтавараў, прамістываць сельгасунаважаных па загатоўках, дабіўшыся актыўнай работы загатоўчых апаратаў ня толькі ў арганізацыі заготовак, але і ў апрацоўцы льну і канопель, зьвяртаючы асабліваю ўвагу на якасьць здавамай прадукцыі;

г) Па мясе—патрабаваць ад загатоўчых арганізацый і партарганізацый разарваньня барацьбы з неадпаведнай і гандальнай выкананьня мясазаготовак выключна за так званай рагатай жывёлы пры зусім недастатковай загатоўцы сыніца, адначасова карэньнікам чынам павысіўшы тэмпы мясазаготовак. Разам з тым неабходна ўзмацніць барацьбу супроць разбазарваньня жывёлы, асабліва сярод аднаасобнікаў;

д) Па экспартнай прадукцыі правесці рашучае змаганьне з ігнораваньнем заготовак экспартнай прадукцыі, арганізаваць работу такім чынам, каб адначасова з асноўнымі відамі заготовак выкочваліся пліны заготовак па экспартнай прадукцыі.

Пленум зварае ўвагу партарганізацый на неабходнасьць дабіцца абавязковага палепшэньня якасьці здаваемай прадукцыі, разгортваючы ў гэтым напрамку рашучую барацьбу і разглядаючы задачу нядобраякаснай прадукцыі, як вынік кулацкага ўплыву. Таксама неабходна безадкладна і самым рашучым чынам палепшыць тэхніку прыёмкі дабіваючыся ўважлівых адносін да здатчыка.

5. Пленум лічыць, што посьпехі ў выкананьні загатоўчых плянаў залежаць у значнай ступені ад разгортваньня сацыялізму і ўдарніцтва мас (пры адначасовым рэміявным лепшых задатчыкаў - колгасаў, саўгасаў і аднаасобнікаў), ад рашучай барацьбы супроць вядомай "тэорыі" чарговасьці кампаній, ад сваячасовага і ў тэрмін выкананьня ўсіх відаў заготовак асабліва з боку загатоўчых органаў. Пленум даручае ЦКК-РСІ іранерыць сыстэму кіраваньня і ўліку заготовак з боку адпаведных органаў, прыняўшы рашучыя меры ўзьдзеяньня ў адносінах элемэнтаў, няздольных па-новаму кіраваць справай заготовак.

6. Пленум абавязвае ўсе партарганізацыі па-большавіцку ўзяцца за выкананьне пастаноў кастрычніцкага пленуму ЦК УсеКП(б) "аб разгортваньні савецкага гандлю і палепшэньні снабжэньня рабочых" і даручае Наркамснату, Белкоопсаюзу і ўсім райпартарганізацыям выканаць дырэктыву партыі аб разгортваньні заготовак ЗРК, ЦРК, ЗВК і ТПО, аб адкрыцьці крам саўгасамі і колгасамі "пры абавязковай умове перша-чарговай задачы (продажы) прадукцыі дзяржаве па цэнтралізаваных плянах" і аб распаўсюджваньні савецкіх базараў.

Пленум падкрэсьлівае, што ад сваячасовага і поўнага выкананьня плянаў заготовак і ад максымальнай мобілізацыі ўнутраных харчовых рэсурсаў залежыць далейшае палепшэньне рабочага снабжэньня.

7. Пленум лічыць недапушчальным, што ў радзе раёнаў няма належнага зруху ў выкананьні цвёрдых заданьняў кулацка-зможнымі гаспадаркамі, і патрабуе неадкладнага ўзмацненьня гэтай работы, вядучы рашучую барацьбу з усімі кулацка-зможнымі элемэнтамі, якія ня выконваюць гэтых заданьняў. Адначасова даручыць РК і РВК іраэ-жа выправіць перагібы, якія мелі месца ў радзе раёнаў пры правядзеньні практыкі цвёрдых заданьняў (закрананьне сярэдніка), а таксама няпоўнае выяўленьне і недаабкладаньне кулака.

8. Пленум даручае партарганізацыям выкарыстаць кампанію перавыбараў парторганаў для ўзмацненьня справы заготовак, актывізаваць у барацьбе за загатоўчы плян комсамол, працоўных жанчын, сельскія саветы і інш. грамадзкія арганізацыі з такім рэзультатам, каб гадавы плян заготовак выканаць поўнасьцю і ў тэрмін.

Аб рабоце МББ, Заходніх чыгунак і воднага транспорту і рэалізацыі дырэктыў ЦК УсеКП(б).

Пастанова аб'яднанага пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б

Заслухаўшы даклады дырэктары МББ і Заходніх чыгунак і судаклад ЦКК-РСІ аб рабоце чыгунак і правядзеньні дырэктыў ЦК УсеКП(б) (адозва ЦК УсеКП(б) ад 10 студзеня 1931 г., пастанова чэрвеньскага пленуму ЦК УсеКП(б), аб'яднаны пленум ЦК і ЦКК КП(б)Б констатуе, што пры наяўнасьці некаторых нязначных палепшэньняў у рабоце чыгунак важнейшыя пастановы ЦК УсеКП(б) яшчэ ня выкананы і работа чыгунак застаецца незадавальняючай.

Партыя ня можа дапусьціць у якой-небудзь меры паўтарэньня зьмовых перабоў у рабоце чыгунак. ЦК будзе лічыць мясцовыя партарганізацыі адказнымі за прарывы ў рабоце транспорту на тым ці іншым участку. Увага ўсёй партыі і мясцовых партарганізацый павінна быць яшчэ ў большай меры сконцэнтравана на далейшай мобілізацыі мас чыгуначнікаў для палепшэньня работы цягніка, вагона, для павышэньня якасьці рамонту, для палепшэньня работы станцыі, для ўзмацненьня працэсы гідраву для рашучага палепшэньня работы апарату кіраваньня, для барацьбы з крэпачым і бюракратызмам (павінна быць забяспечана рашучая барацьба за беражлівае скарыстаньне транспартных сродкаў, вагонаў і цягнікоў, скарачэньня ўсякіх прастояў пад пасрузкай і выгрузкай). Неабходна пэўнае правярка і ўзмацненьне выкананьня загадаў транспорту прамысловымі прадпрыемствамі і палепшэньне якасьці іх прадукцыі.

(З рэзолюцыі кастрычніцкага пленуму ЦК УсеКП(б).

Пленум ЦК і ЦКК, ставіць перад партыйнымі і профсаюзнымі арганізацыямі на транспорце задачу рашучай барацьбы за працоўную дысцыпліну, як адну з важнейшых асноўных задач.

7. Гаспадарчы разрахунак, як асноўны вагар правільнай арганізацыі гаспадаркі, скарыстаньне ўнутраных рэсурсаў па ўсіх раёнах і асобных гаспадарчых зьвёньнях фактычна адсутнічае. З боку раду гаспадарнікаў назіраецца простае опартуністычнае прадзеянне і ігнораваньне гаспадарчага разрахунку.

Пленум ЦК і ЦКК абавязвае дырэкцыі чыгунак, раёны, партыйныя і профсаюзныя арганізацыі забясьпечыць сапраўднае правядзеньне гаспадарчага разрахунку ва ўсіх зьвёньнях не пазьней чым да 1-1-1932 г. Прыняць рашучыя меры па эканоміі апэлу. Дырэкцыям чыгунак і начальнікам раёнаў спусьціць на ўсе нізавыя зьвёньні нарады-наказы і трансфінплан, арганізаваць улік работы па ўсіх зьвёньнях.

Дырэкцыям чыгунак павышэньне даспаўнае перад НКПС тэрміновага выкананьня ўсіх пытаньняў, зьвязаных з правядзеньнем гаспадарчага разрахунку.

8. Транспартная коопэрацыя яшчэ не спраўляецца з ускладзенай на яе задачай па бесьперабойным забясьпечэньні рабочых, пашырэньні і палепшэньні грамадзкага харчаваньня, максымальным скарыстаньні мясцовых харчовых і прамтаварных рэсурсаў. Аб'яднаны пленум ЦК і ЦКК прапануе ўсім коопэрацыйным арганізацыям зьніжыць якія-б там ні было перабоі ў снабжэньні рабочых транспарту, палепшыць грамадзкае харчаваньне, зьвярнуўшы асаблівую ўвагу на разгортваньне мясцовых загатоўак. Абавязваць Наркамснаб і Белкоопсаюз аказаць максымальную дапамогу транспартнай коопэрацыі, не дапускаючы зьніжэньня фондаў з мясцовых рэсурсаў, выдаючы іх поўнасьцю ў адпаведнасьці з колькасьцю чыгуначнікаў.

Пленум падкрэсьлівае, што справа палепшэньня рабочага снабжэньня зьяўляецца адной з важнейшых задач гаспадарчых, партыйных і профсаюзных арганізацыяў на транспорце. Пленум даручае бюро ЦК забясьпечыць выкананьне дырэктывы ЦК УсеКП(б) ад 16 X-11 г. аб асаблівых 10 аддзяленьнях работнікаў на ўзмацненьне транспартнай коопэрацыі.

9. Адзначаючы незадавальняючае становішча жыллёвых і бытавых умоў рабочых-чыгуначнікаў ва ўсіх раёнах (асабліва па Жлобіне і Воршы) і зусім невыстарчальную ўвагу з боку гаспадарчых і профсаюзных арганізацыяў да палепшэньня жыллёвых і бытавых умоў, пленум ЦК і ЦКК абавязвае дырэкцыі чыгунак фінансавы скапчэньне намечанай на 1931 г. праграмы жыллёвага і бытавога будаўніцтва на працягу лістапада, прывесці ў належны парадак дэпо (ацяпленьне, ашкесьце, палепшэньне санітарных умоў і г. д.)

10. Пленум ЦК і ЦКК прапануе гаспадарчым, партыйным і профсаюзным арганізацыям на транспорце зьвярнуць асаблівую ўвагу на задачу ўзмацненьня, падрыхтоўкі і правільнай расстаноўкі кіруючых кадраў, асабліва ў нізавых зьвёньнях. Неабходна весці рашучую барацьбу з цяжкасьцю кадраў, не дапускаючы частых зрываў і перападрахтоўку кадраў, рашуча вылучаючы лепшых ударнікаў з рабочага актыву на кіруюча-гаспадарчую і партыйна-профсаюзную работу. Пашырыць сетку і контынгенты курсаў, школ тэхнікумаў без адрыву ад вытворчасці, забясьпечыўшы павышэньне якасьці вучэбнай работы.

Дырэкцыям чыгунак і раёнаў прыняць безадкладныя захады дапоўнага ўкомплекнаваньня школ ФЗВ і палепшэньня умоў (пабудова інтэрнатаў, вучэбна-плошчы), асабліва жлобіўскай, магілёўскай, калінкавіцкай.

Дырэкцыям чыгунак і раёнаў зараз-жа скласьці плян падрыхтоўкі кадраў на 1932 г., і таксама прыступіць да складаньня пляну будучай пяцігодкі.

Пленум катэгорычна забараняе перакідку работнікаў транспарту без ведама ЦК на іншую работу. Даручыць бюро ЦК разглядаць пытаньне адпаведна перасоўваньня раду партыйных і профсаюзных работнікаў на найбольш адказныя вузлы гаспадарчай работы ўнутры транспарту.

11. Пленум прапануе дырэкцыям чыгунак і раёнаў безадкладна падрыхтавацца па ўсіх лініях да барацьбы з сьнежнымі заносамі, закончыўшы ўсе падрыхтоўчыя работы і забясьпечыўшы лінію неабходнымі сродкамі барацьбы (сьнегаачышчальнікі, лопаты, шчыты і інш.) не пазьней 20-га лістапада.

12. Адзначаючы, што з боку кліентуры маюць месца яшчэ да гэтага часу безадказныя адносіны да скарыстаньня транспарту (несваечасовыя і няправільныя заяўкі, затрыманьне вагонаў пад пагрузкай і выгрузкай, сустрэчныя перавозкі), пленум ЦК

ЦКК прапануе безадкладна рэарганізаваць і ўмацніць апарат па плянаваньні перавозак і палепшыць яго работу, вылучыўшы ў якасьці старшын МСМ т. Шапіра. Абавязваць усе гаспадарчыя і коопэрацыйныя арганізацыі (Лесбел, Белкоопсаюз, ВСНГБ) зьвертаць на пашырэньне дырэкцыі ЦК аб скарыстаньні транспарту ЦКК прыцягнуць да суровай партыйнай і судовай адказнасьці вінаватых у зрыве работы транспарту.

Адначасова пленум абавязвае Лесбел выканаць дагаворы па забясьпечэньні транспарту дрывамі і драўлянымі матэрыяламі, а ўсе гаспадарчыя арганізацыі дакладна і ў тэрмін выканаць свае абавязкі перад транспортам.

Аб справаздачна-перавыбарчай кампаніі парторганаў

Пастанова аб'яднанага пленуму ЦК і ЦКК КП(б)Б

Заслухаўшы інфармацыю аб справаздачна-перавыбарчай кампаніі парторганаў аб'яднаны пленум ЦК і ЦКК КП(б)Б адабрае рашэнне Бюро і Сакратарыату ЦК шырокім ліст аб справаздачна-перавыбарчай кампаніі і прапануе ўсім партыйным арганізацыям максымальна скарыстаць справаздачна-перавыбарчую кампанію парторганаў для далейшай шырокай мобілізацыі мас навокал выканання ўсіх задач 3-га рашэння года

Пленум ЦК і ЦКК пастаўляе:

1. Адобрыць рашэнне Бюро ЦК аб тэрміне правядзення справаздачна-перавыбарчай кампаніі парторганаў з 15 лістапада.
2. Пленум ЦК і ЦКК прапануе гарномам, райномам, сельпартномам і партыйным арганізацыям самую шырокую праверку работы на ўсіх з'яўленнях партыйнай арганізацыі, уцягнуўшы ў гэтую работу ўвесь партыйны актыв.
3. Пленум прапануе ўсім партарганізацыям удзяліць асаблівую ўвагу ўзмацненню ўсіх кіруючых парторганаў змину да пераў (партарганізацар, партірупа, бюро чч, сельпартком і г. д.) шырока высуваючы на кіруючую партыйную работу актыв і лепшых камуністаў, рабочых-ударнікаў і колгаснікаў.
4. Пленум прапануе ўсім партарганізацыям забяспечыць самае шырокае абгаворванне справаздачных дакладаў на падставе сапраўднай большавіцкай самакрытыкі, аб'яўляючы таго, каб давалася правільная ланіская ацэнка работе кожнага кіруючага партыйнага з'яўна.
5. Пленум даручае Бюро ЦК, усім гарномам і райномам забяспечыць самы актывны ўдзел друку ў перавыбарчай кампаніі, шырока асвятленне і аду перавыбараў і асноўных задач, якія стаяць перад партыйнымі арганізацыямі.
6. Пленум даручае ЦК вызначыць тэрмін гарадзкіх і раённых партконференцый забяспечыць іх астаноўку і ахаладу ЦК альбо ЦКК на ўсіх гарадзкіх і раённых партконференцыях, буіных партколектывах прадпрыемстваў і на транспорце.

Будзінскі
Гантма:
Застахер

Рэдактар

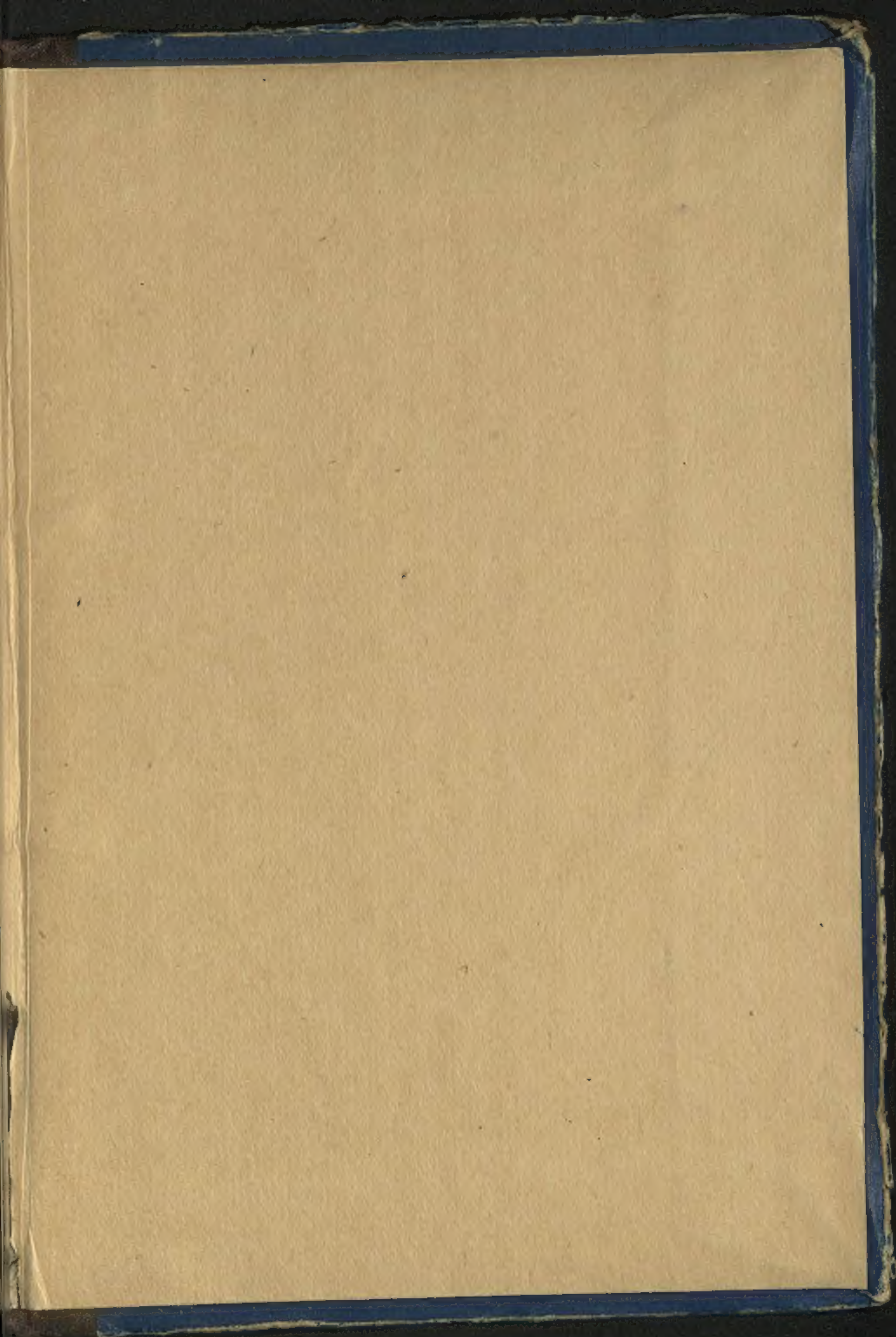

##3H/198901 (050)

1964 г.

#34//198901(050)

✓ B0000000 1992546